

Försäljning av vissa statligt ägda företag

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag (prop. 2006/07:57) om att den ska ges bemyndigande att helt eller delvis avyttra statens aktier i de tre företagen Civitas Holding, SBAB och Vin & Sprit. Vidare tillstyrks förslaget om att regeringen ska bemyndigas att för dessa tre företag och för ytterligare tre företag som riksdagen tidigare bemyndigat regeringen att sälja statens aktier i – Nordea Bank, OMX och Telia Sonera – utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar som likvid vid en försäljning av aktier och att avyttra dessa tillgångar. Slutligen tillstyrker utskottet att riksdagen ska godkänna att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i de sex nämnda företagen får avräknas mot försäljningsintäkterna. Samtliga motioner avstyrks.

Utskottet redovisar sin syn på statligt ägande av företag och anger som en grundprincip att konkurrensutsatt verksamhet ska bedrivas i privat regi. Enligt utskottet bör det finnas särskilda skäl för att staten ska äga företag, och de skälen saknas för de sex aktuella företagen. När det gäller underlaget för utskottets och riksdagens beslut framhåller utskottet att, utöver propositionen, tillkommer det grundliga beredningsarbete som utförts under riksdagens behandling av ärendet. Därmed anser utskottet att det finns ett fullödigt underlag för ett riksdagsbeslut.

Företrädarna för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag i dess helhet. De anser att propositionen utgör ett otillräckligt underlag för ett riksdagsbeslut och hänvisar till Riksrevisionens nyligen presenterade rapport om regeringens beredning av det aktuella förslaget (RiR 2007:8). Representanten för Miljöpartiet avvisar regeringens förslag utom vad avser företagen Civitas Holding och OMX och riktar också kritik mot det beslutsunderlag som regeringen lämnat till riksdagen.

När det gäller Telia Sonera har frågan om tillgången till bolagets accessnät varit en viktig fråga i utskottets beredning av ärendet. Utskottet, som inte har några invändningar mot regeringens förslag, förutsätter att det ska ges utrymme och förutsättningar att beakta resultatet av det pågående reform- och utredningsarbetet inom området elektroniska kommunikationer så att en konkurrensneutral tillgång till accessnätet ska kunna säkras. I en

reservation (s, v, mp) avvisas regeringens förslag och efterfrågas en redogörelse för olika handlingsalternativ när det gäller att åstadkomma en separering av accessnätet från Telia Soneras övriga verksamhet.

Beträffande SBAB och frågan om effekterna på bolånemarknaden av en försäljning av bolaget konstaterar utskottet att SBAB verkar på en helt kommersiell marknad som präglas av fritt tillträde och fri konkurrens, varför det inte finns något skäl för staten att fortsätta äga företaget. Utskottet framhåller samtidigt vikten av en effektiv konkurrensrättslig reglering och en god tillsyn av bolånemarknaden och övriga delar av bank- och finansmarknaderna. Förslaget om SBAB avvisas i en reservation (s, v, mp), med hänvisning till befarade effekter på konkurrensen på bolånemarknaden.

Utskottet framhåller när det gäller Vin & Sprit att det är ett företag som verkar på en helt kommersiell marknad och att det inte finns något skäl för att staten ska ägna sig åt produktion av alkoholhaltiga drycker som främst exporteras. Samtidigt påpekar utskottet att det starka varumärket Absolut Vodka är intimt förknippat med Åhus och Nöbbelöv och med råvaror från södra Sverige – positiva värden som en potentiell köpare förutsetts inse. I en reservation (s, v, mp) avvisas regeringens förslag. Även förslagen om Nordea Bank, Civitas Holding och OMX, som tillstyrks av utskottet, avvisas i olika reservationer.

När det gäller försäljningsprocessen och kontrollen av försäljningarna framhåller utskottet att regeringen bör följa budgetlagen och inte ta andra än affärsrättsliga hänsyn när försäljningarna genomförs. Kontrollen av försäljningarna sker genom frågeinstitutet i riksdagen och konstitutionsutskottets granskning. Näringsutskottet avser dessutom att följa regeringens arbete med försäljningarna. I reservationer (s; v; mp) avstyrks regeringens förslag helt eller delvis.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Propositionens huvudsakliga innehåll	8
Utskottets överväganden	9
Propositionen	10
Försäljningsbemyndigandet	10
Försäljningsprocessen	11
Finansiering av försäljningskostnader	12
Redovisning till riksdagen	12
Motionerna	12
Avslag på propositionen	12
Återkallande av bemyndigande	15
Försäljning av ytterligare företag	15
Telia Soneras accessnät	16
SBAB	17
Vasakronan	17
Nordea	18
Försäljningsprocessen	18
Vissa kompletterande uppgifter	19
Tidigare riksdagsbehandling	19
Budgetlagen	20
Tidigare bemyndiganden	20
2007 års ekonomiska vårproposition	20
Interpellationer och frågor i riksdagen	21
Inledning	21
Konsekvensanalyser	21
Förlust av intäkter och inflytande vid utförsäljning	22
Departementstjänstemännens roll	22
Effekter på sysselsättningen av försäljningen	23
Telias kopparnät och stamnät	24
SBAB	25
Vin & Sprit	26
Kulturhistoriska värden vid försäljning	28
Regeringsuppdrag till Post- och telestyrelsen och proposition om elektronisk kommunikation	29
Information av statsrådet Mats Odell	29
Offentlig utfrågning	30
Yttrande från finansutskottet	33
Yttrande från försvarsutskottet	38
Yttrande från trafikutskottet	38
Riksrevisionen	41
Protokollsutdrag från konstitutionsutskottet	42
Revisionsliknande utredning	42
Anmälningar till konstitutionsutskottet	43

Försäljning av del av statens innehav i Telia Sonera	44
Utskottets ställningstagande	44
Inledning	44
Avslag på propositionen	45
Förslagen i propositionen	47
Inledning	47
Telia Sonera AB och accessnätet	47
SBAB och konkurrensen på bolånemarknaden	49
Nordea Bank AB	50
Civitas Holding AB	51
Vin & Sprit AB	51
OMX AB	52
Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen	52
Försäljning av ytterligare företag	54
Reservationer	55
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (s, v)	55
2. Avslag på propositionen, punkt 1 – motiveringen (mp)	59
3. Telia Sonera AB och accessnätet, punkt 2 (s, v, mp)	60
4. SBAB och konkurrensen på bolånemarknaden, punkt 3 (s, v, mp)	62
5. Nordea Bank AB, punkt 4 (s, v)	64
6. Nordea Bank AB, punkt 4 (mp)	65
7. Civitas Holding AB, punkt 5 (s, v)	66
8. Vin & Sprit AB, punkt 6 (s, v, mp)	67
9. OMX AB, punkt 7 (s, v)	68
10. Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen, punkt 8 (s)	69
11. Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen, punkt 8 (v)	70
12. Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen, punkt 8 (mp)	71
13. Försäljning av ytterligare företag, punkt 9 (mp)	73
14. Försäljning av ytterligare företag, punkt 9 – motiveringen (s, v)	74
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	75
Propositionen	75
Följdmotioner	75
<i>Bilaga 2</i>	
Protokollsutdrag från konstitutionsutskottet	78
<i>Bilaga 3</i>	
Finansutskottets yttrande	80
<i>Bilaga 4</i>	
Försvarsutskottets yttrande	116
<i>Bilaga 5</i>	
Trafikutskottets yttrande	120
<i>Bilaga 6</i>	
Offentlig utfrågning om försäljning av vissa statligt ägda företag	134
<i>Bilaga 7</i>	
Bilder från utfrågningen den 26 april	182

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:N6, 2006/07:N8, 2006/07:N9 yrkande 1 och 2006/07:N10 yrkande 1.

Reservation 1 (s, v)

Reservation 2 (mp) – motiveringen

2. Telia Sonera AB och accessnätet

a) Riksdagen bemyndigar regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i företaget Telia Sonera AB (publ) utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar.

b) Riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra de tillgångar som staten enligt a) får som likvid vid en försäljning om andra tillgångar än kontanter erhålls.

c) Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra transaktionerna enligt a) och b).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:57 punkterna 2–4, alla i denna del, och avslår motionerna 2006/07:N9 yrkande 2 i denna del, 2006/07:N10 yrkande 2, 2006/07:N11 yrkande 2 och 2006/07:N12 yrkandena 1 i denna del och 4.

Reservation 3 (s, v, mp)

3. SBAB och konkurrensen på bolånemarknaden

a) Riksdagen bemyndigar regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i företaget Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag AB SBAB (publ).

b) Riksdagen bemyndigar regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i företaget Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag AB SBAB (publ) utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar.

c) Riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra de tillgångar som staten enligt b) får som likvid vid en försäljning om andra tillgångar än kontanter erhålls.

d) Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra transaktionerna enligt a)–c).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:57 punkterna 1–4, alla i denna del, och avslår motionerna 2006/07:N10 yrkande 3 och 2006/07:N12 yrkande 1 i denna del.

Reservation 4 (s, v, mp)

4. Nordea Bank AB

a) Riksdagen bemyndigar regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i företaget Nordea Bank AB (publ) utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar.

b) Riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra de tillgångar som staten enligt a) får som likvid vid en försäljning om andra tillgångar än kontanter erhålls.

c) Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra transaktionerna enligt a) och b).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:57 punkterna 2–4, alla i denna del, och avslår motionerna 2006/07:N9 yrkande 2 i denna del och 2006/07:N12 yrkandena 1 i denna del och 5.

Reservation 5 (s, v)

Reservation 6 (mp)

5. Civitas Holding AB

a) Riksdagen bemyndigar regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i företaget Civitas Holding AB (publ).

b) Riksdagen bemyndigar regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i företaget Civitas Holding AB (publ) utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar.

c) Riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra de tillgångar som staten enligt b) får som likvid vid en försäljning om andra tillgångar än kontanter erhålls.

d) Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra transaktionerna enligt a)–c).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:57 punkterna 1–4, alla i denna del, och avslår motion 2006/07:N11 yrkande 4.

Reservation 7 (s, v)

6. Vin & Sprit AB

a) Riksdagen bemyndigar regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i företaget V&S Vin & Sprit AB (publ).

b) Riksdagen bemyndigar regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i företaget V&S Vin & Sprit AB (publ) utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar.

c) Riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra de tillgångar som staten enligt b) får som likvid vid en försäljning om andra tillgångar än kontanter erhålls.

d) Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra transaktionerna enligt a)–c).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:57 punkterna 1–4, alla i denna del, och avslår motion 2006/07:N12 yrkande 1 i denna del.

Reservation 8 (s, v, mp)

7. OMX AB

a) Riksdagen bemyndigar regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i företaget OMX AB (publ) utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar.

b) Riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra de tillgångar som staten enligt a) får som likvid vid en försäljning om andra tillgångar än kontanter erhålls.

c) Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra transaktionerna enligt a) och b).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:57 punkterna 2–4, alla i denna del, och avslår motion 2006/07:N9 yrkande 2 i denna del.

Reservation 9 (s, v)

8. Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen

Riksdagen godkänner att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i Civitas Holding AB, Nordea Bank AB, OMX AB, Sveriges bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB, Telia Sonera AB och V&S Vin & Sprit AB får avräknas mot försäljningsintäkterna. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:57 punkt 5 och avslår motionerna 2006/07:N9 yrkande 3, 2006/07:N11 yrkandena 1 och 3 samt 2006/07:N12 yrkandena 1 i denna del och 3.

Reservation 10 (s)

Reservation 11 (v)

Reservation 12 (mp)

9. Försäljning av ytterligare företag

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:N7 och 2006/07:N12 yrkande 2.

Reservation 13 (mp)

Reservation 14 (s, v) – motiveringen

Stockholm den 7 juni 2007

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Thomas Östros (s), Björn Hamilton (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Hans Rothenberg (m), Berit Högman (s), Mikael Oscarsson (kd), Marie Weibull Kornias (m), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Karin Granbom (fp), Per Bolund (mp), Staffan Anger (m), Börje Vestlund (s), Göran Pettersson (m), Eva-Lena Jansson (s) och Kristin Oretorp (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2006/07:57 om försäljning av vissa statligt ägda företag,
dels sju motioner som väckts med anledning av propositionen.

Finans-, försvars- och trafikutskotten har yttrat sig i ärendet. Yttrandena (2006/07:FiU1y, 2006/07:FöU1y och 2006/07:TU2y) återfinns i bilagorna 3–5 i betänkandet. Också konstitutionsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig, men utskottet beslöt att avstå från att avge yttrande (protokollsutdrag återfinns i bilaga 2).

Näringsutskottet anordnade den 26 april 2007 en offentlig utfrågning med anledning av regeringens förslag. En utskrift från utfrågningen återfinns i bilaga 6.

Kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell har vid sidan av utfrågningen vid två tillfällen inför utskottet lämnat upplysningar och synpunkter i ärendet.

Även riksrevisor Lennart Grufberg har vid två tillfällen inför utskottet lämnat upplysningar och synpunkter i ärendet.

Företrädare för Lantbrukarnas riksförbunds kommungrupp i Kristianstad har inför utskottet lämnat synpunkter på förslaget om försäljning av V&S Vin & Sprit AB.

Skrivelse i ärendet har inkommit från Tele 2 Sverige AB.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen ska bemyndiga regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i de tre företagen Civitas Holding AB, Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB och V&S Vin och Sprit AB. Vidare föreslås att riksdagen ska bemyndiga regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i dessa företag samt i ytterligare tre företag – Nordea Bank AB, OMX AB och Telia Sonera AB – utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar och att därefter avyttra dessa. Dessutom vill regeringen ha riksdagens bemyndigande att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra de nämnda transaktionerna. Slutligen föreslår regeringen att riksdagen ska godkänna att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i de sex bolagen får avräknas mot försäljningsintäkterna.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bemyndigar regeringen att helt eller delvis avyttra de tre företagen Civitas Holding, SBAB och Vin & Sprit. Vidare bemyndigar riksdagen regeringen att för dessa tre företag och för ytterligare tre företag – Nordea Bank, OMX och Telia Sonera – utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar som likvid vid en försäljning av aktier, att avyttra dessa tillgångar och att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra transaktionerna. Slutligen godkänner riksdagen att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i de sex nämnda företagen får avräknas mot försäljningsintäkterna.

Utskottet redovisar sin syn på statligt ägande av företag. När det gäller underlaget för utskottets och riksdagens beslut framhåller utskottet att utöver propositionen tillkommer det grundliga beredningsarbete som utförts under riksdagens behandling. Vad avser Telia Sonera förutsätter utskottet att det ska ges utrymme och förutsättningar att beakta resultatet av det pågående reform- och utredningsarbetet inom området elektroniska kommunikationer så att en konkurrensneutral tillgång till accessnätet ska kunna säkras. Beträffande SBAB och frågan om effekterna på bolånemarknaden av en försäljning av bolaget konstaterar utskottet att SBAB verkar på en helt kommersiell marknad som präglas av fritt tillträde och fri konkurrens, varför det inte finns något skäl för staten att fortsätta äga företaget. Även Vin & Sprit är ett företag som verkar på en helt kommersiell marknad, och utskottet anser att det inte finns något skäl för att staten ska ägna sig åt produktion av alkoholhaltiga drycker som främst exporteras.

När det gäller försäljningsprocessen och kontrollen av försäljningarna framhåller utskottet att regeringen bör följa budgetlagen och inte ta andra än affärsmässiga hänsyn. Kontrollen av försäljningarna sker genom frågeinstitutet i riksdagen och konstitutionsutskottets granskning. Näringsutskottet avser dessutom att följa regeringens arbete med försäljningarna.

Jämför reservationerna 1 (s, v), 2 (mp), 3 (s, v, mp), 4 (s, v, mp), 5 (s, v), 6 (mp), 7 (s, v), 8 (s, v, mp), 9 (s, v), 10 (s), 11 (v), 12 (mp), 13 (mp) och 14 (s, v).

Propositionen

Försäljningsbemyndigandet

Regeringen redovisar i propositionen sin principiella syn på staten som ägare av företag. Det övergripande målet för regeringens politik är att skapa förutsättningar för fler jobb och växande företag och därigenom bryta utanförskapet. Detta mål uppnås bl.a. genom en tydlig rollfördelning mellan privat och offentligt ägande, där staten ger privata företag goda förutsättningar att konkurrera på lika villkor utan att samtidigt driva egna konkurrerande företag. Företag med statligt ägande omges också med flera begränsningar jämfört med privatägda företag som hindrar deras möjligheter att utvecklas och växa. Regeringen anser därför att statens ägande av företag ska minskas. På längre sikt bör staten kvarstå som ägare endast då det finns särskilda skäl för detta.

Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och att bidra till att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. När staten samtidigt uppträder som en stor ägare av företag uppstår en rad problem. Bland annat finns risker för konkurrenssnedvridning och icke optimala investeringsbeslut. Staten måste som ägare väga varje kapitaltillskott till ett företag mot angelägna satsningar på välfärdstjänster såsom sjukvård och utbildning samt omsorgen om barn och gamla. Detta gör att staten kan ha större svårigheter att tillföra kapital för expansion än ägare som kan finansiera sin verksamhet på kapitalmarknaden. Regeringen anser därför att staten i de flesta fall inte är en ägare som ger företag de bästa förutsättningarna för tillväxt och utveckling. Ett minskat statligt ägande i ett företag har ofta varit gynnsamt för det berörda företaget. Effektiviteten har ökat, lönsamheten har förbättrats och investeringarna har ökat. Regeringens bedömning är att försäljningar av statligt ägda företag på sikt också bidrar till en starkare sysselsättningsutveckling i de företag och branscher som berörs.

Regeringen begär ett försäljningsbemyndigande för de tre bolagen Civitas Holding, SBAB och Vin & Sprit. Dessa företag verkar på marknader som är helt kommersiella och därmed präglas av fritt tillträde och fri konkurrens. Regeringen anser därför att det inte finns något skäl för staten att fortsätta äga dessa företag.

För de övriga tre bolagen som är aktuella i propositionen – Nordea Bank, Telia Sonera och OMX – har regeringen enligt tidigare riksdagsbeslut (prop. 1991/92:21, bet. 1991/92:NU4; bet. 2000/2001:NU11; prop. 2004/05:1 utg. omr. 24, bet. 2004/05:NU1) redan bemyndigande att sälja aktieinnehaven.

I budgetpropositionen för år 2007 (prop. 2006/07:1 utg. omr. 24 s. 58) angav regeringen att det inte är aktuellt att sälja Vattenfall AB och Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB). Den bedömningen kvarstår, sägs det nu i propositionen.

I en bilaga i propositionen återfinns beskrivningar av de aktuella sex företagen. I beskrivningarna ingår bl.a. uppgifter om verksamhet, omsättning, resultat, balansomslutning, eget kapital, avkastning på eget kapital, soliditet och antal anställda.

Försäljningsprocessen

Regeringen begär bemyndigande av riksdagen att som likvid vid en försäljning av aktierna i de sex aktuella företagen utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar och att därefter avyttra dessa. Dessutom vill regeringen ha riksdagens bemyndigande att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra de nämnda transaktionerna.

Det kan bli aktuellt att välja en försäljningsprocess där staten vid en överlåtelse av aktier i något av de aktuella företagen får andra tillgångar, t.ex. värdepapper, som likvid. Regeringen avser att vid lämpligt tillfälle i så fall avyttra dessa. Därför vill regeringen ha ett bemyndigande att sälja dessa tillgångar på motsvarande sätt som de ursprungliga aktierna. Under försäljningsprocessen kan krav på åtgärder som har direkt samband med avyttring av företagets aktier uppstå, t.ex. omstrukturering av verksamheter, varför bemyndigandet bör omfatta även denna typ av åtgärder.

Regeringen kan inte i förväg ange i vilken ordning, på vilket sätt eller vid vilken tidpunkt aktier i företagen kommer att avyttras. Det ankommer på regeringen att besluta om hur arbetet ska organiseras. För riksdagens information redovisar regeringen översiktligt hur den ser på detta arbete. Försäljningsprocessen kan i vart och ett av fallen komma att innehålla bl.a. följande:

- en analys av förutsättningarna för försäljningen,
- vid behov en strategisk och kommersiell anpassning av företagets affärsidé, struktur och kapital,
- beslut om hur en försäljning ska genomföras,
- redovisning av intäkter och kostnader.

Själva försäljningen kan genomföras på flera olika sätt, sägs det i propositionen, varvid regeringen kan komma att överväga bl.a. följande tillvägagångssätt, var för sig eller i kombination, för vart och ett av de aktuella företagen:

- börsnotering och försäljning av aktieinnehavet helt eller i delar,
- försäljning av redan noterade aktier över börs,
- blockförsäljning av aktier,
- nyemission av aktier eller utspädning av ägarandel,
- strukturaffär (köp, försäljning eller samgående) avseende såväl hela företaget som enskilda verksamheter eller dotterbolag,
- avyttring av verksamheter eller fasta tillgångar.

Regeringen kommer att pröva olika affärsmöjligheter för att hitta det alternativ som vid en samlad bedömning bedöms vara det mest affärsmässiga.

Finansiering av försäljningskostnader

Regeringen begär slutligen riksdagens godkännande av att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i de sex aktuella bolagen får avräknas mot försäljningsintäkterna.

Regeringen erinrar om att den i budgetpropositionen för år 2007 (prop. 2006/07:1 utg. omr. 24) gjorde bedömningen att försäljning bör ske av statligt ägda företag motsvarande 50 miljarder kronor per år, totalt 150 miljarder kronor under perioden 2007–2009. Försäljningsintäkterna ska användas till att amortera på statsskulden. Därigenom minskar statens skuldsättning och räntekostnader, vilket skapar utrymme för mer angelägna ändamål. Försäljningsintäkterna ska därför redovisas mot en inkomstitel på statsbudgeten.

I samband med försäljning av aktier i de sex företagen uppkommer vissa direkta kostnader för staten. Bland annat uppstår kostnader för extern rådgivning och andra omkostnader i samband med försäljningen. Regeringen föreslår att dessa kostnader får finansieras genom att de avräknas från de likvider som erhålls vid försäljningen.

Regeringen meddelar vidare att den i 2007 års ekonomiska vårproposition avser att återkomma till riksdagen med förslag om hur kostnader som kan uppstå innan försäljningsintäkterna erhållits ska finansieras.

Redovisning till riksdagen

Regeringen meddelar i propositionen sin avsikt att till riksdagen rapportera om försäljningarna i den årliga skrivelsen till riksdagen med redogörelse för de statligt ägda företagen. Regeringen kommer också att redovisa respektive försäljning i kommande budgetpropositioner. Därtill kommer regeringen att offentliggöra genomförda försäljningar i Regeringskansliets delårsrapporter för de statligt ägda företagen.

Motionerna

Avslag på propositionen

I fyra motioner föreslås att propositionen ska avslås helt, och i ytterligare en motion att den ska avslås utom såvitt avser bolaget Civitas Holding.

Allting tyder på att utförsäljningarna är en mycket dålig affär för staten, anför det i motion 2006/07:N10 (s). Genom att använda de 150 miljarder kronor som regeringen sagt att den ska sälja för under treårsperioden 2007–2009 till att betala av på statsskulden minskar statens räntekostnader enligt vissa beräkningar med drygt 5 miljarder kronor per år. Staten går dock samtidigt miste om stora utdelningar, påpekar motionärerna och uppger att år 2007 väntas utdelningarna från de aktuella sex företagen uppgå till närmare 16 miljarder kronor. Det faktum att de statliga företagen är mycket välskötta ger inte heller några hållbara skäl till att massiva utförsäljningar skyndsamt måste genomföras, menar motionärerna. De lyfter fram Telia

Sonera och Nordea, men även SBAB, som goda exempel på hur ett ansvars-tagande och långsiktigt statligt ägande kan bidra till att skapa mycket större värden, såväl ekonomiska som samhälleliga, än utförsäljningens engångsintäkter. Trots att utförsäljningarna kan förmodas få mycket stora följder för de marknader där bolagen är verksamma, för huvudkontorens placering, företagets forskning och utveckling samt sysselsättningen, saknar propositionen helt analyser om utförsäljningarnas konsekvenser, anför motionärerna. De anser att de flesta av de åtgärder som regeringen säger sig planera – och som avser en analys av förutsättningarna för försäljningen av respektive bolag, en strategisk och kommersiell anpassning av företagets affärsidé, struktur och kapital, beslut om hur en försäljning ska genomföras samt en redovisning av intäkter och kostnader – borde ha vidtagits innan propositionen avlämnades. Propositionen ger en mycket bristfällig grund för ett riksdagsbeslut där hela utförsäljningsprocessen, utan föregående konsekvensanalys och utan några restriktioner från riksdagen, överläts till regeringen, säger motionärerna. De påpekar att regeringen inte lämnar några besked vad gäller turordning eller tidpunkt för utförsäljningen av respektive bolag och att den inte heller redogör för huruvida hänsyn i något fall kommer att tas till sysselsättning, huvudkontorens placering, forsknings- och utvecklingsresurser m.m. Vidare argumenterar regeringen för att utförsäljningarna kommer att ge fler jobb i de berörda branscherna utan att redogöra för grunderna för denna bedömning. Regeringen beskriver inte heller de statsfinansiella konsekvenserna av att sälja högvakastande statliga bolag för att betala av på en statsskuld med låg ränta, anför motionärerna avslutningsvis.

Också i motion 2006/07:N6 (s) yrkas avslag på propositionen. Försäljningarna är ett stort hot mot finansieringen av den framtida välfärden och mot möjligheten att gemensamt styra viktiga samhällssektorer, anför motionärerna. De anser att regeringen privatiserar av rent ideologiska skäl, vilket de motsätter sig. De kritiserar regeringens förslag att sälja ut ett företag som Vin & Sprit utan att någon konsekvensanalys har gjorts, och de undrar över vad som händer med produktionen när företaget säljs ut till utländska intressenter och om produktionen även i fortsättningen kommer att bedrivas i Åhus och Nöbbelöv.

Motion 2006/07:N9 (s) – i vilken också yrkas avslag på propositionen – fokuserar särskilt på effekterna i Stockholmsregionen av en försäljning av de sex statliga företagen. Dessa företag är viktiga för Stockholmsregionens utveckling och arbetsmarknad, eftersom huvudkontoren oftast är placerade där, säger motionärerna. De anser att propositionen helt saknar en analys av vilka effekter utförsäljningen får när det gäller huvudkontorens placering, forskning, utveckling, sysselsättning etc. och befarar att försäljningen kommer att ge färre jobb både i landet som helhet och i Stockholm. Regeringen redovisar inga ekonomiska motiv för en utförsäljning, utan försäljningen framstår som mer ideologiskt motiverad, anför motionärerna.

Även i motion 2006/07:N9 (v) föreslås att propositionen ska avslås. Motionärerna anser att det är bra med statliga företag och anger följande skäl: de statliga företagen kan vara effektiva verktyg för en långsiktig hållbar tillväxt; de kan gå i spetsen för teknisk utveckling, konkurrens och näringslivsutveckling; de kan vara pådrivande när det gäller miljö, socialt ansvar och jämställdhet; de kan äga monopol och ändå tillämpa en rättvis prissättning; de kan vara drivkraften för strukturuomvandling i samhället; de ger makt och politisk insyn som är nödvändigt för att korrigera marknadsimplikationer; de stärker demokratin genom ökat ekonomiskt inflytande i näringslivet. Statliga företag har historiskt spelat en avgörande roll som välbefinningsfaktorer och motor för utvecklingen av Sveriges näringsliv, säger motionärerna. De menar att det behövs statliga företag och myndigheter för att säkra en fungerande konkurrens på olika marknader, för att klara långsiktiga uppgifter såsom att bygga upp ett hållbart energisystem, för att minska utsläppen av växthusgaser och för att bygga en effektiv infrastruktur för IT. Regeringen presenterar inga hållbara motiv för en försäljning, anser motionärerna och påstår att en försäljning inte heller har något stöd bland väljarna. I motionen kommenteras särskilt försäljningen av SBAB, som sägs komma att minska konkurrensen på bolånemarknaden. Beträffande Vasakronan, före detta Byggnadsstyrelsen, sägs att närmare 40 % av hyresintäkterna kommer från statliga myndigheter, och motionärerna anser att det varken är företags- eller samhällsekonomiskt motiverat att sälja ut fastigheter som staten själv brukar. Slutligen är motionärerna mycket kritiska till en försäljning av Vin & Sprit och menar att det är betydelsefullt för de folkhälsopolitiska målen att staten har en kontroll över alkoholmarknaden. Staten bör i högre utsträckning – genom ägardirektiv – styra Vin & Sprits verksamhet utifrån de folkhälsopolitiska målsättningarna, sägs det.

I motion 2006/07 N12 (mp) yrkas avslag på förslaget i propositionen om försäljning av statliga företag utom såvitt avser bemyndigandet att avyttra statens aktier i Civitas Holding. Bolaget är ett kommersiellt företag som verkar på en helt fungerande privat fastighetsmarknad, varför det är svårt att hitta samhällspolitiska anledningar till fortsatt statligt ägande, anser motionärerna. Tidigare, när myndigheternas lokalförsörjning var reglerad, var dock ett statligt ägande berättigat. I motionen erinras om Miljöpartiets budgetmotion för år 2007, där det förordades att det statliga ägandet bör minska med i genomsnitt 50 miljarder kronor per år under de kommande tre åren, och partiet anslöt sig till det mål som regeringen satt för att minska det statliga ägandet.

Övriga fem företag – utöver Civitas Holding – som berörs i propositionen kommenteras i motionen enligt följande:

- Nordea: Statens andel bör säljas, dock med förbehåll (se vidare i det följande).
- OMX: Inga skäl för fortsatt statligt ägande.
- Telia Sonera: En försäljning förordas, dock med förbehåll (se vidare i det följande).

– Vin & Sprit: Företaget bör inte säljas. Det stora värdet i bolaget är varumärket Absolut, och då företaget sannolikt kommer att säljas till en utländsk ägare finns det risk att produktionen flyttas ut från Sverige. Vidare är det inte helt klart vilka folkhälsoeffekter en försäljning av Vin & Sprit kan medföra. I stället för att sälja företaget bör vinstkravet, liksom den aggressiva marknadsföringen utomlands, tonas ned.

– SBAB: Företaget har haft en tydlig och aktiv roll som prispressare på en marknad som har drag av oligopol. En försäljning kan därmed leda till högre bolånekostnader. SBAB har haft ett mycket gott kreditbetyg, som till en del beror på att staten är ägare. Sämre kreditbetyg, vilket kan bli fallet med en privat ägare, gör att upplåningen – och därmed också utlåningen – blir dyrare. SBAB är det enda bolaget av de sex berörda företagen som har haft en uttalat samhällspolitisk målsättning och som uppfyllt den. Med hänvisning till att SBAB har haft en viktig roll som prispressare på räntemarknaden, skapat insyn i ränte- och bankmarknaden samt nått de samhällspolitiska mål verksamheten haft föreslår motionärerna att företaget blir kvar i statlig ägo.

Återkallande av bemyndigande

I motion 2006/07:N9 (v) föreslås att riksdagen återkallar tidigare lämnade försäljningsbemyndiganden för de tre företagen Nordea, Telia Sonera och OMX. Motionärerna kommenterar särskilt Telia Sonera och det fasta telenät som företaget äger och som är en strategisk del i infrastrukturen. En privatisering av detta nät, där staten helt skulle fransäga sig möjligheten till insyn och påverkan, kan innebära att Sverige förlorar konkurrenskraft, samtidigt som allas rätt till fast telefoni och bredband går förlorad, anför motionärerna. De menar att det fasta telenätet utgör ett naturligt monopol och att ett helt privatägt nät sannolikt skulle leda till såväl sämre konkurrens som högre priser för bredbands- och telenätjänster. Naturliga monopol ska ägas av offentliga organ, anser motionärerna.

Försäljning av ytterligare företag

I två motioner förordas försäljning av ytterligare företag.

Nästa gång regeringen av riksdagen begär bemyndigande att avyttra hel- eller delägda statliga företag bör det helstatliga Vasallen AB ingå i den gruppen, anføres det i motion 2006/07:N7 (m). Motionären finner det glädjande och välkommet att regeringen nu begär riksdagens godkännande för försäljning av sex företag. Han anser att det därefter finns anledning att gå vidare med andra statliga bolag som agerar på konkurrensutsatta marknader. Ett sådant företag är helstatliga Vasallen, som bildades för att ta hand om förbandsområden i samband med de försvarsnedläggningar som genomfördes i slutet av 1990-talet och i början av 2000-talet. Ägande och förvaltning av lokaler för kommersiella eller offentliga hyresgäster sysslar

många andra aktörer med, konstaterar motionären. Han anser att argumenten för statlig aktivitet inom detta område är få och att Vasallen uppfyller alla kriterier som regeringen satt upp för försäljning av statliga bolag.

En försäljning av den svenska statens andel av SAS AB förordas i motion 2006/07:N12 (mp). Svenska staten är huvudägare i SAS, med en ägarandel på 21,4 %, konstaterar motionärerna. SAS är börsnoterat och handlas på börserna i Stockholm, Oslo och Köpenhamn, och företaget är Nordens största börsnoterade flyg- och resekoncern och det fjärde största flygbolaget i Europa. Motionärerna har svårt att i dagsläget se någon samhällspolitisk nytta med att staten äger flygbolag. Tidigare, när verksamheten var ny och det var monopol åtminstone på inrikesflyget, fanns anledning till statligt ägande, men nu är flygtrafiken konkurrensutsatt och det statliga ägandet kan snarare vara en hämsko när det gäller att reglera och ställa hårdare miljökrav på flygtrafiken, anför motionärerna.

Telia Soneras accessnät

I tre motioner finns förslag som alla går ut på att Telia Soneras accessnät – på något sätt – ska separeras före en försäljning av statens aktier i bolaget.

Riksdagen bör begära att regeringen, före en eventuell utförsäljning av innehavet i Telia Sonera, ska återkomma till riksdagen med en analys av och förslag om olika alternativ för att separera accessnätet från Telia Soneras övriga verksamhet, anför det i motion 2006/07:N10 (s). Propositionen ger inte några godtagbara besked om konsekvenserna av olika handlingsalternativ när det gäller Telia Sonera och det fasta telenätet, anser motionärerna. Därför bör regeringen återkomma till riksdagen med en redogörelse för olika handlingsalternativ och deras respektive konsekvenser, innan en eventuell försäljning av statens innehav i Telia Sonera inleds – bl.a. bör lämpligheten av att på olika sätt separera det fasta telenätet från Telia Soneras övriga verksamhet undersökas.

I motion 2006/07:N11 (m) föreslås ett tillkännagivande av riksdagen om att accessnätet ska skiljas ut från Telia Soneras övriga verksamhet och läggas i ett särskilt bolag med staten som dominerande ägare, innan försäljningen påbörjas. Accessnätet utgör en typ av infrastruktur som regelmässigt betraktas som ett naturligt monopol och som därmed inte bör privatiseras, anför motionären. Hon menar att det för ett väl fungerande samhälle krävs att alla teleoperatörer har tillgång till accessnätet på lika villkor. Detta sägs vara en nödvändig förutsättning för att en sund konkurrens ska råda, vilket i sin tur är en förutsättning för tillväxt och sysselsättning. Innan Telia Sonera bjuds ut till försäljning, bör därför accessnätet och all den verksamhet som är direkt kopplad till det skiljas ut från bolagets övriga verksamhet och läggas i ett särskilt bolag, anser motionären. Statens ägande i detta bolag ska inte avyttras, utan staten ska även i framtiden ha kontrollen över infrastrukturen på telemarknaden.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att före försäljning av statens aktier i Telia Sonera vidta sådana åtgärder att konkurrenssituationen i det fasta nät som Telia äger förbättras och att det säkerställs att detta nät, inklusive mobilnätet, inte övergår i ett privat monopol, anförs det i motion 2006/07:N12 (mp). Telia Sonera verkar på en konkurrensutsatt marknad. Staten är dominerade ägare och största kund till företaget och det uppstår därför lätt konflikter i förhållande till statens roll som reglerare av telekommunikationsmarknaden, säger motionärerna. De påpekar att konkurrensen för närvarande fungerar dåligt mellan de företag som använder sig av de fasta näten, där naturligt monopol föreligger. Ett exempel på detta är ADSL-marknaden, där Telia Sonera fungerar både som konkurrent gentemot andra leverantörer och som grossist till samma leverantörer. Såväl konkurrenterna som Post- och telestyrelsen har haft invändningar mot detta, framhåller motionärerna. De förordar en försäljning av Telia Sonera, men dessförinnan måste situationen med de fasta näten lösas. Ett alternativ som nämns är att det fasta nätet avknoppas och köps upp av staten. Motionärerna anser också att Telia Soneras mobila nät bör avknoppas och behållas i statlig ägo, som en del av en infrastruktur. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om hur Telia Soneras fasta nät ska hanteras, innan en försäljning av statens andelar i bolaget genomförs, anförs det.

SBAB

Regeringen bör anmodas att för riksdagen redovisa en analys av konsekvenserna för bolånemarknaden före en eventuell utförsäljning av SBAB, anförs det i motion 2006/07:N10 (s). SBAB har bidragit rejält till prispressen på bolånemarknaden, säger motionärerna och hänvisar till beräkningar från riksdagens utredningstjänst. Enligt dessa har SBAB:s agerande bidragit till att en familj med ett lån på 2 miljoner kronor på sin bostadsrätt har sparat omkring 14 000 kr per år genom ökad konkurrens och sänkta räntemarginaler. Det är därför olyckligt att regeringen inte presenterar några förslag på hur konkurrensen på bolånemarknaden ska kunna säkerställas efter det att SBAB sålts ut, anser motionärerna.

Vasakronan

Innan Vasakronan lämnas till försäljning bör en inventering av bolagets fastighetsbestånd göras, anförs det i motion 2006/07:N11 (m). De byggnader som bedöms ha ett särskilt kulturhistoriskt värde eller annat särskilt värde för det svenska folket bör tas ut ur beståndet och föras över till exempelvis Fastighetsverket eller läggas i ett särskilt bolag med staten som fortsatt ensam ägare, anser motionären. Hon påpekar att visserligen har en sådan inventering gjorts tidigare, men för att undanröja all osäkerhet bör en ny inventering göras.

Nordea

I motion 2006/07:N12 (mp) begärs ett tillkännagivande om att innan en försäljning av statens andelar i Nordea genomförs ska sådana åtgärder vidtas att tillgången till Plusgirot – som är ett av Nordea helägt dotterbolag och som ses som en del av en grundläggande infrastruktur – säkras för konsumenterna. Staten har under senare år inte varit en aktiv ägare i Nordea, utan företaget har fått utvecklas på marknadens villkor, säger motionärerna. De anser att statens viktigaste roll i förhållande till den finansiella infrastrukturen är att övervaka och agera tillsynsmyndighet och att det kan uppstå intressekonflikter mellan staten som ägare av banken och som tillsynsmyndighet och reglerare. Därför menar motionärerna att statens andel av Nordea bör säljas.

Försäljningsprocessen

I motion 2006/07:N11 (m) begärs två tillkännagivanden – dels om att Riksrevisionen bör ges i uppdrag att kontrollera försäljningsprocessen av statligt ägda bolag så att inga misstankar ska behöva uppstå om att någon part otillbörligt gynnats eller missgynnats, dels om behovet av att regeringen offentliggör sin syn på utländska köpare i förhållande till svenska. Ett godkännande av regeringens begäran innebär att riksdagen frångår sig all formell rätt att påverka den kommande processen, säger motionären. Hon har förståelse för att processen måste hållas slutet mot bakgrund av marknadens krav på sekretess och likabehandling men anser samtidigt att det inte är tillfredsställande att en så stor affär som det är frågan om görs utan någon insyn från riksdagen. Motionären konstaterar att det av praktiska skäl inte går att hålla riksdagen kontinuerligt informerad om försäljningen eller att inhämta riksdagens godkännande av de åtgärder som vidtas. Hon anser därför att försäljningsprocessen i stället bör övervakas och kontrolleras av ett oberoende organ och anger Riksrevisionen som ett alternativ. När det gäller frågan om inhemska eller utländska köpare noterar motionären att regeringen säger att försäljningen ska ske på affärsmässiga villkor. Hon påpekar att maximalt pris momentant kan ge det bästa utfallet men befärar att på längre sikt kan ett sådant bud från en utländsk köpare ge ett sämre utfall än ett lägre bud från en inhemsk konkurrent. Med en utländsk köpare försvinner nämligen framtida skatteintäkter. Följden av detta är, enligt motionären, att även om en utländsk aktör bjuder ett högre pris än en inhemsk kan det ur medborgarnas synvinkel vara mera lönsamt att bolaget säljs till en inhemsk intressent. Hon anser därför att regeringen bör redovisa till riksdagen – innan processen inleds – hur den ser på utländska köpare och i vad mån den avser att ställa högre krav på köpeskillings storlek från en sådan köpare.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att före ett eventuellt försäljningsbeslut av ett statligt företag skriftligen informera riksdagen om den planerade försäljningen och vilka alternativ som värderats och om de sakliga grunderna för planerat beslut, anför det i motion 2006/07:N9 (v).

De aktuella företagens anställda bör ges förtur vid försäljning av statens aktier, anför det i motion 2006/07:N12 (mp). Motionärerna betonar att försäljningen bör ske på marknadsmässiga villkor och att ägarens, dvs. skattekollektivets, intressen ska säkras. Försäljningarna ska alltså ske till den som lämnar det ekonomiskt mest fördelaktiga budet. Att utifrån ideologiska motiv sälja till underpris är helt oacceptabelt, menar motionärerna samtidigt som de anser att ett spritt och decentraliserat ägande i samhället bör främjas. De är positiva till att anställda i större utsträckning kan vara ägare av de företag där de arbetar, varför de aktuella företagens anställda bör ges förtur vid en eventuell försäljning. Även denna försäljning ska dock ske på marknadsmässiga villkor, anför motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade senast frågan om statliga företag i februari 2007 i betänkande 2006/07:NU4. I anslutning till behandlingen av 2006 års redogörelse för statliga företag (skr. 2005/06:120) avstyrkte utskottet motionsyrkanden rörande synen på statliga bolag. Utskottet delade regeringens syn på statligt ägande och framhöll att en försäljning av statliga företag ska ske med stor omsorg om skattebetalarnas intressen. I två reservationer (s; v) avvisades regeringens planer på försäljning av statliga företag, medan regeringens aviserade översyn av det statliga ägandet välkomnades i en annan reservation (mp). I betänkandet behandlades vidare två dokument från Riksrevisionens styrelse – dels en framställning (2005/06:RRS19) angående statliga bolags årsredovisningar, dels en redogörelse (2006/07:RRS3) angående formerna för styrning av de statliga bolagen. Utskottet instämde till stor del i den kritik mot statens ägarstyrning som Riksrevisionen hade framfört i de bakomliggande granskningsrapporterna. Mot bakgrund av att regeringen har aviserat ett arbete avseende statens ägarstyrning där synpunkterna från Riksrevisionen ska utgöra ett viktigt underlag ansåg utskottet inte att det erfordrades något riksdagsuttalande i frågan och avstyrkte den aktuella framställningen, liksom ett antal motionsyrkanden om statens ägarutövning. Framställningen avstyrktes också i två reservationer (s; v), i vilka respektive partiers företrädare redovisade sin syn på utformningen av statens ägarutövning. I en annan reservation (mp) tillstyrktes framställningen, samtidigt som det lämnades förslag i olika avseenden rörande statens ägarutövning. Riksdagen följde utskottet. I betänkandet redovisades olika typer av faktauppgifter rörande statliga företag, till vilka nu hänvisas.

Budgetlagen

I lagen (1996:1059) om statsbudgeten (budgetlagen) regleras bl.a. överlåtelse av statens egendom. Enligt 26 § budgetlagen får regeringen besluta om försäljning av aktier i ett företag där staten har mindre än hälften av rösterna för samtliga aktier, om inte riksdagen bestämt annat. Regeringen får enligt samma lagrum inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier.

Enligt 29 § budgetlagen ska försäljning av statens egendom genomföras affärsmässigt, om inte särskilda skäl talar mot det. Med affärsmässighet avses att priset blir så fördelaktigt som möjligt för staten och att försäljning till underpris inte sker.

Tidigare bemyndiganden

För tre av de bolag som är aktuella i propositionen har regeringen redan, som nämnts, bemyndigande att sälja aktieinnehaven. För Nordea lämnade riksdagen hösten 1991 bemyndigande till regeringen att sälja statens aktier i dåvarande Nordbanken (prop. 1991/92:21, bet. 1991/92:NU4). I en meningsyttring (v) förordades att regeringens förslag om bemyndigande skulle avslås.

När det gäller Telia Sonera beslöt riksdagen våren 2001 – efter initiativ av utskottet – att bemyndiga regeringen att utan begränsningar kunna förändra statens ägande i dåvarande Telia (bet. 2000/01:NU11). Detta bemyndigande ersatte det bemyndigande som riksdagen våren 2000, på regeringens förslag, hade lämnat och som avsåg att regeringen fick minska statens ägande i Telia till lägst 51 % av samtliga aktier (prop. 1999/2000:84, bet. 1999/2000:NU18). I en reservation (v) till utskottets initiativ våren 2001 föreslogs att riksdagen skulle avslå utskottets begäran.

Beträffande det tredje här aktuella företaget, OMX, beslöt riksdagen hösten 2004 att bemyndiga regeringen att dels avyttra hela eller delar av aktieinnehavet i bolaget, dels förvärva ytterligare aktier i bolaget samt dels vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra de nämnda transaktionerna (prop. 2004/05:1 utg. omr. 24, bet. 2004/05:NU1). I en reservation (m, fp, kd, c) förordades att regeringen skulle bemyndigas att avyttra hela det statliga ägandet i bolaget men inte ges bemyndigande att förvärva ytterligare aktier.

2007 års ekonomiska vårproposition

I den ekonomiska vårpropositionen (prop. 2006/07:100 s. 214) föreslår regeringen i tilläggsbudget till statsbudgeten för år 2007 att de kostnader som uppstår vid försäljningen av de sex aktuella företagen innan försäljningsintäkterna erhållits och som inte utgörs av direkta försäljningsomkostnader bör finansieras genom att medel för ändamålet anvisas över anslaget

(38:18) Kostnader för omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag m.m. inom utgiftsområde 24 Näringsliv. Regeringen föreslår att anslaget höjs för innevarande år med 100 miljoner kronor. Finansutskottet behandlar detta förslag i betänkande 2006/07:FiU21.

I den ekonomiska vårpropositionen (s. 130) säger regeringen beträffande inkomster av försåld egendom, där försäljning av aktier i statligt ägda företag vanligtvis utgör den största delen, att för åren 2007–2010 beräknas försäljningsinkomsterna uppgå till 50 miljarder kronor per år, dvs. 200 miljarder kronor under perioden. Försäljningsbeloppen och tidpunkterna är behäftade med stor osäkerhet, betonas det.

Interpellationer och frågor i riksdagen

Inledning

I betänkande 2006/07:NU4 om statliga företag redovisades de interpellations- och frågesvar rörande statliga företag som hade lämnats fram till justeringstidpunkten den 22 februari 2007. I det följande redovisas de interpellations- och frågesvar som har lämnats efter denna tidpunkt och som har relevans i ärendet.

Konsekvensanalyser

Näringsminister Maud Olofsson besvarade i april 2007 en interpellation (ip. 2006/07:422) av Bosse Ringholm (s) om konsekvensanalyser av statliga företag. I interpellationen ställdes tre frågor – för det första när statsrådet avser att redovisa konsekvensanalysen av de sex statliga bolag som är aktuella för försäljning för riksdagen och allmänheten, för det andra när hon kommer att redovisa motsvarande konsekvensanalys för övriga statliga bolag som kan bli aktuella för försäljning och för det tredje vilka motiven är för taktiken att först föreslå utförsäljning av vissa statliga bolag och sedan i efterhand – om ens då – redovisa konsekvensanalyser som uppenbarligen görs inom Näringsdepartementet men som hemlighålls.

Näringsministern menade inledningsvis att frågorna baserade sig på flera missförstånd från interpellantens sida. Hon erinrade om att regeringen i budgetpropositionen för år 2007 anmälde att den avsåg att genomföra en genomgång av alla statligt ägda företag där argument för och emot ett statligt ägarengagemang vägs mot varandra. Vidare hänvisade hon till den nu aktuella propositionen och att det av den framgår att regeringen gjort bedömningen att en försäljningsprocess för sex av de statligt ägda bolagen kan inledas. Regeringens motiv för förslaget framgår av propositionen, och i den sägs att regeringen kommer att rapportera om försäljningarna till riksdagen i kommande skrivelser, rapporter och budgetpropositioner.

Resultatet av den genomgång av övriga statligt ägda bolag som regeringen aviserade i budgetpropositionen för år 2007 kommer att presenteras när den är klar, men så är ännu inte fallet, uppgav näringsministern. Regeringen bedriver inte något hemlighetsmakeri, sade hon avslutningsvis i interpellationssvaret.

Förlust av intäkter och inflytande vid utförsäljning

Kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell besvarade i mars 2007 en interpellation (ip. 2006/07:281) av Ulla Andersson (v) med två frågor med anledning av den aviserade försäljningen av vissa statligt ägda företag. Den första frågan gällde om statsrådet avser att vidta några åtgärder för att följa upp eller kompensera statens förlorade inflytande över strategiska beslut på t.ex. telekommunikationsmarknaden. Den andra frågan gällde om han avser att överväga att använda de medel som en eventuell försäljning av statlig egendom inbringar för nya långsiktiga och produktiva samhällsinvesteringar. Statsrådet inledde med att klargöra skillnaden mellan statens roller som reglerare och som ägare och vad detta innebär för möjligheter till inflytande över strategiska beslut på vissa marknader. Staten är å ena sidan utformare av de ramar och regelsystem som gäller för näringslivets verksamhet och å andra sidan ägare av vissa företag. Att kombinera dessa två roller kan innebära en del risker för t.ex. konkurrenssnedvridning och inoptimala investeringsbeslut, vilket är ett skäl till att staten inte är lämplig som ägare av företag på konkurrensutsatta marknader. Det är också ett av skälen till att regeringen ska göra en genomgång av alla statligt ägda företag för att pröva motiven för det statliga ägandet.

Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och att bidra till att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt, vilket staten gör bäst i rollen som reglerare och inte som företagsägare, sade statsrådet Mats Odell vidare. Vad gäller telekommunikationsmarknaden utövas statens inflytande och kontroll dels genom en särskild lagstiftning, dels genom tillsynsmyndigheten Post- och telestyrelsen. Statsrådet såg inga skäl till att ändra den ordningen.

Försäljningsintäkterna kommer att användas till att amortera på statsskulden. Därmed minskar statens räntekostnader och skuldsättning, och det skapas bättre förutsättningar för en god välfärd även för framtida generationer, sade statsrådet. De statligt ägda företagen är välskötta och går bra, vilket kommer att avspeglas i försäljningssummorna. En del av ett bolags värde består av framtida förväntade vinster och utdelningar, och på så vis kommer förväntningar om höga utdelningar att avspeglas i högre försäljningspris, anförde statsrådet.

Departementstjänstemännens roll

Statsrådet Mats Odell besvarade i april 2007 en interpellation (ip. 2006/07:461) av Kent Persson (v) om departementstjänstemännens roll i utförsäljningen av statliga företag. Frågorna gällde dels om statsrådet avser att

vidta åtgärder så att departementstjänstemän inte får styrelsearvoden inom ramen för ordinarie arbete, dels om han – mot bakgrund av att den tidigare chefen för enheten för statligt ägande, departementsrådet Malin Björkmo, har slutat sin anställning – kommer att vidta förändringar av utförsäljningsorganisationen eller i den arbetsgrupp som består av ämnessakkunnige Karin Forseke och ett antal departementstjänstemän i syfte att tillgodose kraven på hög kvalitet i utredningsarbetet och analyserna samt för att undvika dubbla lojaliteter. Statsrådet informerade inledningsvis om hur de ärenden som avser försäljning av vissa statligt ägda bolag handläggs. Han är, enligt ett särskilt beslut av statsministern, föredragande i regeringen för förvaltningsärenden avseende de sex bolag som är berörda i den nu aktuella propositionen. Detta uppdrag omfattar även de ärenden som avser försäljningsprocessen. Ärendena bereds i Näringsdepartementet av enheten för statligt ägande med biträde av övrig personal i det departementet. Mats Odell har även egna rådgivare, däribland Karin Forseke. Statsrådets bedömning är att det finns goda förutsättningar för att den beskrivna organisationen kommer att fungera väl. Om det skulle visa sig att så inte är fallet, kommer verksamheten att omorganiseras.

När det gäller frågan om departementstjänstemännens roll sade statsrådet Mats Odell att regeringen strävar efter att utse de styrelser som på bästa sätt förvaltar bolagen till fromma för deras utveckling och för att utveckla de värden som bolagen representerar. Regeringen avser inte att vidta några åtgärder beträffande departementstjänstemännens roll i de sex aktuella bolagen, uppgav statsrådet.

Effekter på sysselsättningen av försäljningen

Statsrådet Mats Odell besvarade i maj 2007 en interpellation (ip. 2006/07:488) av Eva-Lena Jansson (s) om vilka särskilda åtgärder regeringen avser att vidta i samband med försäljningen av vissa statligt ägda bolag för att säkerställa fler arbetstillfällen och ett minskat utanförskap. Statsrådet inledde sitt svar med att redovisa att regeringens övergripande mål för politiken är att skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen och växande företag för att därigenom bryta utanförskapet. Regeringens bestämda uppfattning är att detta mål nås bäst om staten skapar förutsättningar för tillväxt genom att förbättra de allmänna villkoren för företagande, investeringar och anställningar. En del i detta är att tydliggöra rollfördelningen mellan privat och offentligt ägande, där staten ger privata företag förutsättningar att konkurrera på lika villkor utan att samtidigt driva egna konkurrerande företag.

Statsrådet framförde sin åsikt att statligt ägda företag inte är särskilt lämpliga verktyg för att skapa eller försöka bibehålla arbetstillfällen. Företag med statligt ägande omges av flera begränsningar som kan vara hinder för deras möjligheter att utvecklas och växa. Ett exempel på en sådan begränsning är svårigheten att tillföra kapital för expansion eller för utveckling av nya produkter och tjänster. Sådana kapitaltillskott måste vid varje

tillfälle ställas mot behoven av att tillföra medel till välfärdsverksamheter inom sjukvård, utbildning och omsorgen om barn och gamla, sade statsrådet. Det är därför regeringens bedömning att en försäljning av de aktuella sex företagen sammantaget ger dem eller de branscher de verkar i bättre förutsättningar att utvecklas och växa, vilket därmed kan skapa nya arbetstillfällen och bidra till ett minskat utanförskap.

Telias kopparnät och stamnät

Infrastrukturminister Åsa Torstensson besvarade i mars 2007 en interpellation (ip. 2006/07:350) av Börje Vestlund (s) om vilka åtgärder hon avser att vidta för att kopparnätet för telefoni ska fortsätta att vara samhällsägt även efter en eventuell försäljning av Telia Sonera. Statsrådet konstaterade inledningsvis att Telia Sonera är ett börsnoterat bolag som verkar på en konkurrensutsatt marknad och att det metallbaserade nätet för telefoni alltså inte är samhällsägt. På konkurrensutsatta marknader har det statliga ägandet spelat ut sin roll som välståndsskapare och pådrivare för teknisk utveckling, sade statsrådet. Regeringens inställning är att staten bara ska äga företag där det finns tydliga motiv till att staten äger dem. Regeringen har redan tidigare informerat om att ett antal statliga bolag nu befinner sig i en försäljningsprocess, däribland statens innehav av aktier i Telia Sonera.

Statens styrning på marknaden för elektronisk kommunikation sker inte genom ägandet av operatörer utan framför allt genom regleringen av sektorn, där Post- och telestyrelsen i egenskap av sektorsmyndighet har en central roll, sade statsrådet. Vidare erinrade hon om att Post- och telestyrelsen i februari 2007 presenterade rapporten Förslag till bredbandsstrategi för Sverige (PTS-ER 2007:7). Rapporten behandlar frågor om tillgång till bredband och hinder för bredbandsutbyggnaden. Utifrån denna utgångspunkt lämnar PTS i rapporten förslag om att skapa en modell för likabehandling i Telia Soneras metallbaserade accessnät. Modellen innefattar en funktionell separation av accessnätet. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet, meddelade statsrådet Åsa Torstensson.

Statsrådet Mats Odell besvarade i mars 2007 en fråga (fr. 2006/07:918) av Peter Jeppsson (s) om vilka slutsatser statsrådet drar av de synpunkter som Försvarsmakten har lämnat till Försvarsdepartementet rörande en utförsäljning av Telia Sonera. I sitt svar konstaterade statsrådet att regeringen tidigare har informerat om att ett antal statliga bolag nu befinner sig i en försäljningsprocess, däribland statens innehav i Telia Sonera. Regeringen har inte någon tidtabell för de planerade försäljningarna, utan det väsentliga är att arbetet utförs på ett noggrant och ansvarsfullt sätt och med största omsorg om skattebetalarnas pengar, sade statsrådet. I denna analys ligger även att hitta en lösning, så att de uppställda säkerhetskraven tillgodoses då ägarförhållandena i företaget förändras.

SBAB

Statsrådet Mats Odell besvarade i mars 2007 två interpellationer – interpellation 2006/07:371 av Alf Eriksson (s) och interpellation 2006/07:376 av Bosse Ringholm (s) – om effekterna av en försäljning av SBAB på konkurrensen på bolånemarknaden. SBAB är ett framgångsrikt bolag som på ett mycket förtjänstfullt sätt har bidragit till utvecklingen på bolånemarknaden, vilket enskilda och familjer har dragit nytta av, noterade statsrådet inledningsvis. SBAB:s framgångar kan samtidigt förklaras av att företaget tidigare än andra anpassat verksamheten till nya förutsättningar, t.ex. historiskt låga räntor och nya upplåningsmetoder som möjliggjorts på senare tid. Det finns dock nu andra aktörer – både stora och små – som utmanar SBAB på ett helt annat sätt än tidigare. Utvecklingen i andra länder pekar på att bostadslån ibland erbjuds till betydligt förmånligare villkor än i Sverige mot att kunden samtidigt har andra tjänster hos sin bank eller sitt bolåneinstitut, sade statsrådet Mats Odell vidare. I motsvarande konkurrensläge i Sverige kommer SBAB att ställas inför utmaningen att utveckla även andra tjänster – ett arbete som kommer att kräva en aktiv ägare med stor kunskap om finansiella tjänster. Statsrådet meddelade att det är hans bestämda mening att staten inte ska gå i bräsch för att utveckla finansiella tjänster på en konkurrensutsatt marknad. Statens roll är att lagstifta och övervaka att alla aktörer håller sig till uppsatta regler och förordningar. Att staten själv driver ett företag kommer ofrånkomligen att innebära målkonflikter mellan lagstiftarens krav på stabilitet och försiktighet och ägarens företagsekonomiska intressen av att skapa lönsam tillväxt.

Statsrådet Mats Odell anförde vidare att privata aktörer förmodligen är bättre än staten på att driva företag på fungerande marknader. Först när det uppstår marknadsmisslyckanden kan ett statligt ägande motiveras, t.ex. vid naturliga monopol. Ett sådant monopol föreligger knappast när det gäller bolån. Även en privat aktör kan därför göra samma nytta för den enskilde konsumenten som SBAB har gjort. Det är inte ägandet i sig som är avgörande, och statsrådets förhoppning är att SBAB även med en annan ägare kommer att bidra till konkurrensen på bolånemarknaden och därmed fortsätta att göra nytta för konsumenterna i framtiden. När det gäller den planerade försäljningen av SBAB ville statsrådet Mats Odell inte föregripa den försäljningsprocess som bolaget befinner sig i, och han ville inte utesluta någon seriös köpare. Men han försäkrade att försäljningen kommer att ske på ett noggrant och ansvarsfullt sätt och så att den klarar en konkurrensrättslig prövning. Slutligen påpekade statsrådet att bolånemarknaden för närvarande kännetecknas av hård konkurrens, många aktörer och en stark prispress, vilket inte var fallet för ett antal år sedan. Bolånemarknaden präglas också av transparens och en hög grad av medvetenhet hos konsumenterna, som dessutom i större grad har rörliga lån, vilket gör att de enklare kan byta bolåneinstitut. Detta tvingar alla aktörer att erbjuda konkurrenskraftiga villkor. Med hänsyn till detta och den mångfald som

finns på bolånemarknaden för närvarande sade sig statsrådet Mats Odell vara övertygad om att den hårda konkurrensen kommer att bestå, även om staten minskar eller avvecklar sitt ägande i SBAB.

Vin & Sprit

Statsrådet Mats Odell besvarade i mars 2007 en interpellation (ip. 2006/07:412) av Eva-Lena Jansson (s) om huruvida han avser att agera för att säkerställa att Vin & Sprits policy när det gäller miljö och socialt ansvar inte går förlorad vid försäljning. Statsrådet menade att regeringen har ett tydligt folkligt mandat för de försäljningar som den har begärt riksdagens bemyndigande att genomföra. När det gäller försäljningen av Vin & Sprit gäller samma förutsättningar som för andra försäljningar av statligt ägda bolag, vilket innebär att regeringen kommer att pröva olika affärsmöjligheter för att hitta det alternativ som vid en samlad bedömning bedöms vara det mest affärsmässiga. I denna bedömning ligger att en potentiell köpare ska ha förmåga att bl.a. finansiera och fullfölja ett köp på ett säkert och seriöst sätt. Självklart kommer regeringen att inhämta information från potentiella köpare kring deras syn på ansvarsfrågor och hur de driver dessa, uppgav statsrådet. Denna information kommer att vägas in i den samlade bedömning som regeringen har ansvar att göra för att ta till vara riksdagens krav på och medborgarnas intresse av att staten agerar affärsmässigt vid försäljning av statens tillgångar. Vid en försäljning är det dock inte rimligt att garantera hur en ny köpare i praktiken kommer att agera i framtiden. Varje ägare måste ta eget ansvar för sin verksamhet och de ägarkrav som man ställer avseende sociala hänsyn och miljöåtaganden utöver vad som är lagstiftat. Statens främsta verktyg för att värna miljön och sociala skyddsintressen är inte ägandet av det ena eller andra företaget, framhöll statsrådet Mats Odell. Han bedömde det som mer angeläget att lagstiftaren ser till att det finns bra regelverk som styr alla aktörer på alkoholdryckesmarknaden på ett tydligt och likvärdigt sätt. Det är från ett samhällsperspektiv viktigare att en bransch som helhet agerar ansvarsfullt än enbart enskilda företag. Här kan en klok lagstiftning bidra, anförde statsrådet avslutningsvis.

Statsrådet Mats Odell har vidare i mars 2007 besvarat tre frågor om Vin & Sprit.

En fråga (fr. 2006/07:747) av Eva-Lena Jansson (s) avsåg vilka krav statsrådet Mats Odell kommer att ställa på kommande köpare av Vin & Sprit vid en försäljning. Statsrådet hänvisade till den nu aktuella propositionen och till vad som där sägs om regeringens syn på och förutsättningar för ett minskat statligt ägande. När det gäller försäljningen av Vin & Sprit gäller samma förutsättningar som för andra försäljningar av statligt ägda bolag. Detta innebär att regeringen kommer att pröva olika affärsmöjligheter för att hitta det alternativ som vid en samlad bedömning bedöms vara

det mest affärsmässiga. I denna bedömning ligger att en potentiell köpare har förmåga att bl.a. finansiera och fullfölja ett köp på ett säkert och seriöst sätt, sade statsrådet.

Statsrådet Mats Odell besvarade vidare i mars 2007 två frågor (fr. 2006/07:814 och 2006/07:815) av Fredrik Olovsson (s) om vodkaproduktionen i Sverige efter utförsäljning av Vin & Sprit och om vodkans betydelse för svensk livsmedelsexport. I sitt svar sade statsrådet att regeringen inte anser att ett statligt ägande är ett lämpligt verktyg för att garantera produktion av varor som produceras på en öppen och kommersiellt styrd marknad. Det är inte realistiskt att regeringen ska vidta åtgärder för att garantera en produktion av vodka i Sverige, utan mer grundläggande för en produktion av kommersiella varor är att det finns en efterfrågan och att det finns goda villkor att producera varor i Sverige. Därför är regeringens mål att förbättra de allmänna villkoren för företagande, investeringar och anställningar för att skapa förutsättningar för tillväxt och produktion i Sverige. När det gäller varumärket Absolut Vodka så är det starkt förknippat med Åhus, konstaterade statsrådet vidare. Varumärket har bl.a. byggts på att det är råvaror från den södra delen av Sverige som främst använts, vilket har varit positivt för den regionala jordbruksproduktionen och den svenska livsmedelsexporten. Vidare har Vin & Sprit gjort betydande investeringar i en utökad produktionskapacitet med hög effektivitet och kvalitet i Åhus och Nöbbelöv. Dessa produktionsanläggningar är en tillgång och intimt knutna till framgångarna för Absolut Vodka, förhållanden som måste bedömas gälla även för en potentiell köpare, menade statsrådet. Varumärket Absolut Vodka har haft en stark försäljningstillväxt och mycket talar för att tillväxten kommer att öka ännu mer, sade statsrådet. Mot denna bakgrund finns det goda skäl för bedömningen att behovet av produktion kommer att öka i Åhus oavsett vem som är ägare till varumärket Absolut Vodka.

Statsrådet Mats Odell besvarade den 21 maj 2007 en interpellation (ip. 2006/07:498) av Ylva Johansson (s) om vilka åtgärder han avser att vidta för att en försäljning av Vin & Sprit ska skapa bra förutsättningar för bolagets utveckling och vilka åtgärder han avser att vidta för att säkerställa att produktionen av Absolut Vodka även i framtiden ska ske i Åhus. Statsrådet inledde med att säga att för Vin & Sprit gäller samma förutsättningar som i övrigt för arbetet med att minska det statliga ägandet. Det innebär att regeringen kommer att pröva olika affärsmöjligheter för att hitta det alternativ som vid en samlad bedömning bedöms vara det mest affärsmässiga. I en sådan bedömning ligger att en potentiell köpare ska ha förmåga att bl.a. genomföra och fullfölja ett köp på ett säkert och seriöst sätt. Regeringen kommer i försäljningsprocessen att inhämta information från potentiella köpare kring deras syn på hur de avser att utveckla bolaget. Denna information kommer att vägas in i den samlade bedömning som reger-

ingen har ansvar för att göra för att ta till vara riksdagens krav på – och medborgarnas intresse av – att staten agerar affärsmässigt vid försäljning av statens tillgångar.

Statsrådet konstaterade, i likhet med interpellanten, att varumärket Absolut Vodka är ett av världens starkaste varumärken och en mycket framgångsrik produkt. All produktion av Absolut Vodka är koncentrerad till Åhus, och mer än 80 miljoner liter tappas där varje år. Bolaget har gjort betydande investeringar i en utökad produktionskapacitet med hög effektivitet och kvalitet i Åhus och Nöbbelöv. Dessa produktionsanläggningar är en tillgång som är intimt knuten till framgångarna för Absolut Vodka. Detta samband bör inte förändras för att bolaget får en ny ägare, menade statsrådet. Varumärket Absolut Vodka har haft en stark försäljningstillväxt, konstaterade han vidare. Mycket talar för att tillväxten kommer att öka även i framtiden. Mot denna bakgrund finns det goda skäl att anta att behovet av produktion kommer att öka i Åhus oavsett vem som är ägare till varumärket Absolut Vodka. Det finns således anledning att se med tillförsikt på förutsättningarna för en fortsatt god verksamhetsutveckling avseende Absolut Vodka i Åhus med omnejd, anförde statsrådet avslutningsvis.

Kulturhistoriska värden vid försäljning

I motion 2006/07:N11 (m) aktualiseras frågan om hur byggnader med kulturhistoriskt värde som ingår i Vasakronans fastighetsbestånd ska hanteras vid en försäljning av bolaget. Vid behandlingen av betänkande 2006/07:NU4 om statliga företag i februari 2007 gjorde utskottet ett enhälligt ställningstagande i frågan om hur kulturhistoriska och konstnärliga värden ska hanteras vid en eventuell försäljning av ett statligt bolag. Frågan hade aktualiserats genom en motion, i vilken föreslogs ett tillkännagivande om att den konstsamling som ägs av Vin & Sprit bör förbli i statlig ägo och att den bör överföras till lämpligt statligt museum, innan någon försäljning av bolaget aktualiseras. Utskottet såg frågan som mer generell och i ett bredare sammanhang, nämligen hur kulturhistoriska och konstnärliga värden ska hanteras vid försäljningar. Utskottet konstaterade att det finns starka åsiktsskillnader mellan företrädare i utskottet för olika partier när det gäller frågan om statligt ägande av företag men såg ett stort värde i att med enhällighet kunna ge besked om hur utskottet ser på hur kulturhistoriska och konstnärliga värden bör hanteras vid eventuella försäljningar. Utskottet ansåg att den aktuella konstsamlingen bör förbli i statlig ägo och att om någon försäljning av aktierna i Vin & Sprit kan bli aktuell bör hela konstsamlingen – före försäljningen – överföras till något lämpligt statligt museum. En sådan ordning bör även övervägas noga för andra kulturhistoriska eller konstnärliga värden som kan finnas i andra statliga bolag, sade utskottet och utgick från att regeringen agerar i enlighet med vad utskottet anförde, utan att det behövdes ett särskilt riksdagsuttalande i saken.

Frågan om hur byggnader med kulturhistoriskt värde som ingår i Vasakronans fastighetsbestånd ska hanteras vid en försäljning av bolaget har också uppmärksammat av Statens fastighetsverk i en skrivelse till regeringen i februari 2007. Vasakronan har i en promemoria i april 2007 ställt till Närings- och Finansdepartementen – med kopia till närings- och finansutskottens ledamöter – lämnat svar och kommentarer till Fastighetsverkets skrivelse. Vidare har Arbetsdomstolen i en skrivelse till Finansdepartementet i april 2007 tagit upp frågan om överföring av den av Vasakronan ägda fastigheten som domstolen har sina lokaler i till annan statlig ägo före en försäljning av Vasakronan. I ytterligare en skrivelse – till Finans- och Miljödepartementen från Svenska turistföreningen (Stockholmskretsen) i februari 2007 – framförs en vädjan om att natur- och friluftsmark som nu ägs av Vasakronan ska föras över till annan lämplig ägare – kommunal eller statlig – före en försäljning av Vasakronan. Enligt uppgift från Näringsdepartementet är hela frågekomplexet föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Regeringsuppdrag till Post- och telestyrelsen och proposition om elektronisk kommunikation

Regeringen beslöt den 19 april 2007 att ge Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag att utreda förutsättningarna för och lämna förslag till reglering rörande möjlighet för myndigheten att förplikta ett företag som har ålagts skyldigheter med stöd av lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation att säkerställa icke-diskriminering och transparens genom vertikal separation av funktioner som består i att driva, underhålla och tillhandahålla framför allt de delar av nätet som skyldigheterna avser från övriga funktioner i företaget. PTS ska samtidigt utreda möjligheten för myndigheten att godta åtaganden om åtgärder som syftar till att säkerställa icke-diskriminering och transparens som ett sådant företag gör. Även alternativa lagtekniska lösningar får redovisas. PTS ska samråda med Konkurrensverket i konkurrensrättsliga frågor. Förslag till reglering ska innehålla författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2007.

Regeringen lämnade den 1 juni 2007 till riksdagen proposition 2006/07:119 om en effektivare lag om elektronisk kommunikation. I propositionen lämnas förslag till åtgärder för att förkorta handläggningstiden och effektivisera processen hos de allmänna förvaltningsdomstolarna i mål enligt den nämnda lagen. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2008.

Information av statsrådet Mats Odell

Statsrådet Mats Odell, med medarbetare, beskrev vid utskottets sammanträde den 19 april 2007 hur arbetet med försäljningen av de sex aktuella företagen är organiserat inom Regeringskansliet.

Vid utskottets sammanträde den 15 maj 2007 lämnade statsrådet Mats Odell, med medarbetare, information om material rörande den aktuella försäljningen som finns på Näringsdepartementet och som utskottet bett att få ta del av. Detta material, som inte är lagt i akter, innehåller bl.a. vissa analyser inför beslutet om att föreslå försäljning av de aktuella företagen. Riksrevisionen har tagit del av materialet i sin pågående granskning (se vidare i det följande). Regeringen har inte medgett utskottet att direkt få ta del av materialet, utan statsrådet Mats Odell lämnade en muntlig redovisning inför utskottet.

Vid det sistnämnda sammanträdet informerades vidare om genomförandet av den försäljning av del av statens aktieinnehav i Telia Sonera som ägde rum den 2 och 3 maj 2007 (se vidare i det följande).

Offentlig utfrågning

Utskottet anordnade den 26 april 2007 en offentlig utfrågning med anledning av regeringens förslag om försäljning av vissa statligt ägda företag. Utfrågningen hade två teman – Telia Sonera och SBAB. En utskrift från utfrågningen återfinns som bilaga 5.

När det gäller Telia Sonera och tillgången till accessnätet framförde Post- och telestyrelsens generaldirektör Marianne Treschow myndighetens syn på hur likabehandling på bredbandsmarknaden ska kunna åstadkommas. Hon hänvisade till den rapport som PTS presenterade i februari 2007, Förslag till bredbandsstrategi för Sverige (PTS-ER-2007:7), där det gjordes bedömningen att det behövs en ny modell för likabehandling och att det minst ingripande och mest naturliga är funktionell separation inom Telia Sonera. En funktionell separation innebär i korthet att det inom Telia Sonera byggs vattentäta skott mellan försäljning av grossistprodukter som gäller det fasta nätet och övrig verksamhet. Hon hänvisade också till det tidigare nämnda uppdraget till PTS att utreda möjligheten att genom en lagändring göra det möjligt att genomföra en separation och att uppdraget ska redovisas den 15 juni 2007. PTS menar inte att en eventuell funktionell separation måste vara fullt genomförd inför en försäljning av statens aktier i Telia Sonera men anser att det är viktigt att det inte råder någon osäkerhet om vad staten vill göra med bolaget inför en försäljning.

Generaldirektör Claes Norgren, Konkurrensverket, anförde att en försäljning av statliga företag inte får ha som mål enbart statsfinansiell effektivitet utan hänsyn bör också tas till om den leder till fungerande marknader och stärkt konkurrens. Han ansåg att det begicks ett misstag vid den tidigare försäljningen av Telia genom att accessnätet inte avskildes före försäljningen.

Generalmajor Christer Lidström, Försvarsmakten, informerade om att Telia Sonera, på beställning av Försvarsmakten, bedriver verksamhet som ur ett försvarsmaktsperspektiv är att karakterisera som av betydelse och i vissa fall av synnerlig betydelse för rikets säkerhet jämlikt 2 kap. 2 § sek-

retesslagen. Innan beslut fattas i det aktuella ärendet föreslår Försvarsmakten att en realiserbarhetsprövning och konsekvensbeskrivning med motsvarande kostnadsberäkning genomförs för att ge regeringen ett fördjupat och rimligt kvalitetssäkrat beslutsunderlag avseende Försvarsmaktens behov av tjänster, system och produkter från Telia Sonera eller annan möjlig säkerhetsgodkänd leverantör.

Användarna av telekommunikationstjänster företrädde vid utfrågningen av generalsekreterare Mikael von Otter, Näringslivets telekomförening. Föreningen välkomnar regeringens avsikt att minska ägandet i Telia Sonera – en renodling anses vara av godo såväl för staten som för bolaget. Samtidigt framförde Mikael von Otter att det är naturligt och nödvändigt att lägga accessnätet i en neutral miljö, skild från bolaget och att denna förändring måste ske innan staten avyttrar sina aktier.

Verkställande direktörerna Johan Lindgren, Telenor Sverige, och Niclas Palmstierna, Tele 2 Sverige, företrädde konkurrenterna till Telia Sonera i Sverige. Den förstnämnde uppgav att Telenor Sverige är mycket positivt till att regeringen nu agerar när det gäller frågan om åtkomst till accessnätet. Ett skräckscenario är att staten skulle sälja sitt aktieinnehav i Telia Sonera utan att beakta denna fråga. Han betonade bl.a. vikten av likabehandling och transparens i prissättningen. Från Tele 2:s sida anfördes att försäljningen av statens aktier i Telia Sonera har en stark koppling till konkurrensen på marknaden och att en separation av accessnätet är helt nödvändig. Niclas Palmstierna välkomnade regeringens uppdrag till PTS och redovisade fyra punkter som han anser bör beaktas i det fortsatta arbetet. Den första är att separationen måste bli klar, entydig och juridiskt hållbar. Den andra gäller tidsaspekten, dvs. att processen med att ta fram en ny ordning inte får ta för lång tid. Den tredje punkten innebär att det måste klargöras att det är hela accessnätet som avses. Enligt den fjärde och sista punkten är det inte bara en funktionell separering av accessnätet som bör övervägas utan även en strukturell, dvs. att accessnätet läggs i ett separat bolag.

Telia Sonera Sverige företrädde vid utfrågningen av verkställande direktör Anders Bruse. Han redovisade grundsynen att accessnätet är en viktig förutsättning för bredband, men att det är ännu viktigare att det skapas stabilitet och trygghet för framtidsinvesteringar. Han ansåg att många tecken tyder på att konkurrensen på bredbandsmarknaden fungerar men att den praktiska hanteringen av likabehandlingen inte fungerar tillräckligt bra. Telia Sonera har tydligt utfäst sig att rätta till de problem som finns med leveranstider och flaskhalsar i systemet. Detta sker bl.a. genom den nya organisation som infördes från årsskiftet 2006/07 och som innebär att grossistförsäljningen för fasta tjänster och bredbandstjänster i Sverige är helt separerad från Telia Sonera Sveriges övriga verksamhet.

I den efterföljande frågestunden sade generaldirektör Marianne Treshow, PTS, bl.a. att det inte är någon skillnad mellan att reglera en verksamhet som bedrivs av ett statligt ägt företag eller ett privatägt. När

det gällde frågan om skillnaden mellan funktionell och strukturell separation av accessnätet uppgav hon att den förstnämnda är den minst ingripande och går snabbast att genomföra. PTS kommer att göra en allsidig belysning av de båda typerna av separation och också om det finns någon annan typ av separation.

Utfrågningens andra tema gällde konkurrensen på bolånemarknaden och förslaget om att sälja SBAB. Generaldirektör Claes Norgren, Konkurrensverket, inledde med att konstatera att marknadskoncentrationen har minskat inom flera delmarknader för banktjänster riktade till konsumenterna. Trots detta svarar alltså de fyra storbankerna för 70–80 % av marknaden. En ökad konkurrens är nödvändig för att få till stånd ett större omvandlingstryck på bank- och finansmarknaderna, sade generaldirektören. En av de aktörer som har bidragit till att de fyra stora bankernas andelar har minskat med några procentenheter under det senaste decenniet är SBAB. Enligt hans bedömning har SBAB:s verksamhet på bolånemarknaden aktivt bidragit till att pressa priserna. När det gäller en försäljning av SBAB uppstår inte infrastrukturproblem av det slag som gör sig gällande när det gäller Telia Sonera och accessnätet. Claes Norgren framhöll att man bör ha i minnet att den statligt ägda strukturen i SBAB i kombination med de obligationsvillkor och de utfästelser som staten har gjort under årens lopp har skapat en billig upplåningssituation. Statens upplåningskostnader och en statligt ägd aktörs upplåningskostnader påverkar de räntenivåer som man kan tillhandahålla. En annan stor aktör med låga upplåningskostnader skulle också kunna vara konkurrenskraftig på utlåningssidan. Claes Norgren ansåg att det finns anledning att noga överväga hur regeringen ser på vad som ligger i det i propositionen använda uttrycket affärsmässighet. Han menade att stor uppmärksamhet bör ägnas risken att en stor aktör kan vilja köpa bort konkurrens. Beroende på hur försäljningen handhas kan den emellertid i stället leda till att konkurrensen stärks, sade generaldirektören.

Chefen för Konsumenternas bank- och finansbyrå Annika Hernodh redogjorde från sin utgångspunkt för den betydelse SBAB har haft för kunderna på bolånemarknaden. Hon ansåg att det är SBAB som har medvetandegjort konsumenterna om möjligheten att förhandla räntesatser med bankerna och SBAB har kommit att utgöra jämförelsebasen vid sådana förhandlingar. Hon nämnde också att SBAB har en öppenhet för att samarbeta med andra banker, t.ex. Icabanken.

I den sista delen av utfrågningen redovisade statsrådet Mats Odell inledningsvis regeringens syn på frågan om statligt ägande av företag och motiven bakom de nu aktuella försäljningarna. Han redogjorde också för hur avyttringen ska gå till. I den efterföljande frågestunden meddelade statsrådet att när det gäller konsekvensanalyser pågår för närvarande ett omfattande analysarbete för vart och ett av de sex företagen inom Regeringskansliet. Därvid ska en samlad bedömning göras av den mest affärsmässiga

lösningen och den bästa effekten för det svenska folkhushållet när staten minskar sitt ägande. Konsekvensanalyserna kommer att presenteras successivt när de berörda företagen är aktuella för en transaktion, sade statsrådet.

På fråga om försäljningen av statens aktieinnehav i Telia Sonera och hanteringen av accessnätet svarade Mats Odell att det är viktigare att det blir rätt än att det går fort. När det gällde frågan om tillgången till Telia Soneras accessnät och konkurrensen på telekommunikationsmarknaden redovisade statsrådet att regeringen – förutom det tidigare nämnda uppdraget till PTS – samma dag som utfrågningen ägde rum hade beslutat om en lagrådsremiss med förslag för att effektivisera lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. Som svar på en fråga om försäljningarna är en bra eller en dålig affär svarade statsrådet att regeringens bedömning är att de ger ett plus för statsfinanserna jämfört med om staten skulle behålla bolagen. Vidare återupprepade han att de medel som försäljningarna kommer att inbringa ska användas för amortering av statsskulden.

På en fråga om statsrådet ser några skäl att lägga de två bolagen SBAB och Telia Sonera sist i försäljningsprocessen svarade han att det är viktigt att se till att bankmarknaden fungerar väl innan en transaktion görs och innan staten släpper sitt huvudägarskap i Telia Sonera är det viktigt att ha sett till att också telekommunikationsmarknaden fungerar väl. Frågan om vad som väger tyngst för regeringen vid beslut om försäljning – sysselsättning, huvudkontorens placering, konkurrensen på bolånemarknaden eller högst pris – besvarade statsrådet bl.a. med att det finns en väl fungerande bolånemarknad med många aktörer. Huvudkontorens placering är en fråga för bolagens styrelse och ledning. Generellt gäller att det ska vara attraktivt för företag att ha huvudkontor, forskning och utveckling samt produktion av varor och tjänster i Sverige. Slutligen sade Mats Odell på en fråga om hur processen kommer att följas att riksdagens utskott har möjlighet att kalla regeringen för att svara på frågor. Han framhöll också att Riksrevisionen följer arbetet mycket nära. Regeringskansliet dokumenterar noggrant allt som görs – det förs t.ex. loggböcker över kontakter som tas. Regeringens avsikt är att vara så transparent och öppen som möjligt utan att skada själva processen.

Yttrande från finansutskottet

Näringsutskottet har berett finansutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och de motioner som väckts med anledning av den. Finansutskottet behandlar i sitt yttrande (yttr. 2006/07:FiU1y, se bilaga 3) följande aspekter:

- skälen för försäljningsbemyndigandet,
- propositionsberedningen,
- särskilda hänsyn vid försäljningen,
- information om och kontroll av försäljningen,
- disposition av försäljningsinkomster,
- likviditetsbehovet,

- statsfinansiella konsekvenser,
- frågor som särskilt berör företagen som är verksamma inom finansutskottets beredningsområde, dvs. Nordea, Civitas, Vasallen, SBAB och OMX.

Finansutskottet redovisar – som bakgrund för sitt ställningstagande – gällande bestämmelser enligt regeringsformen och budgetlagen. Vidare redogörs för att budgetkontoret vid riksdagens utredningstjänst – som underlag för finansutskottets beredning – har tagit fram upplysningar om de aktuella företagens utdelningar åren 2001–2007, de börsnoterade företagens direktavkastning och genomsnittlig räntenivå för den statliga upplåningen med syfte att ge underlag för att bedöma försäljningens påverkan på statens budget. Direktavkastningen för de tre börsnoterade företagen Telia Sonera, Nordea och OMX jämförs med den genomsnittliga räntenivån på statsskulden.

I sitt ställningstagande anför finansutskottet inledningsvis när det gäller skälen för försäljningen att det delar regeringens bedömning. Det bör finnas särskilda skäl för att staten ska äga företag och de skälen saknas för de företag som regeringen pekat ut i propositionen. Utskottet anser också att urvalet av dessa företag är väl avvägt och att det är lämpligt att riksdagen lämnar ett bemyndigande till regeringen som ger handlingsfrihet för regeringen när det gäller att bestämma när de olika företagen ska privatiseras och den närmare utformningen av försäljningprocessen för vart och ett av företagen.

När det gäller propositionsberedningen och riksdagens underlag för beslut i det aktuella ärendet anser finansutskottet att riksdagen nu har ett tillräckligt beslutsunderlag för att kunna gå till avgörande. Finansutskottet pekar också på att regeringen i propositionen redogör för att försäljningsprocessen kommer att innehålla ytterligare analyser innan försäljningarna genomförs. Regeringen har utfäst sig att regelbundet lämna information till riksdagen, och finansutskottet framhåller möjligheten för riksdagens utskott att begära in upplysningar från regeringen efterhand som regeringen förbereder och sedan genomför försäljningarna.

Beträffande särskilda hänsyn vid försäljningen, dvs. andra hänsyn än de affärsmässiga krav som budgetlagen ställer, anser finansutskottet inte att riksdagen bör lämna ett vidare bemyndigande än det regeringen har begärt, och således bör regeringen inte ta andra än affärsmässiga hänsyn när försäljningen genomförs. Vidare bör inte utländska köpare diskrimineras. Någon särskild hänsyn till konkurrensituationen på bankmarknaden bör regeringen inte heller ta, enligt finansutskottets mening, när den väljer köpare till SBAB och Nordea. Köpet ska genomföras inom ramen för gällande konkurrensrätt, och det åligger konkurrensvårdande myndigheter att se till att regelverket tillämpas. Eventuella brister i konkurrensen på bankmarknaden måste, som finansutskottet ser saken, lösas med andra medel än att staten driver bankföretag. Det viktigaste redskapet för detta är lagstiftning, i första hand genom EG-rätten.

Finansutskottet anser att när det gäller information om och kontroll av försäljningen bör det i första hand ankomma på riksdagen att följa och granska försäljningsprocessen medan den pågår. Granskningen kan göras på olika sätt – genom frågeinstituten och genom konstitutionsutskottets granskning. Det är också naturligt att i första hand näringsutskottet och i andra hand övriga berörda utskott följer processen. För att underlätta riksdagens granskning är det viktigt att processen dokumenteras ordentligt och att dokumenteringen görs tillgänglig för granskning för att göra efterhandskontroller möjliga. I propositionen anges att regeringen avser att rapportera till riksdagen om försäljningarna i de årliga skrivelserna till riksdagen med redogörelse för de statligt ägda företagen och i budgetpropositionerna. Därtill kommer regeringen att offentliggöra genomförda försäljningar i Regeringskansliets delårsrapporter för de statligt ägda företagen. Dessa framstår, enligt finansutskottet, som naturliga rapporteringstillfällen.

Vad avser dispositionen av försäljningsinkomsterna anser finansutskottet att det, i likhet med vad som tillämpats vid tidigare försäljningar av statliga företag, är naturligt att försäljningsinkomster får användas för att täcka kostnader som uppstår i samband med försäljningen. När det gäller likviditetsbehovet kommer finansutskottet att behandla den frågan i sitt betänkande 2006/07:FiU21 om tilläggsbudget 1 för år 2007.

Försäljningarna leder, enligt finansutskottets bedömning, till positiva statsfinansiella konsekvenser. Hänvisning görs till beräkningar från budgetkontoret vid riksdagens utredningstjänst, enligt vilka det bara är under åren 2006 och 2007 som direktavkastningen från de tre börsnoterade företagen varit påtagligt högre än den genomsnittliga räntesatsen på statsskulden för motsvarande år. Den högre direktavkastningen dessa år beror dock uteslutande på att Telia Sonera gjort stora extrautdelningar.

Finansutskottet behandlar slutligen frågor som särskilt berör företagen som är verksamma inom utskottets beredningsområde. När det gäller SBAB pekar finansutskottet på att bolånemarknaden för närvarande kännetecknas av hård konkurrens, många aktörer och en stark prispress, vilket inte var fallet för ett antal år sedan. Beträffande Vasakronans fastighetsbestånd och Nordeas kontroll över Plusgirot framhåller finansutskottet att i regeringens redovisning av hur den bedömer att försäljningsprocessen ska genomföras anges flera moment som kommer att ingå vid försäljningen av vart och ett av bolagen. Ett av momenten innebär att regeringen vid behov ska göra en strategisk och kommersiell anpassning av företagets affärsidé, struktur och kapital. Exempelvis kan det finnas skäl för regeringen att försäkra sig om att fastighetsbeståndet i Vasakronan inte innehåller sådana fastigheter som lämpligen bör förvaltas av t.ex. Statens fastighetsverk. Enligt uppgifter till finansutskottet från Regeringskansliet kan det bli aktuellt för staten att förvärva vissa av Vasakronans fastigheter före försäljningen av företaget för att dessa ska förbli i statlig ägo. För SBAB kan en motsvarande prövning göras för att garantera att konkurrensvillkoren på marknaden för hypotekslån är sund, men i det fallet kan granskningen

också innebära att regeringen prövar om lagstiftningen på området behöver ändras, i stället för att staten fortsätter som ägare av en av marknadsaktörerna. Motsvarande gäller Nordea och Plusgirot när det gäller betalningstjänster. Finansutskottet utgår från att regeringen kommer att fortsätta med sin genomgång av varje företag innan en försäljning genomförs och anser därför inte att det är påkallat med något särskilt riksdagsbeslut om detta.

Sammanfattningsvis föreslår finansutskottet, i de delar som berör dess beredningsområde, att näringsutskottet ska tillstyrka regeringens förslag till riksdagsbeslut i propositionen och avstyrka samtliga motioner.

I en avvikande mening (s, v) anförs att riksdagen inte bör bemyndiga regeringen att minska det statliga ägandet och att riksdagen bör återta de bemyndiganden som den tidigare lämnat om att sälja aktier i Nordea, Telia Sonera och OMX. De av regeringen föreslagna utförsäljningarna genomförs av rent ideologiska skäl, sägs det. Det anses vara en mycket dålig affär för staten att avyttra aktierna i de aktuella företagen, som genom sina utdelningar årligen bidrar till staten med betydande inkomster, och därutöver bidrar aktieinnehaven till att öka statens förmögenhet genom värdeökningarna. Regeringens argument mot statligt företagande håller inte, anförs det – dels eftersom statligt ägande är motiverat när det gäller naturliga monopol, dels eftersom det saknas skäl att minska statsskulden genom försäljningar av statliga företag. Staten byter bara en tillgång mot en annan och får därmed inte en bättre ekonomisk ställning.

När det gäller propositionsberedningen anses det att den inte uppfyller de krav som riksdagen bör ställa. Det saknas konsekvensanalys av försäljning av SBAB och Telia Sonera. De flesta av de åtgärder som regeringen aviserar i propositionen borde ha vidtagits innan en proposition lämnades, sägs det. Vad gäller information om och kontroll av försäljningen anförs att om riksdagen bemyndigar regeringen att minska det statliga ägandet bör riksdagen begära att regeringen, innan den genomför försäljningen men efter att genomgången är gjord för respektive företag, lämnar en redogörelse till riksdagen. De statsfinansiella effekterna av en försäljning sägs komma att bli negativa. De minskade räntekostnader som en amortering av statsskulden ger upphov till är lägre än värdet av minskade utdelningsinkomster. Givet en bedömning att värdeökningen kommer att kunna bli hög även framöver i de aktuella företagen kan inte slutsatsen bli någon annan än att en minskning av det statliga ägandet enligt regeringens förslag kommer att bli en dålig affär för staten. Det framhålls som anmärkningsvärt att finansutskottets analys av de aktuella bolagens återbäring till staten inskränker sig till direktavkastning i form av aktieutdelningar.

Sammantaget förordas i den avvikande meningen (s, v) att näringsutskottet, såvitt gäller de aspekter som finansutskottet har att yttra sig över, tillstyrker motionerna 2006/07:N10 (s), 2006/07:N9 (v), 2006/07:N6 (s) och 2006/07:N8 (s) i berörda delar och avstyrker propositionen. Övriga aktuella motioner avstyrks.

I en annan avvikande mening (mp) till finansutskottets yttrande erinras om att Miljöpartiet i sitt budgetalternativ för år 2007 förordade att staten minskar sitt ägande av företag i samma takt som regeringen föreslog i budgetpropositionen för år 2007. I likhet med vad som anförs i motion 2006/07: N12 (mp) föreslås dock ett annat urval av företag som ska säljas än det som regeringen har föreslagit, och i första hand bör Civitas Holding, OMX och SAS avyttras. När det gäller särskilda hänsyn vid försäljningen sägs att den bör ske på marknadsmässiga villkor. Samtidigt anförs att ett spritt och decentraliserat ägande i samhället bör främjas och att företagens anställda bör ges förtur vid en eventuell försäljning. Även denna försäljning ska dock ske på marknadsmässiga villkor.

När det gäller de företag som är verksamma inom finansutskottets beredningsområde sägs beträffande Vasakronan att detta är ett kommersiellt företag som verkar på en fungerande, privat fastighetsmarknad. Det är svårt att hitta samhällspolitiska anledningar till fortsatt statligt ägande. Tidigare när myndigheternas lokalförsörjning var reglerad var statligt ägande berättigat. Även när det gäller vissa specialfastigheter som tidigare var en del av Kungliga Byggnadsstyrelsens bestånd finns anledningar till statligt ägande då den alternativa användningen av fastigheterna är starkt begränsad. De angivna anledningarna finns inte längre kvar och Civitas Holding bör därför säljas, sägs det.

När det gäller statens andel i Nordea anses att denna bör säljas. Den aktuella marknaden är konkurrensutsatt och företaget har fått utvecklas på marknadens villkor. Statens viktigaste roll i förhållande till den finansiella infrastrukturen är att övervaka och agera tillsynsmyndighet. Intressekonflikter kan uppstå mellan staten som ägare av banken och som tillsynsmyndighet och reglerare, sägs det. Innan en försäljning genomförs bör dock en analys göras av vilka effekter denna får på Plusgirot och det bör vidtas åtgärder så att tillgången till Plusgirot, som ses som en del i en grundläggande infrastruktur, säkras för konsumenterna.

Beträffande OMX sägs att bolaget finns på en fungerande marknad. Tillsyn och reglering av finansmarknaderna sker av ansvariga myndigheter. Mot denna bakgrund anses det inte finnas några skäl för fortsatt statligt ägande av OMX.

I fråga om SBAB sägs att bolaget har haft en tydlig och aktiv roll som prispressare på en annars oligopolistisk marknad. En försäljning kan därmed leda till högre bolånekostnader. SBAB har ett mycket gott kreditbetyg som till en del beror på att staten är ägare. Sämre kreditbetyg, vilket kan bli fallet med en privat ägare, skulle göra att upplåningen blir dyrare, vilket skulle få till följd att utlåningen också blir dyrare. Det anses viktigt med viss insyn i ränte- och bankmarknaden, vilket finns genom det statliga ägandet av SBAB. SBAB är det enda av de sex aktuella företagen som sägs ha haft en uttalad samhällspolitisk målsättning och uppfyllt denna. Tack vare att SBAB har haft en viktig roll som prispressare på rän-

temarknaden, skapat insyn i ränte- och bankmarknaden och nått de samhällspolitiska mål verksamheten haft föreslås att företaget i dagsläget ska vara kvar i statlig ägo.

Sammantaget förordas i den avvikande meningen från Miljöpartiets ledamot att näringsutskottet, såvitt gäller de aspekter som finansutskottet har att yttra sig över, ska tillstyrka nu aktuella yrkanden i motion 2006/07: N12 (mp) och avstyrka propositionen och övriga motioner i berörda delar.

Yttrande från försvarsutskottet

Även försvarsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över propositionen och de motioner som väckts med anledning av propositionen. I sitt yttrande (yttr. 2006/07:FöU1y, se bilaga 4) redovisar försvarsutskottet att under hela uppbyggnaden av totalförsvarets fasta telekommunikationer har Televerket, senare Telia AB och därefter Telia Sonera, spelat en stor och i vissa fall avgörande roll. Försvarsmakten har investerat i och byggt upp försvarets telenät för att ha ett robust och säkert alternativ till det civila telenätet. Försvarsmakten utnyttjar vissa delar av Telia Soneras fasta nät. Enligt vad försvarsutskottet erfarit inryms vissa av Försvarsmaktens sambandssystem i Telia Soneras anläggningar, samtidigt som vissa av företagets system inryms i Försvarsmaktens anläggningar. Med hänsyn till dessa anläggningars betydelse för rikets säkerhet måste de omges av ett mycket högt sekretesskydd. Telia Sonera bedriver således inom vissa delar av företaget en verksamhet som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet. I samband med Televerkets bolagisering och privatisering skapades en särskild nätskyddsenhet inom Telia för att säkerställa att Försvarsmaktens och totalförsvarets krav på hög sekretess rörande vissa sambandsförbindelser skulle kunna upprätthållas på ett trovärdigt sätt.

Försvarsutskottet anser – enhälligt – att det är angeläget att det speciella arrangemang som skapats beaktas vid en fortsatt försäljning av statens aktier i Telia Sonera för att med hänsyn till rikets säkerhet upprätthålla en hög försvarssekretess kring vissa teleförbindelser. Även tillgången till telestationer och teleknutpunkter kan vara av betydelse för att skapa tillfälliga teleförbindelser för staber och förband. Att ersätta det nuvarande – ömsesidiga – beroendet av Telia Soneras anläggningar genom att bygga upp motsvarande anläggningar inom Försvarsmakten är inte realistiskt. Försvarsutskottet förordar att denna för rikets säkerhet betydelsefulla fråga blir prövad innan staten reducerar sitt aktieinnehav väsentligt.

Yttrande från trafikutskottet

Näringsutskottet har också berett trafikutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och de motioner som väckts med anledning av den. Trafikutskottet behandlar i sitt yttrande (yttr. 2006/07:TU2y, se bilaga 5) de delar av ärendet som berör företaget Telia Sonera med anknytande frågor om marknaden för IT och elektroniska kommunikationer.

Som bakgrund för sitt ställningstagande redogör trafikutskottet för riksdagsbeslut rörande bolagiseringen av Televerket och införandet av en ny telelag. Vidare redovisas vad som gäller enligt EG:s regelverk för elektroniska kommunikationer och vad som pågår inom EU beträffande översyn av detta regelverk. Därutöver redogörs för några aktuella utredningsrapporter – utredningsbetänkandet (SOU 2006:88) Effektivare LEK (lagen om elektronisk kommunikation) och Post- och telestyrelsens två rapporter Hinder för utbyggnad av bredband och Förslag till bredbandsstrategi för Sverige, som båda presenterades tidigare under våren 2007.

Trafikutskottet har delat upp sitt ställningstagande i två delar – frågan om avslag på propositionen respektive accessnätet och försäljningsprocessen för Telia Sonera m.m. Trafikutskottet framhåller inledningsvis att IT-politiken har en stor betydelse för att skapa fortsatt tillväxt och välstånd i hela landet. Sverige har en stark ställning på IT-området, samtidigt som den har försvagats något under de senaste åren, sägs det. För att utveckla en framtidsanpassad infrastruktur på IT-området är det, enligt trafikutskottets mening, viktigt med tydliga roller genom bl.a. en väl utformad reglering som främjar konkurrens, kundanpassade lösningar och fortsatt teknisk utveckling. Regleringsstrukturen bör vara sådan att staten kan säkerställa infrastrukturens grundläggande funktion, oberoende av ägarförhållandena hos de på marknaden fungerande operatörerna. Staten har därvid ett ansvar att utveckla en effektiv marknadsreglering och främja forskning och utveckling men även att trygga tillfredsställande kommunikationer i områden där marknaden inte förmår klara detta på affärsmässiga villkor. Trafikutskottet anser mot denna bakgrund att regeringens proposition är väl ägnad att lägga grunden för en ändamålsenlig utveckling inom området och menar att näringsutskottet bör ogilla de motionsförslag som föreslår att propositionen ska avslås.

När det gäller frågan om accessnätet och försäljningsprocessen för Telia Sonera m.m. hänvisar trafikutskottet till det förändrings- och reformarbete som pågår. I detta inryms den av regeringen aviserade propositionen senare under våren 2007 med förslag till åtgärder för att effektivisera lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. Förslagen syftar till att förkorta handläggningstiden och effektivisera processen hos de allmänna förvaltningsdomstolarna i mål enligt den berörda lagen. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2008. Trafikutskottet välkomnar den aviserade propositionen och förutsätter att riksdagen därmed inom en snar framtid ges beslutsunderlag för att kunna fatta beslut som leder till att marknaden för elektroniska kommunikationer effektiviseras. Trafikutskottet välkomnar vidare statsrådet Åsa Torstenssons tydliga viljeinriktning att skapa effektivare förutsättningar för att utveckla informationsteknikens användning i hela landet. Regeringens utgångspunkt för den fortsatta utbyggnaden av bredband är att den i huvudsak ska ske i marknadens regi. Trafikutskottet hänvisar vidare till det tidigare nämnda utredningsuppdra-

get till Post- och telestyrelsen avseende vertikal separation och till den översyn av regelverket inom EU för området elektroniska kommunikationer som pågår.

Trafikutskottet har sammantaget inga invändningar mot regeringens förslag vad gäller företaget Telia Sonera men förutsätter samtidigt att inom ramen för det fortsatta beredningsarbetet ges rådrum och förutsättningar att beakta resultatet av pågående reform- och utredningsarbete inom området elektroniska kommunikationer. Utgångspunkten bör därvid vara att skapa goda förutsättningar för att trygga och utveckla väl fungerande, effektiva och framtidsinriktade elektroniska kommunikationer i alla delar av landet. Mot den angivna bakgrunden förordar trafikutskottet att näringsutskottet tillstyrker propositionen i berörda delar och avstyrker de aktuella motionerna i motsvarande delar.

I en avvikande mening (s, v, mp) anförs att propositionen ger en bristfällig grund för ett riksdagsbeslut där hela utförsäljningsprocessen, utan föregående konsekvensanalys och utan några restriktioner från riksdagen, överläts till regeringen. Trots att utförsäljningarna kan förmodas få mycket stora följder för de marknader där bolagen är verksamma, för huvudkontorens placering, företagets forskning och utveckling samt sysselsättningen saknar propositionen helt analyser om utförsäljningarnas konsekvenser, sägs det. I propositionen beaktas inte heller det omfattande berednings- och utredningsarbete som pågår såväl nationellt som internationellt när det gäller utformningen av ett mer effektivt och framtidsinriktat regelverk för elektroniska kommunikationer, påpekas det. Näringsutskottet bör avstyrka propositionen i berörd del och tillstyrka de aktuella motionerna i motsvarande delar, anförs det i den avvikande meningen.

I en annan avvikande mening (s, v, mp) behandlas frågan om accessnätet och försäljningsprocessen för Telia Sonera m.m. En privatisering av accessnätet, där staten helt frånsäger sig möjligheten till insyn och påverkan, kan innebära att Sverige förlorar konkurrenskraft samtidigt som allas rätt till fast telefoni och bredband blir historia, sägs det. Det fasta telefonnätet är en central del i samhällets infrastruktur och utgör ett naturligt monopol. En försäljning av Telia Sonera där de fasta näten övergår till ett helt privat monopol anses därför oacceptabelt. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för olika handlingsalternativ, innan en eventuell försäljning av statens innehav i Telia Sonera övervägs, anförs det. Bland annat bör lämpligheten av att på olika sätt separera det fasta telenätet från Telia Soneras övriga verksamhet undersökas. Näringsutskottet föreslås göra ett tillkännagivande av denna innebörd och därmed tillstyrka de aktuella motionerna i berörda delar.

Riksrevisionen

Riksrevisionen avser (enligt ett informationsbrev den 6 mars 2007) att genomföra en serie granskningar av regeringens försäljning av de statliga bolagen. Dessa granskningar har som mål att ge underlag till riksdag och regering inför beslut och ansvarsutkrävande samt ge information till andra intressenter. Riksrevisionens granskningar ska, enligt Riksrevisionen, bidra till att medborgarna känner förtroende för att försäljningen går rätt till och följer riksdagens intentioner. Granskningarna ska vidare avse regeringens och bolagens förberedelser, genomförande av försäljning samt konsekvenser efter genomförd försäljning. De ska beakta frågor om samhällsintresse på såväl kort som lång sikt och genomföras under perioden 2007–2012. Beslut om att starta granskning och om inriktningen av en enskild granskning fattas efter prövning av risk och väsentlighet. Riksrevisionen avser att följa de olika stegen i de försäljningsprocesser som blir aktuella. Störning av försäljningsprocessen undviks genom att granskningar av avskiljbara steg görs och avrapporteras vid lämplig tidpunkt. Vidare anges att granskningen kommer att vägledas av riktlinjer uppsatta av ett internationellt organ för nationella revisionsorgan (Intosai – Guidelines on Best Practice for the Audit of Privatisations, publicerad i november 1998).

Riksrevisor Lennart Grufberg meddelade vid utskottets sammanträde den 20 mars 2007 att Riksrevisionen – i en första omgång – planerade en granskning av försäljningsprocessen. Efter en genomförd förstudie fattade riksrevisorn den 26 april 2007 beslut om en effektivitetsgranskning av regeringens genomgång av bolag till försäljning. Granskningen redovisades den 25 maj 2007 i rapporten Regeringens beredning av förslag om försäljning av sex bolag (RiR 2007:8). Riksrevisor Lennart Grufberg har vid utskottets sammanträde den 28 maj 2007 lämnat information om Riksrevisionens granskning.

Granskningen utgick från följande två frågeställningar:

– Har regeringen genomfört den genomgång av argument för och emot statligt ägarengagemang som aviserades i budgetpropositionen för år 2007? Detta ska ha gjorts dels för de sex bolag som regeringen avser minska ägandet i (Telia Sonera, OMX, Nordea, SBAB, Vasakronan och Vin & Sprit), dels för de två som för närvarande undantas från försäljning (Vattenfall och LKAB).

– Har regeringen berett proposition 2006/07:57, såvitt avser denna genomgång, på ett tillfredsställande sätt? Har beredningen dokumenterats?

Granskningen sammanfattas i rapporten enligt följande:

Regeringen har i budgetpropositionen för 2007 förklarat sin avsikt att genomföra en genomgång av alla statligt ägda företag där argument för och emot ett statligt ägarengagemang vägs mot varandra. Regeringen planerar att sälja bolag till ett sammanlagt värde om 200 miljarder kronor under mandatperioden. Den 14 december 2006 offentliggjorde regeringen sin avsikt att minska det statliga innehavet i sex bolag: Nordea Bank AB, OMX AB, Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag

SBAB, TeliaSonera AB, Vasakronan AB samt V&S Vin & Sprit AB. Regeringen har den 1 mars 2007 beslutat om en proposition till riksdagen om försäljning av de nämnda bolagen.

Den försäljning som förbereds är av stor betydelse för statsfinanserna och samhällsekonomin på kort och lång sikt. Det finns enligt internationell erfarenhet av försäljning av statliga företag risk för väsentliga fel i försäljningsprocessen och brister i beslutsunderlaget.

Riksrevisionen har granskat om regeringen för vart och ett av de sex bolag som regeringen avser sälja, genomfört den genomgång av argument för och emot statligt ägarengagemang som aviserades i budgetpropositionen för 2007. Granskningen har även avsett om regeringen har berett propositionen 2006/07:57, såvitt avser denna genomgång, på ett tillfredsställande sätt och om beredningen dokumenterats.

Riksrevisionens bedömning är att beredningen av ärendet inte uppfyller regeringsformens beredningskrav, bl.a. eftersom regeringen inte inhämtat synpunkter från myndigheter med expertkunskap. Riksrevisionens granskning visar att regeringen för de sex aktuella bolagen inte har gjort en genomgång enligt vad som aviserades i budgetpropositionen. Regeringen har till riksdagen och allmänheten förmedlat en oklar bild av vilken genomgång som ligger till grund för valet av de sex bolagen för försäljning.

Riksrevisionen konstaterar att den begränsade analys som regeringen har gjort inte har baserats på områdeskunskap från t.ex. myndigheter, och att den inte har omfattat relevanta områden för respektive bolag och de marknader de verkar på. Riksrevisionens bedömning är att det underlag regeringen har tagit fram inför riksdagens beslut, därmed inte är ett tillräckligt heltäckande underlag för bedömningen av förutsättningar för försäljning.

Bristen på dokumentation av regeringens genomgång har gjort det svårt att i efterhand granska regeringens agerande och viktiga händelseförlopp som avser ägarförvaltningen. Riksrevisionens slutsats är att dokumentationen vid Näringsdepartementet inte uppfyller de krav på dokumentation som konstitutionsutskottet uttalat.

Protokollsutdrag från konstitutionsutskottet

Näringsutskottet beslöt den 29 maj 2007 att bereda konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över frågan om beredningen av propositionen motsvarar de krav som uppställs i regeringsformen. Konstitutionsutskottet beslöt den 31 maj 2007 att inte avge yttrande. Konstitutionsutskottet hänvisade till att en granskning av regeringens beredning av propositionen om försäljning av vissa statligt ägda företag är att vänta under nästa riksmöte. Företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet anmälde till protokollet att de ansåg att konstitutionsutskottet borde ha yttrat sig.

Revisionsliknande utredning

I samband med att Riksrevisionen inrättades beslöt riksdagen att utskotten skulle ha möjlighet att beställa utredningsinsatser av revisionsliknande karaktär och att det för detta ändamål skulle avsättas resurser i statsbudgeten. Konstitutionsutskottet skrev i sitt betänkande att de granskningar av

revisionsliknande slag som det kan finnas behov av inom riksdagen bör på grund av vikten av oberoende för den nya revisionsmyndigheten genomföras vid sidan av denna (bet. 2000/01:KU8 s. 19).

Vid näringsutskottets sammanträde den 10 maj 2007 anmäldes en begäran från företrädarna för Socialdemokraterna i utskottet om i första hand tillsättande av en revisionsliknande utredning för att analysera olika konsekvenser med anledning av förslagen i propositionen och i andra hand att utskottet skulle uppdra åt riksdagens utredningstjänst att analysera konsekvenserna enligt den förstnämnda begäran. Utskottet beslöt (prot. 2006/07:29) att avslå begäran om såväl tillsättande av en revisionsliknande utredning som uppdrag till riksdagens utredningstjänst. Härvid hänvisade utskottet bl.a. till den nyssnämnda då pågående granskningen hos Riksrevisionen. Företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i utskottet anmälde en reservation till protokollet. I denna redovisades vad den begärda utredningen borde ha fokuserat på.

Även i finansutskottet framfördes en begäran om en revisionsliknande utredning i samband med behandlingen av yttrandet till näringsutskottet. Finansutskottet beslöt vid sitt sammanträde den 17 april 2007 (prot. 2006/07:25) att avslå denna begäran. Utredningen skulle avse försäljningens effekter för bankkonkurrensen och statsfinanserna. Mot beslutet reserverade sig företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i finansutskottet.

Anmälningar till konstitutionsutskottet

En granskningsanmälan inlämnades till konstitutionsutskottet den 10 maj 2007 av Marianne Berg (v) och Kent Persson (v) beträffande försäljningen av statliga företag. Enligt anmälan bör konstitutionsutskottet granska följande frågor gällande den genomförda utförsäljningen av delar av statens innehav i Telia Sonera i början av maj 2007 (se följande avsnitt):

- om beredningen av utförsäljningen uppfyllt kraven i 7 kap. 1 och 2 §§ regeringsformen,
- om regeringen uppfyllt budgetlagens krav på affärsmässighet vid försäljningen,
- om regeringens handläggning av utförsäljningen skett korrekt med avseende på att försäljningen genomförts den 3 maj 2007, innan Post- och telestyrelsens utredning om säkerställande av icke-diskriminering och transparens i drift, underhåll och tillhandahållande av kopparnätet redovisats, vilket ska ske senast den 15 juni 2007.

Ytterligare en anmälan rörande granskning av regeringens beredning av ärendet om försäljning av statliga bolag inlämnades till konstitutionsutskottet den 29 maj 2007 av Thomas Östros (s). Enligt anmälan, i vilken hänvisades till den tidigare nämnda rapporten från Riksrevisionen, bör konstitutionsutskottet granska hur regeringens agerande kring utförsäljningen av statliga bolag står i överensstämmelse med bestämmelserna i regerings-

formen, bl.a. om hur ärenden ska beredas och dokumenteras. Granskningen bör omfatta inte bara det som Riksrevisionen granskat utan hur hela ärendet hanterats mot bakgrund av bestämmelserna i regeringsformen och riksdagsordningen, t.ex. hur Näringsdepartementet hanterat frågan om att se till att Riksrevisionen fått tillgång till dokument och annan information som man begärt.

Försäljning av del av statens innehav i Telia Sonera

Regeringen meddelade den 2 maj 2007 sin avsikt att sälja delar av statens innehav i Telia Sonera, motsvarande 8 % av de utestående aktierna i bolaget. Deutsche Bank AG och UBS Investment Bank har lett transaktionen som s.k. joint bookrunners. Carnegie har assisterat vid distributionen som s.k. selling agent.

Erbjudandet var riktat till institutionella investerare och genomfördes som en s.k. accelererad bookbuilding. Anbudsförfarandet inleddes omedelbart efter tillkännagivandet och avslutades kl. 13.08 i stället för som planerat kl. 18.00 den 3 maj 2007. Efter transaktionen kommer den svenska staten fortsatt att vara den största ägaren i Telia Sonera – med 37,3 % av aktierna.

Regeringen har samtidigt åtagit sig att inte avyttra ytterligare aktier i Telia Sonera över börsen före april 2008 utan samtycke från Deutsche Bank AG och UBS Investment Bank.

När affären var avslutad den 3 maj 2007 var det fastställda priset 50 kr per aktie. Staten fick därmed 18 miljarder kronor. Aktiekursen var 51,50 kr då böckerna stängdes den 3 maj 2007, och stängningskursen den 30 april 2007 var 54,75 kr.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet delar upp sitt ställningstagande i tre avsnitt. Det första rör frågan om avslag på propositionen som föreslås i några motioner, och i det sammanhanget redovisar utskottet sin syn på statligt ägande av företag. I det andra avsnittet behandlas de konkreta förslagen i propositionen och motsvarande motionsyrkanden. För tydlighetens skull är utskottets förslag till riksdagsbeslut uppdelat på separata beslutspunkter för vart och ett av de sex aktuella företagen och för försäljningsprocessen. I det sista avsnittet behandlas motionsyrkanden med förslag om försäljning av ytterligare företag.

Avslag på propositionen

Utskottet redovisade i februari 2007 sin syn på statligt ägande av företag – som överensstämmer med regeringens – i betänkandet om statliga företag (bet. 2006/07:NU4). Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. Om staten samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som gäller för näringslivets verksamhet uppstår en rad problem, bland vilka följande kan nämnas: risk för konkurrenssnedvridning, risk för inoptimala investeringsbeslut samt svårigheter att tillföra kapital till företag som behöver kapital för expansion. Grundprincipen måste, enligt utskottets mening, vara att konkurrensutsatt verksamhet ska bedrivas i privat regi.

Ett minskat statligt ägande av företag syftar till att renodla statens roll som lagstiftare och normgivare och att stärka de privatiserade företagens utvecklingsmöjligheter. Det möjliggör också amortering på statsskulden, vilket förbättrar förutsättningen att kunna prioritera statens primära åtaganden inom t.ex. vård, skola och infrastruktur och att möta framtida demografiska utmaningar. Vidare främjas en sund konkurrens.

På sikt bör staten kvarstå som ägare endast då tungt vägande skäl talar för detta. Det kan finnas företag som det är nödvändigt att staten äger fortsättningsvis, t.ex. när naturligt monopol råder eller starka samhällsintressen talar för statligt monopol. Ett fortsatt statligt ägande kan också vara motiverat om det föreligger särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårigen kan hanteras utan ett statligt inflytande. Regeringen har tidigare i budgetpropositionen för år 2007 meddelat att det inte är aktuellt att sälja Vattenfall och LKAB. I den nu aktuella propositionen sägs att denna bedömning kvarstår. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning.

Det bör alltså finnas särskilda skäl för att staten ska äga företag, och de skälen saknas för de företag som regeringen pekat ut i propositionen. När det gäller urvalet av de företag som staten bör minska sitt ägande i och i vilken ordning företagen bör tas, måste hänsyn tas till en kombination av vad som är lämpligt och praktiskt genomförbart. Avyttringarna måste göras så att statens förmögenhetsvärde inte skadas.

I de här aktuella motionerna från företrädare för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ges uttryck för ett ideologiskt betingat avståndstagande till frågan om försäljning av statliga företag. I Miljöpartiets partimotion intas däremot en annan och mer öppen attityd, även om det i huvudsak yrkas avslag på propositionen. I de förstnämnda motionerna hävdas att beslutsunderlaget för ett riksdagsbeslut inte är tillräckligt och att konsekvensanalyser i olika avseenden saknas. Enligt utskottets mening är detta en felaktig verklighetsbild.

Riksrevisor Lennart Grufberg har i sin första granskningsrapport dragit slutsatsen att propositionen är otillräckligt beredd i Regeringskansliet. I denna fråga vill utskottet först och främst peka på att samtliga sex bolag verkar på helt och hållet konkurrensutsatta marknader. Detta är utgångs-

punkten för det fortsatta arbetet. Det ankommer inte på näringsutskottet att granska regeringens formella beredningsarbete, utan det är en fråga som konstitutionsutskottet ska granska och bereda inom ramen för granskningen av statsrådets tjänsteutövning.

När det gäller underlaget för utskottets och riksdagens beslut tillkommer, utöver propositionen, det grundliga beredningsarbete som utförts under riksdagens behandling. Utskottet har berett finans-, försvars- och trafikutskottens tillfälle att avge yttranden, och omfattande sådana har inkommit. Inför avgivandet av dessa yttranden anordnade näringsutskottet i samarbete med de nämnda utskottena en offentlig utfrågning om regeringens förslag, med särskild inriktning på telenätet och bolånemarknaden. Vid denna utfrågning hördes, utöver Konkurrensverkets och Post- och telestyrelsens generaldirektörer, också företrädare för en lång rad parter och aktörer såsom Försvarsmakten, Konsumenternas bank- och finansbyrå samt Telia Sonera och konkurrenter till detta bolag. Statsrådet Mats Odell medverkade också. Han har därutöver vid flera tillfällen på utskottets sammanträden lämnat information om och besvarat utskottets frågor på olika aspekter av den planerade försäljningen. Information har vidare lämnats av riksrevisor Lennart Grufberg, dels om Riksrevisionens granskningsplan för ärendet, dels om den tidigare nämnda första delrapporten. Till och med LRF:s kommungrupp i Kristianstad har beretts möjlighet att inför utskottet lämna information och synpunkter.

När utskottet med hänvisning till det nu anförda värderar den sammantagna beredningen anser utskottet – i likhet med finans- och trafikutskottens bedömningar – att det finns ett fullödigt underlag för ett riksdagsbeslut om att bemyndiga regeringen att avyttra tre statliga bolag och att utvidga tidigare givna bemyndiganden för tre andra bolag.

Utskottet vill också erinra om att regeringen i propositionen har meddelat att den kommer att göra ytterligare mycket noggranna analyser och arbetsplaner innan försäljningarna genomförs. Statsrådet Mats Odell har även i sin information till utskottet framhållit detta. Regeringen har vidare utfäst sig att regelbundet lämna information till riksdagen. Som finansutskottet understryker i sitt yttrande har därutöver riksdagens utskott möjlighet att begära in upplysningar från regeringen efterhand som regeringen förbereder och genomför försäljningarna. Denna möjlighet avser näringsutskottet att ta till vara.

I motionerna från företrädare för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet sägs vidare att de planerade försäljningarna är en dålig affär för staten. Ett underlag för att bedöma de statsfinansiella konsekvenserna har – på finansutskottets uppdrag – tagits fram av budgetkontoret vid riksdagens utredningstjänst. Enligt detta är det bara under åren 2006 och 2007 som direktavkastningen från företagen varit påtagligt högre än den genomsnittliga räntesatsen på statsskulden för motsvarande år. Den höga direktavkastningen beror dock uteslutande på att Telia Sonera gjort stora extrautdelningar – 4 577 miljoner kronor år 2006 och 9 153 miljoner kronor år

2007 av tidigare behållet obundet kapital. Att företagen de senaste åren kunnat lämna höga utdelningar och därmed kunnat ge god direktavkastning avspeglar det faktum att företagen går bra. Företagen har i huvudsak utvecklats väl och stigit i värde och det råder goda framtidsutsikter för dem, vilket i sin tur borgar för att priset på företagen kan bli högt och därmed ge betydande försäljningsinkomster till staten. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla – i likhet med finansutskottet – att nivån på direktavkastningen inte i sig kan motivera att staten äger företag. Statens åtaganden ska i huvudsak finansieras med skattemedel, inte genom statlig affärsverksamhet eller statlig portföljplacering. I fråga om de bolag som nu är aktuella för försäljning finns inga skäl för att staten på grund av verksamhetens karaktär ska kvarstå som ägare. Det är en stor skillnad mellan att söka finansiera statens löpande utgifter i stort och t.ex. AP-fondernas uppdrag. Dessa ska placera för ändamålet specifikt fonderade medel. Oberoende av på vilken nivå direktavkastningen ligger kan det dock ibland finnas skäl att behålla ett företag i statlig ägo. I grunden bör staten finansiera det offentliga åtagandet med skatter och inte via statlig företagsverksamhet.

Med det anförda avstyrker utskottet – i likhet med finans- och trafikutskotten – i berörda delar de fyra motioner som yrkar helt avslag på propositionen.

Förslagen i propositionen

Inledning

Utskottet övergår så till att behandla de konkreta förslagen i propositionen – först de sex aktuella företagen i tur och ordning och därefter hur försäljningsprocessen ska genomföras – samt de motionsyrkanden som är kopplade till dessa frågor.

Telia Sonera AB och accessnätet

Frågan om tillgången till Telia Soneras accessnät, som aktualiserats genom motionsyrkanden, har varit en viktig fråga i utskottets beredning av ärendet. Utskottet vill dock påpeka att denna fråga inte har uppkommit genom förslagen i propositionen om Telia Sonera. Regeringen har ju sedan riksdagens beslut våren 2001 haft bemyndigande att utan begränsningar minska statens ägande i bolaget. De uppenbara problemen med nuvarande situation borde ha åtgärdats för länge sedan. Den tidigare socialdemokratiska regeringen och dess stödpartier har haft möjlighet att vidta åtgärder för att säkra en konkurrensneutral tillgång till Telia Soneras accessnät men avstått från att agera.

Utskottet vill inledningsvis erinra om vad Post- och telestyrelsens generaldirektör Marianne Treschow framhöll vid den offentliga utfrågningen om att det inte är någon skillnad mellan att reglera en verksamhet som bedrivs av ett statligt ägt företag jämfört med ett privatägt.

Trafikutskottet redovisar i sitt yttrande det förändrings- och reformarbete som pågår för att utveckla marknaden för elektroniska kommunikationer. I likhet med trafikutskottet anser näringsutskottet att IT-politiken har en stor betydelse för att skapa fortsatt tillväxt och välbefinnande i hela landet. Det är angeläget att förutsättningar som möjliggör att Sverige kan återta sin tätposition på IT-området läggs fast. Det är viktigt med tydliga roller genom bl.a. en väl utformad reglering som främjar konkurrens, kundanpassade lösningar och fortsatt teknisk utveckling. Regleringsstrukturen bör vara sådan att staten kan säkerställa infrastrukturens grundläggande funktion, oberoende av ägarförhållandena hos de på marknaden fungerande operatörerna. Staten har därvid ett ansvar att utveckla en effektiv marknadsreglering och främja forskning och utveckling men även att trygga tillfredsställande kommunikationer i områden där marknaden inte förmår klara detta på affärsmässiga villkor.

Det pågår alltså ett relativt omfattande reformarbete på den här aktuella marknaden. Regeringen avlämnade i början av juni 2007 en proposition med förslag till åtgärder för att effektivisera lagen om elektronisk kommunikation. PTS har nyligen lagt fram ett förslag om en bredbandsstrategi för Sverige som nu bereds inom Regeringskansliet. Inom EU pågår för närvarande en omfattande översyn av regelverket inom området elektroniska kommunikationer.

Slutligen – och av stor betydelse för frågan om konkurrensneutral tillgång till accessnätet – har PTS nyligen fått i uppdrag av regeringen att utreda förutsättningarna för och lämna förslag till reglering av vertikal separation av teleoperatörer med en dominerande ställning inom accessnätet. Enligt vad som uppgavs vid utskottets offentliga utfrågning kommer PTS att inom ramen för denna utredning göra en allsidig belysning av både funktionell och strukturell separation av accessnätet och också av om det finns någon annan typ av separation som skulle kunna vara tänkbar.

Även försvarsutskottet har yttrat sig när det gäller tillgången till Telia Soneras accessnät. Försvarsmakten utnyttjar vissa delar av Telia Soneras fasta nät. Försvarsutskottet anser – enhälligt – att det är angeläget att det speciella arrangemang som skapats för detta beaktas vid en fortsatt försäljning av statens aktier i Telia Sonera för att med hänsyn till rikets säkerhet upprätthålla en hög försvarssekretess kring vissa teleförbindelser. Försvarsutskottet förordar att denna för rikets säkerhet betydelsefulla fråga blir prövad innan staten reducerar sitt aktieinnehav väsentligt.

Regeringens förslag i propositionen när det gäller Telia Sonera avser att riksdagen ska bemyndiga regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i bolaget utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar, att avyttra dessa tillgångar och att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra de nämnda transaktionerna. Vidare vill regeringen ha riksdagens godkännande av att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i Telia Sonera får avräknas mot försäljningsintäkterna.

Utskottet har – i likhet med trafikutskottet – inga invändningar mot dessa förslag. Samtidigt förutsätter utskottet att det, inom ramen för det fortsatta beredningsarbetet, ges rådrudd och förutsättningar att beakta resultatet av det pågående reform- och utredningsarbetet inom området elektroniska kommunikationer. Utgångspunkten bör därvid vara att skapa goda förutsättningar för att trygga och utveckla väl fungerande, effektiva och framtidsinriktade elektroniska kommunikationer i alla delar av landet.

Utskottet utgår vidare från att de synpunkter som försvarsutskottet framfört i sitt yttrande beaktas vid den fortsatta beredningen av frågan om försäljning av statens aktieinnehav i Telia Sonera.

Den försäljning av en del av statens aktier i Telia Sonera som regeringen genomförde den 2 och 3 maj 2007 och som tidigare redogjorts för innebär ingen ändring i sak när det gäller regeringens möjlighet att agera i frågan om accessnätets separering. Staten är fortfarande, med sina 37,3 % av aktierna, huvudägare i Telia Sonera. Utskottet noterar också att regeringen har utfäst sig att inte avyttra ytterligare aktier över börsen före april 2008.

Utskottet vill vidare – för klarhetens skull – påpeka att det bemyndigande som riksdagen våren 2001 gav regeringen att utan begränsningar minska statens ägande i dåvarande Telia kvarstår. Det är således inte aktuellt att – som föreslås i motion 2006/07:N9 (v) – återkalla detta bemyndigande.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet alltså propositionen i de delar som avser Telia Sonera och avstyrker de fyra här aktuella motionerna 2006/07:N10 (s), 2006/07:N11 (m), 2006/07:N9 (v) och 2006/07:N12 (mp) i berörda delar. Syftet med motionsförslagen om att åstadkomma en väl fungerande marknad inom området elektroniska kommunikationer förutses komma att väl tillgodoses.

SBAB och konkurrensen på bolånemarknaden

En annan viktig fråga i utskottets beredning av ärendet har varit frågan om effekterna på konkurrensen på bolånemarknaden av en försäljning av SBAB. Frågan har belysts bl.a. vid utskottets offentliga utfrågning och i finansutskottets yttrande.

Konkurrensen på den svenska bolånemarknaden har under senare år förbättrats påtagligt. Här har SBAB spelat en viktig roll. Konkurrenternas generaldirektör Claes Norgren och chefen för Konsumenternas bank- och finansbyrå Annika Hernodh gjorde vid utskottets offentliga utfrågning bedömningen att SBAB:s verksamhet på bolånemarknaden har bidragit till att pressa räntorna. SBAB har medvetandegjort konsumenterna om möjligheten att förhandla räntesatser med bankerna. Claes Norgren sade också att man mycket väl kan tänka sig att ett SBAB i privat regi med en ägare som har ett långsiktigt intresse av att ha samma typ av affärsidé att vara prispressare på bolånemarknaden kan vara lika positivt för konkurrensen som ett SBAB i statlig regi.

Som finansutskottet säger i sitt yttrande kännetecknas bolånemarknaden för närvarande av hård konkurrens, många aktörer och en stark prispress, vilket inte var fallet för ett antal år sedan. Den kännetecknas också av transparens och en hög grad av medvetenhet hos konsumenterna. Detta tvingar aktörerna att erbjuda konkurrenskraftiga villkor. Likartade bedömningar har statsrådet Mats Odell redovisat i interpellationsdebatter i riksdagen.

SBAB verkar alltså på en helt kommersiell marknad som präglas av fritt tillträde och fri konkurrens. Näringsutskottet anser därmed – i likhet med finansutskottet – att det inte finns något skäl för staten att fortsätta äga företaget. Vidare gör näringsutskottet samma bedömning som finansutskottet beträffande att det inte finns fog för de farhågor som framförs i några motioner om att bolånekunderna skulle drabbas av en försäljning. Samtidigt vill utskottet framhålla vikten av en effektiv konkurrensrättslig reglering och en god tillsyn av bolånemarknaden och övriga delar av bank- och finansmarknaderna. Detta gäller oberoende av företagens ägarförhållanden. Om det skulle visa sig att konkurrensen på bolånemarknaden skulle utvecklas i en osund riktning kan – som finansutskottet påpekar – ett alternativ för regeringen vara att den prövar om lagstiftningen på området behöver ändras i stället för att staten skulle fortsätta att vara ägare till en av marknadsaktörerna, vilket givetvis inte är någon garanti för marknadens funktionssätt.

Sammantaget tillstyrker alltså utskottet förslagen i propositionen avseende SBAB. Det yrkande i motion 2006/07:N10 (s) som är föremål för formell behandling i den här aktuella beslutspunkten avstyrks av utskottet, liksom motion 2006/07:N12 (mp) i berörd del.

Nordea Bank AB

Regeringen har redan, som tidigare redovisats, sedan hösten 1991 riksdagens bemyndigande att sälja statens aktier i Nordea. Detta bemyndigande vill motionärerna bakom motion 2006/07:N9 (v) att riksdagen nu ska återta. Utskottet kan inte se något skäl för detta. Nordea verkar på en helt kommersiell marknad. Bemyndigandet bör alltså kvarstå.

I motion 2006/07:N12 (mp) uppmärksammas frågan om hur tillgången till Plusgirot ska säkras vid en försäljning av statens aktier i Nordea. När det gäller infrastrukturen för betalningstjänster – som Plusgirot kan sägas vara en del av – bör, som finansutskottet anför i sitt yttrande, effektiviteten i denna säkras genom den allmänna regleringen. Detta är i analogi med vad som nyss angavs för SBAB. Skulle problem med de berörda betalningstjänsterna visa sig bör regeringen pröva om lagstiftningen på området behöver ändras.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen avseende Nordea. De yrkanden i motion 2006/07:N12 (mp) som är föremål för formell behandling i den här aktuella beslutspunkten avstyrks av utskottet, liksom motion 2006/07:N9 (v) i berörd del.

Civitas Holding AB

Civitas Holding är i praktiken synonymt med fastighetsbolaget Vasakronan, eftersom det sistnämnda bolaget i princip utgör Civitas Holdings enda tillgång. Vasakronan är ett helt kommersiellt företag. Utskottet anser – i likhet med regeringen – att det inte finns något skäl för staten att fortsätta att äga detta företag.

I motion 2006/07:N11 (m) tas frågan upp om hur byggnader med kulturhistoriskt värde som ingår i Vasakronans fastighetsbestånd ska hanteras vid en försäljning av bolaget. Utskottet vill här erinra om det enhälliga ställningstagande som utskottet gjorde i februari 2007 i frågan om hur kulturhistoriska och konstnärliga värden ska hanteras vid en försäljning av ett statligt bolag och som tidigare redogjorts för. Utskottet ser den här aktuella frågan om avskiljning av fastigheter med kulturhistoriska värden före en försäljning av Vasakronan som ett helt analogt fall med det som då var aktuellt och som avsåg den konstsamling – The Absolut Art Collection – som ägs av Vin & Sprit.

Utskottet utgår sålunda från att regeringen före en försäljning av Vasakronan vidtar åtgärder så att fastigheter med kulturhistoriska värden kvarstår i statlig ägo. Enligt vad utskottet erfarit är den aktuella frågan föremål för beredning inom Regeringskansliet med anledning bl.a. av en skrivelse från Statens fastighetsverk. Finansutskottet anför också i sitt yttrande att det bör vara en naturlig del av regeringens överväganden under försäljningsprocessen att försäkra sig om huruvida det finns fastigheter hos Vasakronan som lämpligen bör förvaltas av Statens fastighetsverk. Utskottet vill vidare erinra om att regeringen i 2007 års ekonomiska vårproposition (prop. 2006/07:100) begärt att riksdagen godkänner att staten genom försäljning eller byte avyttrar fastigheten Uggleborg 12 i Stockholms kommun. Den förvaltas nu av Statens fastighetsverk. Utskottet anser att det skulle kunna vara en fördel om regeringen utnyttjar de möjligheter till fastighetsbyten som finns på så sätt att Vasakronan i samband med förvärv av fastigheter från Statens fastighetsverk lämnar fastigheter med kulturhistoriskt värde som kan finnas hos Vasakronan i utbyte. Något särskilt riksdagsuttalande rörande hanteringen av fastigheter med kulturhistoriska värden anser utskottet inte ska behövas, utan utskottet utgår från att regeringen agerar i enlighet med vad utskottet nu har anfört.

Sammanfattningsvis tillstyrker alltså utskottet förslagen i propositionen avseende Civitas Holding. Motion 2006/07:N11 (m) avstyrks samtidigt i berörd del.

Vin & Sprit AB

Vin & Sprit är ytterligare ett statligt helägt företag som verkar på en helt kommersiell marknad. Utskottet kan inte se något skäl för att staten ska ägna sig åt produktion av alkoholhaltiga drycker för huvudsaklig försäljning på export. Att det skulle finnas några alkoholpolitiska eller folkhälso-politiska skäl för att staten ska fortsätta att äga Vin & Sprit – vilket anför

i några motioner – anser utskottet vara helt utan förankring i de faktiska förhållandena. Den alkoholpolitik som staten av folkhälsoskäl bör bedriva sker med andra instrument än via ett statligt ägt företag som sysslar med inköp, produktion, förpackning, distribution och marknadsföring av alkoholhaltiga drycker. Det bolag som verkar med uppdrag att bidra till de alkoholpolitiska målen är Systembolaget AB.

Utskottet anser vidare att de farhågor som framförts i olika sammanhang om effekterna vid en försäljning på produktionsanläggningarna i Åhus och Nöbbelöv och på de fortsatta avsättningsmöjligheterna för de skånska veteproducenterna är överdrivna. Som bl.a. statsrådet Mats Odell pekat på i interpellations- och frågesvar i riksdagen är varumärket Absolut Vodka intimt förknippat med Åhus och Nöbbelöv och med råvaror från södra Sverige. Detta förhållande kan förväntas styra agerandet hos en potentiell köpare, enligt statsrådet. I sak anser utskottet det ställt utom tvivel att det stora värdet av produkten och varumärket Absolut är knutet till den lokala råvaran och den konkurrenskraftiga produktionen, varför ett fortsatt statligt ägande inte heller kan motiveras från denna utgångspunkt. Mer generellt måste utskottet dock påtala att det är synnerligen viktigt att såväl företagsklimat som renommé måste vara konkurrenskraftiga för att behålla huvudkontor och produktion i Sverige. En sådan konkurrenskraft kan inte långsiktigt ersättas med punktvis statligt företagande.

Utskottet tillstyrker alltså förslagen i propositionen avseende Vin & Sprit. Det yrkande i motion 2006/07:N12 (mp) som är föremål för formell behandling i denna beslutspunkt avstyrks.

OMX AB

OMX äger och driver börser i Stockholm och i flera andra huvudstäder. Regeringen har sedan hösten 2004, som tidigare redovisats, riksdagens bemyndigande att avyttra hela eller delar av aktieinnehavet i bolaget, att förvärva ytterligare aktier i bolaget och att vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra dessa två transaktioner. Detta bemyndigande vill motionärerna bakom motion 2006/07:N9 (v) att riksdagen nu ska återta. Utskottet kan inte se något skäl för detta. OMX verkar på en helt kommersiell marknad och i en lång rad länder utöver Sverige. Bemyndigandet bör således kvarstå.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen avseende OMX. Motion 2006/07:N9 (v) avstyrks i berörd del.

Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen

Regeringen skisserar i propositionen hur den avser att genomföra försäljningen och redovisar att den kommer att överväga olika tillvägagångssätt. Övergripande och centralt är att det alternativ som kommer att väljas är det som vid en samlad bedömning bedöms vara det mest affärsmässiga. I två motioner anförs att hänsyn bör tas till särskilda grupper av potentiella

köpare – i motion 2006/07:N11 (m) rör det sig om att utländska köpare borde få stå tillbaka för svenska och i motion 2006/07:N12 (mp) om att anställda i de berörda företagen borde ges förtur vid försäljningen.

Utskottet har här samma uppfattning som finansutskottet redovisar i sitt yttrande, nämligen att riksdagen inte bör lämna ett vidare bemyndigande än det som regeringen har begärt. Regeringen bör således följa budgetlagen och inte ta andra än affärsmässiga hänsyn när försäljningarna genomförs. Som finansutskottet pekar på torde EG-rätten dessutom sätta hinder för att behandla svenska och utländska köpare olika vid en försäljning. Beträffande försäljning till anställda vill utskottet påtala att det i processen naturligtvis bör beaktas att det som ett alternativ kan finnas situationer där även anställda kan komma i fråga, givet affärsmässigheten.

Regeringen begär i propositionen riksdagens godkännande av att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i de sex aktuella företagen får avräknas mot försäljningsintäkterna.

I motion 2006/07:N9 (v) föreslås att riksdagen ska anmoda regeringen att före ett försäljningsbeslut skriftligen informera riksdagen om den planerade försäljningen och vilka alternativ som har värderats och om argumenten för beslutet. Ett sådant tillvägagångssätt finner utskottet fullständigt uteslutet.

När det gäller frågan om information om och kontroll av försäljningarna anser utskottet – i likhet med vad finansutskottet anför i sitt yttrande – att det i första hand bör ankomma på riksdagen att följa och granska försäljningsprocessen medan den pågår. Att riksdagen skulle lämna ett uppdrag till Riksrevisionen, som föreslås i motion 2006/07:N11 (m), finner utskottet vara konstitutionellt omöjligt. Riksrevisionen ska, enligt riksdagens beslut, inta en oberoende och självständig ställning, och varje riksrevisor bestämmer själv vad som ska granskas. Dessa granskningar sker också i efterhand. Samtidigt noterar utskottet att Riksrevisionen nyligen har genomfört en effektivitetsgranskning av regeringens genomgång av bolag till försäljning. Denna granskning är den första i en serie granskningar av regeringens försäljning av de statliga bolagen som Riksrevisionen avser att genomföra.

Den granskning som riksdagen således bör svara för kan, som finansutskottet nämner, genomföras på olika sätt – genom frågeinstituten och genom konstitutionsutskottets granskning. Det är också naturligt att riksdagens utskott – och då i första hand näringsutskottet – löpande följer processen. För att detta ska bli möjligt och vara meningsfullt krävs att regeringen förser riksdagen med relevant information. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att processen dokumenteras ordentligt.

Regeringen har meddelat att den avser att rapportera till riksdagen om försäljningarna i de årliga skrivelserna med redogörelse för de statligt ägda företagen och i budgetpropositionerna. Dessutom kommer försäljningarna att redovisas i Regeringskansliets delårsrapporter för de statligt ägda företagen. Detta framstår för utskottet som naturliga rapporteringstillfällen. Som

tidigare sagts avser utskottet dessutom att utnyttja den möjlighet som utskottet har att begära in upplysningar efterhand som regeringen förbereder och genomför försäljningarna.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i här aktuell del och avstyrker de tre motionerna i berörda delar.

Försäljning av ytterligare företag

I två motioner föreslås att ytterligare företag med statligt ägande ska bli aktuella för försäljning – omedelbart eller i ett senare skede. I motion 2006/07:N12 (mp) föreslås att riksdagen ska bemyndiga regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i SAS, och i motion 2006/07:N7 (m) föreslås att riksdagen ska peka ut helstatliga Vasallen, som handhar nedlagda försvarsfastigheter, som lämpligt att i framtiden försälja.

Utskottet finner ingen anledning att i detta sammanhang ta ställning till det statliga ägandet av andra företag än de som tas upp i den nu aktuella propositionen. Regeringen har ju aviserat att den ska göra en genomgång av alla statligt ägda företag där argument för och emot ett statligt ägarengagemang ska vägas mot varandra. Utskottet vill inte föregripa detta arbete och avstyrker därmed de båda nämnda motionerna i berörda delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (s, v)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:57. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:N6, 2006/07:N8, 2006/07:N9 yrkande 1 och 2006/07:N10 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07:N10 (s), 2006/07:N6 (s), 2006/07:N8 (s) och 2006/07:N9 (v) – att regeringens proposition om försäljning av vissa statligt ägda företag bör avslås.

Den utförsäljning av vissa statliga företag som nu har påbörjats är av stor betydelse för statsfinanserna och samhällsekonomin på kort och lång sikt. Trots detta bryter propositionen, enligt Riksrevisionens granskning, mot regeringsformens beredningskrav och ger därmed också riksdagen ett otillräckligt beslutsunderlag. Vi instämmer i detta och anser att riksdagen inte kan fatta beslut på dessa grunder.

Riksrevisionen har granskat om regeringen för vart och ett av de sex bolag som regeringen avser att sälja har genomfört den genomgång av argument för och emot statligt ägarengagemang som aviserades i budgetpropositionen för år 2007. Granskningen har även avsett om regeringen har berett proposition 2006/07:57, såvitt avser denna genomgång, på ett tillfredsställande sätt och om beredningen dokumenterats. Riksrevisionens bedömning är att beredningen av ärendet inte uppfyller regeringsformens beredningskrav, bl.a. eftersom regeringen inte inhämtat synpunkter från myndigheter med expertkunskap.

Försäljning av bolag kan även enligt regeringen själv ha betydelse för konkurrensen, sysselsättningen, bolagens samhällsuppdrag och andra nationella intressen. Regeringen har trots detta inte genomfört en genomgång av argument för och emot en försäljning av Telia Sonera, OMX, Nordea, SBAB, Vasakronan och Vin & Sprit, som tidigare aviserats. Regeringen

har dessutom till riksdagen och allmänheten förmedlat en oklar bild av vilken genomgång som ligger till grund för valet av de sex bolagen för försäljning bl.a. genom att hänvisa till argumentation i partidokument från valrörelsen. Riksrevisionen konstaterar också att den begränsade analys som regeringen har gjort inte har baserats på områdeskunskap från t.ex. myndigheter, och att den inte har omfattat relevanta områden för respektive bolag och de marknader de verkar på. Riksrevisionens bedömning är att det underlag regeringen har tagit fram inför riksdagens beslut därmed inte är ett tillräckligt heltäckande underlag för bedömningen av förutsättningar för försäljning. Riksrevisionen konstaterar också att bristen på dokumentation av regeringens genomgång har gjort det svårt att i efterhand granska regeringens agerande och viktiga händelseförlopp som avser ägarförvaltningen. Riksrevisionen anser slutligen att dokumentationen vid Näringsdepartementet inte uppfyller de krav på dokumentation som konstitutionsutskottet uttalat.

Med anledning av Riksrevisionens starka kritik begärde företrädarna för Socialdemokraterna, med instämmande från företrädarna för Vänsterpartiet och Miljöpartiet, att utskottet skulle bereda konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över frågan om beredningen av propositionen motsvarar de krav som uppställs i regeringsformen. Beslutet att bifalla denna begäran fick fattas med stöd av minoritetsregeln i 4 kap. 8 § riksdagsordningen sedan företrädarna för Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna avvisat förslaget. Konstitutionsutskottet beslöt två dagar senare att inte avge yttrande och hänvisade till att en granskning av regeringens beredning är att vänta under nästa riksmöte. Mot detta reserverade sig företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i konstitutionsutskottet och anförde att det är av grundläggande betydelse att regeringens beredningsarbete utförs på ett sätt som innebär att de konstitutionellt ställda kraven kan anses uppfyllda i syfte att säkerställa ett fullgott beslutsunderlag.

Vi anser, i likhet med den nedröstade minoriteten i konstitutionsutskottet, att konstitutionsutskottet självfallet borde ha yttrat sig. Enligt vår mening står konstitutionsutskottet inte upp för den grundlagsfästa kontrollfunktionen. Att hänvisa till en granskning som ska göras våren 2008 är uppseendeväckande. Det är våren 2007 som riksdagen ska fatta beslut om försäljning av de aktuella företagen!

Vi instämmer i Riksrevisionens kritik. Propositionen uppfyller inte regeringsformens beredningskrav och är inte ett tillräckligt heltäckande underlag för bedömningen av förutsättningar för utförsäljning. Propositionen vilar uteslutande på ideologiska grunder, och trots upprepade påstötningar från riksdagen har beslutsunderlaget inte kompletterats av regeringen. Riksdagen kan inte fatta något beslut på denna mycket bristfälliga grund.

Man kan med stöd av Riksrevisionens genomgång, av såväl propositionen som regeringens interna beredning, konstatera att regeringen inte vet vilka konsekvenser som utförsäljningarna kan komma att få för de berörda

marknaderna vad gäller konkurrens, sysselsättning och forskning och utveckling. Propositionen saknar alltså, trots att utförsäljningarna kan förmodas få stora konsekvenser för de marknader där bolagen är verksamma, helt analyser av dessa konsekvenser. Detta är frågor som regeringen borde ha belyst och redovisat i propositionen, men Riksrevisionens granskning visar i stället att några konsekvensanalyser över huvud taget inte har förekommit i samband med regeringens beredning av ärendet. Det är vår uppfattning att de flesta av de åtgärder som regeringen aviserar i propositionen borde ha vidtagits innan en proposition lämnades till riksdagen. Riksdagen har rätt att förvänta sig ett bättre beslutsunderlag än det som nu föreligger.

När det gäller försäljningen av SBAB och förslaget om Telia Sonera är avsaknaden av konsekvensanalyser i fråga om bolånemarknaden respektive accessnätet flagrant. Vi återkommer senare till dessa båda frågor.

Den ideologiska låsning som präglar regeringens syn på statligt ägande av företag och regeringens agerande riskerar att komma att medföra stora förluster för det svenska folket, som ju ytterst är ägare till de statliga företagen.

Vi ser det som självklart att staten också framöver ska vara en aktiv och långsiktig ägare av företag. De statliga företagen har i flertalet fall sitt ursprung i en infrastruktur som en gång byggts upp med offentliga medel. Som regel har bolagen varit myndigheter eller verkat under monopol i bolagsform som genom den tekniska och marknadsmässiga utvecklingen omvandlats till konkurrensutsatta företag, vilka numera i många fall arbetar på en internationell marknad.

Staten är Sveriges största företagsägare och arbetsgivare. Totalt är ca 190 000 personer, fördelade över hela landet, anställda i företag med statligt ägande. De statliga företagen är i flera fall framgångsrika företag, och de representerar stora värden. Detta medför sammantaget ett stort ansvar och ställer krav på en långsiktig och professionell förvaltning för att säkerställa tillväxten och därmed sysselsättningen.

Som anförs i en avvikande mening (s, v) till finansutskottets yttrande är det vidare en mycket dålig affär för staten att avyttra aktierna i de sex aktuella, välskötta statliga företagen som genom sina utdelningar årligen bidrar till staten med betydande inkomster, och därutöver bidrar aktieinnehavaren till att öka statens förmögenhet genom värdeökningarna.

Vi menar att regeringens argument mot statligt företagande inte håller. Statligt ägande kan vara motiverat av flera olika skäl. Vidare saknas det som vi ser det skäl att minska statsskulden genom försäljningar av statliga företag. Staten byter en tillgång mot en annan och får därmed inte en bättre ekonomisk ställning. Regeringen undervärderar statens förmåga att äga företag. De aktuella företagen har utvecklats väl med staten som ägare, och vi anser därför att det inte finns fog för regeringens generella påstående att staten skulle vara dåligt ägnad som företagsägare.

Vi menar vidare att utskottet inte har tagit sitt ansvar när det gäller att se till att komplettera det undermåliga beslutsunderlag som regeringen tillhandahållit. Utskottet är uppenbarligen av den åsikten att det räcker med den offentliga utfrågning som utskottet anordnade och de yttranden som finans-, försvars- och trafikutskotten har lämnat. Förslaget att utskottet i första hand skulle besluta om att genomföra en revisionsliknande utredning för att analysera olika konsekvenser med anledning av förslagen i propositionen och i andra hand att utskottet skulle uppdra åt riksdagens utredningstjänst att göra en sådan analys har avslagits av utskottet. Inte heller har utskottet velat avvakta avrapporteringen av det utredningsuppdrag som Post- och telestyrelsen har fått rörande separation av Telia Soneras accessnät. Den sistnämnda frågan återkommer vi till.

Som tidigare nämnts kan de planerade försäljningarna förväntas bli en dålig affär för staten. De statsfinansiella effekterna av en försäljning kommer att bli negativa. Utförsäljningarna kommer att ge staten lägre intäkter. År 2006 delade bara de sex aktuella företagen Telia Sonera, Nordea, OMX, Vasakronan, SBAB och Vin & Sprit ut nästan 10 miljarder kronor till staten, och år 2007 väntas utdelningarna från dessa företag stiga till närmare 16 miljarder kronor. Enbart under år 2006 ökade de statliga företagens börsvärde med 30 %. Under perioden 2001–2006 har de statliga företagen delat ut 75,5 miljarder kronor till statskassan, och allting tyder på att år 2007 kommer att medföra ytterligare en rekordutdelning.

Enligt en beräkning som riksdagens utredningstjänst har gjort avseende de statliga företagens värdeutveckling har värderingen av den statliga bolagsportföljen stigit med omkring 300 miljarder kronor sedan år 2002, vilket innebär nästan en fördubbling av värdet. Vid slutet av år 2002 uppgick börsvärdet på de noterade statliga företagen till 92,4 miljarder kronor. Sedan dess har värdet stigit med 70,7 miljarder kronor. Värdet av statens innehav i Telia Sonera ökade från årsskiftet 2002/03 med drygt 39 miljarder kronor till 108,8 miljarder kronor i november 2006. Statens innehav i Nordea ökade under samma period med nästan 29 miljarder kronor till 49,5 miljarder kronor. De statliga företagen är med andra ord välskötta, levererar god avkastning och visar en mycket god värdeutveckling.

De statligt ägda företagens värde har alltså stigit markant under senare år, vilket lett till en förmögenhetsökning för staten. De minskade räntekostnader som en amortering av statsskulden ger upphov till är lägre än värdet av minskade utdelningsinkomster. Under förutsättning att värdeökningen bedöms kunna bli hög även framöver i de aktuella företagen blir slutsatsen att en minskning av det statliga ägandet enligt regeringens förslag kommer att bli en dålig affär för staten. Vi vill dessutom – i likhet med vad som görs i den avvikande meningen (s, v) till finansutskottets yttrande – påtala det anmärkningsvärda med att finansutskottets analys av de aktuella bolagens återbäring till staten inskränker sig till att avse direktavkastning i form av aktieutdelningar.

Sammanfattningsvis anser vi att riksdagen ska avslå propositionen. Därmed bifaller vi motsvarande yrkande i motionerna 2006/07:N10 (s), 2006/07:N6 (s), 2006/07:N8 (s) och 2006/07:N9 (v).

2. Avslag på propositionen, punkt 1 – motiveringen (mp)

av Per Bolund (mp).

Ställningstagande

Min syn på statligt ägande av företag överensstämmer med den som redovisas i motion 2006/07:N12 (mp) och som Miljöpartiet står för. Miljöpartiet är inte ideologiskt bundet vid att det statliga ägandet av företag generellt vare sig ska öka eller minska. Det statliga ägandet av företag måste i stället avgöras från fall till fall.

Jag anser att det finns många verksamheter som av sårbarhetsskäl eller näringspolitiska motiv bör drivas med staten som ägare. Det kan handla om strategiskt viktiga tillgångar som naturtillgångar, råvaror och energi eller att viss verksamhet ska drivas utifrån ekologisk och social hållbarhet. Även naturliga monopol bör finnas i offentlig ägo. Statligt ägande av företag måste därför fortsätta att finnas när det finns legitima skäl för det.

Samtidigt är det viktigt att se att staten och näringslivet har olika roller. Statens viktigaste uppgift är att ta ett övergripande ansvar för samhällsutvecklingen, medan näringslivets uppgift är att producera varor och tjänster. Staten har att sätta ramarna för hur näringslivets verksamhet ska bedrivas. För att undvika dubbla roller bör därför staten undvika att agera näringsidkare på marknaden. När staten är ägare till företag kan konflikter uppstå mellan statens roll som reglerare och statens roll som ägare.

I de fall staten väljer att äga företag förutsätter det en aktiv ägarroll. Företagen ska ges i uppdrag att vara ledande när det gäller hållbar utveckling. Ägandet och förvaltningen måste vara transparenta, och målen för verksamheten måste vara entydiga och utvärderingsbara. I Miljöpartiets budgetmotion för år 2007 förordades att det statliga ägandet bör minska med i genomsnitt 50 miljarder kronor per år under de kommande tre åren.

I likhet med vad som anförs i motion 2006/07:N12 (mp) och i en avvikande mening (mp) till finansutskottets yttrande anser jag emellertid att regeringens urval av de företag med statligt ägande som ska säljas är felaktigt. Enligt min mening bör enbart tre företag nu bli föremål för försäljning, nämligen statens ägande i de tre företagen Civitas Holding, OMX och SAS. Statens ägande i de fyra företagen SBAB, Vin & Sprit, Telia Sonera och Nordea anser jag inte nu bör säljas.

Jag vill också något beröra frågan om det beslutsunderlag som regeringen tillhandahållit. Detta underlag är inte tillräckligt, vilket också visat sig i Riksrevisionens granskning. Jag menar att utskottet inte heller har tagit sitt ansvar när det gäller att se till att komplettera beslutsunderlaget. Utskottet är uppenbarligen av den åsikten att det räcker med den offentliga

utfrågning som utskottet anordnade och de yttranden som finans-, försvars- och trafikutskotten har lämnat. Förslaget om att utskottet i första hand skulle besluta om att genomföra en revisionsliknande utredning för att analysera olika konsekvenser med anledning av förslagen i propositionen och i andra hand att utskottet skulle uppdra åt riksdagens utredningstjänst att göra en sådan analys har avslagits av utskottet. Inte heller har utskottet velat avvakta avrapporteringen av det utredningsuppdrag som Post- och telestyrelsen har fått rörande separation av Telia Soneras accessnät. Den sistnämnda frågan återkommer jag till.

Sammanfattningsvis är jag starkt kritisk till regeringens förslag i propositionen. Riksdagen bör avslå propositionen i de delar som rör företagen SBAB, Vin & Sprit, Telia Sonera och Nordea. I den här aktuella beslutspunkten behandlas emellertid endast ett helt avslag på propositionen med anledning av sådana avslagsyrkanden i motionerna 2006/07:N10 (s), 2006/07:N6 (s), 2006/07:N8 (s) och 2006/07:N9 (v). Eftersom jag anser att riksdagen bör ge regeringen bemyndiganden för de två företagen Civitas Holding och OMX bör riksdagen inte bifalla dessa motioner med krav på helt avslag på propositionen. Ställningstaganden till de fyra företagen Telia Sonera, SBAB, Nordea och Vin & Sprit redovisas under respektive beslutspunkter.

3. Telia Sonera AB och accessnätet, punkt 2 (s, v, mp)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Per Bolund (mp), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande bemyndiganden avseende Telia Sonera AB (publ).
- b) Riksdagen återkallar det bemyndigande avseende dåvarande Telia AB som riksdagen lämnade våren 2001 (bet. 2000/01:NU11).
- c) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:N9 yrkande 2 i denna del, 2006/07:N10 yrkande 2 och 2006/07:N12 yrkandena 1 i denna del och 4, bifaller delvis motion 2006/07:N11 yrkande 2 och avslår proposition 2006/07:57 punkterna 2–4, alla i denna del.

Ställningstagande

Den fullständiga bristen på konsekvensanalyser i propositionen framgår med all önskvärd tydlighet när det gäller försäljning av statens aktieinnehav i Telia Sonera och frågan om accessnätets ställning. Vi anser – i

likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07:N10 (s), 2006/07:N9 (v), 2006/07:N12 (mp) och 2006/07:N11 (m) – att frågan om en separering av accessnätet måste få en lösning före en eventuell försäljning.

Som anförs i en avvikande mening (s, v, mp) till trafikutskottets yttrande beaktas i propositionen inte det omfattande berednings- och utredningsarbete som pågår såväl nationellt som internationellt när det gäller utformningen av ett mer effektivt och framtidsinriktat regelverk för elektroniska kommunikationer. Vidare berör inte propositionen med ett ord de allvarliga frågetecken och invändningar som riktats mot en utförsäljning av Telia Sonera av olika intressen i samhället, alltifrån konkurrensvårdande organ till Försvarsmakten med hänsyn till omsorgen om rikets säkerhet.

Vid utskottets offentliga utfrågning belystes från olika utgångspunkter frågan om en konkurrensneutral tillgång till accessnätet. Tillsynsmyndigheten Post- och telestyrelsen och Konkurrensverket framhöll från sina respektive utgångspunkter de problem som finns. Även företrädare för användarna av tjänsterna liksom konkurrenterna till Telia Sonera vittnade om stora problem. Från Försvarsmaktens sida framfördes synpunkter på att sekretessnivån i det nät hos Telia Sonera som Försvarsmakten utnyttjar måste upprätthållas.

Vi anser att accessnätet är en strategisk del av den nuvarande och framtida infrastrukturen. En privatisering av detta nät, där staten helt skulle fransäga sig möjligheten till insyn och påverkan, kan innebära att Sverige förlorar konkurrenskraft samtidigt som allas rätt till fast telefoni och bredband inte kan tillgodoses. Accessnätet är en central del av samhällets infrastruktur och utgör ett naturligt monopol. En försäljning av Telia Sonera där de fasta näten övergår till ett helt privat monopol är därför enligt vår mening oacceptabelt. Därför talar mycket för att en strukturell separation av accessnätet bör genomföras.

Vi vill vidare peka på att en förändrad ägarbild kan riskera att det blir ett bristande säkerhetsskydd avseende för landet kritisk information om tele-systemets struktur och placering av centrala anläggningar för Försvarsmakten.

Belysande för propositionens brister är också att regeringen under ärendets beredning i riksdagen har funnit sig föranledd att uppdra åt PTS att snabbutreda möjligheten att införa en vertikal separering av en teleoperatör med en dominerande ställning inom accessnätet, dock utan att på något sätt klargöra hur denna viktiga fråga påverkar det begärda mandatet att sälja ut Telia Sonera.

Propositionen ger enligt vår mening en bristfällig grund för ett riksdagsbeslut där hela utförsäljningsprocessen, utan föregående konsekvensanalys och utan några restriktioner från riksdagen, överläts till regeringen. Ideologiska drivkrafter synes därmed ha kommit i första rum till förfång för sunt förnuft, för målet att utveckla ett informationssamhälle för alla och för respekten för riksdagen som institution.

Som direkt provocerande mot riksdagen och den beredning av propositionen som pågår får den delförsäljning av statens aktier som regeringen genomförde den 2 och 3 maj 2007 ses. Dessutom är affären enligt samstämmiga bedömningar en dålig affär för staten som ägare och därmed svenska folket. Det sätt som affären genomfördes på innebär att svenska folket som ägare av bolaget går miste om 1,7 miljarder kronor. Ska kommande försäljningar genomföras på liknande sätt kan svenska folket se fram emot en avsevärd förmögenhetsförlust.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att återkomma till riksdagen med en redogörelse för olika handlingsalternativ, innan en eventuell försäljning av statens innehav i Telia Sonera övervägs. Bland annat bör lämpligheten av att på olika sätt separera det fasta telenätet från Telia Soneras övriga verksamhet undersökas. Vidare bör, som framhölls från Försvarsmaktens sida vid den offentliga utfrågningen, en säkerhetsgranskning göras vid ett eventuellt ägarbyte i Telia Sonera. De förslag om bemyndiganden rörande Telia Sonera som läggs fram i propositionen bör avslås. Dessutom bör riksdagen återkalla det bemyndigande som riksdagen lämnade våren 2001 till regeringen att utan begränsningar minska statens ägande i dåvarande Telia. Med ett sådant beslut av riksdagen blir motionerna 2006/07:N10 (s), 2006/07:N9 (v) och 2006/07:N12 (mp) helt tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Motion 2006/07:N11 (m), i vilken föreslås att accessnätet ska läggas i ett särskilt bolag, blir till en del tillgodosedd – vi anser att riksdagen inte nu bör ta ställning i frågan om hur separering av accessnätet ska genomföras.

4. SBAB och konkurrensen på bolånemarknaden, punkt 3 (s, v, mp)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Per Bolund (mp), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande bemyndiganden avseende Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag AB SBAB (publ). Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:N10 yrkande 3 och 2006/07:N12 yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2006/07:57 punkterna 1–4, alla i denna del.

Ställningstagande

Bristen på konsekvensanalyser i propositionen är anmärkningsvärd också när det gäller förslaget om försäljning av SBAB. Inte ett ord sägs i propositionen om vilka effekter på konkurrensen på bolånemarknaden som en försäljning av bolaget kan få.

SBAB:s betydelse för att den starka koncentrationen på bank- och bolånemarknaden något har kunnat rubbas under senare år är väl omvittnad. Vid utskottets offentliga utfrågning redovisade Konkurrensverkets generaldirektör Claes Norgren den bedömning av konkurrensläget på marknaden för banktjänster som verket gjort i sin rapport Konkurrensen i Sverige år 2006. Där sägs att marknadskoncentrationen har minskat inom flera delmarknader för banktjänster riktade till konsumenter. Trots detta svarar alltså de fyra storbankerna för 70–80 % av marknaden, vilket är en hög marknadskoncentration även i ett internationellt perspektiv. En ökad konkurrens inom detta område är, enligt Konkurrensverket, nödvändig. En av de aktörer som har bidragit till att de fyra stora bankernas marknadsandelar ändå har minskat med några procentenheter de senaste åren är SBAB, sade Claes Norgren. Enligt hans bedömning har SBAB:s verksamhet aktivt bidragit till att pressa priserna på bolånemarknaden. SBAB har fungerat som en jämförelsebas vid förhandlingar om bolåneräntor.

Även chefen för Konsumenternas bank- och finansbyrå Annika Hernodh lyfte vid utfrågningen fram att SBAB många gånger är utgångspunkt när konsumenterna förhandlar om bolåneräntor. Hon anförde också att SBAB har medvetandegjort konsumenterna om möjligheten att förhandla om sina räntor och möjligheten att byta långivare. SBAB har också bidragit med en öppenhet för samarbete med andra, nya aktörer på bankmarknaden, sade hon.

Ytterligare belägg för SBAB:s roll som prispressare på bolånemarknaden ger en beräkning som riksdagens utredningstjänst gjort. Enligt denna har en familj med ett lån på 2 miljoner kronor på en bostadsrätt sparat omkring 14 000 kr årligen genom ökad konkurrens och sänkta räntemarginaler.

Regeringen och statsrådet Mats Odell verkar ta lättvindigt på frågan om effekterna på konkurrensen av en försäljning av SBAB. Vid utskottets offentliga utfrågning och i interpellationsdebatter har Mats Odell sagt att bolånemarknaden kännetecknas av hård konkurrens och att det är en väldigt väl fungerande marknad. Denna typ av uttalanden förefaller enligt vår mening inte stå i överensstämmelse med den bild av verkligheten som förmedlades vid utskottets offentliga utfrågning av Claes Norgren och Annika Hernodh. Mats Odell och regeringen verkar inte heller anse att en försäljning av SBAB skulle ha någon effekt på marknaden och att ordentliga konsekvensanalyser därför måste göras.

Vi anser med hänvisning till det anförda – och i likhet med vad som anförs i motion 2006/07:N10 (s) och i de två avvikande meningarna (s, v; mp) till finansutskottets yttrande – att regeringens förslag avseende SBAB bör avslås av riksdagen. Därmed blir den nämnda motionen tillgodosedd i berörd del och tillstyrks, liksom motion 2006/07:N12 (mp) i aktuell del.

5. Nordea Bank AB, punkt 4 (s, v)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande bemyndiganden avseende Nordea Bank AB (publ).
- b) Riksdagen återkallar det bemyndigande avseende dåvarande Nordbanken som riksdagen lämnade hösten 1991 (prop. 1991/92:21, bet. 1991/92:NU4).

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:N9 yrkande 2 i denna del och 2006/07:N12 yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2006/07:57 punkterna 2–4, alla i denna del, och motion 2006/07:N12 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07:N10 (s) och 2006/07:N9 (v) – att riksdagen inte bör ge regeringen de bemyndiganden avseende Nordea som begärs i propositionen. De argument som anförts för detta ställningstagande generellt beträffande förslagen i propositionen och som redovisats i en tidigare reservation är giltiga även för företaget Nordea. När det gäller detta bolag anser vi att riksdagen i stället bör återkalla det bemyndigande som riksdagen gav regeringen hösten 1991 att sälja statens aktier i dåvarande Nordbanken.

Nordea är ett gott exempel på hur ett långsiktigt statligt ägande kan bidra till att skapa mycket större värden, såväl ekonomiska som samhällsliga, än de engångsintäkter som en utförsäljning kan ge. Nordea, som har sitt huvudkontor i Stockholm, har utvecklats mycket starkt genom flera samgåenden mellan nordiska banker. Staten har under denna tid varit en aktiv och ansvarstagande ägare. Nordea är nu ett av Sveriges viktigaste företag, med stor betydelse för Stockholms attraktionskraft som finanscentrum i norra Europa.

Den fråga som tas upp i motion 2006/07:N12 (mp) och som rör hur tillgången till Plusgirot ska säkras vid en försäljning av statens aktier i Nordea blir inte aktuell med det ställningstagande av riksdagen som vi föror-

dar. Motionen avstyrks därmed i denna del, medan yrkandet i motionen om att avslå propositionen när det gäller bemyndigandena avseende Nordea tillstyrks i berörd del.

6. Nordea Bank AB, punkt 4 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande bemyndiganden avseende Nordea Bank AB (publ).
- b) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N12 yrkandena 1 i denna del och 5 samt avslår proposition 2006/07:57 punkterna 2–4, alla i denna del, och motion 2006/07:N9 yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motion 2006/07:N12 (mp) och i en avvikande mening (mp) till finansutskottets yttrande – att statens andel av Nordea kan säljas, men inte på de villkor regeringen föreslår. Innan en försäljning av statens andel i Nordea sker, anser jag att det måste göras en analys av vilka effekter en försäljning skulle få på Plusgirot. Baserat på en sådan analys bör åtgärder vidtas så att tillgången till Plusgirot – som kan ses som en del av en grundläggande infrastruktur – säkras för konsumenterna. Plusgirot är ett av Nordea helägt dotterbolag och utgör en viktig betalningsinfrastruktur som många är beroende av.

Staten har under senare år inte varit en aktiv ägare i Nordea. Företaget verkar på en konkurrensutsatt marknad och har fått utvecklas på marknadens villkor. Statens viktigaste roll i förhållande till den finansiella infrastrukturen är att övervaka marknaden genom tillsyn. Det kan uppstå intressekonflikter om staten uppträder både som ägare av banken och som tillsynsmyndighet och reglerare. Av dessa skäl anser jag att statens andel av Nordea kan säljas.

Regeringen har redan, som tidigare redovisats, sedan hösten 1991 riksdagens bemyndigande att sälja statens aktier i Nordea. Detta bemyndigande vill motionärerna bakom motion 2006/07:N9 (v) att riksdagen nu ska återta. Jag kan inte se något skäl för detta. Nordea verkar på en helt kommersiell marknad. Bemyndigandet bör alltså kvarstå.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad jag här har förordat. Därmed blir den tidigare nämnda motionen tillgodosedd i berörd del och tillstyrks.

7. Civitas Holding AB, punkt 5 (s, v)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande bemyndiganden avseende Civitas Holding AB (publ).
- b) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N11 yrkande 4 och avslår proposition 2006/07:57 punkterna 1–4, alla i denna del.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07:N10 (s) och 2006/07:N9 (v) – att riksdagen inte bör ge regeringen de bemyndiganden avseende Civitas Holding som begärs i propositionen. De argument som anförts för detta ställningstagande generellt beträffande förslagen i propositionen och som redovisats i en tidigare reservation gäller även företaget Civitas Holding. Regeringen redogör i propositionen inte för några ekonomiska grunder till varför Civitas Holding bör säljas ut. Enligt vår mening bör bolaget behållas i statlig ägo.

I motion 2006/07:N11 (m) tas frågan upp om hur byggnader med kulturhistoriskt värde som ingår i Vasakronans fastighetsbestånd ska hanteras vid en försäljning av bolaget. Det kan här erinras om det enhälliga ställningstagande som utskottet gjorde i februari 2007 i frågan om hur kulturhistoriska och konstnärliga värden ska hanteras vid en försäljning av ett statligt bolag och som tidigare redogjorts för. Den här aktuella frågan om avskiljning av fastigheter med kulturhistoriska värden före en försäljning av Vasakronan kan ses som ett fall analogt med det som då var aktuellt och som avsåg den konstsamling – The Absolut Art Collection – som ägs av Vin & Sprit.

Även om vi anser att riksdagen inte ska ge regeringen något bemyndigande om försäljning av Civitas Holding finns det skäl för att riksdagen nu – genom ett tillkännagivande – ska anmoda regeringen att göra en inventering av Vasakronans fastighetsbestånd. En sådan inventering ska ligga till grund för att byggnader med särskilt kulturhistoriskt värde ska kunna tas ur beståndet och föras över till exempelvis Statens fastighetsverk. Med ett sådant beslut av riksdagen som vi förordar blir motion 2006/07:N11 (m) tillgodosedd och tillstyrks.

8. Vin & Sprit AB, punkt 6 (s, v, mp)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Per Bolund (mp), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande bemyndiganden avseende V&S Vin & Sprit AB (publ). Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N12 yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2006/07:57 punkterna 1–4, alla i denna del.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07:N10 (s), 2006/07:N9 (v) och 2006/07:N12 (mp) – att riksdagen inte bör ge regeringen de bemyndiganden avseende Vin & Sprit som begärs i propositionen. Regeringen redogör i propositionen inte för några ekonomiska grunder till varför bolaget bör säljas ut. Inte heller redovisas vilka alkoholpolitiska eller folkhälsopolitiska effekter en försäljning skulle kunna få.

Vin & Sprit är ett mycket framgångsrikt och lönsamt företag. Det är ett av världens tio största internationella alkoholdryckesföretag. År 2006 gick företaget med drygt 2 miljarder kronor i vinst och hade en avkastning på eget kapital på 22 %. Vin & Sprit har utvecklats till ett starkt och framgångsrikt företag med just svenska staten som ägare. Bolaget har en stor produktionsanläggning i Åhus med 240 anställda för den extremt framgångsrika produkten Absolut Vodka och ett destilleri i Nöbbelöv med drygt 40 anställda. Vetet som används som råvara produceras av skånska bönder. Vin & Sprit är alltså en stor och viktig arbetsgivare i Kristianstads kommun.

I propositionen behandlas inte de effekter en försäljning av bolaget kan få på den aktuella produktionen. Med en försäljning till en utländsk köpare kan befaras att tillverkningen i en framtid kan komma att flyttas till utlandet. Företrädare för Lantbrukarnas riksförbunds kommungrupp i Kristianstad har inför utskottet redovisat bl.a. den betydelse produktionen av Absolut Vodka har för sysselsättningen i produktionsanläggningarna i Åhus och Nöbbelöv och för de skånska veteproducenterna. Produktionen ger också spridningseffekter när det gäller sysselsättning till andra sektorer.

Staten har varit en långsiktig och aktiv ägare av Vin & Sprit och kan känna stolthet över hur bolaget har utvecklats. Vi känner en stor oro för hur företaget kan komma att utvecklas om staten lämnar sitt ägande.

Sammantaget anser vi att regeringen inte har redovisat några bärande skäl för att Vin & Sprit bör säljas. Propositionen bör därför avslås i berörda delar. Yrkandet i motion 2006/07:N12 (mp) om avslag på propositionen när det gäller bemyndigandena avseende Vin & Sprit tillstyrks i denna del.

9. OMX AB, punkt 7 (s, v)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande bemyndiganden avseende OMX AB (publ). Därmed avslår riksdagen proposition 2006/07:57 punkterna 2–4, alla i denna del, och motion 2006/07:N9 yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2006/07:N10 (s) och 2006/07:N9 (v) – att riksdagen inte bör ge regeringen de bemyndiganden avseende OMX som begärs i propositionen. De argument som anförts för detta ställningstagande generellt beträffande förslagen i propositionen och som redovisats i en tidigare reservation är giltiga även för företaget OMX.

OMX äger och driver börser i Köpenhamn, Stockholm, Helsingfors, Reykjavík, Tallinn, Riga och Vilnius. Tillsammans erbjuder de tillgång till ca 80 % av den nordiska och baltiska värdepappersmarknaden. Bolaget har betydelse för Stockholms ställning som finanscentrum i norra Europa.

När det gäller förslaget i motion 2006/07:N9 (v) om att återkalla det bemyndigande som riksdagen gav regeringen hösten 2004 att avyttra hela eller delar av aktieinnehavet i OMX, att förvärva ytterligare aktier i bolaget och att vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra dessa två transaktioner anser vi att riksdagen inte bör fatta något sådant beslut. Enligt vår mening bör regeringen i stället, innan den vidtar några åtgärder, till riksdagen inkomma med information om eventuella förestående strukturförändringar. Av särskild betydelse är då Stockholms utveckling som finanscentrum. Motionen avstyrks därmed i berörd del.

10. Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen, punkt 8 (s)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande godkännande att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljningen av aktier får avräknas mot försäljningsintäkterna. Därmed avslår riksdagen proposition 2006/07:57 punkt 5 och motionerna 2006/07:N9 yrkande 3, 2006/07:N11 yrkandena 1 och 3 samt 2006/07:N12 yrkandena 1 i denna del och 3.

Ställningstagande

Vår uppfattning är att de av regeringen föreslagna försäljningarna inte bör genomföras. Därmed bör självklart inte heller regeringen ges det godkännande som den begär för att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i de sex aktuella företagen ska få avräknas mot försäljningsintäkterna.

Med vårt ställningstagande till utförsäljningen av de aktuella företagen blir frågan om hur en försäljningsprocess ska genomföras något akademisk.

I två motioner anförs att vid försäljning bör hänsyn tas till särskilda grupper av potentiella köpare – i motion 2006/07:N11 (m) rör det sig om att utländska köpare borde få stå tillbaka för svenska och i motion 2006/07:N12 (mp) om att anställda i de berörda företagen borde ges förtur vid försäljningen. Mot bakgrund av vårt avståndstagande till försäljning saknas det anledning att ta ställning till dessa båda förslag. Motionerna avstyrks därmed i berörda delar.

När det gäller frågan om information om och kontroll av försäljningarna vill vi först erinra om vad som anförts i en tidigare reservation rörande vårt förslag om att utskottet i första hand skulle besluta om att genomföra en revisionsliknande utredning för att analysera olika konsekvenser med anledning av förslagen i propositionen och i andra hand att utskottet skulle uppdra åt riksdagens utredningstjänst att göra en sådan analys. Detta förslag har avslagits av utskottet, vilket företrädaerna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har reserverat sig emot. Ett likartat förslag om en revisionsliknande utredning om dels konkurrensförhållandena på bankmarknaden, dels de statsfinansiella effekterna av försäljningarna har lagts fram i finansutskottet men avvisats av företrädaerna för regeringspartierna i det utskottet.

I motion 2006/07:N9 (v) tas en fråga upp som har beröringspunkter med det underlag som regeringen bör tillhandahålla riksdagen vid förslag av det här aktuella slaget. Vi har, som nyss nämnts, i en reservation redo-

visat vår syn på vilket underlag som regeringen bör förse riksdagen med inför ett beslut. Något ytterligare riksdagsbeslut med anledning av det här aktuella yrkandet i den nämnda motionen anser vi inte behövs.

Förslaget i motion 2006/07:N11 (m) om att riksdagen skulle ge Riksrevisionen i uppdrag att kontrollera försäljningsprocessen bör av formella skäl avslås. Att riksdagen skulle ge ett sådant uppdrag är inte förenligt med den ställning av oberoende och självständighet som Riksrevisionen har.

Med det anförda avstyrker vi propositionen i berörd del liksom de tre här aktuella motionerna i motsvarande delar.

11. Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen, punkt 8 (v)

av Kent Persson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen avslår regeringens förslag beträffande godkännande att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljningen av aktier får avräknas mot försäljningsintäkterna.
- b) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N9 yrkande 3 och avslår proposition 2006/07:57 punkt 5 och motionerna 2006/07:N11 yrkandena 1 och 3 samt 2006/07:N12 yrkandena 1 i denna del och 3.

Ställningstagande

Min uppfattning är att de av regeringen föreslagna försäljningarna inte bör genomföras. Därmed bör självklart inte heller regeringen ges det godkännande som den begär för att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i de sex aktuella företagen ska få avräknas mot försäljningsintäkterna.

Med mitt ställningstagande till utförsäljningen av de aktuella företagen blir frågan om hur en försäljningsprocess ska genomföras något akademisk.

I två motioner anförs att vid försäljning bör hänsyn tas till särskilda grupper av potentiella köpare – i motion 2006/07:N11 (m) rör det sig om att utländska köpare borde få stå tillbaka för svenska och i motion 2006/07:N12 (mp) om att anställda i de berörda företagen borde ges förtur vid försäljningen. Mot bakgrund av mitt avståndstagande till försäljning saknas det anledning att ta ställning till dessa båda förslag. Motionerna avstyrks därmed i berörda delar.

När det gäller frågan om information om och kontroll av försäljningarna vill jag först erinra om vad som anförts i en tidigare reservation rörande förslaget om att utskottet i första hand skulle besluta om att genomföra en

revisionsliknande utredning för att analysera olika konsekvenser med anledning av förslagen i propositionen och i andra hand att utskottet skulle uppdra åt riksdagens utredningstjänst att göra en sådan analys. Detta förslag har avslagits av utskottet, vilket företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har reserverat sig emot. Ett likartat förslag om en revisionsliknande utredning om dels konkurrensförhållandena på bankmarknaden, dels de statsfinansiella effekterna av försäljningarna har lagts fram i finansutskottet men avvisats av företrädarna för regeringspartierna i det utskottet.

I motion 2006/07:N9 (v) föreslås att riksdagen genom ett tillkännagivande ska anmoda regeringen att före ett eventuellt försäljningsbeslut av ett statligt företag informera riksdagen om den planerade försäljningen och vilka alternativ som värderats samt om de sakliga grunderna för planerat beslut. Jag anser att detta är ett mycket berättigat förslag och tillstyrker därmed motionen i berörd del.

Förslaget i motion 2006/07:N11 (m) om att riksdagen skulle ge Riksrevisionen i uppdrag att kontrollera försäljningsprocessen bör av formella skäl avslås. Att riksdagen skulle ge ett sådant uppdrag är inte förenligt med den ställning av oberoende och självständighet som Riksrevisionen har.

Med det anförda avstyrker jag propositionen i aktuell del. Motion 2006/07:N9 (v) tillstyrks i berörd del, medan de två övriga här behandlade motionerna avstyrks i motsvarande delar.

12. Försäljningsprocessen och kontroll av försäljningen, punkt 8 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen godkänner att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i Civitas Holding AB och OMX AB får avräknas mot försäljningsintäkterna.
- b) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N12 yrkandena 1 i denna del och 3, bifaller delvis proposition 2006/07:57 punkt 5 och avslår motionerna 2006/07:N9 yrkande 3 och 2006/07:N11 yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motion 2006/07:N12 (mp) – att statlig utförsäljning bör ske på marknadsmässiga villkor. Ägarnas, dvs. skattekollektivets, intressen ska säkras. Försäljningarna ska ske till den som lämnar det ekonomiskt mest fördelaktiga budet. Att utifrån ideologiska motiv sälja till underpris är helt oacceptabelt.

Samtidigt menar jag, i enlighet med vad som sägs i den nämnda motionen och i en avvikande mening (mp) till finansutskottets yttrande – att ett spritt och decentraliserat ägande i samhället bör främjas. Jag är också mycket positiv till att anställda i större utsträckning kan vara ägare av de företag där de arbetar. Av den anledningen bör de berörda företagens anställda ges förtur vid en eventuell försäljning. Även en sådan försäljning ska dock ske på marknadsmässiga villkor.

Regeringen begär att riksdagen ska ge godkännande av att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i de sex aktuella företagen ska få avräknas mot försäljningsintäkterna. Som en konsekvens av att jag anser att riksdagen bör ge de bemyndiganden som regeringen begär endast för de två företagen Civitas Holding och OMX, bör det begärda godkännandet endast omfatta de två nämnda företagen.

När det gäller frågan om information om och kontroll av försäljningarna vill jag först erinra om vad som anförts i en tidigare reservation rörande förslag om att utskottet i första hand skulle besluta om att genomföra en revisionsliknande utredning för att analysera olika konsekvenser med anledning av förslagen i propositionen och i andra hand att utskottet skulle uppdra åt riksdagens utredningstjänst att göra en sådan analys. Detta förslag har avslagits av utskottet, vilket företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har reserverat sig emot. Ett likartat förslag om en revisionsliknande utredning om dels konkurrensförhållandena på bankmarknaden, dels de statsfinansiella effekterna av försäljningarna har lagts fram i finansutskottet men avvisats av företrädarna för regeringspartierna i det utskottet.

Förslaget i motion 2006/07:N11 (m) om att riksdagen skulle ge Riksrevisionen i uppdrag att kontrollera försäljningsprocessen bör av formella skäl avslås. Att riksdagen skulle ge ett sådant uppdrag är inte förenligt med den ställning av oberoende och självständighet som Riksrevisionen har. I motion 2006/07:N11 (m) föreslås också att utländska köpare ska stå tillbaka för svenska vid en försäljning. I denna fråga anser jag, som nämnts, att regeringen bör följa budgetlagen och inte ta andra än affärsmässiga hänsyn när försäljningarna genomförs. I motion 2006/07:N9 (v) slutligen föreslås att riksdagen ska anmoda regeringen att före ett försäljningsbeslut skriftligen informera riksdagen om den planerade försäljningen och vilka alternativ som har värderats och om argumenten för beslutet. Något sådant behov kan jag inte se.

Sammanfattningsvis bör riksdagen – genom ett tillkännagivande – anmoda regeringen att vidta åtgärder så att de aktuella företagens anställda ges förtur vid försäljningen. Därmed blir motion 2006/07:N12 (mp) tillgodosedd i berörd del och tillstyrks. Övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar. Den del av propositionen som här är aktuell tillstyrks såvitt gäller företagen Civitas Holding och OMX.

13. Försäljning av ytterligare företag, punkt 9 (mp)

av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen bemyndigar regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i SAS AB. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N12 yrkande 2 och avslår motion 2006/07:N7.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motion 2006/07:N12 (mp) – att den svenska statens andel av SAS bör säljas.

Svenska staten är huvudägare i SAS, med en ägarandel på 21,4 %. SAS är börsnoterat och handlas på börserna i Stockholm, Oslo och Köpenhamn. SAS är Nordens största börsnoterade flyg- och resekoncern och det fjärde största flygbolaget i Europa. SAS-koncernens huvuduppgift är att betjäna norra Europa med flygresor.

Det är svårt att se någon samhällspolitisk nytta med att staten äger flygbolag. Tidigare – när verksamheten var ny och det var monopol, åtminstone på inrikesflyget – fanns anledning till statligt ägande. Nu är flygtrafiken konkurrensutsatt, och det statliga ägandet kan snarare vara en hämsko när det gäller att reglera och ställa hårda miljökrav på flygtrafiken.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen – på eget initiativ – bör bemyndiga regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i SAS.

Den andra här aktuella motionen, 2006/07:N7 (m) – i vilken förordas att riksdagen ska peka ut helstatliga Vasallen, som handhar nedlagda försvarsfastigheter, som lämpligt att i framtiden försälja – anser jag bör avslås av riksdagen.

14. Försäljning av ytterligare företag, punkt 9 – motiveringen (s, v)

av Thomas Östros (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Berit Högman (s), Kent Persson (v), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Ställningstagande

Vi har i en tidigare reservation redovisat vår syn när det gäller försäljning av statligt ägda företag. I de två här aktuella motionerna 2006/07:N7 (m) och 2006/07:N12 (mp) föreslås att riksdagen ska peka ut helstatliga Vasallen, som handhar nedlagda försvarsfastigheter, som lämpligt att i framtiden försälja respektive bemyndiga regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i SAS. Vi ser inga skäl för att riksdagen nu skulle agera i någotdera fallet. Motionerna bör därmed avstyrkas i berörda delar.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag:

1. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i företagen Civitas Holding AB (publ), Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB (publ) samt V&S Vin & Sprit AB (publ).
2. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att som likvid vid en försäljning av aktierna i företagen Civitas Holding AB (publ), Nordea Bank AB (publ), OMX AB (publ) Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB (publ), Telia Sonera AB (publ) och V&S Vin & Sprit AB (publ) utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar.
3. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra de tillgångar som staten enligt 2 får som likvid vid en försäljning om andra tillgångar än kontanter erhålls.
4. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra transaktionerna enligt 1–3.
5. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att de kostnader som uppkommer för staten i samband med försäljning av aktier i Civitas Holding AB, Nordea Bank AB, OMX AB, Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB, Telia Sonera AB samt V&S Vin & Sprit AB får avräknas mot försäljningsintäkterna.

Följdmotioner

2006/07:N6 av Ylva Johansson m.fl. (s):

Riksdagen avslår proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag.

2006/07:N7 av Hans Wallmark (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att helstatliga Vasallen bör förekomma bland de bolag som pekats ut som försäljningsbara nästa gång regeringen av riksdagen begär bemyndigande att avyttra hel- eller delägda statliga företag.

2006/07:N8 av Sylvia Lindgren m.fl. (s):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag.

2006/07:N9 av Kent Persson m.fl. (v):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag.
2. Riksdagen beslutar återkalla vilande utförsäljningsbemyndiganden för tre av företagen (Nordea, Telia Sonera och OMX).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen före ett eventuellt försäljningsbeslut av statligt företag skriftligen informerar riksdagen om den planerade försäljningen och vilka alternativ som värderats, samt om de sakliga grunderna för planerat beslut.

2006/07:N10 av Thomas Östros m.fl. (s):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag.
2. Riksdagen begär att regeringen, före en eventuell utförsäljning av innehavet i Telia Sonera, måste återkomma till riksdagen med en analys av och förslag på olika alternativ för att separera det fasta telenätet från Telia Soneras övriga verksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att en analys av konsekvenserna för bolånemarknaden bör redovisas för riksdagen före en eventuell utförsäljning av SBAB.

2006/07:N11 av Anne-Marie Pålsson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Riksrevisionen bör få i uppdrag att kontrollera försäljningsprocessen av statligt ägda bolag så att inga misstankar ska behöva uppstå om att någon part otillbörligt gynnats eller missgynnats.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att accessnätet skiljs ut från Telia Soneras övriga verksamhet och läggs i ett särskilt bolag med staten som dominerande ägare, innan försäljningen påbörjas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av ett offentliggörande av synen på utländska köpare i förhållande till svenska.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av en förnyad inventering av Vasakronans fastighetsbestånd.

2006/07:N12 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:57 utom såvitt avser bemyndigande att helt eller delvis avyttra statens aktier i Civitas Holding AB.
2. Riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att helt eller delvis avyttra statens aktier i SAS AB.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anføres om att de aktuella företagens anställda bör ges förtur vid försäljning av statens aktier.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anføres om att regeringen före försäljning av statens aktier i Telia Sonera måste vidta sådana åtgärder att konkurrenssituationen i det fasta nät som Telia äger förbättras; de fasta näten, inklusive mobilnätet, får inte övergå i ett privatmonopol.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motioken anføres om att innan en försäljning sker av statens andelar i Nordea vidtas sådana åtgärder att tillgången till plusgirot – som en del i en grundläggande infrastruktur – säkras för konsumenterna.

BILAGA 2

Protokollsutdrag från konstitutionsutskottet

KONSTITUTIONSUTSKOTTET

**Utdrag ur
PROTOKOLL UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2006/07:32**

DATUM Torsdagen den 31 maj 2007

TID 09.00–09.42

09.57–10.05

NÄRVARANDE Se bilaga 1

§ 6 Fråga om yttrande till NU över frågan om beredningen av propositionen om försäljning av vissa statligt ägda företag

Utskottet överlade i frågan om att avge ett yttrande till näringsutskottet, se näringsutskottets protokoll 2006/07:33 § 3.

Ordföranden ställde proposition på frågan huruvida frågan skulle avgöras vid dagens sammanträde.

Utskottet beslutade att frågan skulle avgöras vid dagens sammanträde. De ledamöter som tillhör (s), (v) och (mp) röstade för att ärendet skulle bordläggas.

Ordföranden ställde proposition på frågan huruvida utskottet skulle avge ett yttrande i ärendet.

Utskottet beslutade att inte avge yttrande. Utskottet hänvisade till att en granskning av regeringens beredning av propositionen om försäljning av vissa statligt ägda företag är att vänta följande riksmöte.

De ledamöter som tillhör (s), (v) och (mp) anmälde till protokollet att de ansåg att utskottet borde yttra sig, se *bilaga 2*.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Vid protokollet
Kerstin Siverby

Justeras
Berit Andnor

Rätt utdraget intygar:

Kerstin Siverby

Exp. 2007-05-31
NU

KONSTITUTIONSUTSKOTTET

Bilaga 2
till protokoll
2006/07:32

De ledamöter som tillhör (s), (v) och (mp) anförde följande:

Vi anser att konstitutionsutskottet borde ha beslutat att avge yttrande till näringsutskottet. Enligt 7 kap. 2 § regeringsformen ska vid beredningen av regeringsärenden behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter, och i den omfattning som behövs ska tillfälle lämnas sammanslutningar och enskilda att yttra sig. Vad beträffar den aktuella propositionen om försäljning av vissa statligt ägda företag har Riksrevisionen gjort bedömningen att beredningskravet i regeringsformen inte är uppfyllt. Enligt vår mening är det av grundläggande betydelse att regeringens beredningsarbete utförs på ett sätt som innebär att de konstitutionellt ställda kraven kan anses uppfyllda i syfte att säkerställa ett fullgott beslutsunderlag. Med hänsyn till att näringsutskottet beslutat om remiss till konstitutionsutskottet och de kritiska slutsatser som Riksrevisionen framfört i sin rapport anser vi att konstitutionsutskottet hade haft anledning att göra en bedömning av om regeringens beredning av propositionen uppfyller regeringsformens bestämmelser.

BILAGA 3

Finansutskottets yttrande 2006/07:FiU1y

Försäljning av statliga bolag

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 20 mars 2007 att bereda finansutskottet och trafikutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag jämte eventuella motioner i de delar som rör respektive utskotts beredningsområde. Sju motioner har väckts med anledning av propositionen.

Finansutskottet behandlar i yttrandet följande aspekter:

- skälen för försäljningsbemyndigandet,
- propositionsberedningen,
- särskilda hänsyn vid försäljningen,
- information om och kontroll av försäljningen,
- disposition av försäljningsinkomster,
- likviditetsbehovet,
- statsfinansiella konsekvenser samt
- frågor som särskilt berör företagen som är verksamma inom utskottets beredningsområde, dvs. Nordea, Civitas, Vasallen, SBAB och OMX.

Finansutskottet föreslår, när det gäller de aspekter av ärendet som berör finansutskottets beredningsområde, att näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag i propositionen och avslår samtliga motioner.

Till yttrandet har fogats 2 avvikande meningar.

Utskottets överväganden

Propositionen

Regeringen anser att ägandet i vissa statligt ägda företag bör minskas. Det gäller inledningsvis följande företag: Civitas Holding AB, Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB, V&S Vin & Sprit AB, Nordea Bank AB, OMX AB och Telia Sonera AB. För de tre sistnämnda företagen har riksdagen redan tidigare lämnat bemyndiganden om försäljning.

I propositionen föreslår regeringen att den bemyndigas av riksdagen att avyttra hela eller delar av aktieinnehavet i företagen, att som likvid utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar och att därefter avyttra dessa. I propositionen redovisar regeringen hur den avser att genomföra försäljningen och föreslår att riksdagen godkänner att de kostnader som uppstår för staten i samband med försäljningen får finansieras genom att de avräknas mot försäljningsinkomsterna.

När det gäller det likviditetsbehov som uppkommer, eftersom utgifterna kommer före inkomsterna, har regeringen lagt förslag om detta i den ekonomiska vårpropositionen (prop. 2006/07:100, punkt 54, avsnitt 7.2.20). Där föreslår regeringen att de kostnader som inte utgörs av direkta försäljningskostnader bör finansieras genom att medel för ändamålet anvisas över anslag.

Motionerna

Sju motioner har väckts med anledning av propositionen, varav tre är parti- eller kommittémotioner.

Socialdemokraterna yrkar i en kommittémotion (N10) avslag på propositionen. Motionärerna anser vidare att riksdagen bör tillkännage för regeringen att ytterligare analyser bör göras innan försäljningen av Telia Sonera AB fortsätter och före en eventuell försäljning av SBAB.

Även *Vänsterpartiet* yrkar avslag på propositionen i en kommittémotion (N9). Dessutom bör riksdagen återta de bemyndiganden den gett regeringen att sälja Nordea, Telia Sonera och OMX. Skulle ändå riksdagen lämna regeringen ett bemyndigande om försäljning av de statliga företagen menar motionärerna att regeringen bör åläggas att före varje försäljningsbeslut skriftligen informera riksdagen om saken.

Miljöpartiet avstyrker i en partimotion (N12) propositionen och vill i stället att riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra statens aktier i Civitas och SAS AB. Vid försäljningarna bör, enligt motionärerna, de anställda ges förtur.

I motion N6 av Ylva Johansson m.fl. (s) yrkas avslag på propositionen med motiveringen att försäljningarna hotar finansieringen av den framtida välfärden, att företag som Vin & Sprit är ett framgångsrikt företag med staten som ägare och att det saknas konsekvensanalys av försäljningen av Vin & Sprit.

Hans Wallmark (m) föreslår i motion N7 att riksdagen tillkännager för regeringen att Vasallen AB bör pekas ut att ingå bland de företag som regeringen i framtiden kommer att avyttra.

Sylvia Lindgren m.fl. (s) föreslår i motion N8 att riksdagen avvisar regeringens förslag. Företagen har stor ekonomisk betydelse och är viktiga för Stockholmsområdet. Det saknas tillräcklig analys av vilka effekter en försäljning kan få.

Anne-Marie Pålsson (m) föreslår i motion N11 att något organ, t.ex. Riksrevisionen, ges i uppdrag att kontrollera försäljningsprocessen så att inga misstankar ska behöva uppstå om att någon part gynnats eller missgynnats otillbörligt. Hon föreslår också att accessnätet skiljs ut från Telia Soneras verksamhet före försäljningen, att regeringen i förväg bör deklarerat hur den ser på utländska köpare samt att det behövs en förnyad inventering av Vasakronans fastighetsbestånd före försäljningen av Civitas.

Försäljningsbemyndigandet

Gällande bestämmelser

I lagen (1996:1059) om statsbudgeten (budgetlagen) regleras bl.a. överlåtelse av statens egendom. Enligt 26 § budgetlagen får regeringen besluta om försäljning av aktier i ett företag där staten har mindre än hälften av rösterna för samtliga aktier, om inte riksdagen bestämt annat. Regeringen får enligt samma lagrum inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier.

Proposition och motioner

I propositionen anges som skäl för förslaget att *staten endast bör äga företag om det finns särskilda skäl för det*. Regeringen menar att *en tydlig rollfördelning mellan det offentliga och det privata bidrar till att skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen och växande företag*. Statens roll är att ge privata företag goda förutsättningar att konkurrera med lika villkor utan att samtidigt driva egna konkurrerande företag. Företag med statligt ägande omges också med flera begränsningar som *hindrar deras möjligheter att utvecklas och växa*.

Civitas Holding AB, Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB samt V&S Vin & Sprit AB verkar i dag på marknader som är helt kommersiella och därmed präglas av fritt tillträde och fri konkurrens. Reger-

ingen anser därför att det inte finns något skäl för staten att fortsätta äga företagen. Tillsammans med redan lämnade bemyndiganden för Nordea Bank AB, OMX AB och Telia Sonera AB innebär förslaget att regeringen helt eller delvis kan avveckla statens ägande i dessa sex företag.

Hans Wallmark (m) anger i sin motion N7 att det är glädjande att regeringen påbörjar en utförsäljning. Ett stort statligt ägande är, anför han, *en kvarleva från en tid då tron på planekonomiska modeller dominerade*. Statens uppgift kan inte rimligtvis vara att driva företag som konkurrerar på den privata marknaden.

Även i Miljöpartiets motion N12 anføres att staten och näringslivet har olika roller och att statens uppgift är att ta ett övergripande ansvar för samhällsutvecklingen medan näringslivets uppgift är att producera varor och tjänster. Staten har att sätta ramar för hur näringslivets verksamhet ska bedrivas. För att undvika dubbla roller bör därför staten undvika att agera näringsidkare på marknaden.

Samtidigt finns det, enligt motionen, verksamheter som ska eller kan drivas med staten som ägare. Det kan handla om *strategiskt viktiga tillgångar* som naturtillgångar eller att viss verksamhet ska *drivas utifrån ekologisk och social hållbarhet*. Miljöpartiet har utifrån dessa förutsättningar i sitt budgetalternativ för 2007 förordat att staten minskar sitt ägande av företag i samma takt som regeringen föreslog i budgetpropositionen.

Miljöpartiet menar emellertid att urvalet av företag som säljs bör bli ett annat än det regeringen har föreslagit och förordar att i första hand Civitas, OMX och SAS AB avyttras. Innan Nordea säljs bör man analysera vilka effekter en försäljning kan få för Plusgirot och att åtgärder vidtas för att säkra betalningar för konsumenter. Innan Telia Sonera avyttras bör det fasta telenätet knoppas av för att undvika ett privat monopol. Även Telia Soneras mobila nät bör behållas i statlig ägo. Vin & Sprit bör inte alls säljas eftersom det inte är klart vilka folkhälsoeffekterna kan bli och att det finns risk att en utländsk köpare flyttar ut produktionen ur landet. När det gäller SBAB menar Miljöpartiet att företaget i dagsläget bör stå kvar i statlig ägo eftersom det haft en viktig roll som prispressare på räntemarknaden, skapat insyn i ränte- och bankmarknaden samt nått de samhällspolitiska mål verksamheten haft.

Socialdemokraterna menar i sin motion N10 att *försäljningarna kommer att bli en mycket dålig affär för staten*. Eftersom utdelningarna från företagen ger större inkomster än de minskade kostnader för ränteutgifter som en avbetalning av statsskulden ger upphov till kommer en försäljning att leda till ett sämre saldo för statsbudgeten. Även utvecklingen av de statliga bolagen visar att det kan bli en dålig affär. Värdeökningen har varit stor i de välskötta företagen. Nordea och Telia Sonera är enligt motionen goda exempel på hur ett ansvarstagande och långsiktigt statligt ägande kan bidra till att skapa mycket större värden, såväl ekonomiska som samhälleliga, än försäljningens engångsinkomster. Bara under år 2006 ökade, anför

motionärerna, värdet på statens börsnoterade innehav med 33 % till 173,9 miljarder kronor. Liknande argument anförs i motion N6 av Ylva Johansson m.fl. (s).

Ett annat skäl för att inte sälja de aktuella bolagen är *deras betydelse för konkurrensen på en marknad med dålig konkurrens* där konsumenterna riskerar att behöva betala för höga priser. I Socialdemokraternas motion N10 tas särskilt upp SBAB:s roll på marknaden för hypotekslån. Företaget har bidragit rejält till prispressen på bolånemarknaden. Enligt beräkningar från riksdagens utredningstjänst som återopas i motionen har SBAB bidragit till att en familj med ett tvåmiljonerslån på sin bostadsrätt sparat omkring 14 000 kr årligen på ökad konkurrens och därmed följande lägre räntemarginaler.

Slutligen anges i motion N10 att det i propositionen *saknas redogörelse för de ekonomiska grunderna för utförsäljningen* av Civitas, OMX och Vin & Sprit.

Motion N6 av Ylva Johansson m.fl. (s) pekar på att *de statliga företagen varit mycket framgångsrika med staten som ägare* och pekar särskilt på Vin & Sprit som ett lysande exempel.

I motion N8 av Sylvia Lindgren m.fl. (s) pekar motionärerna på *de aktuella företagens betydelse för Stockholmsområdet* och på risken att försäljning kommer att leda till att företagen köps av utländska intressenter som kommer att kunna flytta ut väsentliga delar av företagen som huvudkontor, forskning och utveckling m.m. utanför Stockholm och Sverige, vilket skulle innebära stora nackdelar. I motion N10 anförs att Nordea är ett av Sveriges viktigaste företag med stor betydelse för Stockholms attraktionskraft som finanscentrum.

I Vänsterpartiets motion N9 anförs att statliga företag utan kortsiktiga vinstintressen kan vara effektiva verktyg för en långsiktig hållbar tillväxt. Statliga företag kan gå i spetsen för teknisk utveckling, driva på när det gäller miljö, socialt ansvar och jämställdhet, stärka demokratin etc. *Statligt företagande är därför något bra*, och statliga företag har historiskt spelat en avgörande roll som välståndsskapare och motor för utvecklingen av svenskt näringsliv.

I motionen anförs att motiveringarna i propositionen för försäljning inte är hållbara. Mot bakgrund av Sveriges relativt låga skuldsättning *saknas skäl att amortera statsskulden genom försäljningar av statliga bolag*. I likhet med Socialdemokraterna menar Vänsterpartiet att en försäljning framstår som en dålig affär. Vänsterpartiet menar vidare att argumentet att renodla statens roll inte håller eftersom till och med marknadsekonomer anser att *statligt företagsägande är önskvärt för naturliga monopol*, exempelvis av el-, tele-, vatten- och elnät. Argumentet att sprida ägandet håller inte, eftersom regeringen avser att sälja till den som betalar bäst och därmed *inte behöver leda till ökad ägarspridning*. Att skapa mer livskraftiga företag håller inte heller eftersom *de aktuella företagen har högre avkast-*

ning än genomsnittet inom näringslivet. Slutligen håller inte heller argumentet att skapa utrymme för nödvändiga investeringar eftersom *staten har bättre förutsättningar än andra att vid behov låna kapital*.

Vänsterpartiet anger att *försäljningarna saknar stöd hos väljarna* och mot bakgrund av att partiet inte känner förtroende för regeringens politik i stort när det gäller de statliga företagen bör riksdagen inte lämna nya bemyndiganden utan snarare ta tillbaka redan givna.

Vänsterpartiet anger också särskilda skäl för att behålla ägandet i några av bolagen. Exempelvis anges för SBAB att företaget har bidragit till ökad konkurrens och pressat räntemarginalen. Nordea bör behållas för att möjliggöra en aktiv, statlig ägarroll. Vasakronan är ett välskött företag som ger god avkastning till statskassan och har en stor andel hyresinkomster från statliga myndigheter. Det är sammantaget inte ekonomiskt försvarbart att sälja lönsamma och väl fungerande statliga företag som ger betydelsefulla bidrag till statskassan.

Propositionsberedningen

Gällande bestämmelser

Enligt 7 kap. 1 § regeringsformen ska det för beredning av regeringsärenden finnas ett regeringskansli. Vidare föreskrivs i 7 kap. 2 § att behövliga upplysningar och yttranden ska inhämtas från berörda myndigheter vid beredningen av regeringsärenden.

I Statsrådsberedningens skrift Propositionshandboken (Ds 1997:1) beskrivs gången i propositionsarbetet. När det gäller beredningskravet framhålls i handboken att det traditionella sättet för regeringen att få upplysningar och yttranden är att skicka ut betänkanden och promemorior på remiss (s. 27). Regeringen kan emellertid även på annat sätt skaffa sig information. I promemorian framhålls att komplicerade lagstiftningsärenden ska föregås av remissbehandling.

KU:s granskning av Näringsdepartementets handläggning rörande statligt ägande m.m. våren 2004

Våren 2004 granskade konstitutionsutskottet Näringsdepartementets handläggning rörande statligt ägande m.m. med anledning av en granskningsanmälan som bl.a. rörde beredningen av fyra propositioner om överlåtelse av aktier, kapitaltillskott, m.m. (bet. 2003/04:KU20). En av de frågor som togs upp gällde om beredningen gjorts tillräckligt grundligt och om beslutsunderlaget varit tillräckligt. Enligt anmälarna var bl.a. en av propositionerna för dåligt underbyggd, och flera viktiga delar saknades, för att riksdagen skulle kunna göra en bedömning. Anmälarna framhöll också att

partierna i riksdagen inte haft möjlighet att före motionstidens utgång göra en bedömning i vissa frågor, eftersom alla handlingar rörande ett av företagen var hemligstämplade i Näringsdepartementet.

Konstitutionsutskottet anförde i sitt ställningstagande bl.a. följande:

I de nu aktuella ärendena har således förekommit uppgifter som regeringen av hänsyn till sekretess inte har ansett sig kunna offentliggöra. Det kan konstateras att i sådana fall kan regeringens roll som ägare och förvaltare av statliga företag vara svår att förena med regeringens roll som den som ansvarar för och lämnar förslag till riksdagen. Därvid måste en avvägning göras mellan å ena sidan intresset av att inte skada statens förmögenhetsinnehav och å andra sidan intresset av att en så fullödlig bakgrundsinformation som möjligt ges i den proposition som överlämnas till riksdagen (s. 133).

I ett av fallen, som gällde Svenska Skogsplantor AB, ansåg utskottet att regeringen inte hade uppfyllt regeringsformens beredningskrav.

I ett annat fall, som gällde Svensk Exportkredit, återopade inte regeringen sekretess utan tidsbrist. Näringsutskottet ansåg att det hade varit positivt med en fylligare bakgrundsbeskrivning men utskottet uttryckte i det fallet förståelse för att tidsbristen i första hand var en konsekvens av omsorg om företaget i fråga. En minoritet i utskottet var dock av motsatt uppfattning.

Även i andra fall förelåg inom näringsutskottet delade meningar huruvida det funnits tillräckligt underlag för riksdagens beslut. Konstitutionsutskottet anförde bl.a. följande i sitt ställningstagande:

De brister som en utskottsminoritet har påtalat har inte egentligen gällt det beredningsunderlag som utskottet har haft tillgång till, utan har avsett att propositionen i sig inte har utgjort ett tillräckligt underlag för riksdagens beslut. Hur ledamöter utanför beredande utskott kan, utöver propositionen i fråga, informeras i ärenden där det förekommer hemliga uppgifter är enligt utskottet mot bakgrund av gällande regelverk en fråga som rymmer många dimensioner, bl.a. vad som gäller för riksdagens inre arbete. Utskottet vill i detta sammanhang, som gäller granskning av regeringen, framhålla att det är av stor vikt att regeringen, för att uppnå största möjliga öppenhet, gör en noggrann avvägning beträffande för det första huruvida remiss kan genomföras och för det andra vilka uppgifter som kan lämnas i propositionen. Enligt utskottets mening är det vidare av stor vikt att regeringen, för att tidsbrist i såväl sin egen som riksdagens beredning inte skall uppstå, är förutseende i sin ägarroll när det gäller tidsfrister och så tidigt som möjligt tar ställning till vilka frågor som kräver riksdagsbeslut (s. 134).

Propositionen

Den aktuella propositionen är beredd inom Regeringskansliet. I propositionen anges att det enligt regeringens bedömning inte har varit behövligt att inhämta yttranden från myndigheter, sammanslutningar och enskilda.

Motionerna

I Socialdemokraternas motion N10 anges att *beslutsunderlaget inte är tillräckligt*. I propositionen redogörs för att den fortsatta processen kommer att innehålla en analys av förutsättningarna för försäljningen av respektive bolag, m.m. Socialdemokraterna menar emellertid att de flesta av de planerade åtgärderna borde ha vidtagits innan regeringen lämnade sin proposition. Propositionen saknar också redogörelse för sådant som turordning på försäljningarna och konsekvensanalyser för de berörda branscherna eller för statsfinanserna. Innan regeringen bemyndigas att genomföra försäljningar bör därför, enligt motionerna, kompletterande underlag inhämtas och presenteras för riksdagen. Det gäller konkurrenssituationen för hypotekslån (yrkande 3) och det fasta telefonnätet (yrkande 2).

Näringsutskottets offentliga utfrågning

Näringsutskottet anordnade en offentlig utfrågning den 26 april 2007 där kopparnätet för teletrafik och konkurrensen för bankmarknaden, särskilt hypotekslån, belystes. Vid utfrågningen medverkade bl.a. generaldirektör Claes Norgren vid Konkurrensverket, Annika Hernodh vid Konsumenternas bank- och finansbyrå, och statsrådet Mats Odell. Finansutskottet, försvarsutskottet och trafikutskottet medverkade i utfrågningen.

Särskilda hänsyn vid försäljningen

Gällande bestämmelser

Enligt 29 § budgetlagen ska försäljning av statens egendom genomföras affärsmässigt, om inte särskilda skäl talar mot det. Med affärsmässighet avses att priset blir så fördelaktigt som möjligt för staten och att försäljning till underpris inte sker.

I författningskommentaren anges exempel på tillfällen då riksdagen har beslutat om avsteg från affärsmässighet vid försäljningar (prop. 1995/96:220 s. 104). Det har bl.a. gällt försäljning av kronobyggen i samband med avveckling av åborättsinstitutet och försäljningen av de s.k. utmarksdelningsfastigheterna på Öland. I författningskommentaren nämns att undantagsbestämmelsen, som medger avsteg från affärsmässigheten, kan aktualiseras i samband t.ex. med försäljning av aktier om regeringen önska sprida aktieägandet i ett bolag.

I författningskommentaren anges också att prövningen av avvikelser mot affärsmässigheten bör ske restriktivt och inte utan riksdagens godkännande vid försäljning av egendom med betydande värde. ”Avsteg från principen om affärsmässighet bör inte göras utan riksdagens godkännande vid försäljning av egendom som har ett betydande värde” (s. 104).

Propositionen och motionerna

Regeringen begär inte i propositionen riksdagens godkännande för att kunna frånga affärsmässighet vid försäljningen.

I motion N12 föreslår Miljöpartiet att de anställda i de företag som säljs ska ges förtur att köpa aktier. Ett decentraliserat ägande i samhället bör främjas, och miljöpartiet är mycket positivt till att anställda i större utsträckning kan vara ägare av de företag där de arbetar. Även försäljning till anställda ska emellertid ske på marknadsmässiga villkor, menar motionärerna (yrkande 3).

Anne-Marie Pålsson anger i motion N11 att strategin att söka maximalt pris momentant ger bäst utfall, men på längre sikt kan det ge ett sämre utfall än om regeringen antar ett lägre bud från en inhemsk konkurrent. Med utländska köpare förlorar staten nämligen framtida skatteinkomster, eftersom de vinster som företaget kommer att generera kommer att beskattas i ett annat land än Sverige. Regeringen bör därför redovisa till riksdagen hur den ser på utländska köpare innan försäljningsprocessen inleds (yrkande 3).

Näringsutskottets offentliga utfrågning

Vid den offentliga utfrågningen den 26 april anförde Konkursverks generaldirektör Claes Norgren bl.a. följande:

Vid en utförsäljning av SBAB uppstår det inte några infrastrukturproblem, men om man återknyter till vad som skrevs i propositionen 2006/07:57 om villkoren att vid en samlad bedömning sälja till den mest affärsmässiga lösningen tror jag att det finns anledning att noga överväga hur man ser på det affärsmässiga. Med samma logik och samma poäng som jag hade tidigare kan det vara så att det största värdet man skulle kunna få ut, det mest affärsmässiga med propositionens språkbruk, skulle vara genom att sälja det till den aktör som har det största ekonomiska värdet att köpa bort konkurrens på marknaden med.

Jag tror att hur man analyserar och hur man handhar utförsäljningen kan ha ganska stora effekter på den situation som man får när man har sålt ut detta. När man nu gör en sådan här förändring finns det möjligheter. Man kan stärka konkurrensen. Det finns risker. Och jag tror att man framför allt ska vara väldigt aktivt intresserad av risken att en stor aktör köper bort konkurrens. Man ska formulera riktlinjer både i målsättningarna och i det operationella hantverket så att man undviker detta.

Information om och kontroll av försäljningen

Propositionen

Regeringen avser att till riksdagen rapportera om försäljningarna i den årliga skrivelsen till riksdagen med redogörelse för de statligt ägda företagen. Regeringen kommer också att redovisa respektive försäljning i kom-

mande budgetpropositioner. Därtill kommer regeringen att offentliggöra genomförda försäljningar i Regeringskansliets delårsrapporter för de statligt ägda företagen.

Motionerna

Anne-Marie Pålsson anför i motion N11 (yrkande 1) att regeringen ber om ett brett och omfattande mandat som gäller ett betydande belopp. Motionären menar att det är naturligt med viss slutenhet i processen, men samtidigt är det inte tillfredsställande att en så stor affär görs utan insyn från riksdagen. Eftersom det vore opraktiskt att kräva att regeringen lämnar kontinuerlig information till riksdagen om försäljningen bör försäljningsprocessen i stället övervakas och kontrolleras av ett, i förhållande till Regeringskansliet, oberoende organ, t.ex. Riksrevisionen. Syftet med den löpande kontrollen skulle vara att garantera bl.a. att alla intresserade köpare behandlas lika. Även för allmänhetens förtroende för processen vore det värdefullt med en opartisk kontroll under förfarandet.

Vänsterpartiet föreslår i sin motion N9 (yrkande 4) att om riksdagen bemyndigar regeringen att genomföra försäljningarna bör riksdagen villkora det med att regeringen ska informera riksdagen inför ett försäljningsbeslut och redovisa vilka alternativ som har värderats samt vilka de bärande argumenten är för det planerade beslutet.

Socialdemokraterna nämner i sin motion N10 att regeringen i propositionen redogör för möjliga tillvägagångssätt men inte redovisar närmare hur processen för respektive bolag kommer att se ut.

Objektivitets- och likabehandlingsprincipen

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen beakta allas likhet under lagen och iakttä saklighet och opartiskhet. Regeringen är underställd denna bestämmelse, och den gäller även vid s.k. faktiskt handlande, dvs. inte bara i samband med att lag tillämpas. Denna objektivitets- och likhetsprincip kommer även till uttryck i en rad andra bestämmelser, bl.a. för ärendehandläggning inom offentlig förvaltning. Här kan t.ex. nämnas jävsbestämmelserna i förvaltningslagen. Regeringen lyder visserligen inte under dessa bestämmelser för sina regeringsbeslut, men uttalanden i förarbetena och KU:s granskning innebär ändå att regeringen och Regeringskansliet förväntas följa dem.

Kontroll av regeringen

Enligt 1 kap. 6 § regeringsformen styr regeringen riket och är ansvarig inför riksdagen. Riksdagen utövar sin kontroll bl.a. genom frågeinstituten (RF 12:5) och konstitutionsutskottets granskning (RF 12:1). Under riksdagen finns också två myndigheter med särskilda kontrollfunktioner: Riksdagens ombudsmän (RF 12:6) och Riksrevisionen (RF 12:7).

Riksdagens ombudsmän ska enligt sina instruktioner (3 § första stycket) särskilt tillse att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens bestämmelse om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter inte träds för när.

Riksrevisionen har i uppgift att granska den verksamhet som bedrivs av staten. Närmare bestämmelser om granskningen finns i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. där bl.a. granskningens inriktning, omfattning och rapportering tas upp. Myndigheten ska bedriva årlig revision och effektivitetsrevision. Granskningen ska främja att staten får ett effektivt utbyte av sina insatser (4 §).

Riksrevisionens granskning av försäljningsprocessen

Enligt ett informationsbrev från Riksrevisionen, daterat den 6 mars 2007, kommer Riksrevisionen att i en serie granskningar granska regeringens försäljning av de statliga bolagen. Riksrevisionens granskning av försäljningar av statliga bolag har, enligt brevet, som mål ”att ge underlag till riksdag och regering inför beslut och ansvarsutkrävande samt ge information till andra intressenter. Riksrevisionen ska bidra till att medborgarna känner förtroende för att försäljningen går rätt till och följer riksdagens intentioner”. Granskningarna ska, anges vidare, ”avse regeringens och bolagens förberedelser, genomförande av försäljning samt konsekvenser efter genomförd försäljning. De ska beakta frågor om samhällsintresse på såväl kort som lång sikt och genomföras under perioden 2007–2012. Beslut om att starta granskning och inriktningen av en enskild granskning fattas efter prövning av risk och väsentlighet.” Riksrevisionen aviserar att de avser att följa de olika stegen i de försäljningsprocesser som blir aktuella. Störning av försäljningsprocessen undviks genom att granskningar görs av avskiljbara steg och avrapporteras vid lämplig tidpunkt. Vidare anges att granskningen kommer att vägledas av Intosais riktlinjer.

Intosais rekommendationer för granskning i samband med privatiseringar

Intosai är det internationella organet för nationella revisionsorgan. Inom Intosai har en arbetsgrupp tagit fram riktlinjer för hur revision i samband med privatiseringar bör gå till.¹ Riktlinjerna tar upp flera olika frågor, bl.a.

¹ ”Guidelines on Best Practice for the Audit of Privatisations” publicerad i november 1998. Riktlinjerna finns tillgängliga på Internet: <http://www.nao.org.uk/INTOSAI/wgap/bestprac.htm>.

vilken expertis som krävs hos revisionsorganet för att kunna göra revisionen. Riktlinjerna är relativt omfattande och omfattar olika metoder för privatisering. Rekommendationerna varierar beroende på privatiseringsmetod, men några av rekommendationerna kan nämnas i allmänna ordalag.

En av rekommendationerna är att revisionsorganet bör involveras så tidigt i privatiseringsprocessen som är konstitutionellt möjligt. När revisionsorganet planerar sin granskning av privatiseringen ska alla viktiga aspekter som har betydelse för att bästa värde ska fås ut av privatiseringen tas med. Nyckelaktörerna bör identifieras och intervjuas. Till de aspekter som bör granskas hör tajmningen: vad är motiven för val av försäljningstidpunkt och har dessa hänsyn påverkat försäljningspriset? Även val av rådgivare och kostnaderna för rådgivning bör granskas. Revisionsorganet bör vidare granska att information om att försäljningen ska genomföras nått ut till potentiella köpare.

Av särskilt intresse med avseende på vad som i motionen anförs om att alla potentiella köpare bör ges samma information kan nämnas att en av rekommendationerna innebär att just detta är en av de aspekter som bör granskas. Alla potentiella köpare bör ges samma information.

I riktlinjerna pekas också ut att kriterierna för värdering av anbudet bör granskas och att kriterierna tillämpats vid val av köpare.

Riksrevisionens granskning av regeringens genomgång av bolag till försäljning

Riksrevisor Lennart Grufberg beslutade den 26 april 2007 att Riksrevisionen ska inleda en effektivitetsgranskning av regeringens genomgång av bolag till försäljning (dnr 33-2006-1400). Granskningen ska avslutas så snart som möjligt.

Följande övergripande revisionsfrågor ställs i granskningen:

- Har regeringen genomfört den genomgång av argument för och emot statligt ägarengagemang som aviserades i budgetpropositionen för 2007, dels för de sex bolag i vilka ägandet planeras att minska, dels för de två vilka för närvarande planeras att undantas från försäljning?
- Har genomgången omfattat de sex aspekter för och emot statligt ägarengagemang som anges i budgetpropositionen för 2007?
- Har genomgången av Telia Sonera, OMX, Nordea, SBAB, Vasakronan V&S, LKAB och Vattenfall tagit hänsyn till de aspekter i budgetpropositionen för år 2007 som är relevanta för respektive bolag?
- Har regeringen berett frågan i enlighet med de krav som ställs i regeringsformen och som uttryckts av konstitutionsutskottet samt i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet och interna riktlinjer för Regeringskansliet?

Revisionsliknande utredning

I samband med att Riksrevisionen inrättades beslutade riksdagen att utskottet skulle ha möjlighet att beställa utredningsinsatser av revisionsliknande karaktär och att det för detta ändamål skulle avsättas resurser i statsbudgeten. Konstitutionsutskottet skrev i sitt betänkande att de ”granskningar av revisionsliknande slag som det kan finnas behov av inom riksdagen bör enligt utskottets mening – på grund av vikten av oberoende för den nya revisionsmyndigheten – genomföras vid sidan av revisionsmyndigheten” (bet. 2000/01:KU8 s. 19 f.).

Finansutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 17 april 2007 (prot. 2006/07:25) att inte besluta om en revisionsliknande utredning av den föreslagna försäljningen. Förslag hade väckts inom utskottet gällande utredning om försäljningens effekter för bankkonkurrensen och statsfinanserna. Mot beslutet reserverade sig de ledamöter i utskottet som företrädar Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Dispositionen av försäljningsinkomsterna

Gällande bestämmelser

I 9 kap. 2 § regeringsformen står i andra paragrafen att statens medel inte får användas på annat sätt än riksdagen har bestämt och att riksdagen beslutar om användningen genom den årliga budgetregleringen eller i annan ordning som riksdagen bestämmer.

När riksdagen inte beslutar om hur statens medel får användas genom budgetregleringen kan i stället specialdestination användas. Med specialdestination avses att inkomster, vanligen från avgifter, direkt används för att täcka utgifter. I förarbetena till regeringsformen skilde man på tre olika typer av specialdestination: vid sidan om statsbudgeten, i anslutning till statsbudgeten och inom statsbudgeten. I elfte paragrafen i regeringsformens nionde kapitel hänvisas till budgetlagen för mer detaljerade bestämmelser.

Med införandet av bestämmelser om fullständighet och bruttoredovisning i lagen (1996:1059) om statsbudgeten har möjligheterna att använda specialdestination beskurits. Av 16 § följer att statsbudgeten ska omfatta alla inkomster och utgifter som påverkar statens lånebehov. 17 § stadgar att inkomsterna och utgifterna ska bruttoredovisas. Undantag från båda principerna får dock förekomma om inkomsterna av en verksamhet endast ska bidra till att täcka verksamhetens utgifter. Från fullständighetsprincipen får också undantag göras vid specialdestination av intäkterna. Av 18 § framgår vidare att om statens kostnader för en verksamhet helt ska täckas med verksamhetens intäkter ska verksamheten inte budgeteras och inte heller redovisas på anslag eller inkomstitlar.

Enligt 30 § budgetlagen ska inkomster från en försäljning av egendom som beslutats av riksdagen redovisas mot en inkomsttitel om inte riksdagen bestämmer annat. I förarbetena till budgetlagen anförs att det är en fördel om ett sådant beslut fattas i samband med försäljningen (prop. 1995/96:220 s. 104).

En ny form av specialdestination har accepterats av riksdagen för att underlätta finansiella omstruktureringar inom den statliga bolagssfären (prop. 2002/03:100 s. 200–201, bet. 2002/03:FiU21 s. 22–28, prop. 2003/04:100 s. 184–185, bet. 2003/04:FiU21 s. 26–34). Förfarandet innebär att riksdagen beslutar att extra utdelningar från statliga bolag får föras till ett särskilt konto i Riksgäldskontoret. Från kontot finansieras utgifter för kapitaltillskott eller utnyttjande av hembudsavtal i den statliga företagssfären. Riksdagen beslutar om utgifterna i varje enskilt fall. Det finns ett särskilt anslag på statsbudgeten för ändamålet där regeringen har rätt att över-skrida anslaget under året, men där motsvarande medel ska tillföras anslaget före budgetårets utgång från de extra utdelningarna.

Propositionen

I samband med försäljning av aktier i de sex nämnda företagen uppkommer vissa direkta kostnader för ägaren staten. Bland annat uppstår kostnader för extern rådgivning samt andra omkostnader i samband med försäljningen. Regeringen föreslår att dessa kostnader får finansieras genom att de avräknas från de likvider som erhålls vid försäljningen (punkt 4 i denna del).

Övriga delar av försäljningsinkomsterna ska redovisas mot inkomsttitel. Enligt propositionen ska försäljningsinkomsterna användas till att amortera på statsskulden. Därigenom minskar statens skuldsättning och räntekostnader, vilket skapar utrymme för mer angelägna ändamål (s. 8).

Likviditetsbehovet

Propositionen och motionen

Regeringen aviserade i propositionen att den avser att i 2007 års ekonomiska vårproposition återkomma till riksdagen med förslag på hur kostnader som kan uppstå innan försäljningsintäkterna erhållits ska finansieras.

Socialdemokraterna noterar i sin motion N10 att regeringen i propositionen begär att riksdagen godkänner att försäljningsinkomsterna ska få användas för att finansiera försäljningskostnaderna utan att ange hur omfattande dessa kan komma att bli.

Kostnader för börsintroduktionen av Telia AB m.m.

När det hösten 1999 och våren 2000 var aktuellt att börsintroducera Telia AB och, i ett första skede, slå samman Telia med Telenor bemyndigades regeringen av riksdagen att tillfälligt täcka de kostnader som skulle uppstå genom lån i Riksgäldskontoret. Riksdagen bemyndigade regeringen att ta upp lån inom en låneram på sammanlagt 230 miljoner kronor för kostnaderna i sammanhanget (prop. 1999/2000:1, bet. 1999/2000:NU1, prop. 1999/2000:84, bet. 1999/2000:NU18). Kostnader uppstod initialt för det förberedande arbetet att slå samman företagen. Kostnaderna för själva börsintroduktionen av Telia AB uppskattades i förväg till 100 miljoner kronor. Kostnaderna uppstod i första hand för informationsinsatser, tjänster från banker och juridisk rådgivning. Riksdagen godkände också att lånen skulle återbetalas med de intäkter som uppstod i samband med försäljningen.

Den ekonomiska vårpropositionen

I den ekonomiska vårpropositionen (prop. 2006/07:100 punkt 54 avsnitt 7.2.20) föreslår regeringen att de kostnader som inte utgörs av direkta försäljningskostnader bör finansieras genom att medel för ändamålet anvisas över anslag 38:18 Kostnader för omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag m.m. Anslaget föreslås höjas för innevarande år med 100 miljoner kronor.

Statsfinansiella konsekvenser

Motionerna

I Socialdemokraternas kommittémotion N10 liksom i motion N6 av Ylva Johansson m.fl. (s) anføres att försäljningarna blir en dålig affär för staten. I Socialdemokraternas kommittémotion anges att allt tyder på att försäljningarna är en mycket dålig affär för staten. Utförsäljningarna ger lägre intäkter, eftersom statsinkomsterna genom utdelningarna är högre än utgifterna för räntorna på statsskulden. I motionen nämns också att värderingen av den statliga bolagsportföljen ökat med omkring 300 miljarder kronor sedan 2002, vilket nästan innebär en fördubbling av värdet. Bara under 2006 ökade värdet av statens börsinnehav med 33 % till 173,9 miljarder kronor.

Vänsterpartiet anför i sin kommittémotion N9 att det inte är ekonomiskt försvarbart att sälja lönsamma och väl fungerande statliga företag som ger betydelsefulla bidrag till statskassan. I motionen anføres att försäljningen riskerar att kosta svenska folket 10 miljarder kronor per år eller 1 000 kr per person och år för all framtid. Vänsterpartiet vänder sig också emot att regeringen föreslår att försäljningsinkomsterna ska användas för att betala av statsskulden med tanke på att Sverige är ett av få länder inom OECD som har offentliga nettotillgångar i stället för skulder.

I motion N6 anføres att försäljningen av de nu aktuella bolagen beräknas ge intäkter på 150 miljarder kronor som ett engångsbelopp. Om dessa pengar används för att betala av på statsskulden beräknas statens ränteutgifter minska med drygt 5 miljarder kronor per år. Samtidigt går staten miste om utdelning från dessa företag. Utdelningarna, anføres i motionen, beräknas i år bli ca 16 miljarder kronor från de sex företag som nu föreslås säljas ut. Att sälja de aktuella företagen är en ren förlustaffär för staten.

Utdelningar till staten från vissa statliga företag

Budgetkontoret vid riksdagens utredningstjänst har, som underlag för finansutskottets beredning, tagit fram upplysningar om de aktuella företagens utdelningar åren 2001–2007, de marknadsnoterade företagens direktavkastning, genomsnittlig räntenivå för den statliga upplåningen och därmed underlag för att bedöma försäljningens påverkan på statens budget (dnr 2007:753).

Utdelning till staten för dessa statliga företag åren 2001–2007 redovisas i tabell 1. Utdelningen år 2007 avser föreslagna ännu icke beslutade utdelningar.

Tabell 1. Utdelningar till staten från vissa statliga företag år 2000–2007

Miljoner kronor

Företag/år	Nordea	OMX	Telia Sonera	SBAB	Vasa- kronan	Vin & Sprit	Summa
2007*	2 284	52	12 815	0	698	710	16 559
2006	1 691	76	7 117	0	254	600	9 738
2005	1 318	0	2 542	0	165	400	4 425
2004	1 240	0	2 118	0	9	350	3 717
2003	1 141	8	847	137	316	620	3 069
2002	1 160	8	424	120	537	500	2 749
2001	1 084	48	1 470	89	164	230	3 085

* Avser föreslagen utdelning.

Källor: Årsredovisning för staten 2000–2006.

Telia Sonera genomför för närvarande ett treårigt program för att återföra vinstmedel till aktieägarna. Bolaget har tidigare meddelat att man, utöver ordinarie utdelning, planerar att återföra 30 miljarder kronor till aktieägarna under perioden 2005–2007.

Som ett första steg återfördes 10 163 miljoner kronor under år 2005 genom återköp av aktier genom att aktieägarna erbjuds att sälja var tjugofemte aktie till ett pris av 55 kronor per aktie, motsvarande en premie på ca 33 %.

Som ett andra steg i återföringen av kapital till aktieägarna fick Telia Soneras aktieägare en extra utdelning på 10 104 miljoner kronor under år 2006. Som metod för återföringen lämnade Telia Sonera en extra utdelning på 2,25 kr per aktie utöver den ordinarie utdelningen på 1,30 kr per

aktie. För statens del innebar denna extrautdelning ett tillskott på 4,6 miljarder kronor utöver den ordinarie utdelningen på 2,5 miljarder kronor. Exklusive extrautdelningen skulle den totala utdelningen från de sex statliga företagen uppgå till 5,1 miljarder kronor.

För år 2007 föreslås en utdelning på 6,30 kr per aktie, varav den extra utdelningen skulle utgöra 4,50 kr. Aktieutdelningen till staten från Telia Sonera skulle därmed uppgå till 12,8 miljarder kronor, varav extrautdelningen utgör 9,1 miljarder kronor. Den ordinarie utdelningen till staten skulle således uppgå till 3,7 miljarder kronor år 2007. Exklusive extrautdelningen skulle den totala utdelningen till staten från de sex statliga företagen uppgå till 7,4 miljarder kronor år 2007.

Utöver detta treåriga program har styrelsen i Telia Sonera utlovat att om inget oförutsett inträffar kommer man att ge en extrautdelning på 2,25 kr per aktie under år 2008. Det skulle i så fall innebära att staten skulle få en extrautdelning från Telia Sonera på 4,6 miljarder kronor för år 2008 utöver ordinarie utdelning.

Utdelningarna i förhållande till företagens marknadsvärde

För de tre börsnoterade statliga företagen finns marknadsvärden beräknade. I tabell 2 framgår statens andel av marknadsvärdet för de tre börsnoterade bolagen Nordea, OMX samt Telia Sonera för varje år under perioden 2000–2006. Uppgifterna avser marknadsvärdet per den 31 december respektive år.

Tabell 2. Statens andel av marknadsvärdet för de tre börsnoterade statliga företagen år 2000–2007

Miljoner kronor

<i>Företag/år</i>	<i>Nordea</i>	<i>OMX</i>	<i>Telia Sonera</i>	<i>Summa</i>
2007*	59 655	1 399	130 147	191 201
2006	54 396	1 007	114 387	169 790
2005	42 537	883	86 832	130 252
2004	36 315	679	84 307	121 301
2003	29 269	715	79 647	109 631
2002	20 813	333	69 480	90 626
2001	30 082	1 087	96 593	127 762
2000	38 754	-	102 764	102 764

* Avser marknadsvärdet 2007-04-23.

Källor: Årsredovisning för staten 2000–2006.

Näringsdepartementet redovisar inte värdet för de enskilda icke börsregistrerade företagen. Marknadsvärdet för statens samtliga innehav av icke börsnoterade företag inklusive bl.a. SBAB, Vasakronan och Vin & Sprit AB redovisas bara som en totalsumma.

Utdelningarna från de tre börsnoterade företagen i förhållande till deras marknadsvärde för åren 2001–2007 framgår av tabell 3. Där beräknas företagens s.k. direktavkastning som utdelningen till staten från dessa företag enligt tabell 1 i förhållande till statens andel av marknadsvärdet enligt tabell 2.

Tabell 3. Utdelningen till staten i förhållande till statens andel av marknadsvärde för de tre börsnoterade företagen år 2001–2007

Procent

<i>Företag/år</i>	<i>Nordea</i>	<i>OMX</i>	<i>Telia Sonera</i>	<i>Genomsnitt</i>
2007*	3,83	3,72	9,85	7,92
2006	3,11	7,55	6,22	5,23
2005	3,10	0,00	2,93	2,96
2004	3,41	0,00	2,51	2,77
2003	3,90	1,12	1,06	1,82
2002	5,57	2,40	0,61	1,76
2001	3,60	4,42	1,52	2,04

* Baserat på marknadsvärdet 2007-04-23.

Den genomsnittliga direktavkastningen har de senaste åren stigit markant, vilket beror på extrautdelningarna från Telia Sonera. Exklusive dessa utdelningar skulle direktavkastningen från Telia Sonera ha varit 2,20 % år 2006, vilket innebär att den totala direktavkastningen för de tre börsnoterade företagen skulle ha varit 2,52 %.

För år 2007 beräknas direktavkastningen till staten från Telia Sonera exklusive extrautdelningen bli 2,85 % och den totala direktavkastningen från de tre börsnoterade företagen 3,16 %.

Delar av Telia Sonera börsnoterades i juni år 2000, dvs. efter utdelning. Den första utdelningen från Telia Sonera som börsnoterat bolag skedde år 2001, varför direktavkastningen beräknas först från år 2001. Staten köpte en andra del av OMX, dåvarande OM, efter utdelningen år 2000, varför det inte är meningsfullt att beräkna direktavkastningen från OMX före år 2001.

Utdelningen till staten från de tre börsnoterade företagen utgör ca 90 % av den totala utdelningen från de sex statliga företagen. De icke börsnoterade företagen svarar således endast för omkring 10 % av den totala utdelningen.

Genomsnittlig räntenivå för den statliga upplåningen

Riksgäldskontoret har gjort beräkningar av den genomsnittliga räntenivån för statsskulden. Dessa beräkningar baserar sig på periodiserade kostnadsräntor för varje år under perioden 1999–2006 och statsskulden vid slutet av respektive år. Som framgår av tabell 4 har räntenivån gradvis sjunkit under perioden 1999–2005.

Tabell 4. Statsskuld, periodiserade räntekostnader samt genomsnittlig räntenivå, utfall år 1999–2006 samt prognos år 2007

<i>År</i>	<i>Statsskuld 31 dec, mdkr</i>	<i>Periodiserade ränte- kostnader, mdkr</i>	<i>Genomsnittlig räntesats, %</i>
2007 (prognos)	1 146 000	43,5	3,80
2006	1 269 957	34,8	2,74
2005	1 308 572	35,0	2,67
2004	1 257 326	34,6	2,75
2003	1 228 741	39,8	3,24
2002	1 160 329	61,9	5,33
2001	1 156 827	59,8	5,17
2000	1 279 205	76,2	5,96
1999	1 374 180	82,4	6,00

Källa: Riksgäldskontoret.

Riksgäldskontoret har mycket långa tidsserier över statens kassamässiga ränteutbetalningar liksom för statsskulden. Det ger möjlighet att studera hur den genomsnittliga räntenivån på statsskulden har utvecklats under de senaste decennierna. Problemet är att de kassamässiga ränteutbetalningarna varierar mellan åren på grund av periodiseringseffekter. Det medför att ränteutgifterna kan variera kraftigt mellan olika år, men dessa effekter tar ut varandra över åren.

I tabell 5 redovisas den genomsnittliga räntenivån beräknat som kassamässiga ränteutgifter i förhållande till statsskulden den 31 december varje år för 1970-talet, 1980-talet, 1990-talet, de senaste tio åren samt för åren 2001–2006.

Tabell 5. Statsskuld, kassamässiga ränteutgifter samt genomsnittlig räntenivå för olika tidsperioder åren 1970–2006

<i>År</i>	<i>Genomsnittlig årlig statsskuld, mdkr</i>	<i>Kassamässiga ränteutgifter, årsgenomsnitt, mdkr</i>	<i>Genomsnittlig räntesats, %</i>
2001–2006	1 237 280	59 018	4,38
1997–2006	1 291 607	71 573	5,54
1990–1999	1 166 367	87 826	7,53
1980–1989	495 582	50 303	10,15
1970–1979	79 156	4 180	5,28

Som framgår av tabell 5 låg räntenivån på omkring 10 % under 1980-talet för att i stort sett halveras jämfört med nivån under perioden de senaste tio åren. Efter millennieskiftet sjönk räntenivån ytterligare.

Under de senaste tio åren har den genomsnittliga räntenivån för statsskulden legat på 5,54 % för att under de senaste sex åren sjunka till 4,38 %.

Försäljningarnas påverkan på statsbudgeten

Redovisningen i statsbudgeten är kassamässig, och statsbudgetens saldo omfattar alla transaktioner som påverkar statens lånebehov och därmed utvecklingen av statsskulden. Inkomsten från försäljningen ingår i sin helhet i statsbudgeten och redovisas under inkomsttypen 3000 Inkomster av försäld egendom. Det skiljer sig från hur ett aktiebolag redovisar en aktieförsäljning i sin resultaträkning. Aktiebolaget beräknar skillnaden mellan försäljningsinkomst och anskaffningskostnad och redovisar denna skillnad som en realisationsvinst.

Inkomsterna från aktieförsäljningen påverkar det statliga budgetsaldot (lånebehovet) men ingår inte i den offentliga sektorns finansiella sparande. Det finansiella sparandet utgörs av nettot av transaktioner som påverkar statens finansiella förmögenhet. En aktieförsäljning förbättrar statsbudgetens saldo och minskar därmed statsskulden. Däremot förblir statens finansiella sparande oförändrat eftersom statens förmögenhet inte förändras av att en finansiell tillgång (värdepapper) byts mot en annan (likvida medel).

Inkomsterna av en aktieförsäljning minskar statsskulden. Detta kommer att få effekter på statens utgifter för räntor, som redovisas under utgiftsområde 26. Statsskuldsräntorna räknas emellertid inte in bland de utgifter som ska rymmas inom utgiftstaket.

Försäljningen kommer vidare att påverka inkomsterna av statens aktier (inkomsttitel 2411) som ingår som en del i vad som i budgeten benämns Inkomster av statens verksamhet (inkomsttitel 2000).

Effekten på statens budget bestäms av hur minskade aktieutdelningar förhåller sig till minskade räntekostnader. Minskar aktieutdelningarna mer än räntekostnaderna försämras budgetsaldot, om det omvända gäller blir det en förbättring. Avgörande för utfallet är följande tre faktorer:

- minskningen av statsskulden som i sin tur beror på hur mycket försäljningen inbringar,
- nivån på den framtida statsskuldsräntan,
- storleken på uteblivna framtida aktieutdelningar.

För att belysa effekterna på statsbudgeten kan direktavkastningen från företagen jämföras med den genomsnittliga räntenivån på statsskulden. Direktavkastningen definieras som utdelningen till staten i förhållande till marknadsvärdet av statens aktier.

I tabell 6 jämförs direktavkastningen från de tre börsnoterade företagen, inklusive extrautdelningen från Telia Sonera, med den genomsnittliga periodiserade räntenivån på statsskulden för åren 2001–2006. Siffrorna inom parentes visar direktavkastningen exklusive extrautdelningen från Telia Sonera.

Tabell 6. Direktavkastningen för de tre statliga företagen jämfört med den genomsnittliga periodiserade räntesatsen för statsskulden, utfall år 2001–2006 samt prognos år 2007

Procent

<i>År</i>	<i>Direktavkastning</i>	<i>Genomsnittlig räntesats på statsskulden</i>
<i>2007 (prognos)</i>	7,92 (3,16)	3,80
<i>2006</i>	5,23 (2,52)	2,74
<i>2005</i>	2,96	2,67
<i>2004</i>	2,77	2,75
<i>2003</i>	1,82	3,24
<i>2002</i>	1,76	5,33
<i>2001</i>	2,04	5,17

Som framgår av tabellen låg den genomsnittliga räntesatsen på statsskulden högre än direktavkastningen i början av perioden. Räntenivån sjönk gradvis under perioden 2001–2005, medan direktavkastningen successivt stigit för att år 2004 hamna på i stort sett samma nivå som räntan på statsskulden. År 2005 var direktavkastningen något högre än den genomsnittliga räntenivån.

Direktavkastningen var betydligt högre än den genomsnittliga räntenivån på statsskulden år 2006 och 2007 till följd av Telia Soneras program för återföring av vinstmedel till aktieägarna. Det är troligt att direktavkastningen blir högre än den genomsnittliga räntenivån även år 2008 om den aviserade extrautdelningen från Telia Sonera blir verklighet.

Exklusive dessa extrautdelningar skulle direktavkastningen ha varit 2,52 % år 2006, vilket är något lägre än räntenivån på statsskulden. Även för år 2007 är direktavkastningen exklusive extrautdelningen från Telia Sonera lägre än den av Riksgäldskontoret prognostiserade räntenivån på statsskuld räntan.

Sett över hela tidsperioden 2001–2007 ligger direktavkastningen i genomsnitt på 2,43 % om extrautdelningen från Telia Sonera exkluderas. Det är lägre än den genomsnittliga periodiserade räntenivån för statsskulden som ligger på 3,67 % under samma period.

Direktavkastningen exklusive extrautdelningarna från Telia Sonera har stigit under flera år och ligger för närvarande klart över genomsnittet för de senaste sju åren och kan tänkas fortsätta stiga. Den genomsnittliga räntenivån, som sjunkit under flera år, har de senaste två åren åter börjat gå upp och väntas fortsätta stiga under de närmaste åren.

Några frågor som särskilt berör företagen inom utskottets beredningsområde

SBAB

SBAB har, enligt motion N10, bidragit rejält till att pressa priserna på bolånemarknaden. Även Miljöpartiet anför i sin motion N12 att SBAB haft en stor betydelse som prispressare på en oligopolmarknad. En försäljning skulle därför kunna leda till högre bolånekostnader. I Vänsterpartiets motion N9 anføres att SBAB:s prispressarstrategi har varit mycket framgångsrik.

Nordea

I motion N12 anger Miljöpartiet att man innan en ytterligare avyttring av aktier i Nordea aktualiseras bör genomföra en utredning som belyser vilka effekter en eventuell försäljning får på plusgirot. Dessutom bör sådana åtgärder vidtas att tillgången till plusgirot, som anges vara en grundläggande infrastruktur, säkras för konsumenterna. Plusgirot är ett av Nordea helägt dotterbolag och utgör en viktig betalningsinfrastruktur som många är beroende av.

Konkurrensen på den svenska bankmarknaden och infrastruktur för betaltjänster

I en rapport från Konkurrensverket, Tillträdesvillkor för betalsystem², konstateras att bankerna för de flesta är de viktigaste aktörerna i den finansiella sektorn. I slutet av år 2004 fanns närmare 130 banker i Sverige. Bankerna kan delas in i storbanker (Svenska Handelsbanken, Skandinaviska Enskilda Banken, Nordea, Föreningssparbanken och Danske Bank), fristående sparbanker och övriga aktörer, som exempelvis utländska filialer och nischbanker. Den svenska bankmarknaden domineras av ett fåtal stora aktörer och har således en oligopolistisk struktur. Trots inträdet av nya aktörer på bankmarknaden har de fyra svenska storbankerna sammanlagt en marknadsandel på nära 80 % på inlåningsmarknaden respektive runt 70 % på utlåningsmarknaden. Sedan år 2000 har deras samlade marknadsandel emellertid sjunkit.

I rapporten anser Konkurrensverket att regeringen bör utforma en samlad strategi för bättre konkurrens på bankmarknaden. Denna strategi bör bl.a. innehålla de förslag som presenteras i rapporten, nämligen tydligare regler för infrastrukturens samarbeten, strängare krav på objektiva och icke-diskriminerande villkor för tillträde till betalsystemen och åtgärder för att göra det enklare för konsumenterna att vara aktiva på marknaden. Samman-

² Konkurrensverkets rapportserie: 2006:1. Rapporten kan laddas ned från Internet: http://www.konkurrensverket.se/upload/filer/trycksaker/rapporter/rap_2006-1.pdf.

taget leder effektivare regler till en tuffare konkurrens där banker bättre tillfredsställer kundens behov, vilket gynnar utvecklingen för hela samhälls-ekonomin mot en ökad välfärd (s. 99).

När det gäller strängare regler för infrastruktursamarbeten föreslår Konkurrensverket att den affärsmässiga styrningen av betalssystemens infrastruktur renodlas och frigörs från potentiella intressekonflikter (s. 93).

Samarbeten mellan konkurrerande företag i s.k. infrastrukturklubbar förekommer ibland i nätverksbranscher. För betalssystem i Sverige är denna lösning vanlig. Det kanske främsta exemplet är Bankgirot där styrelseledamöterna inte bara sitter i egenskap som ägare, utan också som systemets största kunder. Samtidigt som sådana samarbeten kan leda till effektivitetsfördelar finns också risker. Exempelvis kan konkurrenter få insyn i varandras verksamheter utöver vad som är nödvändigt för skötseln av den gemensamma verksamheten, vilket kan begränsa konkurrensen. Vidare kan deltagarna utforma villkoren för tillträde så att nya aktörer på marknaden missgynnas, eller så att produktutvecklingen inriktas mot de stora deltagarnas behov snarare än de mindre bankernas.

Konkurrensverket vill understryka riskerna med den ordning som nu råder. Det är därför önskvärt att renodla den affärsmässiga styrningen av systemen och frigöra den från potentiella intressekonflikter.

Konkurrensverket har tillsammans med motsvarande myndigheter i övriga nordiska länder gjort en studie, *Competition in Nordic Retail Banking* som släpptes år 2006. Den tar dock inte specifikt upp situationen när det gäller hypotekslån men konstaterar att bankmarknaden i de nordiska länderna är relativt koncentrerad med ett fåtal större aktörer i varje land. Samma slutsats drogs i en tidigare rapport från Konkurrensverket och dess motsvarigheter i Storbritannien, Nederländerna och Irland, *Comparative Study of Competition in Retail Banking and Payment Systems Markets* från år 2005. I denna noterades att den svenska marknaden för hypotekslån var mer koncentrerad (färre och större aktörer) än t.ex. Nederländerna och Storbritannien.

Dessutom tas bolånemarknaden upp i Konkurrensverkets rapport *Konkurrensen i Sverige 2006* (s. 160). Där konstateras att bolånemarknaden är mycket koncentrerad men att en något minskad koncentrationsgrad under perioden 2000–2005 troligen kan kopplas till SBAB:s marknadstillväxt.

I en rapport från den europeiska samarbetsorganisationen för konkurrensverk *Comparative Study of Competition in Retail Banking and Payment Systems Markets in the EU* från år 2006 dras bl.a. slutsatsen att bankmarknaden i Sverige är relativt koncentrerad.³ Analysen baseras på enkätsvar från 17 av de 28 medlemsländerna och gällde konsumentrörlighet, tillgång till betalningssystem och det pågående arbetet med att skapa en enhetlig struktur för betalningar inom EU SEPA (Single European Payment Area).

³ Hela rapporten finns på följande sida på Internet: http://www.konkurrensverket.se/upload/filer/eng/about/eca_report_retail_banking_juli06.pdf.

Konkurrensförhållandena på bankmarknaden har också kartlagts på uppdrag av Svenska Bankföreningen: Konkurrensen på bankmarknaden som publicerades tidigare i år.⁴ Bland slutsatserna kan nämnas att rapportförfattarna konstaterar att den svenska bankmarknaden är under stor förändring och att förändringarna kommer att accentueras.

När det gäller bolån konstateras i rapporten att de fyra stora bolåneinstituten står för ca 88 % av utlånen till privatbostäder.⁵ Vissa förändringar har emellertid skett till förmån för mindre aktörer, såsom Länsförsäkringar bank och SBAB.

Förskjutningen av marknadsandelar och minskade räntemarginaler får anses varit betydande och är tydliga indikationer på att konkurrensen har varit hård på bolånemarknaden. Hur mycket de nya bolåneinstituten bidragit till hårdare konkurrens . . . är svårt att svara på. Det kan dock konstateras att de nya kapitaltäckningsreglerna gynnar bolån och därmed har marknadsandelar blivit mer attraktiva för alla aktörer (s. 43).

Interpellationssvar om SBAB och bankkonkurrensen

Statsrådet Mats Odell har den 16 januari som svar på en interpellation anfört följande beträffande SBAB:s betydelse för konkurrensen på bankmarknaden (prot. 2006/07:48):

Bolånemarknaden kännetecknas i dag av hård konkurrens, många aktörer och en stark prispress vilket inte var fallet för ett antal år sedan. Bolånemarknaden kännetecknas också av transparens och en hög grad av medvetenhet hos konsumenterna. Detta tvingar aktörerna att erbjuda konkurrenskraftiga villkor. Med tanke på detta och den mångfald som finns på bolånemarknaden i dag är jag tämligen övertygad om att den hårda konkurrensen kommer att bestå även om staten minskar eller avvecklar sitt ägande i SBAB.

Näringsutskottets offentliga utfrågning den 26 april 2006

Vid näringsutskottets offentliga utfrågning den 26 april 2007 inledde Konkurrensverkets generaldirektör Claes Norgren sitt anförande om bankkonkurrensen med att citera rapporten *Konkurrensen i Sverige*:

Marknadskoncentrationen har minskat inom flera delmarknader för banktjänster riktade till konsumenterna. Trots detta svarar alltså de fyra storbankerna för 70–80 procent av marknaden, vilket är en hög marknadskoncentration även i ett internationellt perspektiv. En ökad konkurrens inom detta område är nödvändigt för att få till stånd ett större omvandlingstryck på bank- och finansmarknaden, vilket skulle främja innovationsbenägenhet och leda till ett större och mera varierat utbud av tjänster.

Han fortsatte:

⁴ Rapporten kan laddas ner från:

http://www.bankforeningen.se/upload/konkurrensen_pa_bankmarknaden.pdf.

⁵ På grund av brister i tillgänglig statistik har rapportförfattarna antagit att utlåning från bolåneinstituten ungefär motsvarar bolånemarknaden, men författarna markerar tydligt att detta är en bristfällig metod och uppgifterna måste därför tolkas med detta i beaktande.

Det var den allmänna bedömning Konkurrensverket gjorde. Man kan titta på de fyra stora aktörernas marknadsandelar. Man får ha i minne när man talar om banktjänster att det inte är enbart en tjänst. Det är lite som på telemarknaden. Det finns åtminstone arton olika delmarknader som man måste analysera, även om SBAB huvudsakligen är verksam på bolånemarknaden.

Under det senaste decenniet har de fyra stora bankernas andelar ändå minskat med några procentenheter. En av de aktörer som har bidragit till den utvecklingen har varit bland annat SBAB.

När det gäller en utförsäljning av SBAB är det inte så att det uppstår infrastrukturproblem av den sort som gör sig gällande när det gäller Telia och kopparnätet.

Vid samma tillfälle redogjorde chefen för Konsumenternas bank och finansbyrå Annika Hernodh för vilken betydelse SBAB haft för bankkunderna. Hon pekade på att det troligtvis var SBAB:s introduktion på marknaden som medvetandegjorde kunderna om möjligheten att förhandla räntesatserna med bankerna och SBAB kom att utgöra jämförelsebasen vid sådana förhandlingar. Hon nämnde också SBAB:s roll som förnyare på marknaden på annat sätt:

Någonting som SBAB också har bidragit med är en öppenhet för att samarbeta med andra aktörer. SBAB har till exempel ett samarbete med ICA Banken. Det har naturligtvis positiva effekter för konkurrensen på bankmarknaden i allmänhet.

Vasakronans fastighetsbestånd

I motion N11 av Anne-Marie Pålsson (m) anförs att man innan Vasakronan lämnas till försäljning bör göra en inventering av bolagets fastighetsbestånd. De byggnader som bedöms ha ett särskilt kulturhistoriskt värde eller annat särskilt värde för det svenska folket ska tas ut ur beståndet och föras över till exempelvis Statens fastighetsverk eller läggas i ett särskilt bolag med staten som fortsatt ägare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna (yrkande 4).

Vasallen AB

Hans Wallmark (m) föreslår i motion N7 att regeringen pekar ut Vasallen AB bland de företag som regeringen kommer att avyttra nästa gång regeringen begär ett försäljningsbemyndigande för de statliga bolagen.

Vasallen har i uppdrag att omvandla och utveckla nedlagda regementen och andra försvarsfastigheter till attraktiva och levande stadsdelar för nya verksamheter. Enligt riksdagsbeslutet 1997 är ändamålet för bolaget Vasallen AB att utveckla och förädla fastighetsbeståndet i samarbete med kommuner och lokalt näringsliv för att slutligen sälja fastigheterna på kommersiella villkor. Regeringen bedömde att staten bör kvarstå som ägare till dess områdena är utvecklade och anpassade för alternativ använd-

ning. Genom detta bedömde regeringen att avkastningen på fastigheterna, sedan Försvarsmakten lämnat dessa, skulle bli högre än om de avyttrats för snabbt och i befintligt skick (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20).

Utskottets ställningstagande

Utifrån de aspekter som utskottet har att beakta vill finansutskottet anföra följande.

När det gäller *skälen för försäljningen* anser utskottet att det måste finnas särskilda skäl för att staten ska äga företag. Regeringen redogjorde för skälen för försäljning av statliga bolag i budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1, utg. omr. 24, avsnitt 3.13.1) i samband med att den aviserade den nu aktuella propositionen och upprepar motsvarande skäl i korta drag i den aktuella propositionen.

Det kan, anser utskottet i likhet med regeringen, finnas företag som det är nödvändigt för staten att äga. Det finns inte skäl att sälja företag som utvecklas bättre med staten som ägare eller där marknadsförhållandena är sådana att en utförsäljning skulle försämra konkurrensen eller motverka en god sysselsättningsutveckling. Ett fortsatt statligt ägande kan vara motiverat om det föreligger särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårigen kan hanteras utan ett statligt inflytande.

Om dessa skäl saknas finns det emellertid, som regeringen redovisar i budgetpropositionen, anledning att minska det statliga ägandet. Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. Om staten samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som gäller för näringslivets verksamhet, uppstår en rad problem, bland vilka regeringen nämner följande: risk för konkurrenssnedvridning, risk för inoptimala investeringsbeslut samt svårigheter att tillföra kapital till företag som behöver kapital för expansion.

Det är vidare viktigt med en stark och framtidsinriktad ägare för att företag ska utvecklas och växa. Regeringen anser att staten i de flesta fall inte är en ägare som ger företagen bästa tänkbara möjligheter. Privatiseringar har visat sig vara gynnsamma för de företag som tidigare har sålts. Effektiviteten har ökat, lönsamheten förbättrats och investeringarna har ökat. Dessutom bedömer regeringen att privatiseringar också bidrar till en starkare sysselsättning. Utskottet instämmer i dessa bedömningar.

Regeringen har gått igenom de statligt ägda företagen och föreslår i proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag att ägandet i sex företag bör minska, medan staten bör stå kvar som ägare i bl.a. LKAB och Vattenfall. De sex företag där statens ägande föreslås minskas verkar på marknader som är helt kommersiella och präglas av fritt tillträde och fri konkurrens.

Finansutskottet delar regeringens bedömning. Det bör finnas särskilda skäl för att staten ska äga företag, och de skälen saknas för de företag som regeringen pekat ut i propositionen. När det gäller urvalet av de företag som staten bör minska sitt ägande i och vilken ordning företagen bör tas i, måste man ta hänsyn till en kombination av vad som är lämpligt och praktiskt genomförbart. Avyttringarna måste hela tiden göras så att statens förmögensvärde inte skadas. Utskottet anser att urvalet av företag som nu ska säljas är väl avvägt och anser därför att förslaget i Miljöpartiets motion om att i stället prioritera försäljningen av Civitas, OMX och SAS AB bör avstyrkas av näringsutskottet. Utskottet anser också att det är lämpligt att riksdagen lämnar ett bemyndigande till regeringen som lämnar handlingsfrihet för regeringen när det gäller att bestämma när de olika företagen ska privatiseras och den närmare utformningen av försäljningsprocessen för vart och ett av företagen.

När det gäller *propositionsberedningen* och riksdagens underlag för beslut i det aktuella ärendet anser finansutskottet att riksdagen nu har ett tillräckligt beslutsunderlag för att kunna gå till avgörande. Utskottet anser således inte att det finns anledning att begära ytterligare konsekvensanalyser av det slag som föreslagits i Socialdemokraternas motion N10 och Miljöpartiets motion N12 innan ett bemyndigande om försäljning lämnas för vissa av företagen.

Utöver upplysningar som lämnas i propositionen och andra dokument från regeringen har kompletterande upplysningar inhämtats under beredningen i riksdagen, bl.a. genom den offentliga utfrågningen den 26 april. Utskottet vill också peka på att regeringen i propositionen redogör för att försäljningsprocessen kommer att innehålla ytterligare analyser innan försäljningarna genomförs. Regeringen har utfäst sig att regelbundet lämna information till riksdagen, och utskottet vill peka på möjligheten för riksdagens utskott att begära in upplysningar från regeringen efterhand som regeringen förbereder och sedan genomför försäljningarna.

När det gäller *särskilda hänsyn vid försäljningen*, dvs. andra hänsyn än de affärsmässiga krav som budgetlagens huvudregel ställer, anser utskottet att utgångspunkten för försäljningen bör vara att värna statens förmögensinnehav. Regeringen har inte begärt undantag från budgetlagens krav på affärsmässighet. I propositionen skriver regeringen att den kommer att pröva olika affärsmöjligheter för att hitta det alternativ som vid en samlad bedömning bedöms vara det mest affärsmässiga.

I motioner har föreslagits att riksdagen ska begära att regeringen ger förtur till de anställda i företagen, men utan rabatt, motion N12 (mp) och att regeringen i förväg ska deklarerat hur den ser på utländska köpare, motion N11 (m). Dessutom har generaldirektören för Konkurrensverket vid den offentliga utfrågningen den 26 april sagt att regeringen bör ta konkurrenshänsyn när den genomför försäljningen.

Finansutskottet anser emellertid inte att riksdagen bör lämna ett vidare bemyndigande än det regeringen har begärt, och således bör regeringen inte ta andra än affärsmässiga hänsyn när försäljningen genomförs. Utskottet har i och för sig inga invändningar mot att anställda i de aktuella företagen förvärvar statens aktier i det egna företaget, men det är inte en prioriterad hänsyn att ge dem särskild förtur och i varje fall inte att ge dem någon särskild rabatt.

Vidare bör inte utländska köpare diskrimineras. Utskottet vill peka på att EG-rätten torde sätta hinder för att enbart ge svenska köpare rätt att förvärva aktier vid försäljningen. Dessutom framstår det som meningslöst att sätta som krav att köparna ska vara svenska eftersom det är svårt för regeringen att kontrollera vad som händer efter att staten sålt aktierna. De nya ägarna kan i sinom tid vilja sälja sina aktier vidare, och det är svårt att hindra att den försäljningen görs till utlänningar. Till yttermera visso vill utskottet sätta i fråga om köparens landtillhörighet är av någon avgörande betydelse i sammanhanget. Sverige är en liten och öppen ekonomi. Inom landet verkar både inhemska och utländska bolag, vilket är till fördel för den svenska samhällsekonomin. På motsvarande sätt är det en fördel att svenska bolag verkar på den internationella marknaden och därmed i andra länder. Sverige bör vara en attraktiv plats att bedriva verksamhet i. Det är endast då tillväxt och sysselsättning kan utvecklas fördelaktigt på lång sikt.

Någon särskild hänsyn till konkurrenssituationen på bankmarknaden behöver inte regeringen, enligt utskottets mening, ta när den väljer köpare till SBAB och Nordea. Köpet ska genomföras inom ramen för gällande konkurrensrätt, och det tillkommer konkurrensvårdande myndigheter att tillse att det regelverket tillämpas. Eventuella brister i konkurrensen på bankmarknaden måste, som utskottet ser saken, lösas med andra medel än att staten driver bankföretag. Det viktigaste redskapet för detta är lagstiftning, i första hand genom EG-rätten.

Finansutskottet anser att när det gäller *information om och kontroll av försäljningen* bör det i första hand ankomma på riksdagen att följa och granska försäljningsprocessen medan den pågår. Riksrevisionen utövar kontroll i efterhand och varje riksrevisor bestämmer själv vad han eller hon vill granska. Rätten att bestämma detta är skyddad i bestämmelser i regeringsformen. Även Riksdagens ombudsmän granskar i efterhand och bestämmer själv om sin granskningsverksamhet, men har enligt sin instruktion att särskilt tillse att saklighet och opartiskhet iaktas i den offentliga förvaltningen. Det är således möjligt för båda myndigheterna att, utifrån olika perspektiv, i efterhand granska försäljningsprocessen. Med hänsyn till både ombudsmännens och riksrevisorernas ställning och uppgifter bör riksdagen inte lämna någon av dem i uppgift att granska försäljningsprocessen medan den pågår. Ett sådant beslut skulle riskera att rucka på grunderna

för de båda myndigheternas självständiga verksamhet. Utskottet vill också erinra om att det inte vid tidigare privatiseringar förekommit att externa organ, andra än riksdagens utskott, granskat processen medan den pågick.

Även om det, som det påpekas i motion N11, i fall som detta kan vara otympligt med riksdagen som granskare är frågan om det ändå inte får anses falla på riksdagen att göra en sådan granskning. Regeringen är ansvarig inför riksdagen. Granskningen kan göras på flera olika sätt: genom frågeinstitutet och genom konstitutionsutskottets granskning. Det är också naturligt att i första hand näringsutskottet och i andra hand övriga berörda utskott följer processen. För att underlätta riksdagens granskning är det väsentligt att riksdagen får relevant information i rätt tid. Det är också viktigt att processen dokumenteras ordentligt och att dokumenteringen görs tillgänglig för granskning för att göra efterhandskontroller möjliga.

I propositionen anges att regeringen avser att rapportera till riksdagen om försäljningarna i de årliga skrivelserna till riksdagen med redogörelse för de statligt ägda företagen och i budgetpropositionerna. Därtill kommer regeringen att offentliggöra genomförda försäljningar i Regeringskansliets delårsrapporter för de statligt ägda företagen. Det framstår, enligt utskottet, som naturliga rapporteringstillfällen. Information om de finansiella strömmarna och effekterna för statens lånebehov kommer naturligen även att i efterhand finnas i Årsredovisning för staten. Det finns också skäl att utgå från att regeringen i de ekonomiska vårpropositionerna kommer att redovisa sådan finansiell information om genomförda och förestående försäljningar som har betydelse för riksdagens ställningstagande för riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Det är fullt möjligt för riksdagen att därutöver begära ytterligare redogörelser, t.ex. som föreslås i motion N10 inför det att försäljningen ska beslutas av regeringen. Sådana krav bör emellertid balanseras mot behovet av viss sekretess i samband med försäljningsprocessen och av handlingsfrihet för regeringen att genomföra försäljningarna på bästa sätt och vid bästa tidpunkt. Utskottet anser därför inte att det är motiverat att riksdagen redan nu, i samband med att försäljningsbemyndigande lämnas, begär en sådan förhandsredogörelse som föreslås i motionen.

Vad avser *dispositionen av försäljningsinkomsterna* anser utskottet att det, i likhet med vad som tillämpats vid tidigare försäljningar av statliga företag, är naturligt att försäljningsinkomster får användas för att täcka kostnader som uppstår i samband med försäljningen. När det gäller *likviditetsbehovet* kommer utskottet att behandla den frågan i sitt betänkande 2006/07: FiU21.

Försäljningarna leder enligt utskottets bedömning till positiva *statsfinansiella konsekvenser*. Effekten måste bedömas med vägledning inte bara av enstaka års utfall. Som utredningsmaterialet från budgetkontoret vid riksdagens utredningstjänst visar är det bara under åren 2006 och 2007 som direktavkastningen från företagen varit påtagligt högre än den genomsnittliga räntesatsen på statsskulden för motsvarande år. Den högre direktavkast-

ningen dessa år beror uteslutande på att Telia gjort stora extrautdelningar. Går man till åren 2001–2003 var räntesatserna påtagligt högre än direktavkastningen. Övriga år ligger direktavkastningen ungefär i nivå med stats-skuldsräntan.

Utskottet gör således en annan bedömning av de statsfinansiella konsekvenserna än vad som anförs i motionerna N6, N9 och N10. Att som i Vänsterpartiets motion N9 ange att en privatisering av de aktuella företagen skulle leda till en permanent kostnad om 10 miljarder kronor per år är enligt utskottets mening direkt vilseledande.

Att företagen de senaste åren kunnat lämna höga utdelningar, och därmed kunnat ge god direktavkastning, avspeglar det faktum att företagen går bra. Företagen har utvecklats väl och stigit i värde och det råder goda framtidsutsikter för dem, vilket i sin tur borgar för att priset på företagen kan bli högt och därmed ge goda försäljningsinkomster till staten.

Finansutskottet anser för övrigt att hög direktavkastning i förhållande till statsskuldsräntan inte är ett sådant särskilt skäl som motiverar att staten äger företag. Även om vissa statliga företag har lägre direktavkastning än statsskuldsräntan kan det ibland finnas skäl att behålla företagen i statlig ägo. I grunden bör staten finansiera det offentliga åtagandet med skatter och inte i huvudsak bedriva statlig företagsverksamhet.

När det sedan gäller de frågor som särskilt berör *företagen som är verk-samma inom utskottets beredningsområde* vill utskottet anföra följande.

När det först gäller *SBAB* vill utskottet peka på att bolånemarknaden i dag kännetecknas av hård konkurrens, många aktörer och en stark prispress, vilket inte var fallet för ett antal år sedan. Den kännetecknas också av transparens och en hög grad av medvetenhet hos konsumenterna. Detta tvingar aktörerna att erbjuda konkurrenskraftiga villkor. Med tanke på detta och den mångfald som finns på bolånemarknaden i dag är utskottet, i likhet med vad statsrådet Odell gav uttryck för i sitt interpellationssvar den 16 januari 2007, tämligen övertygat om att den hårda konkurrensen kommer att bestå även om staten minskar eller avvecklar sitt ägande i SBAB.

När det sedan gäller *Vasakronans fastighetsbestånd* och *Nordeas kontroll över Plusgirot*, som tas upp i motionerna N11 och N12 (mp), vill utskottet peka på att det i regeringens redovisning av hur den bedömer att försäljningsprocessen ska genomföras anges flera moment som kommer att ingå för försäljningen av vart och ett av bolagen. Det är ingen uttömmande beskrivning av de moment regeringen avser vidta. Ett av momenten innebär att regeringen vid behov ska göra en strategisk och kommersiell anpassning av företagets affärsidé, struktur och kapital. Ett sådant moment genomförs naturligen med avsikt att öka värdet på företaget inför försäljningen.

Det kan emellertid, när det gäller staten som ägare, finnas skäl att också väga in andra faktorer i ett sådant moment under försäljningsprocessen, nämligen hänsyn till vilken del av en verksamhet som eventuellt fortsatt bör ingå i det offentliga åtagandet. Exempelvis kan det finnas skäl för

regeringen att försäkra sig om att fastighetsbeståndet i Vasakronan AB inte innehåller sådana fastigheter som lämpligen bör förvaltas av t.ex. Statens fastighetsverk. Enligt uppgifter från Regeringskansliet kan det bli aktuellt för staten att förvärva vissa av Vasakronans fastigheter före försäljningen av företaget för att dessa ska förbli i statlig ägo. För SBAB kan en motsvarande prövning göras för att garantera att konkurrensvillkoren på marknaden för hypotekslån är sund, men i det fallet kan granskningen också innebära att regeringen prövar om lagstiftningen på området behöver ändras, i stället för att staten fortsätter som ägare av en av marknadsaktörerna. Motsvarande gäller Nordea och Plusgirot när det gäller betalningstjänster. Utskottet utgår från att regeringen kommer att fortsätta med sin noggranna genomgång av varje företag innan en försäljning genomförs och anser därför inte att det är påkallat med något särskilt riksdagsbeslut om detta.

När det sedan gäller motion N8 anser utskottet inte att det finns anledning att befara att en privatisering av SBAB och Nordea skulle skada *Stockholmsregionen*. Motionärerna befara att bolånekunder i Stockholmsområdet riskerar att förlora på en försäljning, att sysselsättningen i finanssektorn skulle minska i huvudstadsområdet och att Stockholm som finanspolitiskt centrum skulle riskera att förlora i attraktionskraft. Utskottet anser att Stockholms attraktionskraft, både som finansiellt centrum och som företagens huvudort, är avhängigt av andra faktorer än om staten är ägare i SBAB och Nordea.

Vad avser *Vasallen AB* har bolaget i uppdrag att omvandla och utveckla nedlagda regementen och andra försvarsfastigheter till attraktiva och levande stadsdelar för nya verksamheter. Företaget har ett existensberättigande bara så länge som fastighetsbeståndet ännu inte utvecklats och sedan avvecklats. Att, som föreslås i motion N7, riksdagen skulle tillkännage för regeringen att Vasallen bör prioriteras i nästa omgång av privatiseringar framstår, enligt utskottet, mot denna bakgrund som överflödigt.

Sammanfattningsvis föreslår finansutskottet, i de delar som berör utskottets beredningsområde, att näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag till riksdagsbeslut i propositionen. Utskottet föreslår också att näringsutskottet avslår samtliga motioner som utskottet behandlat ovan i de delar som berör utskottets beredningsområde, nämligen motionerna N6, N7, N8, N9 (v), N10 (s) yrkandena 1 och 3, N11 yrkandena 1, 3 och 4 samt N12 (mp) yrkandena 1, 3 och 5.

Stockholm den 16 maj 2007

På finansutskottets vägnar

Stefan Attefall

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Stefan Attefall (kd), Pär Nuder (s), Ulf Sjösten (m), Sonia Karlsson (s), Lars Elinderson (m), Monica Green (s), Christer Nylander (fp), Hans Hoff (s), Peder Wachtmeister (m), Agneta Gille (s), Göran Pettersson (m), Ulla Andersson (v), Emma Henriksson (kd), Mikaela Valtersson (mp), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (m), Jörgen Hellman (s) och Per Åsling (c).

Avvikande meningar

1. Avvikande mening (s, v)

Pär Nuder (s), Sonia Karlsson (s), Monica Green (s), Hans Hoff (s), Agneta Gille (s), Ulla Andersson (v) och Jörgen Hellman (s) anför:

Vi anser att riksdagen inte bör bemyndiga regeringen att minska det statliga ägandet och anser också att riksdagen bör återtar de bemyndiganden som den tidigare lämnat om att sälja aktier i Nordea, Telia Sonera och OMX. Man bör inte av rent ideologiska skäl minska det statliga företaget. Särskilt inte när det finns tydlig samhällsnytta med statligt ägande. När det t.ex. gäller SBAB handlar det om ett statligt företag som påtagligt bidragit till att öka konkurrensen på en oligopolistisk marknad. Genom en medveten räntestrategi från statliga SBAB har kunderna fått betydligt bättre villkor på sina bolån, eftersom konkurrensen har ökat väsentligt.

Regeringens försäljningar genomförs av rent ideologiska skäl. Det är en mycket dålig affär för staten att avyttra aktierna i dessa välskötta statliga företag som genom sina utdelningar årligen bidrar till staten med betydande inkomster, och därutöver bidrar aktieinnehaven till att öka statens förmögenhet genom värdeökningarna.

Vi menar att regeringens argument mot statligt företagande inte håller. Till och med marknadsekonomer menar att statligt ägande är motiverat när det gäller naturliga monopol. Vidare saknas det som vi ser det skäl att minska statsskulden genom försäljningar av statliga företag. Staten byter en tillgång mot en annan och får därmed inte en bättre ekonomisk ställning. Vi menar att regeringen undervärderar statens förmåga att äga företag. De aktuella företagen har utvecklats väl med staten som ägare, och vi anser därför inte att det finns fog för regeringens generella påstående att staten skulle vara dåligt ägnad som företagsägare.

När det gäller *propositionsberedningen* anser vi att den inte uppfyller de krav som riksdagen bör ställa. Riksdagen har rätt att förvänta sig ett bättre beslutsunderlag. Som tydligt framgår i motion N10 saknas konsekvensanalys av en försäljning av SBAB och dessutom Telia Sonera. Regeringen borde ha genomfört ytterligare analyser innan den lämnade förslagen om minskat statligt ägande till riksdagen. Det är vår uppfattning att de flesta av de åtgärder som regeringen aviserar i propositionen borde ha vidtagits innan en proposition lämnades.

Vad gäller *information om och kontroll av försäljningen* kan vi inledningsvis konstatera att vårt förslag att finansutskottet skulle ta initiativ till en revisionsliknande utredning om dels konkurrensförhållandena på bankmarknaden, dels de statsfinansiella effekterna av försäljningarna har stoppats av en majoritet inom utskottet bestående av företrädarna för

regeringspartierna. Eftersom riksdagen inte får ge uppdrag åt Riksrevisionen hade en revisionsliknande utredning på uppdrag av ett utskott varit den rätta metoden att genomföra en sådan granskning.

Om nu ändå riksdagen kommer att bemyndiga regeringen att minska det statliga ägandet anser vi att riksdagen bör begära att regeringen, innan den genomför försäljningen, men efter att genomgången är gjord för respektive företag, lämnar en redogörelse till riksdagen på det sätt som föreslagits i Vänsterpartiets motion N9.

Vi menar vidare att de *statsfinansiella effekterna* av en försäljning kommer att bli negativa. Försäljningarna kommer att ge staten lägre intäkter. Förra året delade bara Telia Sonera, Nordea, OMX, Vasakronan, SBAB och Vin & Sprit ut nästan 10 miljarder kronor till staten, och i år väntas utdelningarna från dessa sex företag stiga till närmare 16 miljarder kronor. Dessutom har företagens värde stigit markant under senare år, vilket lett till en förmögenhetsökning för staten. De minskade räntekostnader som en amortering av statsskulden ger upphov till är lägre än värdet av minskade utdelningsinkomster. Givet att vi också bedömer att värdeökningen kommer att kunna bli hög framöver i de aktuella företagen kan inte slutsatsen bli någon annan än att en minskning av det statliga ägandet enligt regeringens förslag kommer att bli en dålig affär för staten. Det är i sammanhanget anmärkningsvärt att utskottets analys av de aktuella bolagens återbäring till staten inskränker till direktavkastning i form av aktieutdelningar.

Sammantaget innebär detta att vi förordar att näringsutskottet, såvitt gäller de aspekter som finansutskottet har att yttra sig över, tillstyrker den socialdemokratiska motionen N10 (yrkandena 1 och 3) och den vänsterpartistiska motionen N9 samt avstyrker propositionen. Därmed kan även förslagen i motionerna N6 och N8 anses vara tillgodosedda. Övriga motioner som finansutskottet behandlar i yttrandet (N7, N11 samt N12 yrkandena 1, 3 och 5) anser vi att näringsutskottet bör avstyrka.

2. Avvikande mening (mp)

Mikaela Valtersson (mp) anför:

Jag anser att staten och näringslivet har olika roller och att statens uppgift är att ta ett övergripande ansvar för samhällsutvecklingen medan näringslivets uppgift är att producera varor och tjänster. Staten har att sätta ramar för hur näringslivets verksamhet ska bedrivas. För att undvika dubbla roller bör därför staten undvika att agera näringsidkare på marknaden.

Samtidigt finns det, som framgår av Miljöpartiets motion N12, verksamheter som ska eller kan drivas med staten som ägare. Det kan handla om strategiskt viktiga tillgångar som naturtillgångar eller att viss verksamhet ska drivas utifrån ekologisk och social hållbarhet. Miljöpartiet har utifrån

dessa förutsättningar i sitt budgetalternativ för 2007 förordat att staten minskar sitt ägande av företag i samma takt som regeringen föreslog i budgetpropositionen.

Jag menar emellertid, i likhet med vad Miljöpartiet anför i sin motion, att urvalet av företag som säljs bör bli ett annat än det som regeringen har föreslagit och förordar att i första hand Civitas, OMX och SAS AB avyttras.

När det gäller *särskilda hänsyn vid försäljningen* menar jag att näringsutskottet bör tillstyrka förslaget i Miljöpartiets motion om att statlig försäljning bör ske på marknadsmässiga villkor. Ägarnas, dvs. skattekollektivets, intressen ska säkras. Försäljningarna ska ske till den som lämnar det ekonomiskt mest fördelaktiga budet. Att utifrån ideologiska motiv sälja till underpris är helt oacceptabelt. Samtidigt menar vi att ett spritt och decentraliserat ägande i samhället bör främjas. Vi är också mycket positiva till att anställda i större utsträckning kan vara ägare av de företag där de arbetar. Av den här anledningen bör företagens anställda ges förtur vid en eventuell försäljning. Även försäljning till anställda ska dock ske på marknadsmässiga villkor.

Vad gäller *information om och kontroll av försäljningen* kan jag konstatera att förslaget att finansutskottet skulle ta initiativ till en revisionsliknande utredning om dels konkurrensförhållandena på bankmarknaden, dels de statsfinansiella effekterna av försäljningarna har stoppats av en majoritet inom utskottet bestående av företrädarna för regeringspartierna. Eftersom riksdagen inte får ge uppdrag åt Riksrevisionen hade en revisionsliknande utredning på uppdrag av ett utskott varit den rätta metoden att genomföra en sådan granskning.

När det gäller de *företag som är verksamma inom finansutskottets beredningsområde* vill jag nämna följande.

Vasakronan är i dag ett helt kommersiellt företag som verkar på en helt fungerande privat fastighetsmarknad. Det är svårt att hitta samhällspolitiska anledningar till fortsatt statligt ägande. Tidigare när myndigheternas lokalförsörjning var reglerad (myndigheterna fick inte själva hyra vilka fastigheter de ville) var statligt ägande berättigat. Även när det gäller vissa specialfastigheter (fastigheter som har begränsat användningsområde, exempelvis museibyggnader) som tidigare var en del av Kungliga Byggnadsstyrelsens bestånd finns anledningar till statligt ägande då den alternativa användningen av fastigheterna är starkt begränsad. I dag finns dessa anledningar inte kvar och Miljöpartiet anser därför att Civitas Holding kan säljas.

Staten har under senare år inte varit en aktiv ägare i *Nordea*. Marknaden är konkurrensutsatt och företaget har fått utvecklas på marknadens villkor. Statens viktigaste roll i förhållande till den finansiella infrastrukturen är att övervaka och agera tillsynsmyndighet. Intressekonflikter kan uppstå mellan staten som ägare av banken och som tillsynsmyndighet och reglerare. Av dessa skäl menar Miljöpartiet att statens andel av *Nordea* bör säljas. Innan en försäljning av statens andel i *Nordea* sker bör man dock göra en analys av vilka effekter en eventuell försäljning får på Plus-

girot och vidta sådana åtgärder att tillgången till Plusgirot – som en del i en grundläggande infrastruktur – säkras för konsumenterna. Plusgirot är ett av Nordea helägt dotterbolag och utgör en viktig betalningsinfrastruktur som många är beroende av.

OMX finns i dag på en fungerade marknad. Tillsyn och reglering av finansmarknaderna sker av ansvariga myndigheter. Miljöpartiet ser inga skäl till fortsatt statligt ägande av *OMX*.

SBAB har haft en tydlig och aktiv roll som prispressare på en annars oligopolistisk marknad. En försäljning kan därmed leda till högre bolånekostnader. *SBAB* har för att vara en liten bank haft ett mycket gott kreditbetyg som till en del beror på att staten är ägare. Sämre kreditbetyg, vilket kan bli fallet med en privat ägare, gör att upplåningen blir dyrare, vilket får till följd att utlåningen också blir dyrare. Miljöpartiet anser att det är viktigt med viss insyn i ränte- och bankmarknaden, vilket finns genom ägandet av *SBAB*. *SBAB* är det enda bolaget av de sex företag som regeringen avser att sälja som har haft en uttalad samhällspolitisk målsättning och uppfyllt denna. Tack vare att *SBAB* har haft en viktig roll som prispressare på räntemarknaden, skapat insyn i ränte- och bankmarknaden samt nått de samhällspolitiska mål verksamheten haft föreslår Miljöpartiet att företaget i dagsläget är kvar i statlig ägo.

Sammantaget innebär detta att jag förordar att näringsutskottet, såvitt gäller de aspekter som finansutskottet har att yttra sig över, tillstyrker Miljöpartiets motion N12 yrkandena 1, 3 och 5 samt avstyrker propositionen utom såvitt avser bemyndigande att helt eller delvis avyttra statens aktier i Civitas Holding AB. Näringsutskottet bör även bifalla propositionens förslag om att delar av försäljningsinkomsterna ska få användas för att betala försäljningsomkostnader. Övriga motionsyrkanden som finansutskottet behandlar i yttrandet (N6, N7, N8, N9, N10 yrkandena 1 och 3 samt N11 yrkandena 1, 3 och 4) anser vi att näringsutskottet bör avstyrka.

BILAGA 4

Försvarsutskottets yttrande 2006/07:FöU1y

Försäljning av vissa statligt ägda företag

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag, jämte motioner.

Utskottets överväganden

Tidigare riksdagsbeslut

Näringsutskottet tillstyrkte i betänkande 1999/2000:NU18 att regeringen ges ett bemyndigande att minska statens ägande i Telia AB till lägst 51 % av samtliga aktier. Utskottet ansåg emellertid att det är en fördel att staten nu behåller ett majoritetsägande i bolaget. Ett sådant ägande kan fungera som en spärr mot den risk för fientliga uppköp som ofta kan följa av förändringar i ägarstrukturen. Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag.

Näringsutskottet föreslog i betänkande 2000/01:NU11 – på eget initiativ – att riksdagen ska bemyndiga regeringen att utan begränsningar kunna förändra statens ägande i Telia AB. Genom att den nuvarande begränsningen i regeringens bemyndigande – att kunna minska ägandet till lägst 51 % av samtliga aktier – tas bort ges regeringen en möjlighet att agera utifrån det som kan anses bäst gagna bolaget men också staten, dvs. svenska folket, som ägare av bolaget. Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag.

Motionsyrkanden

I motion 2006/07:N9 av Kent Persson m.fl. (v) yrkande 2 yrkas att riksdagen beslutar återkalla vilande utförsäljningsbemyndiganden för tre av företagen (Nordea, Telia Sonera och OMX).

Telia Sonera AB har enligt motionärerna varit och är fortsatt ett viktigt företag för samhällsutvecklingen. Det fasta telenätet är en strategisk del i dagens och framtidens infrastruktur. En privatisering av ”kopparnätet”, där staten helt fransäger sig möjligheten till insyn och påverkan, kan innebära att Sverige förlorar konkurrenskraft samtidigt som allas rätt till fast tele-

foni och bredband blir historia. Det fasta telefonnätet är en central del i samhällets infrastruktur och utgör ett naturligt monopol. Ett helt privatägt ”kopparnät” innebär sannolikt såväl sämre konkurrens som högre priser för bredbands- och teletjänster. Vänsterpartiet anser att naturliga monopol ska ägas av offentliga organ.

I motion 2006/07:N10 av Thomas Östros m.fl. (s) yrkande 2 yrkas att riksdagen begär att regeringen, före en eventuell utförsäljning av innehavet i Telia Sonera, återkommer till riksdagen med en analys av och förslag på olika alternativ för att separera det fasta telenätet från Telia Soneras övriga verksamhet.

Vad gäller Telia Sonera och det fasta telenätet ger utförsäljningspropositionen enligt motionärerna inte heller på detta område några godtagbara besked om konsekvenserna av olika handlingsalternativ. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med en redogörelse för olika handlingsalternativ och deras respektive konsekvenser innan en eventuell försäljning av statens innehav i Telia Sonera inleds. Bland annat bör lämpligheten av att på olika sätt separera det fasta telenätet från Telia Soneras övriga verksamhet undersökas.

I motion 2006/07:N11 av Anne-Marie Pålsson (m) yrkande 2 yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att accessnätet skiljs ut från Telia Soneras övriga verksamhet och läggs i ett särskilt bolag med staten som dominerande ägare, innan försäljningen påbörjas.

Motionären framhåller att några av de bolag som nu ska säljas innehåller verksamheter som inte bör privatiseras. Hit räknas infrastruktur som regelmässigt betraktas som naturliga monopol. Detta gäller också den infrastruktur som vårt telenät, det s.k. accessnätet, utgör. För ett väl fungerande samhälle krävs att alla teleoperatörer har tillgång till detta nät på lika villkor. Det är en nödvändig förutsättning för att en sund konkurrens ska råda, vilket i sin tur är en förutsättning för tillväxt och sysselsättning.

Innan Telia Sonera bjuds ut till försäljning bör därför accessnätet och all den verksamhet som är direkt kopplad till det skiljas ut från bolagets övriga verksamhet och läggas i ett särskilt bolag. Statens ägande i detta bolag ska inte avyttras, utan staten ska även i framtiden ha kontrollen över infrastrukturen på telemarknaden.

I motion 2006/07:N12 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 4 yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att regeringen före försäljning av statens aktier i Telia Sonera måste vidta sådana åtgärder att konkurrenssituationen i det fasta nät som Telia äger förbättras; de fasta näten, inklusive mobilnätet, får inte övergå i ett privatmonopol.

Telia bildades 1993 genom bolagiseringen av Televerket. År 2000 börsintroducerades Telia, varvid statens ägande minskade till drygt 70 %. Efter ett riksdagsbeslut som tillåter regeringen att utan begränsningar förändra i ägandet, slogs Telia samman med finska Sonera och Telia Sonera bildades. Det svenska ägandet uppgår därefter till drygt 45 %.

Telia Sonera verkar i dag på en konkurrensutsatt marknad. Staten är dominerande ägare och den största kunden till företaget, och det uppstår därför lätt konflikter i förhållande till statens roll som reglerare av telekommarknaden.

Delar av Telia Sonera utgörs av fasta nät där naturligt monopol föreligger. Konkurrenten mellan de företag som använder sig av näten fungerar i dag dåligt. Ett exempel på detta är ADSL-marknaden. I dag fungerar Telia både som konkurrent på ADSL-marknaden gentemot andra leverantörer och som grossist till samma leverantörer. Både konkurrenterna och Post- och telestyrelsen har haft invändningar mot detta.

Miljöpartiet förordar en försäljning av Telia. Innan detta sker måste dock situationen med de fasta näten där naturligt monopol föreligger lösas. En försäljning av Telia där de fasta näten övergår till ett helt privat monopol är inte tillfredsställande. En väg framåt skulle kunna vara att det fasta nätet avknoppas och köps upp av staten. Miljöpartiet anser också att Telias mobila nät bör avknoppas och behållas i statlig ägo som en del av en viktig infrastruktur.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur Telias fasta nät ska hanteras innan en försäljning av statens andelar i Telia sker.

Försvarsutskottets ställningstagande

Under hela uppbyggnaden av totalförsvarets fasta telekommunikationer har Televerket, senare Telia AB, spelat en stor och i vissa fall avgörande roll. Försvarsmakten har investerat i och byggt upp försvarets telenät, för att ha ett robust och säkert alternativ till det civila telenätet. Försvarsmakten utnyttjar – och måste utnyttja – vissa delar av Telia Sonera AB:s (*tidigare Televerket*) fasta nät. Enligt vad försvarsutskottet erfarit inryms vissa av Försvarsmaktens sambandssystem i Telia Soneras anläggningar, samtidigt som vissa av företagets system inryms i Försvarsmaktens anläggningar. Med hänsyn till dessa anläggningars betydelse för rikets säkerhet måste de omges av ett mycket högt sekretesskydd. Telia Sonera AB bedriver således inom vissa delar av företaget en verksamhet som är av betydelse – eller synnerlig betydelse – för rikets säkerhet.

I samband med analysen och konsekvensbeskrivningen inför Televerkets bolagisering och privatisering skapades den särskilda nätskydds enheten inom Telia AB – numera Telia Sonera AB – för att säkerställa att Försvarsmaktens och totalförsvarets krav på hög sekretess rörande vissa sambandsförbindelser skulle kunna upprätthållas på ett trovärdigt sätt.

Försvarsutskottet anser det angeläget att det speciella arrangemang som skapats, beaktas vid en fortsatt försäljning av statens aktier i TeliaSonera, för att med hänsyn till rikets säkerhet upprätthålla en hög försvarssekretess kring vissa teleförbindelser. Även tillgången till telestationer och teleknutpunkter kan vara av betydelse för att skapa tillfälliga teleförbindelser för staber och förband. Att ersätta det nuvarande – ömsesidiga – beroendet av Telia Soneras anläggningar genom att bygga upp motsvarande inom Försvarsmakten är inte realistiskt.

Försvarsutskottet förordar att denna för rikets säkerhet betydelsefulla fråga blir prövad innan svenska staten reducerar sitt aktieinnehav väsentligt.

Stockholm den 10 maj 2007

På försvarsutskottets vägnar

Rolf Gunnarsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rolf Gunnarsson (m), Karin Enström (m), Peter Jonsson (s), Nils Oskar Nilsson (m), Staffan Danielsson (c), Allan Widman (fp), Mats Berglind (s), Isabella Jernbeck (m), Åsa Lindestam (s), Else-Marie Lindgren (kd), Gunilla Wahlén (v), Inger Jarl Beck (s), Rosita Runegrund (kd), Peter Rådberg (mp), Patrik Forslund (m), Peter Jeppsson (s) och Magdalena Streijffert (s).

BILAGA 5

Trafikutskottets yttrande

2006/07:TU2y

Försäljning av vissa statligt ägda företag

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har den 20 mars 2007 berett trafikutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag samt de sju motioner som väckts med anledning av propositionen.

Enligt riksdagsordningen bereder trafikutskottet bl.a. ärenden om elektroniska kommunikationer och IT-politik. Trafikutskottet behandlar mot denna bakgrund i sitt yttrande de delar av ärendet som berör företaget Telia Sonera AB (publ.) med anknytande frågor om marknaden för IT och elektroniska kommunikationer. Det gäller propositionens yrkande 2–5 och motionerna

- 2006/07:N9 av Kent Persson m.fl. (v) yrkandena 1–3,
- 2006/07:N10 av Thomas Östros m.fl. (s) yrkandena 1 och 2,
- 2006/07:N11 av Anne Marie Paulsson (m) yrkande 2,
- 2006/07:N12 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkandena 1 och 4.

I samband med ärendets beredning har näringsutskottet den 26 april 2007 anordnat en offentlig utfrågning om bl.a. försäljningen av Telia Sonera där företrädare för trafikutskottet deltog. I sammanhanget kan vidare nämnas att trafikutskottet tidigare under våren 2007 sammanträffat med Post- och telestyrelsen och informerats bl.a. om marknaden för bredband i Sverige och myndighetens syn på den fortsatta utvecklingen inom området.

Propositionen

Regeringen anser att det statliga ägandet av företag ska minskas. Efter en första genomgång av de statligt ägda företagen bedömer regeringen att försäljningsprocessen bör inledas med att minska ägandet i sex företag, varav ett är Telia Sonera AB (publ.). Regeringen föreslår mot denna bakgrund att bemyndigande ges för att avyttra hela eller delar av aktieinnehavet i sex av företagen. För Telia Sonera AB erinras om att riksdagen redan bemyndigat regeringen att utan begränsningar kunna förändra statens ägande i Telia AB (numera Telia Sonera AB). Regeringen föreslås vidare få bemyndigande att som likvid utöver kontanter motta aktier eller andra

former av tillgångar och att därefter avyttra dessa. Regeringen redovisar i propositionen hur den avser att genomföra försäljningsprocessen för de sex företagen. Regeringen föreslår vidare att riksdagen godkänner att de kostnader som uppkommer för staten i samband med åtgärder för försäljning av aktierna i de sex företagen får finansieras genom att de avräknas mot försäljningsintäkterna.

Motionerna

För Vänsterpartiet framhåller *Kent Persson m.fl. (v) i kommittémotion 2006/07:N9* att fungerande konkurrens på olika marknader och möjlighet att klara långsiktiga uppgifter, som att bygga en effektiv infrastruktur för IT, kräver fortsatt statliga företag och myndigheter. Vänsterpartiet avvisar mot denna bakgrund regeringens planer och föreslår att riksdagen avslår regeringens proposition (yrk. 1).

Motionärerna framhåller vidare att Telia Sonera AB är ett viktigt företag för samhällsutvecklingen och att det fasta telenätet är en strategisk del i dagens och framtidens infrastruktur. En privatisering av ”kopparnätet”, där staten helt fransäger sig möjligheten till insyn och påverkan, kan innebära att Sverige förlorar konkurrenskraft samtidigt som allas rätt till fast telefoni och bredband blir historia. Det fasta telefonnätet är en central del i samhällets infrastruktur och utgör ett naturligt monopol. Ett helt privatägt ”kopparnät” innebär sannolikt såväl sämre konkurrens som högre priser för bredbands- och telejtjänster. Vänsterpartiet anser att naturliga monopol ska ägas av offentliga organ. Mot bl.a. denna bakgrund föreslås att riksdagen återkallar vilande bemyndigande att sälja ut bl.a. Telia Sonera (yrk. 2).

Riksdagen bör vidare begära att regeringen före ett försäljningsbeslut skriftligen informerar riksdagen om den planerade försäljningen och vilka alternativ som värderats samt om de bärande argumenten för planerat beslut (yrk. 3).

Socialdemokraterna erinrar i sin *kommittémotion 2006/07:N10 av Thomas Östros m.fl. (s)* om att det statliga ägandet har varit av mycket stor vikt för bl.a. Telia Soneras utveckling under en period av sammanslagningar och internationell expansion. I dag spelar företaget en avgörande roll för Sveriges position som ett ledande IT- och telekomland. Trots att utförsäljningarna kan förmodas få mycket stora följder för de marknader där bolagen är verksamma, för huvudkontorens placering, företagets forskning och utveckling samt sysselsättningen saknar propositionen helt analyser om utförsäljningarnas konsekvenser. Propositionen ger enligt motionärerna i stället en mycket bristfällig grund för ett riksdagsbeslut där hela utförsäljningsprocessen, utan föregående konsekvensanalys och utan några restriktioner från riksdagen, överläts till regeringen. Motionärerna föreslår mot bl.a. denna bakgrund att propositionen avslås (yrk. 1).

Enligt motionärerna ger propositionen inte heller några godtagbara besked om konsekvenserna av olika handlingsalternativ för Telia Sonera och det fasta telenätet. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med en redogörelse för olika handlingsalternativ innan en eventuell försäljning av statens innehav i Telia Sonera inleds. Bland annat bör lämpligheten av att på olika sätt separera det fasta telenätet från Telia Soneras övriga verksamhet undersökas (yrk. 2).

Anne Marie Paulsson (m) påtalar i *motion 2006/07:N11* att några av de bolag som ska säljas innehåller verksamheter som inte bör privatiseras. Hit räknas infrastruktur som regelmässigt betraktas som naturliga monopol t.ex. det s.k. accessnätet. För ett väl fungerande samhälle krävs enligt motionären att alla teleoperatörer har tillgång till detta nät på lika villkor. Innan Telia Sonera bjuds ut till försäljning bör därför accessnätet och anknytande verksamhet skiljas från bolagets övriga verksamhet och läggas i ett särskilt företag. Statens ägande i detta bolag ska enligt motionären inte avyttras, utan staten ska även i framtiden ha kontrollen över infrastrukturen på telemarknaden.

Miljöpartiet föreslår i sin *partimotion 2006/07:N12* av *Peter Eriksson m.fl.* att riksdagen avslår regeringens proposition (yrk. 1). När det gäller Telia Sonera konstaterar motionärerna att företaget i dag verkar på en konkurrensutsatt marknad. Staten är dominerande ägare och den största kunden till företaget, och det uppstår därför lätt konflikter i förhållande till statens roll som reglerare av marknaden för telekommunikationer. Delar av Telia Sonera utgörs av fasta nät där naturligt monopol föreligger. Konkurrensen mellan de företag som använder sig av näten fungerar i dag dåligt. Miljöpartiet förordar därför en försäljning av Telia Sonera. Innan detta sker måste dock situationen med de fasta näten, där naturligt monopol föreligger, lösas. En försäljning av Telia Sonera där de fasta näten övergår till ett helt privat monopol dömer motionärerna ut som otillfredsställande. En väg framåt skulle kunna vara att det fasta nätet avskiljs och köps upp av staten. Miljöpartiet anser också att Telia Soneras mobila nät bör avskiljas och behållas i statlig ägo som en del av en viktig infrastruktur. Motionärerna framhåller därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur Telia Soneras fasta nät ska hanteras innan en försäljning av statens andelar i företaget sker (yrk. 4).

Bakgrund

Förklaring av några begrepp

Med *accessnät* avses förbindelsen mellan abonnenter och olika huvudpunkter, noder, i det elektroniska kommunikationssystemet. I det fasta telenätet utgörs accessnätet i huvudsak av kopparledning mellan abonnenter och

den lokala telestationen. Det finns även andra exempel på fasta accessnät som kabel-tv-nät, fiberförbindelse och elnät liksom trådlösa accessformer som WLAN, Wimax, 2 G, 3 G och satellit.

Det finns ingen officiell definition av begreppet *bredband*. I Nationalencyklopedin (1999) anges: "Bredband är kommunikation över datornät som kan överföra ett brett spektrum av frekvenser och därmed uppnå hög överföringshastighet." Gränsen för vad som räknas som bredband är därmed inte fast definierat utan har tenderat att öka över tiden. I riksdagens IT-politiska beslut våren 2000 användes en beskrivning av bredband som minst 2 megabit per sekund i båda riktningarna. Det innebär datakommunikation med hög kapacitet, tillräckligt för att man ska kunna överföra rörliga bilder och ljud. I sammanhanget kan nämnas att Post- och telestyrelsen i en rapport tidigare i vår angett att en bredbandsteknik som endast medger fast access med 128 kilobit per sekund i dag inte kan anses motsvara det stora flertalet kunders behov och är inte framtidssäker (*Förslag till bredbandsstrategi för Sverige*). Mot bakgrund av den stora andel hushåll som i dag har tillgång till accesser med överföringshastigheter som uppgår till minst 2 megabit per sekund nedströms samt med beaktande av att andelen sådana kunder ökar stadigt är PTS uppfattning i stället att för att en slutkund i dag ska kunna anses ha tillgång till en effektiv bredbandsinfrastruktur krävs att accessförbindelserna medger överföringshastigheten på minst 128 kilobit per sekund och kan uppgraderas till en nedströmshastighet om minst 2 megabit per sekund.

LLUB (Local Loop Unbundling) möjliggör tillträde för andra operatörer att erbjuda exempelvis bredband genom det fasta telenätets accessnät.

xDSL är en samlingsbeteckning på en familj av tekniker där man använder digitala modem på vanlig telefontråd för att möjliggöra bredbandskommunikation. Vilken typ av digitalt system som sänds över ledningen framgår av den bokstav som ersätter x. Exempel på beteckningar är *ADSL*, *SDSL* och *VDSL*.

1993 års riksdagsbeslut

Riksdagen behandlade våren 2003 frågor om bl.a. en ny telelag och en förändrad verksamhetsform för Televerket. I regeringens proposition om vissa frågor inom Kommunikationsdepartementets område (prop. 1992/93:132) togs bl.a. frågan upp om en uppdelning av Televerket i en nät- respektive en tjänstedel i samband med att Televerket förutsattes ombildas till aktiebolag. I propositionen gjordes bedömningen att en uppdelning varken var eftersträövansvärd eller nödvändig för att få till stånd ökad konkurrens på den svenska telemarknaden. Förslag om att organisatoriskt avskilja Televerkets nät och i praktiken splittra verket i två delar överensstämde enligt propositionen inte med den faktiska tekniska utvecklingen inom telekommunikationsområdet. Den tekniska utvecklingen som utveck-

lingen av optofiberteknik, radioteknik och satelliter ledde enligt departementschefen till ett minskat beroende av det allmänna telenätet. I propositionen erinras också om att delvis parallella nät har byggts upp av Banverket och Svenska Kraftnät. Vidare angavs att integrationen ökar mellan nät och teletjänster. Även om vissa teletjänster kan erbjudas relativt oberoende av nätet, bedömdes sålunda att alltfler tjänster kommer att vara helt integrerade med nätet i s.k. kombinerade tjänster.

Trafikutskottet angav vidare i sitt betänkande 1992/93:TU30, i samband med frågan om Televerkets bolagisering, att man delade departementschefens bedömning att regleringsstrukturen på teleområdet bör vara sådan att staten ska kunna säkerställa telesystemets grundläggande funktion, oberoende av ägarförhållandena hos de på marknaden fungerande operatörerna. Regeringens förslag till lagregler tillgodosåg enligt utskottets mening detta krav.

EG:s regelverk för elektroniska kommunikationer

Under åren 2001 och 2002 beslutade Europaparlamentet och rådet om ett nytt regelverk för elektroniska kommunikationer. Regelverket omfattar fem harmoniseringsdirektiv bestående av ett ramdirektiv och fyra särdirektiv samt ett beslut om radiospektrumspolitik inom gemenskapen. I Sverige är regelverket genomfört huvudsakligen genom lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK), men det har även givit upphov till ändringar i rättegångsbalken, sekretesslagen (1980:100), lagen (1998:31) om standarder för sändning av TV-signaler, radio- och TV-lagen (1996:844) och lagen (2000:121) om radio- och teleterminalutrustning.

För närvarande pågår en översyn inom kommissionen av regelverket för elektroniska kommunikationer. Inför översynen har medlemsstaterna och andra intressenter getts möjlighet att komma in med synpunkter på hur regelverket har fungerat. Baserat på de inkomna synpunkterna och några oberoende rapporter som kommissionen också låtit beställa, presenterade kommissionen i juni ett meddelande, KOM(2006)334, som redovisar de ändringar som kommissionen anser behöver göras i regelverket. I samband med meddelandet presenterade också kommissionen en konsekvensanalys, SEK(2006)817, ett mer utvecklat arbetsdokument, SEK(2006)816, samt ett förslag till revidering av rekommendationen över relevanta marknader, SEK(2006)837.

Ett svenskt svar skickades in till kommissionen i oktober 2006. I det svenska svaret har Sverige i stort stött kommissionens ambition, vilken innebär att man utvecklar nuvarande regelverk och behåller den grundläggande principen om förhandsreglering genom vilken regleringsmyndigheterna ges möjlighet att utfärda särskilda skyldigheter mot företag med betydande inflytande på de marknader där inte tillfredsställande konkur-

rens råder. Sverige har också stött ambitionen om en mer marknadsanpassad och flexibel radiospektrumstilldelning och effektivare regler för överklagandeprocessen.

Kommissionen har därefter tidigare i vår presenterat en rapport om elektroniska kommunikationer, KOM(2007)155, där man bl.a. granskat marknad och regleringsstruktur inom området. Av rapporten framgår bl.a. att bredbandspenetrationen varierar betydligt inom EU och att Sverige innehar en position bland de länder där nätet är mest utbyggt. Som en viktig förklaringsfaktor för snabb bredbandsutbyggnad anges konkurrerande infrastruktur. Effektiv marknadsreglering tillmäts också enligt rapporten betydelse för utbyggnaden av bredbandsaccess. Som slutsats anger kommissionen att även om det gällande regelverket verkar för att skapa konkurrens och därmed åtföljande fördelar för konsumenterna finns områden där en gemensam marknad för e-kommunikationer inte uppnås inom ramen för nuvarande regelverk. I rapporten aviseras att kommissionen avser att återkomma med förslag i ärendet senare under år 2007.

Några aktuella utredningar

Effektivare LEK

Den tidigare regeringen uppdrog hösten 2005 åt en särskild utredare att se över beslutsprocessen enligt lagen om elektroniska kommunikationer (LEK). Utredaren, generaldirektör Urban Karlström, redovisade i oktober 2006 sitt uppdrag i utredningen *Effektivare LEK (SOU 2006:88)* där han konstaterar att det i dag finns en betydande regleringsosäkerhet på marknaderna för elektronisk kommunikation. Den hämmar enligt utredaren såväl investeringsutvecklingen som försvårar möjligheterna att etablera fungerande konkurrens och därmed utbudet av tjänster till konsumenterna.

Enligt utredarens uppfattning fungerar den grundläggande ansvarsfördelningen mellan myndigheterna tillfredsställande. Däremot bör samarbetet mellan Post- och telestyrelsen (PTS) och Konkurrensverket förbättras och utvecklas. Även beslutsprocessen inom PTS kan förbättras. De problem utredaren noterat på dessa områden bidrar till regleringsosäkerheten. Utredningen konstaterar också att den utdragna handläggningen av målen från PTS utgör ett allvarligt problem och försenar genomförandet av regleringen.

Enligt utredningen beror de långa överklagandeprocesserna i första hand på att förvaltningsprocesslagens regler, som styr processerna i de allmänna förvaltningsdomstolarna, inte är anpassade för att driva på ett avgörande i målen från PTS. Om parterna önskar att lägga till ytterligare skrifter finns det små möjligheter för domstolarna att förhindra detta. En annan faktor som, enligt utredningen, leder till utdragna processer är möjligheten att överklaga till som mest tre domstolsinstanser. Utredningen presenterar mot denna bakgrund ett antal förslag till förändringar i bl.a. LEK. Syftet med

förslagen är att minska regleringsosäkerheten och bidra till att den reglering som under överskådlig tid är nödvändig på delar av området för elektronisk kommunikation blir väl avvägd.

Hinder för utbyggnad av bredband

Post- och telestyrelsen har på regeringens uppdrag identifierat hinder för att utnyttja infrastruktur med hög överföringskapacitet i alla delar av landet. I januari 2007 presenterade PTS rapporten *Hinder för utbyggnad av bredband* – (PTS-ER-2007:3) där det framhålls att det största hindret för etablering av bredband i hela landet grundar sig i det faktum att Sverige är ett till ytan stort land med en låg befolkningstäthet. Uppskattningsvis cirka fem procent av Sveriges befolkning är ansluten till en telestation som inte kan erbjuda bredband via xDSL-teknik. Andra bredbandstekniker kan bidra med ytterligare täckning, men en rad faktorer gör att det alltfjämt finns hushåll och företag som inte kan få tillgång till infrastruktur med hög överföringskapacitet.

PTS anger vidare att myndighetens tillsyn på LLUB-området (möjlighet för andra än accessägare att få tillgång till kopparförbindelsen i accessnätet) tyder på att det finns betydande problem för operatörer som vill ha tillträde till Telia Soneras nät. Dessa problem bidrar till att hindra en effektiv konkurrens på bredbandsmarknaden. Det är PTS uppfattning att de redovisade hindren på ett allvarligt sätt hämmar en fortsatt bredbandsutbyggnad i Sverige.

Förslag till bredbandsstrategi för Sverige

Post- och telestyrelsen har i februari 2007 presenterat rapporten *Förslag till bredbandsstrategi för Sverige* (PTS-ER-2007:7) där strategier presenteras för den fortsatta bredbandsutbyggnaden. Enligt PTS krävs en rad offentliga insatser för att nå tillgänglighetsmålet om bredband till alla senast år 2010

Som en nyckel för att få bättre bredbandskonkurrens behandlas i rapporten Telia Soneras accessnät. För att öka förutsättningarna för effektiv konkurrens och minska riskerna för snedvridning av konkurrensen behövs enligt PTS en effektiv modell som säkerställer likabehandling av operatörer vid tillträden till det metallbaserade accessnätet. En modell för likabehandling bör inte bara åstadkomma ett effektivt och lika tillträde till nätet utan även bidra till att minska trögheten samt öka förutsägbarheten på marknaden. En sådan förändring skulle stärka förutsättningarna för marknadens aktörer att göra effektiva investeringar och skapa innovationer. En modell av det angivna slaget torde vara gynnsam för alla aktörer på marknaden, inklusive den reglerade aktören, och därigenom bidra till väsentliga vinster för konsumenterna och samhället i stort.

Erfarenheter från PTS tillsyn visar emellertid att marknaden för oförädlade tillträden till Telia Soneras metallbaserade accessnät (LLUB-marknaden) alltfjämt präglas av betydande konkurrensproblem. Problemen yttrar

sig bl.a. i form av diskriminerande beteenden. Under nuvarande förutsättningar kan man således inte tala om en fungerande marknadsplats där köpare och säljare möts på konkurrensneutrala villkor. Flera olika modeller för likabehandling vid tillträden till det metallbaserade accessnätet skulle enligt PTS kunna vara tänkbara i Sverige. PTS uppfattning är att den mest ändamålsenliga modellen är en modell som bygger på en funktionell separation av Telia Sonera.

Av rapporten framgår vidare att PTS ställer sig positiv till en lösning där Telia Sonera frivilligt genomför en starkare legal separation än den som finns i koncernen i dag, med bl.a. kvalificerade gränser för informationsutbyte mellan bolagen. Vid en rättslig analys av de övriga möjligheterna att genomföra förslaget om en reviderad modell för likabehandling kan PTS konstatera att under det nuvarande regelverket i LEK, lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation, är möjligheterna att ålägga någon form av separation som en sektorspecifik skyldighet sannolikt ytterst begränsade. Det kan däremot inte uteslutas att den förestående ändringen av det direktivpaket som utgör grunden för LEK kommer att medföra möjligheter för regleringsmyndigheterna att ålägga funktionell separation som en skyldighet för en operatör med betydande inflytande på en viss marknad. Direktivförändringarna kan dock träda i kraft först omkring 2009–2010. Med hänsyn till att bredbandsmarknaden för närvarande befinner sig under kraftig tillväxt är det PTS uppfattning att en reviderad modell för likabehandling vid tillträden till Telia Soneras accessnät inte kan anstå så länge. Staten bör enligt PTS, som storägare i Telia Sonera, också aktivt verka för att Telia Sonera självmant genomför en funktionell separation som lever upp till den modell för likabehandling som PTS föreslår.

Trafikutskottets ställningstagande

Fråga om avslag på propositionen

Trafikutskottet anser att IT-politiken har en stor betydelse för att skapa fortsatt tillväxt och välbefinnande i hela landet. Tillgången till en modern IT-infrastruktur är avgörande för företagares möjlighet att utveckla sin verksamhet och därigenom ge möjlighet till nya jobb och tillväxt i hela landet. IT-infrastrukturen är även en viktig förutsättning för utveckling av offentliga tjänster och medborgarnas möjlighet att kunna ta del av dessa tjänster.

Sverige har en stark ställning på IT-området. Under den tidigare borgerliga regeringen skedde ingången mot IT-samhället genom initiativet att år 1994 tillkalla en särskild kommission ledd av statsministern för att främja en bred användning av informationstekniken i Sverige. Kommissionens arbete var inriktat på att främja användningen av informationstekniken. Det innebar att fokus riktades mot användarna snarare än mot tillverkarna, mot applikationerna snarare än mot infrastrukturen. Det grundades på synen att med en bred användning av informationstekniken stimuleras också nödvändiga infrastrukturella investeringar, liksom de producenter som är verksamma på informationsteknikens område.

Utskottet konstaterar att under de senaste åren har Sveriges position på IT-området något försvagats trots i och för sig omfattande statliga ekonomiska insatser, inte minst i form av stöd för att bygga ut infrastrukturen i landet. Enligt utskottets mening är det angeläget att förutsättningar som möjliggör att landet kan återta sin tätposition och utvecklas vidare mot ett informationssamhälle som ett medel att höja livskvaliteten och öka vårt lands internationella konkurrenskraft läggs fast.

För att utveckla en framtidsanpassad infrastruktur på IT-området är det enligt trafikutskottets mening viktigt med tydliga roller genom bl.a. en väl utformad reglering som främjar konkurrens, kundanpassade lösningar och fortsatt teknisk utveckling. Regleringsstrukturen bör vara sådan att staten kan säkerställa infrastrukturens grundläggande funktion, oberoende av ägarförhållandena hos de på marknaden fungerande operatörerna. Staten har därvid ett ansvar att utveckla en effektiv marknadsreglering och främja forskning och utveckling men även att trygga tillfredsställande kommunikationer i områden där marknaden inte förmår klara detta på affärsmässiga villkor.

Utskottet anser mot denna bakgrund att regeringens proposition är väl ägnad att lägga grunden för en ändamålsenlig utveckling inom området. Med de ytterligare frågor som utskottet förutsätter kommer att övervägas inom ramen för det fortsatta beredningsarbetet möjliggörs en ändamålsenlig utveckling av den elektroniska infrastrukturen mot ett informationssamhälle för alla. Utskottet anser därför, från de utgångspunkter trafikutskottet har att bereda, att näringsutskottet bör ogilla de motionsförslag som före-

slår att propositionen avslås. Motionerna 2006/07:N9 av Kent Persson m.fl. (v) yrkande 1, 2006/07:N10 av Thomas Östros m.fl. (s) yrkande 1 och 2006/07:N12 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 1 bör följaktligen avstyrkas.

Accessnätet och försäljningsprocessen för Telia Sonera m.m.

Med anledning av de motionsförslag som väckts om försäljningsförfarandet och den nymornade oro som flera motionärer synes hysa för att trygga en konkurrensneutral tillgång till infrastrukturen och accessnätet vill trafikutskottet behandla det pågående reformarbetet för att utveckla marknaden för elektroniska kommunikationer.

Som redovisats tidigare har en statlig utredning nyligen presenterat sina förslag i syfte att utveckla en effektivare reglering inom området elektroniska kommunikationer. Efter remissbehandling har regeringen den 26 april 2007 beslutat om en lagrådsremiss med förslag till åtgärder för att effektivisera lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. Förslagen syftar till att förkorta handläggningstiden och effektivisera processen hos de allmänna förvaltningsdomstolarna i mål enligt den berörda lagen. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2008. Enligt vad utskottet erfarit förväntas en proposition i ärendet komma att lämnas till riksdagen senare under maj månad. Utskottet konstaterar att lagrådsremissen har tagit upp viktiga frågor för att undanröja besvärande problem med den nuvarande regleringens utformning. Trafikutskottet välkomnar därför den aviserade propositionen och förutsätter att riksdagen därmed inom en snar framtid ges beslutsunderlag för att kunna fatta beslut som leder till att marknaden för elektroniska kommunikationer effektiviseras.

Utskottet vill vidare lyfta fram att statsrådet Åsa Torstensson i ett interpellationssvar den 30 mars 2007 angett att PTS förslag om en bredbandsstrategi för Sverige för närvarande bereds inom Näringsdepartementet. Rapporten avses kompletteras med kunskap om hur de geografiska områden, de s.k. vita fläckarna där det i dag inte finns utbyggda bredband, kan ges en tillfredsställande standard. Av svaret framgår att regeringens utgångspunkt för den fortsatta utbyggnaden av bredband är att den i huvudsak ska ske i marknadens regi. Regeringens roll är här enligt statsrådet att verka för en reglering som främjar sådan utbyggnad och som även ger förutsättningar för tjänstekonkurrens. Sverige arbetar för detta bl.a. inom den översyn av det europeiska regelverket som nu sker. Statsrådet efterlyste vidare, bl.a. mot bakgrund av erfarenheter från nuvarande stöd, en närmare utvärdering av vilka åtgärder som bäst främjar fortsatt utbyggnad av bredband i hela landet. Utskottet välkomnar statsrådets tydliga viljeinriktning för att skapa effektivare förutsättningar för att utveckla informationsteknikens användning i hela landet.

Trafikutskottet har vidare informerats om att regeringen den 19 april 2007 gett PTS i uppdrag att utreda förutsättningarna för och lämna förslag till reglering om vertikal separation av teleoperatörer med en dominerande ställning inom accessnät. PTS ska även utreda möjligheten att, i stället för att ålägga en operatör att genomgå en vertikal separation, godta åtaganden om åtgärder som ett företag med dominerande ställning gör och som syftar till att säkerställa icke-diskriminering och transparens. Arbetet ska syfta till att skapa klara och tydliga spelregler för alla aktörer på marknaden. PTS ska redovisa sina förslag senast den 15 juni i år. Utskottet välkomnar regeringens uppdrag till PTS och vill framhålla angelägenheten av att PTS kan utarbeta ett förslag till reglering som skapar bättre förutsättningar för att fler hushåll ska kunna få effektiva och attraktiva möjligheter till bredbandskommunikation.

Trafikutskottet konstaterar vidare att för att åstadkomma en effektiv marknad är den fortsatta utvecklingen av regelverket inom EU för området elektroniska kommunikationer av stor betydelse. Som framgått av den tidigare redovisningen pågår för närvarande en omfattande översyn av regelverket inom området. Som underlag för översynen ligger bl.a. de problem som visat sig i flera medlemsländer, inklusive Sverige, att åstadkomma en väl fungerande marknad för elektroniska kommunikationer genom att en dominerande operatör besitter strategiska delar av den relevanta infrastrukturen. Enligt vad utskottet erfarit vad gäller det pågående reformarbetet inom EU väntas förslag till ändringsdirektiv av regelverket presenteras senare under år 2007. Trafikutskottet följer med stort intresse den pågående beredningsprocessen inom EU och avser framgent att verka för att de utgångspunkter utskottet finner relevanta för att främja en effektivare reglering av marknaden för elektroniska kommunikationer beaktas.

Efter denna beskrivning av vår syn på det pågående förändrings- och reformarbetet övergår trafikutskottet till att behandla propositionens förslag till hur regeringen avser att genomföra försäljningsprocessen vad gäller företaget Telia Sonera. I propositionen föreslås att riksdagen lämnar bemyndigande att som likvid utöver kontanter motta aktier eller andra former av tillgångar och att därefter avyttra dessa. Regeringen föreslår vidare bl.a. att riksdagen godkänner att de kostnader som uppkommer för staten i samband med åtgärder för försäljning av aktierna i de sex företagen får finansieras genom att de avräknas mot försäljningsintäkterna.

Trafikutskottet har inga invändningar mot regeringens förslag vad gäller företaget Telia Sonera. Utskottet förutsätter samtidigt att inom ramen för det fortsatta beredningsarbetet ges rådrudd och förutsättningar att beakta resultatet av pågående reform- och utredningsarbete inom området elektroniska kommunikationer. Utgångspunkten bör därvid vara att skapa goda förutsättningar för att trygga och utveckla väl fungerande, effektiva och framtidsinriktade elektroniska kommunikationer i alla delar av landet.

Trafikutskottet förordar mot denna bakgrund att näringsutskottet tillstyrker propositionens yrkande 2–5. Utskottet är därmed inte berett att förorda att det bemyndigande som riksdagen utfärdat våren 2001 om att utan begränsningar kunna förändra statens ägande i det tidigare företaget Telia återkallas. Av utskottets ställningstagande följer vidare att näringsutskottet bör avstyrka motionerna 2006/07:N9 av Kent Persson m.fl. (v) yrkandena 2–3, 2006/07:N10 av Thomas Östros m.fl. (s) yrkande 2, 2006/07:N11 av Anne Marie Paulsson (m) yrkande 2 och 2006/07:N12 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 4. Syftet med motionsförslag om att åstadkomma en väl fungerande marknad inom området elektroniska kommunikationer förutses komma att väl tillgodoses.

Stockholm den 8 maj 2007

På trafikutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Jan-Evert Rådström (m), Christina Axelsson (s), Margareta Cederfelt (m), Sven Bergström (c), Christer Winbäck (fp), Claes-Göran Brandin (s), Sten Nordin (m), Marie Nordén (s), Annelie Enochson (kd), Lisbeth Grönfeldt Bergman (m), Peter Pedersen (v), Pia Nilsson (s), Ingemar Vänerlöv (kd), Karin Svensson Smith (mp), Eliza Roszkowska Öberg (m) och Désirée Liljevall (s).

Avvikande meningar

1. Fråga om avslag på propositionen

(s, v, mp)

Vi anser att det statliga ägandet har varit av mycket stor vikt för bl.a. Telia Soneras utveckling under en period av sammanslagningar och internationell expansion. I dag spelar företaget en avgörande roll för Sveriges position som ett ledande IT- och telekomland. Trots att utförsäljningarna kan förmodas få mycket stora följder för de marknader där bolagen är verk-samma, för huvudkontorens placering, företagens forskning och utveckling samt sysselsättningen saknar propositionen helt analyser om utförsäljning-arnas konsekvenser. I propositionen beaktas heller inte det omfattande berednings- och utredningsarbete som pågår såväl nationellt som internatio-nellt när det gäller utformningen av ett mer effektivt och framtidsinriktat regelverk för elektroniska kommunikationer.

Vidare berör inte propositionen med ett ord de allvarliga frågetecken och invändningar som riktats mot en utförsäljning av Telia Sonera av olika intressen i samhället, alltifrån konkurrensvårdande organ till Försvars-makten med hänsyn till omsorgen om rikets säkerhet. Vi vill vidare peka på att en förändrad ägarbild kan riskera att vi får ett bristande säkerhets-skydd för landet kritisk information om telesystemets struktur och place-ring av centrala anläggningar för försvarsmakten. Belysande för proportio-nens brister är också att regeringen under ärendets beredning i Riksdagen funnit sig föranledd att uppdra åt Post- och telestyrelsen att snabbutreda möjligheten att införa en vertikal separering av teleoperatörer med en domi-nerande ställning inom accessnätet. Dock utan att på något sätt klargöra hur denna viktiga fråga påverkar det begärda mandatet att sälja ut Telia Sonera. Propositionen ger därmed enligt vår mening en bristfällig grund för ett riksdagsbeslut där hela utförsäljningsprocessen, utan föregående kon-sekvensanalys och utan några restriktioner från riksdagen, överläts till regeringen. Ideologiska drivkrafter och intresset att maximera kortsiktiga kommersiella intressen synes därmed kommit i första rum till förfång för sunt förnuft, målet att utveckla ett informationssamhälle för alla och respek-ten för riksdagen som institution.

Vi anser därför att näringsutskottet bör tillstyrka motionerna 2006/07:N9 av Kent Persson m.fl. (v) yrkande 1, 2006/07:N10 av Thomas Östros m.fl. (s) yrkande 1 och 2006/07:N12 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 1 och avslå propositionen.

2. Accessnätet och försäljningsprocessen för Telia Sonera m.m.

(s, v, mp)

Vi anser att Telia Sonera AB är ett viktigt företag för samhällsutvecklingen och att det fasta telenätet är en strategisk del i dagens och framtidens infrastruktur. En privatisering av accessnätet, där staten helt frånsäger sig möjligheten till insyn och påverkan, kan innebära att Sverige förlorar konkurrenskraft samtidigt som allas rätt till fast telefoni och bredband blir historia. Det fasta telefonnätet är en central del i samhällets infrastruktur och utgör ett naturligt monopol. Ett helt privatägt accessnät innebär sannolikt såväl sämre konkurrens som högre priser för bredbands- och teletjänster. En försäljning av Telia Sonera där de fasta näten övergår till ett helt privat monopol är därför enligt vår mening oacceptabelt.

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med en redogörelse för olika handlingsalternativ innan en eventuell försäljning av statens innehav i Telia Sonera övervägs. Bland annat bör lämpligheten av att på olika sätt separera det fasta telenätet från Telia Soneras övriga verksamhet undersökas.

Vi anser därför att näringsutskottet bör föreslå riksdagen att ge regeringen till känna vad som ovan anförts. Därmed tillstyrks motionerna 2006/07:N9 av Kent Persson m.fl. (v) yrkande 3, 2006/07:N10 av Thomas Östros m.fl. (s) yrkande 2 och 2006/07:N12 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 4.

BILAGA 6

Offentlig utfrågning om försäljning av vissa statligt ägda företag

Torsdagen den 26 april kl. 08.30–11.55

Riksdagens förstakammarsal

Program

- 08.30 Inledning av utskottets ordförande Karin Pilsäter (fp)
- 08.35 Telia Sonera
- Generaldirektör Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen (PTS)
 - Generaldirektör Claes Norgren, Konkurrensverket
 - Generalmajor Christer Lidström, Försvarsmakten
 - Generalsekreterare Mikael von Otter, Näringslivets telekommunikationsförening
 - Verkställande direktör Johan Lindgren, Telenor Sverige
 - Verkställande direktör Niclas Palmstierna, Tele 2 Sverige
 - Verkställande direktör Anders Bruse, Telia Sonera Sverige
 - Frågor till inledarna
- 10.05 Kaffepaus
- 10.25 SBAB
- Generaldirektör Claes Norgren, Konkurrensverket
 - Annika Hernodh, chef för Konsumenternas bank- och finansbyrå
 - Frågor till inledarna
- 11.00 Kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell
- Inledning om regeringens förslag
 - Frågor från utskottens ledamöter

Karin Pilsäter (fp), ordförande: Jag förklarar näringsutskottets öppna utfrågning med anledning av regeringens förslag om försäljning av vissa statligt ägda företag öppnad. Vi i näringsutskottet har särskilt bett ledamöter i trafikutskottet, finansutskottet och försvarsutskottet att vara med. Utfrågningen är givetvis öppen för alla intresserade både inom och utom riksdagen.

Anledningen till utfrågningen är att regeringen har lagt fram en proposition för riksdagen där man begär ett bemyndigande att sälja vissa statliga företag. Det är SBAB, Vin & Sprit och Vasakronan och så har man redan ett bemyndigande att sälja statens aktier i de börsnoterade företagen Telia Sonera, Nordea och OMX. Man begär också ett bemyndigande att som betalning få ta emot antingen kontanter eller aktier för att man ska kunna använda det för olika typer av strukturaffärer som kan lösas in i kontanter senare.

Med anledning därav har vi beslutat att hålla en offentlig utfrågning för att få ytterligare svar och kompletterande information som underlag för det beslut som kommer.

Utfrågningen består av tre pass. Det första handlar om Telia Sonera, beroende på att väldigt mycket av diskussionen har handlat om kopparnätet och vad som händer med bredbandsstrategier och så vidare om man förändrar statens ägande i Telia. Det andra passet handlar om bolånemarknaden och vad som kan hända på bolånemarknaden om staten avyttrar SBAB. Det tredje passet handlar om att helt enkelt be kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell från talarstolen svara på frågor. Mats Odell är ansvarigt statsråd.

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Tack för förtroendet att få komma hit. Ärade fru ordförande, vice ordförande, ärade riksdagsledamöter! Den här hearingen är en delmängd av ett stort komplex. Något som ibland glöms bort i diskussionerna om Telia Sonera, dess nät och de andra operatörer som vill ha tillgång till nätet är vilket resultat vi egentligen stävar efter att uppnå på bredbandsmarknaden (*bild 1 och 2; se bilaga 7*). Målet är att skapa ett klimat av stabilitet och långsiktighet som stimulerar investeringar i Sverige, nationella och internationella investeringar. Då vågar bredbandsoperatörerna, både de större som Telia Sonera, Telenor och Tele 2 och de mindre operatörerna att satsa. Ökade investeringar leder till nytta för de svenska bredbandskonsumenterna, eftersom konkurrensen mellan operatörer ger större utbud och lägre priser.

Hur ser vi då till att skapa ett bra klimat för investeringar på bredbandsområdet och vem ska ta ansvar för detta?

För det första: Konkurrens inom bredband måste i stora delar av Sverige bygga på att fler operatörer får tillgång till Telia Soneras accessnät.

För det andra måste operatörerna, för att känna sig trygga med spelreglerna och våga satsa, vara förvissade om att det finns en fungerande modell för likabehandling. Det ska inte råda något som helst tvivel eller någon tvekan om att Telia Sonera kan ha en särskild roll som nätägare

och som konkurrent till sina grossistkunder. Därför menar vi att det är staten som ska ta ansvar för att det finns ett regelverk som garanterar ett gynnsamt investeringsklimat för bredband i Sverige.

Dagens modell, som bygger på att PTS beslutar om skyldigheter, något som vi i hela EU-familjen gör, för Telia Sonera som därefter bedriver tillsyn över de besluten är tyvärr inte tillräckligt effektiv (*bild 3*).

Telia Soneras informationsövertag är mycket stort, inte bara gentemot företagets konkurrenter utan även mot PTS som tillsynsmyndighet. Tillsynsarbete måste ofta inskränka sig till enskilda detaljer, vilket gör det svårt att komma åt de ofta komplexa problem som finns. Det får inte i dag råda något tvivel om att problemen är grundläggande och omfattande och att de bottnar i Telia Soneras kontroll över det kopparbaserade telenätet i dag, men det migrerade nätet, eftersom teknikutvecklingen går så fort, är en grundbult som når i stort sett alla svenskar.

Problemen har funnits i 15 år, ända sedan konkurrerande operatörer började ta sig in på marknaden. Samtidigt som konkurrensen successivt har ökat med hjälp av särskilda regler som främjar konkurrensen har också problemen blivit mer komplexa. Frågan om Telia Soneras trovärdighet som grossistorganisation med skyldighet att behandla alla lika har ställts på sin spets.

Det vi visade i februari med den rapport som vi kom ut med och som hette *Förslag till bredbandsstrategi för Sverige* är att det behövs en ny modell för likabehandling, en trovärdig modell för likabehandling. Först då kan vi få en fungerande marknadsplats mellan Telia och grossistkunderna och få det att fungera och komma till stånd, en marknadsplats som stimulerar investeringar och som är gynnsam för alla aktörer på bredbandsområdet som vill vara på den marknaden.

Vilka åtgärder behövs för att skapa en ny och starkare modell för likabehandling? PTS undersökte i rapporten möjliga alternativa modeller och fann att den lösning på problemet som är minst ingripande och därför naturlig att ta till är den funktionella separationen inom Telia Sonera (*bild 4*). En sådan modell skulle långsiktigt avlägsna såväl incitamenten som möjligheten för Telia Sonera att särbehandla grossistkunderna jämfört med sin egen konkurrerande organisation för bredbandsförsäljning.

En funktionell separation innebär i korthet att inom Telia Sonera bygga vattentäta skott mellan försäljning av grossistprodukter som gäller det fasta nätet och övrig verksamhet. Den modell PTS föreslår har många likheter med den brittiska modellen *open reach*, där en enhet inom British Telecom hanterar grossistförsäljningen och är tydligt avskild från övrig verksamhet inom bolaget.

Erfarenheterna från Storbritannien är positiva både vad gäller konkurrensklimatet och British Telecom som bolag vars börskurs pekar signifikant uppåt efter förändringen. Vi tror att en förändring i den här riktningen förmodligen skulle vara positiv även för Telia Sonera. PTS har

i dag ingen möjlighet att tvinga fram en funktionell separation. PTS föreslog därför i rapporten att staten i egenskap av ägare för Telia Sonera bör verka för att företaget självmant genomför en funktionell separation.

Dessutom föreslog vi i rapporten att regeringen ska utreda möjligheten att genom en lagändring göra det möjligt att genomföra en separation. Vi fick i förra veckan i uppdrag av regeringen att genomföra en sådan utredning, och den utredningen har ett snabbt tempo. Den ska vara klar den 15 juni. En lagändring skulle ge PTS ett verktyg att skapa en ny modell för likabehandling. Det här verktyget saknar vi i dag. En lagändring leder till ökad tydlighet, förutsägbarhet och långsiktighet för samtliga operatörer som vill investera, eftersom det sätter nya tydliga ramar på området.

En förändring av nuvarande situation är nödvändig, menar vi, för att skapa ett klimat av stabilitet och långsiktighet. Det är det som kommer att stimulera investeringar i Sverige och ge svenska konsumenter och företag bättre och billigare bredband (*bild 5*).

Avslutningsvis: Hur ska man se PTS arbete i relation till regeringens planer på en försäljning av sin andel i Telia Sonera? Vi har uttryckt att det är bråttom att få till stånd en förändring av dagens situation. Det hänger inte samman med den planerade försäljningen. Det är den snabba utvecklingen på bredbandsmarknaden som förklarar vår brådska.

Fortfarande finns en stark tillströmning av nya bredbandskunder, och det är nu som operatörerna ska investera och börja ta marknadsandelar. Därför är det bråttom att ge alla samma förutsättningar så fort så möjligt. Vi menar inte att en eventuell funktionell separation måste vara fullt genomförd inför en försäljning. Vi anser inte heller att det är någon skillnad att reglera en helt privat aktör som man gör i Storbritannien, BT, jämfört med en delvis statligt ägd aktör.

Men vi tror att det är viktigt att det inte råder någon osäkerhet om vad staten vill göra med Telia inför en försäljning. Även i det perspektivet krävs förmodligen tydlighet och transparens för att någon ska vilja våga investera och bli lockad av att gå in i en investering.

Claes Norgren, Konkurrensverket: Jag tänkte begränsa mina kommentarer till tre punkter. För det första tänkte jag inleda med att säga några ord om hur vi ser på konkurrensen på telekommarknaden. Den andra punkt jag tänkte ta upp gäller målen generellt för utförsäljning av statliga bolag som de är formulerade i dag. Då tänker jag inte begränsa mig till bara Telia Sonera. Den tredje punkt som jag tänkte ta upp gäller problem med konkurrens och tillträde till infrastruktur på telekommarknaden.

Låt mig börja med hur vi ser på konkurrensen på telekommarknaden. Konkurrensverket gör på regeringens uppdrag årligen en rapport som heter *Konkurrensen i Sverige*. I rapporten, som vi senast gav ut 2006, formulerade vi oss om hur vi ser på telekommarknaden. Jag tänkte lyfta fram det. Vi skrev där att inom området elektronisk kommunikation har den snabba tekniska utvecklingen och den ökade konkurrensen lett till betydande pris-sänkningar för företag och konsumenter. Det är en väldigt tydlig trend

generellt på telekommarknaden. För att ta den statistik som finns på telekommarknaden som indikator ser vi att mellan 1993 och 2005 har priserna fallit i nominella termer med 23 procent. Det finns en bild av telekommarknaden som visar på en ökad konkurrens till nytta för konsumenterna.

Den andra punkt som jag särskilt vill lyfta fram och som vi formulerade i rapporten gäller frågan om infrastruktur och investeringar. Vi pekade på att kostnadssänkningarna har gjort det möjligt, när vi tittar över en längre tid, för företagen att i större utsträckning anlägga egna nät och utveckla nya produkter. Aktörer som tidigare varit verksamma inom telefonin respektive television konkurrerar i allt högre grad med de etablerade aktörerna. Den snabba utvecklingen av DSL och Internetaccess via kabelmodem har lett till att det är möjligt att leverera en mängd tjänster via olika infrastrukturer.

Det här är en underliggande trend som jag tycker det är viktigt att väga in i bedömningen av marknaden.

Låt mig sedan komma över på den andra punkten om målen för utförsäljningen. Dagens utfrågning handlar ju om utförsäljning av statligt ägda bolag, och nu talar vi om Telia. Jag vill återknyta till vad som står i proposition 2006/07:57. Där anges som mål för utförsäljningen att regeringen kommer att pröva olika affärsmöjligheter för att hitta det alternativ som vid en samlad bedömning bedöms vara det mest affärsmässiga.

Enligt min bedömning är det viktigt att precisera det här. En utförsäljning av statliga företag får inte ha som mål att den enbart ska vara den mest statsfinansiellt effektiva. Det är så man kan riskera att läsa målen i propositionen. Att sälja ut ett redan etablerat företag med en stark position på marknaden är givetvis det som skulle ge det högsta priset till säljaren staten. Man skulle något tillspetsat kunna säga att det mest affärsmässiga är att sälja ut ett företag med ett konkurrensproblem på marknaden. Anledningen är att ett sådant företag betingar ett högre pris för köparen som kan tillgodogöra sig eventuella monopolvinster eller diskontera värdet av marknadsimperfectioner.

Det är här jag tycker att huvudregeln måste vara att när man säljer ut ska man naturligtvis betrakta det affärsmässiga, men också att man tänker på konsumenten. Operationen ska vara till nytta för konsumenten och leda till väl fungerande marknader och en stärkt konkurrens. Det här tycker jag att man bör precisera.

Tittar vi tillbaka i historien, det har varit en diskussion rörande Telia Sonera, var det enligt min mening ett misstag att sälja ut Telia Sonera med kopparnätet. Det har lett till att både PTS och Konkurrensverket har en rad olika ärenden där tillträdet till den här infrastrukturen blir problematiskt. Vi har, bägge myndigheterna, en rad olika mål i domstolar. Det är inte bara det att det leder till processkostnader, utan det leder till osäkerheten på marknaden. Sviterna av att göra fel när man ska göra rätt blir ganska betydande, och det tar lång tid att kompensera.

Jag vill lyfta fram ett par paralleller som också diskuteras i dag när det gäller konkurrensutsättning av Apoteket. Kopparnätet på apoteksmarknaden är det informationssystem som Apoteket har, så de frågor som vi nu diskuterar kring Telia om infrastrukturtillträde är universella och någonting som måste vägas in generellt när man går vidare och ska sälja ut statliga bolag.

Avslutningsvis några ord rörande aktuella problemställningar. Marianne har pekat på PTS bredbandsstrategi, och Konkurrensverket och PTS samverkar i en rad olika frågor. Som sagt processar vi en rad olika mål med företag på den här marknaden. Vår uppfattning är att lagen om elektronisk kommunikation bör stärkas, och här finns en rad olika förslag som ligger på bordet, bland annat Urban Karlströms utredning. Det är viktigt att gå i mål och genomföra det.

Regeringen har uppdragit åt PTS att titta på *open reach*-modellen, som finns i Storbritannien, och se om den kan implementeras i Sverige och om vi kan skapa en funktionell separation. Det är någonting som vi kommer att jobba med. Jag vill inte föregripa vår värdering, men jag tror att det är viktigt att studera det här, också i ljuset av den tekniska innovationen som ändrat landskapet de senaste åren. Det är viktigt att noga värdera graden av infrastrukturkonkurrens när man eventuellt går fram med ytterligare reglerande åtgärder.

Sammanfattningsvis tycker jag att utförsäljningarna innebär möjligheter att stärka konkurrensen, men de innebär också risker. Det är viktigt att ta till vara de här möjligheterna och inte ramla i någon fallgrop.

Ordföranden: Propositionen heter alltså *Försäljning* av vissa statliga bolag.

Christer Lidström, Försvarsmakten: Ordförande, ledamöter! Försvarsmakten har på anmodan i en hemlig skrivelse yttrat sig till Regeringskansliet den 20 mars 2007. I yttrandet framgår skäl och motiv för vad det är för skyddsvärd information, omfattande bland annat den särskilda planläggningen, som fortsatt måste behandlas och skyddas i pågående och kommande försvarsplanering.

Försvarsmaktens avtal med Telia Sonera har övertagits från tidigare ingångna avtal mellan Försvarsmakten och Televerket samt senare Telia i samband med börsintroduktionen. Avtalet sträcker sig till 2008-03-31 och innehåller bland annat skadeståndsklausuler vid en eventuell sekretessläcka omfattande mycket ansevärda belopp. Beloppet är av sådan storleksordning enligt min bedömning att det allvarligt skulle påverka företagets likviditet och eventuellt fortsatta existens.

Försvarsmakten konkurransupphandlar dock huvuddelen av övriga tele-tjänster, det vill säga publika icke sekretessbelagda tjänster och produkter på den öppna marknaden där till exempel vid den senaste upphandlingen Telenor vann budgivningen avseende telefonabonnemang med mera. Försvarsmakten har således inte ett uttalat intresse för det allmänna accessnätet, det så kallade kopparnätet, utan är där en av flera köpare. Försvarsmakten har dock parallellt under decennier investerat i ett eget

nät, Försvarets telenät, som ska ge Försvarmakten och andra myndigheter en tillgänglighet och robusthet som medger trafik i händelse av bortfall hos de civila operatörerna och på de kommersiella telenäten.

Försvarets telenät har med hög sekretess byggts ut under lång tid. Försvarmakten tillsammans med förutvarande Televerket har sambyggt i vissa anläggningar och nyttjar bland annat förbindelser i Telia Soneras stomnät. Detta utgör en del i den skyddsvärda informationen. Det senaste exemplet på denna redundans inträffade i samband med stormen Gudrun, då stora delar av det publika telenätet slogs ut under lång tid i bland annat Småland men där regementet med hjälp av Försvarets telenät kunde åter skapa kapaciteten förhållandevis snabbt.

Vid en eventuell utförsäljning måste en säkerhetsanalys genomföras som värderar ägarbild och företagsintressen ur ett hot-, sårbarhets- och riskperspektiv för Försvarmakten med flera myndigheter samt myndigheters behov av skyddade förbindelser av riksintresse. Tillräckliga garantier måste vid en eventuell utförsäljning säkerställas som medger minst samma sekretessnivå som Telia Soneras enhet för särskild nätsäkerhet levererar, strängt sektionerad från övrig företagsverksamhet.

I sammanfattning bedriver Telia Sonera inom delar av företaget på beställning av Försvarmakten verksamhet som ur ett försvarsmaktsperspektiv är att karakterisera som av betydelse och i vissa fall av synnerlig betydelse för rikets säkerhet jämlikt sekretesslagens 2 kap. 2 §. Företaget som helhet kan därmed från Försvarmaktens behov och ingångna avtal inte anses verka fullt ut på en marknad som är helt kommersiell och präglas av fritt tillträde samt fri konkurrens.

De delar som inte omfattas av försvarssekretess, det vill säga publika icke sekretessbelagda produkter och tjänster, anser Försvarmakten lämpligast bör konkurrensutsättas i enlighet med lagen om offentlig upphandling syftande till att skapa rationalitet och kostnadseffektivitet ur ett myndighetsperspektiv. Om en total utförsäljning beslutas innebär det för Försvarmaktens vidkommande att resurser kan komma att behöva avledas för motsvarande verksamhet i egen regi eller genom köp hos annan säkerhetsgodkänd leverantör. Omfattning och möjligheter samt kostnader går för närvarande inte att uppskatta, men mycket talar för en nedgång i säkerhet, tillgänglighet och redundans samt en kostnadsfördyring för Försvarmakten.

Innan beslut tas i ärendet föreslår Försvarmakten att en realiserbarhetsprövning och konsekvensbeskrivning med motsvarande kostnadsberäkning genomförs som ger regeringen ett fördjupat och rimligt kvalitetssäkrat beslutsunderlag avseende Försvarmaktens behov av tjänster, system och produkter från Telia Sonera eller annan möjlig säkerhetsgodkänd leverantör.

Mikael von Otter, Näringslivets telekomförening: Inledningsvis får jag tacka för att NTK, Näringslivets telekomförening, bjudits tillfälle att ge synpunkter vid denna hearing. Det är en förening för telekomanvändande

företag som speciellt riktar in sig på kommunikationsfrågor och arbetar för ökad konkurrens på telesidan. Medlemmarna är stora och medelstora företag liksom offentliga organisationer.

NTK välkomnar regeringens avsikt att minska ägandet i Telia. Staten har, som jag återkommer till, flera roller. En renodling är av godo såväl för staten som för bolaget. Telia får en friare position, och konkurrensen kan öka. Så det är inte en ren ägarfråga. När staten säljer aktier i bolaget säljer man också inflytande, och Telia Sonera har en speciell position med ägandet av det så kallade accessnätet eller kopparnätet, det vill säga förbindelsen från stationen till hemmet eller företaget. Bolaget kontrollerar detta, och det är ett naturligt monopol, om än med ett regelverk att följa.

Det är bland annat därför som staten tidigare valt att ha en dominerande position i bolaget. Det är således inte vilken aktieförsäljning som helst som bara handlar om att få ett bra pris. Regeringen har framhållit att utförsäljningen av statliga företag ska göras på ett sätt som har rätt industriell logik. Vad ligger i det uttrycket?

Det är bland annat därför staten tidigare har valt att ha kvar en dominerande position i bolaget. Det är således inte vilken aktieförsäljning som helst som bara handlar om att få ett bra pris.

Regeringen har framhållit att utförsäljningen av statliga företag ska göras på ett sätt som har rätt industriell logik. Vad ligger då i det uttrycket? När det gäller Telia och teleområdet torde det vara ganska uppenbart att en del av den industriella logiken är att det inte ska vara förenligt med samhällsnyttan att cementera och till och med förstärka de marknadsimperfectioner som finns i dag.

Kopparnätet är strategiskt för tjänsteleverantörer, hushåll och näringsliv och en förutsättning för ökad konkurrens. Det utgör ett naturligt monopol. Men i Konkursverkets rapport, *Konkurrensen i Sverige 2006*, kan vi läsa: "Åtgärder som främjar konkurrens mellan nätverk inom området för elektronisk kommunikation är följaktligen samhällsekonomiskt önskvärda."

I den statliga utredningen om en effektivare lag för elektronisk kommunikation konstateras att åtgärder behövs för att förbättra möjligheterna att effektivt säkerställa konkurrensen på telemarknaden. Post- och telestyrelsen konstaterar i februari i sin rapport om bredbandsstrategin att Telias accessnät är nyckeln till bättre bredbandskonkurrens.

Varför är frågan om konkurrensneutral upplåtelse av accessnätet så viktig i det här sammanhanget? Det finns ju alternativ – radiolänk, mobilnät, satellit, kabel och fiber som paketeras i olika former. Men dessa alternativ kräver investeringar både för tillkommande operatörer och för användarna. Kopparnätet finns i dag, är redan avskrivet till stora delar och dominerar kraftigt. Teknikutvecklingen innebär att kopparnätet med hjälp av den så kallade xDSL-tekniken kan användas länge än. Alternativen kommer, men inte i en sådan takt att villkoren för accessnätet kan negligeras. Att räkna hem nyinvesteringar är inte lätt när man konkurrerar med en avskriven resurs som teknikutvecklas samtidigt.

Den industriella logiken, menar NTK, innebär således att det är naturligt och nödvändigt att lägga nätet i en neutral miljö, skild från Telia Sonera. Bara så kan tjänsteleverantörer, Telia och andra operatörer, leverantörer av andra tjänster, såsom larm och så vidare, samt bredbandsleverantörer verkligen garanteras lika villkor. Bara så kan vi tro på en verklig konkurrens.

Denna förändring måste ske innan staten avyttrar Teliaaktier. Som ägare har man större möjlighet att säkerställa att intentionen uppfylls. Att i efterhand förändra regelverket torde också vara politiskt mycket svårt och skulle kunna ifrågasättas av marknaden.

Spelar då ett statligt ägande någon roll? Diskussionen om statens utförsäljning av sina aktier i Telia har gjort problemställningen akut. Om accessnätet hamnar i fel händer, något som kan vara svårt att förhindra i en marknadsekonomi, kan samhällets intresse av fungerande konkurrens blockeras till följd av en monopolsituation och Sveriges status som IT-nation utsätts för ett allvarligt hot. Betydelsen av frågan blir avsevärd i beaktande av att teleinfrastrukturen snabbt håller på att etableras som vår kanske viktigaste infrastruktur. Teleområdet är inte längre till större delen taltelefoni, utan alla samhällssektorer är beroende av Internet och de tjänster som finns på nätet.

Det finns också andra skäl till att staten ska försäkra sig om kontroll över nät- och telepolitik. Ett sådant exempel är det vi skulle kunna kalla för regionalpolitiken. Sverige är glest befolkat, har stor geografisk utbredning och är perifert beläget. Under sådana betingelser spelar teleinfrastrukturen en ännu större roll för att kompensera de ovan nämnda nackdelarna. Svenska politiker brukar hävda att hela Sverige ska leva. I den mån en sådan ambition ska vara det minsta trovärdig blir det mycket viktigt att ha nätfrågorna under kontroll. Konkurrensen är viktig för utvecklingen av alternativa erbjudanden och för att pressa priser. Sverige har dalat i OECD:s rapporter om hushållens tillgång till bredband och låg 2006 inte bland de sex bästa. Samtidigt får tillgången en alltmer fundamental betydelse. Utan billiga och snabba förbindelser, Internet och IP tappar man konkurrenskraft i näringslivet. Det handlar inte bara om de direkta effekterna av onödigt höga telekomkostnader eller ett begränsat tjänsteutbud utan också om de indirekta kostnaderna till följd av ineffektiva processer i företag och sämre överblick över företagens marknad.

NTK ser med viss oro på frågan om konkurrens i accessnäten, eftersom den påverkas av tre enheter inom Regeringskansliet som sinsemellan har olika mål – Finansdepartementet, ägarenheten på Näringsdepartementet samt infrastrukturenheten på samma departement. Tre olika mål som kan vara i konflikt med varandra – maximala intäkter vid försäljning av aktier, ett framgångsrikt bolag på kort och lång sikt och skapandet av en rejäl konkurrens – präglar deras arbete. NTK menar att dessa tre parter vid för-

säljningen måste se ett sammanhang. Däri ligger en industriell logik. Men även Sveriges framtid som IT-nation måste beaktas. Efter en försäljning renodlas denna målstruktur.

Avslutningsvis finns det ett antal konkurrensrelaterade frågor i telekomsektorn. Det gäller konkurrensen i accessnätet som vi har diskuterat här men också utestängning av tjänsteleverantörer i ofta kommunala stadsnät och möjligheten till *roaming* i nationella mobilnät. NTK har givit synpunkter på den första frågan och hoppas att vid ett annat tillfälle få återkomma i de andra frågorna.

Ordföranden: Tack så mycket! Jag vill påpeka att ljudet i den här lokalen inte är det allra bästa, så jag vill verkligen be er att försöka tala så tydligt och rakt in i mikrofonen som möjligt från talarstolen för att något kompensera den bristande tekniken.

Då är det Johan Lindgren, vd för Telenor Sverige.

Johan Lindgren, Telenor Sverige: Det är inte lätt att prata om ett komplicerat område på fem minuter, men jag ska göra mitt bästa. Jag heter Johan Lindgren och är ansvarig för Telenors verksamhet i Sverige. Jag är också en del av den nordiska ledningen för Telenor.

Telenor agerar på den norska marknaden på samma sätt som Telia gör på den svenska, det vill säga, man är ett före detta monopol. Jag representerar tre varumärken på den svenska marknaden, Telenor, Bredbandsbolaget och Glocalnet, och täcker alltså in olika segment av marknaden. Vi har ungefär 27 procents marknadsandel av bredbandsmarknaden, som är en marknad med en mycket stor tillväxt. Jag har själv jobbat i bredbandsbranschen sedan 2003, och jag vill säga till Anders Bruse: Det blir bara värre!

Vi är, vilket en del inte tror, väldigt stora investerare i Sverige. Det är inte bara Telia som investerar i infrastruktur i Sverige. Vi har byggt ett 3 G-nät som precis är klart för 10 miljarder kronor, och vi har lagt miljarder i bredbandsnät. Det är alltså inte så att investeringarna bara kommer från Telia Sonera. Vi är mycket positiva till att regeringen agerar just nu. Vårt skräckscenario var att man skulle sälja ut Telia Sonera utan en förändring av accesserna vad gäller kopparnätet och den fiber som möjliggör access över kopparnätet. Man ska inte glömma den frågan. Telia leveransvägrar fiber fram till telestationerna, vilket omöjliggör en effektiv konkurrens i kopparnätet.

Regeringen agerar, läste jag i tidningen i dag, när det gäller tvistlösningen. Ett fundamentalt problem är att det pågår 50–60 tvister mellan oss och Telia på grund av att PTS inte har några verktygsmedel. Bitströmsdomen tog ungefär tre år, och ni ska vara medvetna om att den här marknaden växer med en halv miljon kunder per år. Ett de facto-monopol skapas under den tid man löser tvisterna i tre domstolar. Nu har jag läst att man ska klara detta på två instanser på ett år, och det är en stark förbättring – även om det för kommersiella människor är en oändligt lång tid.

Fem saker är viktiga för oss. Det första är likabehandling, och det gäller kopparnätet. Glöm inte fiberaccessen till kopparnätet!

Det andra är transparens i prissättningen. Vi måste veta hur priserna ser ut. Nuvarande bitströmsförslag från Telia omöjliggör en fungerande konkurrens. Vi får alltså inte tänka på kopparnätet bara i fysisk bemärkelse. Det har även en ekonomisk betydelse. Nuvarande prissättning riskerar att leda till prisklämning, det vill säga att konkurrenterna inte kan använda nätet effektivt även om det vore fysiskt tillgängligt.

Jag sade tidigare att jag sitter i den nordiska ledningen för Telenor. På den norska marknaden finns en fungerande grossistmodell där Telia och andra är inbjudna och där det finns en fungerande konkurrens. Jag skulle vilja uppmana ledamöterna att titta på den modellen som ett komplement till den *open reach*-modell man har i England. Det är det tredje.

Det fjärde är tid. Det saknas inga verktyg hos Telia för att agera nu, och Telia tar initiativ. Jag refererar till debattartikeln i DN nyligen där det stod att Telia nu vill skapa den konkurrens som inte har funnits. Det är viktigt att tillägga att det måste ske nu och att staten använder sin möjlighet som ägare och utövar påtryckningar på Telia så att ändringen kan ske just nu.

Det femte är tvistlösningen. Initiativet är gott, tycker jag. Men vi måste komma ned till ännu kortare tid – under ett år – och få ned andelen tvister i domstol. Jag har en tjock packe, och jag betalar miljoner till jurister vartenda år för någonting som är fullständigt meningslöst. Vi vill åstadkomma tydlig transparens och likabehandling, och det måste ske nu. Även om regeringens initiativ är bra och gott ser jag med skräck framför mig att det tar ett år utan att någonting händer, och under den tiden kommer 500 000 svenskar att ha bytt bredbandsoperatör.

Jag ska inte göra som Marianne och försöka få i gång en dator. Här har jag en karta (*bild 6*). Detta är Linköpings kommun. Ni ser det inte, men här ligger 16 stationer. I Linköpings kommun finns totalt 211 telefonstationer. På dessa 16 finns en fungerande konkurrens, på de övriga inte. Det är en god illustration av problemet.

Niclas Palmstierna, Tele2 Sverige: Jag representerar också en aktör på marknaden. Vi är stora inköpare hos Telia Sonera. Utförsäljningen av statens aktier i Telia Sonera har en väldigt stark koppling till just konkurrens-situationen på marknaden. Tele2 har under en längre tid förespråkade och argumenterat för att en separation av accessnätet är helt nödvändig för att skapa en rimlig konkurrens i Sverige. Tidigare i dag har vi hört att dagens situation leder till att Sverige halkar efter i internationella jämförelser vad gäller bredbandsutbyggnaden. Många konsumenter tvingas betala för mycket.

En illustration av detta är att där Tele2 har egen infrastruktur i storstäder är det 100 kronor billigare än där vi tvingas använda Telia Sonera som återförsäljare av nät. Det är 100 kronors skillnad för konsumenten på dessa ställen. Det har visat sig att bredbandsbandmarknaden växer med knappt en halv miljon per år. Om vi säger att ungefär 50 procent av marknaden hamnar hos en aktör är det ungefär 250 000 kunder per år som

betalar 1 200 kronor för mycket så länge som vi väntar på detta. Vi behöver göra något här och nu. Vi håller på att klyva Sverige i ett A- och ett B-lag – ett A-lag i storstäderna, ett B-lag ute på landsbygden. Vi måste säkerställa att en sådan digital klyfta inte skapas.

Vi välkomnar därför regeringens initiativ att ge PTS uppdraget att ta fram ett förslag till en lag. Uppdraget visar att man har förstått vidden av problemet och att dagens situation faktiskt är bedrövlig. Det finns fyra punkter som jag tycker är viktiga att ta med sig i det fortsatta arbetet.

Den första är att separationen måste bli klar, entydig och juridiskt hållbar. Om Telia Sonera frivilligt medverkar till att göra processen smidig är det självfallet bra. Fagra löften räcker dock inte. Det nya systemet måste garantera att alla operatörer får likvärdigt tillträde till accessnätet. Vi måste omöjliggöra för Telia Sonera att diskriminera andra operatörer och på så sätt gynna den egna slutkundsförsäljningen. Det behövs tydliga befogenheter för myndigheterna att övervaka att systemet efterföljs. Om man inte skulle leva upp till likabehandlingen behövs dessutom verkningsfulla tvångsåtgärder. Detta saknas i dag.

Det andra är att tidsaspekten är oerhört viktig. Nu formas positionerna på bredbandsmarknaden. Trots att en utredning nu är tillsatt är det stor risk att det tar flera år innan en separation är praktiskt genomförbar. Såvitt jag förstår är det kommande årsskiftet den tidigaste tänkbara tidpunkten vid vilken en ny lagstiftning skulle kunna börja gälla. Det som framstår som huvudalternativet i regeringens uppdrag till PTS är att förse PTS med verktyg så att myndigheten kan tvinga Telia Sonera att genomföra ett antal åtgärder. Alla dessa beslut ska därefter beredas och, när de väl har fattats, överklagas. Erfarenheten från Storbritannien, där British Telecom har samarbetat på ett föredömligt sätt, är att processen tar ett par år att genomföra. Om Telia Sonera skulle bestämma sig för att motarbeta processen kan vi dock räkna med att det tar betydligt längre tid. Allt som kan göras för att skynda på denna process så att Sverige inte fortsätter att halka efter är viktigt.

Det tredje är att vi måste säkerställa att det är hela accessnätet vi talar om. Teknikutvecklingen på bredbandsområdet går väldigt fort. Utbyggnaden av fibernätet är på många håll mycket snabb, och det är mycket viktigt att det som separeras blir hela accessnätet och inte bara koppartrådarna. När jag tar del av regeringens uppdrag till PTS är det inte helt glasklart på den här punkten. Därför är det viktigt att övervaka att det förslag som PTS ska presentera den 15 juni verkligen baseras på en tillräckligt vid definition av vad som ska ingå i det som ska separeras. Det är alltså väldigt viktigt att vi skickar med det i Post- och telestyrelsens uppdrag.

Det fjärde, slutligen, är att jag vill uppmana er beslutsfattare att noga pröva olika modeller i processen. Vi har talat om *open reach*. Den modellen fungerar i Storbritannien, enligt det brittiska lagsystemet. Men det är inte uppenbart att det är den bästa modellen. Det kan finnas nackdelar, och ibland finns det svårigheter att skapa interna murar i stora företag. En

avknoppning av accessnätet i ett separat bolag, en så kallad strukturell separation, innebär en mer entydig och definitiv åtskillnad. Det skulle därmed kunna förverkliga en bättre bredbandsmarknad framöver. Vi anser att man bör titta på det som ägarinflytande till Telia Sonera. Denna modell bör därmed också prövas innan en försäljning av aktieinnehavet sker. Jag tycker att det vore olyckligt om den strukturella varianten av separation inte övervägdes lika noga som den funktionella.

Jag har tagit med mig några papper som jag kommer att lämna utanför efteråt. Där finns de punkter som jag har pekat på i mitt anförande. Jag har även en liten enkel folder som förklarar och ökar kunskapen om separation.

Ordföranden: Då har vi den sista talaren före frågorna. Det är Anders Bruse från Telia Sonera.

Anders Bruse, Telia Sonera Sverige: Ordförande och ärade ledamöter! Jag heter Anders Bruse och är chef för affärsområdet Bredband i Telia Sonera som bland annat har hand om den svenska verksamheten. Vi har också verksamhet i Norge, Danmark, Finland, Estland, Lettland, Litauen och i många andra länder på det internationella området.

Som representant för företaget har jag naturligtvis inte någon åsikt om själva utförsäljningen. Däremot lämnar vi gärna så mycket information som möjligt för att ni ska ha rätt grund för beslut.

I den här informationsgivningen kommer vi hela tiden tillbaka till frågan om infrastrukturen i den svenska verksamheten. Telia Sonera har under decennier haft som en grundläggande affärsidé att investera i svensk infrastruktur. Det är en väldigt viktig affärsmässig förutsättning för oss, och därför är diskussionen om tillgång till accessnätet och formerna för likabehandling oerhört viktig. Vi har grundsynen att det kopparnät vi har här i dag självklart är en väldigt viktig förutsättning för bredband i Sverige. Men det är ännu viktigare – precis som Marianne sade i sitt anförande – att vi skapar grundläggande stabilitet och trygghet för framtidsinvesteringar. Vi står inför en stark teknikutveckling även framdeles. Det kommer att bli ett generationsskifte, både för tekniken som använder koppar och när det gäller en ökad fibrering. Att hitta former som gör att både vi och våra konkurrenter är beredda att investera i marknaden är alltså för oss det allra viktigaste i den här diskussionen.

När man gör detta är det viktigt att ha rätt grund för att föra diskussionen om likabehandling. Där är vår uppfattning om den svenska bredbandsmarknaden och konkurrensen på den svenska bredbandsmarknaden mera positiv än föregående talaresh. I Sverige kan i dag 95 procent av hushållen beställa bredband. Det är den högsta siffran i Norden. Däremot har vi inte den högsta siffran på dem som har beställt bredband. Vi har en bredbandspenetration på ungefär 58 procent. Det finns flera skäl till detta. Man kan som exempel nämna att det i Danmark och Norge finns något som heter

medarbetarbredband som fungerar ungefär som hem-pc:n i Sverige – det är alltså en skattesubventionerad produkt. Sådant bidrar naturligtvis till marknadens intresse för att köpa.

Många tecken som används för att visa på en fungerande konkurrens anser vi är uppfyllda. I Sverige har vi de lägsta priserna för bredband i Norden. Vi har även de högsta bandbredderna, alltså fler produkter med höga bandbredder från alla konkurrenter på marknaden. Det finns alltså ett bättre utbud, och priserna är lägre. Vi har fler konkurrenter på bredbandsmarknaden i Sverige än i de övriga nordiska länderna. I samtliga svenska kommuner finns det fler än fem konkurrenter. Det tycker vi är tecken som rätt tydligt visar på en fungerande marknad.

Det finns också andra sådana tecken. Den största aktören i Sverige är Telia. Telias marknadsandel är – tyvärr får man väl säga när man är Telia-representant – i storleksordningen 35 procent. De största aktörerna i Norge och Danmark, Telenor respektive TDC, har en marknadsandel långt, långt över 50 procent. Dominansen för den största och för de större är alltså betydligt lägre i Sverige än på övriga marknader.

Vi har i debatten, och jag återkommer till detta strax, blivit väldigt uppmärksam på att det finns en praktisk hantering av likabehandlingen som inte fungerar tillräckligt bra. Vi anser att vi tillhandahåller kopparnätet på lika villkor, men det finns kritik mot leveranstider och flaskhalsar i systemet. Vi har tydligt utfäst oss att rätta till detta. Vårt att notera är att över 700 000 kunder i Sverige i dag har bredband på vårt kopparnät men med en annan operatör som levererar. Det som de tidigare talarna säger inte alls fungerar har alltså ändå resulterat i 700 000 fungerande leveranser. Det finns, som vi säger, en väl fungerande marknad.

Men ingen rök utan eld. Vi har fått kritik de senaste månaderna, inte minst i medierna, och det finns naturligtvis saker som inte funkar tillräckligt bra. Det har vi tydligt utfäst oss att rätta till, vilket vi också har sagt i debatten. Anders Gylde är den person i Telia Sonera som nu har uppdraget att etablera likabehandling, *equal access*. Detta har påbörjats, och det är till mycket stor del initierat av den dialog som PTS har inlett om likabehandling.

Vi tycker att det är väldigt viktigt att diskussionen fokuseras på rätt problem. Det är inte i grunden den stora konkurrensfrågan som är det viktiga, utan det gäller att säkerställa en väl fungerande likabehandling i de flaskhalsar vi har. Där kommer vi självklart att ställa upp i den fortsatta dialogen.

När man pratar om åtgärder som är på gång och förslaget om funktionell separation handlar det mycket om en kravbild på Telia Soneras – Telias – inre arbetssätt och Telias inre struktur. Vi hör i debatten att det finns väldigt många som, med all rätt, inte riktigt känner till hur vi jobbar internt. Vi har sedan många år säroorganiserat vår operatörsförsäljning. Vi har haft olika former för detta. I början av 2000-talet introducerade vi varu-

märket Skanova. Jag tänker nu lämna över ordet till Malin Frenning som är chef för den enhet under mig som hanterar grossistförsäljningen. Malin är alltså vd i bolaget som gör detta. Välkommen fram!

Malin Frenning, Telia Sonera (Skanova): Jag heter Malin Frenning och är sedan den 1 januari i år ansvarig för grossistförsäljningen för fasta tjänster och bredbandstjänster i Sverige men också i andra länder. Jag är tillika vd för Skanova Network Sales AB i Sverige.

Vi har alltså en helt ny och ännu mer separerad organisation för försäljning till andra operatörer från och med årsskiftet. Detta innebär att Skanova har fått en helt ny inriktning, ökad betydelse och större separering. Vi har internt en helt ny styrmodell med separerade resultatkrav, vilket betyder att jag har ett styrkort skilt från övrig verksamhet. Jag har även ett eget *profit-loss*-ansvar. Detta innebär en egen resultat- och balansräkning för de bolag jag hanterar för våra grossistkunder.

Jag styrs genom en extern styrelse för Skanova. Givetvis finns där representanter från Telia Sonera, men också extern representation utifrån marknaden. Sedan årsskiftet har vi även fastlagt en helt ny affärsinriktning för vår försäljning till andra operatörer. Det innebär att vi nu jobbar igenom vår produktportfölj. Jag ser framför mig en utökad produktportfölj, både när det gäller kapacitet och bredbandstjänster. Under kvartal 1 och 2 håller vi nu på att tillsammans med våra kunder i Sverige – det vill säga Tele2, Tele2 och övriga – säkerställa att det blir rätt produkter för framtiden.

Viktigt för mig är alltså att vi nu säkrar en långsiktig affärsrelation och att vi tillsammans med våra kunder säkerställer att det är rätt produkter, att det råder likabehandling och att vi säkrar att lika tillträde till vårt nät gäller.

Det sista jag vill säga är att detta händer nu, i dag, hela tiden, och jag hoppas att det kommer att göra skillnad. Vi vet att det gör skillnad redan i dag.

Ordföranden: Då går vi över till frågorna, och nu är det verkligen effektivitet som gäller. Ledamöterna riktar sin fråga till en eller max två av er. Det går bra att sitta kvar i bänken och trycka på mikrofonknappen. De här mikrofonerna är ännu sämre än mikrofonerna i talarstolen, så det gäller verkligen att försöka tala rakt in i den tydligt för att det ska höras ordentligt.

Då är det först Désirée Liljevall från Socialdemokraterna.

Désirée Liljevall (s): Tack, fru ordförande! På min fråga kommer säkert flera att känna sig manade att svara, så jag väljer att hålla den öppen.

Regeringens planerade utförsäljning av de statliga bolagen och Telia Sonera är helt och hållet en ideologisk fråga. Det är uppenbart att regeringen till varje pris vill sälja ut statens tillgångar. Från socialdemokratiskt håll är vi fullständigt emot en sådan här utförsäljning. Särskilt oroliga är vi för de effekter som det skulle innebära för accessnätet. Skulle nu ändå regeringen göra slag i saken och sälja ut det statligt ägda Telia Sonera vill jag ha svar på följande: Hur kan staten efter en sådan privatisering ha kon-

trollen över infrastrukturen på telemarknaden? Är det inte i själva verket så att regeringen just har insett detta? Är det inte oron över att accessnätet privatiseras som har föranlett regeringen att uppdra åt PTS att utreda den här frågan?

Ordföranden: Jag vill be dig respektera det vi hade kommit överens om och rikta frågan till en eller max två personer.

Désirée Liljevall (s): Då väljer jag att rikta frågan till PTS eftersom inte Mats Odell är här.

Ordföranden: Mats Odell kommer senare.

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Låt mig försöka besvara frågan på det här sättet: Det är ingen skillnad att reglera privat eller statligt. En lag reglerar det som är, och vad vi behöver i Sverige, menar jag, är en lag som ger incitamentet för likabehandling. Låt mig jämföra det med vänster- och högertrafik. Vi behöver en lag som säger att vi kör på höger sida. Kör man på vänster sida går det på tok. Det är alltså ingen skillnad om det är privat eller statligt.

Staffan Anger (m): Fru ordförande! Tack för mycket intressant information och många intressanta synpunkter!

Jag har en fråga till Marianne angående vad som har hänt. Jag visste inte att vi har haft den här kaotiska situationen i 15 år. Du säger att ni inte har haft tillräckliga medel att angripa situationen. Har PTS gått till regeringen tidigare och bett om lagändringar? Har det över huvud taget hänt något från PTS sida? Detta skulle vi ha kunnat ordna för länge sedan.

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Detta går långt tillbaka till när man särskilde Televerket till Telia. 1999 togs det första bitströmsbeslutet, baserat på de verktyg som fanns då, och det har ännu inte fungerat.

Vi har hela tiden – och här gör vi det i det europeiska perspektivet i EU-familjen – tagit fram telekomdirektiven och åstadkommit en lag om elektronisk kommunikation i varje medlemsland. Orsaken till det var att det inte fanns något på marknaden som stimulerade och garanterade konkurrensen och marknadsutvecklingen. Man tog fram det för att åtgärda något som inte fungerade.

Vi ser att den lag som vi har behöver vässas lite mer för att stimulera och få fram tydligheten, robustheten och långsiktigheten för en fungerande marknad.

Ordföranden: Jag tänker ställa en fråga för Folkpartiets räkning. Jag vill i första hand rikta den till PTS. Möjligen har även Konkurrensverket något att säga.

Det är tydligt att någon form av separation är på gång. Räcker den? De andra inledarna har påpekat behovet av att ha med fibernätet i detta. Uppdraget avser endast kopparnätet.

Kan Marianne Treschow, och möjligen Konkurrensverket, kommentera detta med fibernätet?

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Det uppdrag som vi har fått att utreda medger att vi tittar särskilt på den utveckling som är och inte enbart på kopparnätet. Det är viktigt att se över gränssnitten för den utveckling som sker på teknikområdet och för nästa generations nät. Det kommer vi att titta på. Jag återkommer gärna när vi är färdiga med det.

Claes Norgren, Konkurrensverket: Det är bra att ha ett bredare perspektiv.

Sven Bergström (c): Jag vill börja med att tacka för många intressanta föredragningar. De illustrerar att det har gjorts en hel del underlåtenhetssynder på området genom åren. Det har omvittnats inte minst av tidigare minister Björn Rosengren i en debattartikel i DN. Nu råder det väl en ganska bred enighet om att det är viktigare att det blir rätt än att det går fort denna gång. Samtidigt vill jag påminna om att också den tidigare regeringen hade begärt riksdagens medgivande att få gå vidare med att sälja Telia, så det är inget nytt.

Jag har två frågor. Den första skulle det vara intressant om Försvarsmakten har några synpunkter på. Om nu Telia säljs ut till *en* köpare men i en framtid säljs vidare till en andra och en tredje aktör, hur ser Försvarsmakten då på säkerheten i nätet, oavsett om det har blivit en strukturell eller funktionell separation? Kan man vara helt trygg med att det inte begås några dumheter?

Min andra fråga går till PTS. Hur ser ni på den funktionella kontra den strukturella separationen? Kommer ni att överväga fördelar och nackdelar med båda alternativen?

Christer Lidström, Försvarsmakten: Inför varje ägarbyte måste en förnyad säkerhetsprövning genomföras som ger de garantier som behövs för att enligt sekretesslagen kunna skydda sekretessvärd information, infrastruktur, de anläggningar som vi har och de köp av exempelvis fiberkabel som vi har varit inne på under diskussionen. För varje förändring krävs en förnyad säkerhetsprövning.

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Frågan gällde om vi i det uppdrag som vi har kommer att titta på såväl funktionell som strukturell separation. Vi kommer att göra en allsidig belysning och titta på fördelar och nackdelar. Redan i rapporten tittade vi på det. Där kunde vi dra slutsatsen att vill man arbeta snabbt framåt är den funktionella separationen den minst ingripande. Men i utredningen kommer vi att allsidigt belysa det. Jag vill återkomma i det.

Det som man kort kan kommentera är det internationella perspektivet där de EU-stater som har genomfört separationen och går vidare har valt den funktionella separationen eftersom det är den minst ingripande, och man följer proportionalitetsprincipen. När det gäller det internationella perspektivet genomfördes på 1980-talet en strukturell separation i USA. Den tog åtta år att utreda, och i dag har man backat. Inom denna sektor är det ovanligt att man har förordat en strukturell separation, särskilt i nutid.

Annelie Enochson (kd): Jag vill rikta min första fråga till Marianne Treschow. Du sade i ditt anförande att du anser att en funktionell separation inte måste vara helt genomförd innan en försäljning. Hur bedömer du möjligheten att accessnätet kan undvika att bli ett privat monopol om funktionell eller strukturell separation inte är helt genomförd?

Läser man förslaget till bredbandsstrategi förordar ni, precis som du sade innan, en funktionell uppdelning. Kan du ändå nämna någon fördel med en strukturell separation?

Jag har också en fråga till Niclas Palmstierna. Till skillnad från PTS förordar ni en strukturell separation. Vad upplever du som det största problemet med en funktionell uppdelning, alltså att det är två under samma hatt men med klart åtskilda bolag?

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Den första frågan gällde om man i samband med en försäljning måste genomföra en funktionell eller strukturell separation eller en separation över huvud taget. Inför en försäljning bör riksdagen ha bestämt sig. Det är en trovärdighetsfråga, och man måste bestämma sig för vilket regelverk man vill följa.

Den andra gällde om vi kommer att titta på den strukturella separationen. Vi fick uppdraget i torsdags, och vi har mycket kort tid på oss. Vi håller på att analysera vad som ska med i uppdraget. Vi kommer att analysera och göra en allsidig belysning på såväl strukturell som funktionell separation och om det finns någon annan typ av separation.

Niclas Palmstierna, Tele 2 Sverige: Angående om man ska ha en strukturell eller funktionell separation är det viktigaste att man får en likabehandling. Vad gäller den strukturella separationen placerar man accessbolaget i ett separat bolag som därmed får en annan ägare än Telia Sonera eller där staten kanske har kvar sin ägarandel. Den är att förordas eftersom det blir betydligt klarare och lättare riktlinjer. Vi kommer inte att behöva PTS som går in och reglerar hela tiden eftersom det då är lika för alla.

Vi hörde i anförandet från Telia Sonera att man har gjort Skanova till ett separat bolag. Det gäller för alla andra operatörer än för Telia Sonera. Det är inte likhet för alla, det är likhet för de andra operatörerna. Det är fortfarande bara 40 procent som kan välja en operatör. Därför är detta lite av en rökridå från Telia Soneras sida.

En strukturell separation skulle gå till så att man tar en krona och delar upp den i två 50-öringar till aktieägarna som fortfarande har kvar samma ägarandel. Precis så gjorde Electrolux när man delade ut Husqvarna. Sedan väljer man att sälja den kommersiella delen som staten har sagt och kan då behålla sin eventuella ägarandel vad gäller själva accessnätet, om man får en större politisk uppbackning för detta.

Ordföranden: Jag skulle vilja be Marianne Treschow att med några korta ord förklara för dem som lyssnar innebörden i begreppen strukturell och funktionell separation. Jag är inte säker på att dessa uttryck ligger i var mans mun till vardags.

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Kort kan man definiera det så att i den funktionella separationen ligger accessnätet innanför bolaget med kinesiska murar – som det kallades i Storbritannien – så att man har en garanti för likabehandling för både ägaren och andra operatörer.

Den strukturella separationen innebär att man flyttar ut i annan ägare. Det kan också vara samma ägare, men bolaget är separerat och ligger utanför moderbolaget.

Peter Pedersen (v): Fru ordförande! Vänsterpartiet anser precis som Socialdemokraterna att den borgerliga regeringens vilja att sälja ut statliga företag främst utgår från ideologi och inte ekonomi. Jag vill bara göra det klart.

Det pågår två diskussioner samtidigt. Den ena gäller om det är rätt eller fel att sälja ut till exempel Telia Sonera. Den andra gäller hur man ska reglera marknaden så att alla får samma tillgång till det så kallade kopparnätet, oavsett om det blir ett statligt dominerat eller privat företag.

Jag har en känsla av att PTS kritiserar bristen på konkurrens och tillgänglighet när det gäller ett statligt dominerat företag, men det känns ändå som att kritiken är ganska mild. Vi från vänstern har samma synsätt som till exempel Claes Norgren från Konkurrensverket har, nämligen att det var ett misstag att över huvud taget sälja ut Telia Sonera och framför allt att sälja ut kopparnätet.

Är det inte rimligt att man åtgärdar det problemet innan man går vidare med en fortsatt utförsäljning? På vilket sätt gynnas privata bredbandskunder eller andra kunder av att vi får ett privat monopol i stället för ett nästan statligt? Jag riktar frågorna till PTS och Konkurrensverket.

Claes Norgren, Konkurrensverket: Det finns ett antal politiska frågor här där Konkurrensverkets synpunkter bara kan begränsas till det som främjar konkurrensen, det vill säga till vårt uppdrag. Den kommentar jag gjorde i min inledning gällde att man måste vara på det klara med att Telia i dag är ett börsnoterat bolag. Jag ser inte Telia som ett statligt bolag fullt ut. Ägarandelen är 45 procent. Vi har finska staten och ett antal andra privata ägare i bolaget. Det var en helt annan situation när det var ett helägt statligt bolag. Då var det mycket enklare att disponera den förmögenhet som svenska staten hade. Vid det tillfället hade det, enligt min värdering, varit klokt att separera nätet. Det var poängen som jag gjorde.

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Precis som du sade är det nu två saker som är i jackade i tiden. Vårt uppdrag och vårt ansvar är att se till att det finns en likabehandling och en tillgänglighet. Det fungerar inte i dag, och det behöver fungera framöver. Och som du också sade är det viktigt att man har regelverket på plats, att man har ett beslutat regelverk så att man vet att det är det ena eller det andra som gäller.

Samtidigt kan man konstatera att detta med likabehandling och tillgänglighet måste vara långsiktigt och robust. Därför behövs det ett regelverk.

Om det var rätt eller fel är en helt annan fråga. Det vill jag inte bedöma.

Per Bolund (mp): Fru ordförande! Från Miljöpartiets sida har vi varit tydliga med att vi anser att accessnätet ska läggas över i ett separat bolag så att man får en strukturell separation innan man säljer det.

Hur det ser ut i andra länder? Finns det exempel på länder där man har gjort en strukturell separation av nätet? Har man i andra länder haft en strukturell separation eller är det vanligaste att man inte har separerat över huvud taget?

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Som jag sade tidigare, och som jag gärna upprepar, är det exempel som jag vet den strukturella separation som man gjorde i USA på 1980-talet. Därutöver finns det många exempel, internationellt och på Europaplanet, där man har infört och kommer att införa funktionell separation. Man kan också konstatera att Viviane Reding på Europakommissionen har uttalat att hon gärna ser ett regelverk där man har funktionell separation som grund.

Ordföranden: Nu går vi in på andra frågerundan.

Börje Vestlund (s): Fru ordförande! Min reaktion efter att ha hört alla dessa inlägg är att oavsett om man har en strukturell eller funktionell separation måste man ha ett regelverk. Det jag ställer mig frågande inför, framför allt när jag hör PTS, är vad som skulle hindra en strukturell separation i detta sammanhang? Varför är den funktionella separationen den linje man verkar ha intagit på PTS?

Nästa fråga går till Telia. Vi har under flera år hört och kunnat följa diskussionen om alla rättstvister. Vi har kunnat se hur man har försökt – jag ska inte gå så långt som att säga att kringgå den – att i varje fall få en noggrannare uttolkning av den lagstiftning som lagts fast.

När det verkar vara så att i princip alla beslutsfattare, oavsett vad vi tycker, så att säga hotar detta, varför släpper man då upp detta och säger att nu ska vi fungera som en grossiströrelse när diskussionen har gällt att ni inte har fungerat som grossister hittills? Och varför kommer detta just nu?

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: I vår utredning kommer vi att gå djupare in på detta, men det är viktigt att nå målen om tillgänglighet och likabehandling. Den bedömning som vi gjorde i bredbandsstrategin var att det minst ingripande var den funktionella separationen. Men det finns för- och nackdelar, och vi kommer att belysa dem i bägge fallen. Det är viktigt med snabbheten och måttet av ingripande.

Man ska också ha klart för sig att det regelverk som vi har syftar till att man ska få en fungerande marknad med konkurrens så att regulatören kan ta ett steg tillbaka och att köp och sälj-relationen fungerar utan att PTS som myndighet ideligen behöver ingripa. Det är målet i slutänden.

Anders Bruse, Telia Sonera Sverige: Jag tänkte svara på tre delar av frågan. Först gäller det rättstvisterna. Vi är också väldigt positiva till att korta ned tvisteförhandlingarna. Att vi ändå ibland går till domstol beror på att det är mycket stora värden och otydlighet i regelverket. Det är många

hundra miljoner som vi har att tvista om mellan operatörerna, främst avseende prissättning och rätten att reglera prissättningen från PTS. Man kan affärsmässigt inte avstå från flera hundra miljoner i intäkter när man är ett börsnoterat företag. Det gäller både oss och konkurrenterna. Att ha en process som är kortare och att vi snabbare kommer till avslut på de tvisterna är önskvärt från affärsmässig synpunkt.

När det gäller grossistförsäljningen och hur den fungerar har den i alla fall en så god funktion att operatörskunderna är våra i särklass största kunder. Vi har omfattande ekonomiska relationer. Vi har under perioder självsvåldigt ökat grossistförsäljningen. Det har funnits svackor där det kanske har bidragit att vi har haft en organisation som har gjort att det har funnits intressekonflikter. Det har det funnits under de senaste åren, men från årsskiftet har vi rättat till det. I debatten har det blivit tydligt att det på många punkter inte har skett en automatisk förbättring. Där har vi drivits mycket av den offentliga debatten under den senaste månaden. Vi som företag påverkas naturligtvis av att våra kunder har åsikter om oss, i synnerhet om det blir stor opinion. Vi försöker självklart rätta till det. Det gäller nog även politiker.

Generellt är det en mycket viktig utmaning för regulatorn PTS att hitta ett sätt att reglera utan att detaljreglera och att bibehålla initiativkraften och inte låsa in utvecklingen men ändå reglera tillräckligt mycket för att få en väl fungerande marknad. Att göra det i praktiken är den utmaning man har som regulator, gissar jag.

Johan Lindgren, Telenor Sverige: Anders Bruse vet att jag handlar för ungefär 1,2 miljarder av honom varje år. Det gör jag på basis av lagstiftningen. Det är ungefär så som kund och leverantörsförhållandet är mellan oss. Därtill är jag nödd och tvungen.

Min uppfattning är att de initiativ som jag välkomnar från Telias sida kommer under galgen. Det är ingen tvekan om att detta kommer inför beslutet om det ska ske en separation eller inte inför utförsäljningen. Jag och din organisation har debatterat detta via domstolar sedan 2003. Det är klart att förändringen kommer inför utförsäljningen. Det är ingen överraskning.

Staffan Anger (m): Fru ordförande! Det är beklagligt att PTS har varit så passivt under dessa 15 år. Det ligger också ett ansvar på den gamla regeringen att man inte har övervakat detta på ett bättre sätt och sett till att vi inte har den situation som vi har i dag.

Nu finns det goda möjligheter att få ordning på denna marknad med funktionell och, framför allt, strukturell förändring. Det finns ändå en partner som borde ha varit mer aktiv, och det är Konkurrensverket.

Jag vill först ställa en fråga till Anders Bruse. Jag har hört att det ska vara 40 procents skillnad mellan eget och köp från er. Stämmer den siffran? Varför har inte Konkurrensverket verkat på denna marknad?

Jag hoppas att ni kommer att göra det i framtiden, vad det nu än blir. Jag ställer frågan till Claes Norgren.

Anders Bruse, Telia Sonera Sverige: Jag förstod inte frågan. Vad skulle det vara 40 procents skillnad på?

Staffan Anger (m): På er prissättning internt mot den ni har externt, till exempel Telenor och Tele 2.

Anders Bruse, Telia Sonera Sverige: När det gäller reglerade produkter har vi exakt samma prissättning externt och internt. Detta gäller kopparnätet som är det som har varit föremål för debatt här i dag. Då gäller samma priser.

Claes Norgren, Konkurrensverket: Jag kan bara informera om vad vi jobbar med. På samma sätt som PTS får vi löpande in klagomål rörande olika problem på telemarknaden. Vi har prövat dessa. Vi har ett mål rörande Telia Sonera i Stockholms tingsrätt när det gäller just ADSL och prisklämning. Vi prövar alla dessa ärenden löpande. Ärendet rörande prisklämning är ett tydligt exempel på hur vi lagfört problem på denna marknad. Vi har för närvarande ett klagomål som vi jobbar med som gäller svartfiber.

Du refererade till PTS. Man ska inte underskatta det jobb som har lagts ned från PTS sida. Riksdagen har beslutat om en särreglering för att kunna hantera denna typ av problem. Idén med den lagstiftningen har varit att den så kallade *ex ante*-regleringen snabbt ska kunna träda in, snabbare än Konkurrensverket för att lösa dessa problem. Det har hänt, och därför har merparten av ärendena legat där. Det är så vi jobbar.

Niclas Palmstierna, Tele 2 Sverige: Jag gjorde en illustration i mitt anförande om att vi för Tele 2:s konsumenter betalar hundra kronor mer där vi inte har kunnat bygga egen infrastruktur och skapa en konkurrenssituation. Det var en illustration av skillnaden.

Vi kommer tillbaka till att Telia Sonera gynnar sin egen verksamhet. Från Telia Soneras sida talas det hela tiden om att det ska vara lika, men lika för vem? Lika för alla andra, men inte för Telia Sonera. I slutändan är det våra hushåll som får en stor skillnad. Det kommer att finnas en digital klyfta. Därför är den strukturella separationen klarare och entydigare eftersom alla får tillgång till att köpa in sig på samma villkor, även Telia Sonera. Därför borde man verkligen se till att utreda det exemplet.

Anders Bruse, Telia Sonera Sverige: När det gäller den täckning vi har, var man kan beställa bredband, har Telia Sonera tagit ansvar för hela Sverige. Det är 95 procent av hushållen som kan beställa bredband.

Vi har i dag berört att det finns problem att få tillgång till stationer för att sätta upp utrustning för våra operatörskunder. Jag kan garantera att det inte gäller de minsta stationerna och de minsta orterna i landet. Våra operatörskunder är väldigt välkomna att investera i de stationerna.

Det finns trånga flaskhalsar, framför allt i städerna. Där har vi fått in ny utrustning som de inte var planerade för. Vi har kommit överens om en modell för att bygga ut. Vi har fått kritik för att den har etablerats för långsamt. Det är en av de saker som vi har lovat att hjälpa till att justera och rätta till. Det handlar om ökade resursinsatser.

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Jag skulle vilja kommentera passiviteten. Jag vill inte hålla med om att PTS har varit passivt. 1999 begärde vi en lagändring med anledning av bitström men fick den inte. Vi begärde alltså skarpare verktyg och fick det inte.

År 2003 kom ekolagen. I det sammanhanget ändrade många medlemsländer sitt rättssystem för att få en snabbare effektivering av ekolagen. Vi begärde det och gjorde kommentarer, men vi har inte fått det. Efter genomförandet av lagen kom beslutet om bitström 2004 som har legat blockerat i domstol. För någon månad sedan kom det ut från domstol. Nu har vi blockering och bekymmer när det gäller tillsynen. Så lång tid tar det med det rättssystem som vi har. Vi har ideligen begärt en förändring, och nu får vi förhoppningsvis en förändring. Vi behöver skarpare verktyg.

Jag kan också kommentera att vi har i storleksordningen 80 tunga mål i domstol. När de kommer ut vet vi inte eftersom vi i dagsläget har ett förfarande med tre instanser och ingen tidspress.

Sven Bergström (c): Fru ordförande! Jag vill följa upp min tidigare fråga om vad som kan hända i framtiden om det blir en vidareförsäljning av bolaget Telia och vad som då händer med nätet.

Det påstås från en del håll att den som äger nätet kommer att kunna avlyssna trafiken. Risken finns väl även om det är separerat i ett särskilt bolag. Hur ska man kunna säkra att det inte missbrukas? Det är en fråga till PTS.

Jag har också en kort fråga till Johan Lindgren. Du sade att i Norge är det mycket tydligare och bättre likabehandling. Kan du kort beskriva hur det funkar där?

Marianne Treschow, PTS: Jag skulle vilja bolla frågan om den säkerhetspolitiska aspekten och möjligheterna till avlyssning etcetera vidare till Försvarsmakten. Det är en annan mycket nära tillhörande debatt. Jag bollar frågan vidare om det är möjligt.

Christer Lidström, Försvarsmakten: Jag har tyvärr inget svar på den frågan. Det är reglerat i lagrum. Det har alldeles nyligen varit uppe när det gäller exempelvis FRA och den begäran man har haft där. Någon annan kommentar i sammanhanget har jag inte.

Möjligheten kommer givetvis att finnas. Det är självklart. Men frågan om hur man ska reglera rätten, det legala utrymmet, ligger inte i min kompetens.

Anders Bruse, Telia Sonera Sverige: Man kan vända på frågeställningen. Det är tekniskt möjligt för nätägaren att bedriva avlyssning. Om man skiljer av accessnätet, kopparnätet, och håller det särorganiserat säkerställer man inte att man inte kan avlyssna. I dag är det inte så att man kopplar i det fysiska kopparnätet när man avlyssnar telefonsamtal, utan man gör en programmessig ändring i en AXE-station. Det är likadant när det gäller

avlyssning av e-post och sådant. Nätägaren kan avlyssna, men man kan inte säkerställa att man slipper avlyssning genom att särorganisera kopparnätet. Jag vill bara förtydliga det.

Ordföranden: Jag skulle vilja ställa en förtydligande fråga till Försvarsmakten. Ni sade tidigare att varje ägarförändring kräver en ny säkerhetsbedömning. Eftersom Telia i dag är ett börsnoterat företag kan det inte vara om jag säljer någon aktie till någon annan via börsen som en sådan bedömning görs. Hur stor ägarförändring behövs det innan en förändrad säkerhetsbedömning måste göras?

Christer Lidström, Försvarsmakten: Den avvikelse som en utförsäljning skulle kunna innebära gäller enheten för särskild nätsäkerhet. Den garanterar från företaget de sekretessnivåer vi behöver för att kunna bedriva vår verksamhet. Den måste i motsvarande grad finnas hos en eventuell ny ägare, en ny ägarkonstellation.

Den bedömningen måste alltid göras i samband med att man får en förändrad ägarbild. Det är en kontinuerlig säkerhetsprövning inför varje ägarbyte.

Ordföranden: Ska jag uppfatta det som att om man säljer en aktie på börsen så gör ni en ny bedömning?

Christer Lidström, Försvarsmakten: Det gäller de dominerande ägarna. Det är säkerligen så att om man bör göra en bedömning innebär det att man har en majoritetsägare, givetvis. Det är vad vi talar om. Vi talar inte om enskilda aktier, självklart inte.

Johan Lindgren, Telenor Sverige: I Norge fungerar det på det sättet att vi har en grossitverksamhet inom Telenor i Norge där våra privatkunder är prioriterade precis lika som våra konkurrenters kunder. Det är en transparens som visar att en av våra kunder inte får fördelar jämfört med konkurrentens kunder. Det är ett transparent system där var och en kan gå in och titta på att de inte kommer bak i kön.

Vi fastnar mycket i debatten om teknik och pengar. Det sker också mycket ute i verkligheten. Det gäller adressändringar, flyttar och att bygga i stationer. Det är en stor del av komplexet, och det är för många detaljer för att tala om här.

Vår modell säkerställer transparensen. Om vi ändå skulle bli oeniga med en av våra kunder går ärendet till den motsvarande regulatören i Norge som heter PT. Om den inte kan lösa tvisten går ärendet bara till en instans som löser tvisten, och sedan är det över. Det går på väldigt kort tid.

Jag menar att det är en väl fungerande modell.

Annelie Enochson (kd): Någon sade att det är viktigt med snabbheten. Jag undrar varför. För att undvika Björn Rosengrens misstag med att inte separera kopparnätet är det viktigt att det blir rätt och långsiktigt hållbart. Jag har hört att det kan vara problem med alla dessa servitut för kopparnätet. Jag vill höra PTS kommentar om detta.

Marianne Treschow, Post- och telestyrelsen, PTS: Frågan var: Varför är det viktigt med snabbheten? Det är viktigt med tydligheten och att man får ett regelverk på plats. Snabbheten är viktig för att det är nu man formar och tar marknadsandelar på en öppen marknad. Tar det längre tid har det redan blivit en cementering av marknadsandelarna. Då är det mycket svårare att få en likabehandling, tillgänglighet och konkurrens på lika villkor. Därför är det viktigt med snabbheten.

Det sker en teknikutveckling. Vi talar nu om första generationens nät. Nästa generations nät är redan här i dag. Det är viktigt att veta hur det blir och att man kan få konkurrera på lika villkor.

Peter Pedersen (v): Jag skulle kort vilja veta: Vad är det som talar för eller emot att man innan en eventuell försäljning skiljer ut och lägger accessnätet i ett separat bolag?

Min fråga från början var: Om man nu säljer ut det och lägger det som ett privat bolag, vad är det som hindrar att någon av de andra aktörerna går in och köper upp accessbolaget? Då har man samma situation på marknaden, men man har bytt ägare.

Vad är fördelen och nackdelen med att vidta åtgärden att man separerar accessnätet i ett separat bolag och säkerställer att det inte ska kunna ägas av dem som är operatörer på marknaden?

Claes Norgren, Konkurrensverket: För diskussionens skull kan det vara bra att ha en alternativ referensram där man har genomfört en strukturell separation på vad jag tycker är ett bra och tydligt sätt.

Jag skulle vilja lyfta fram elmarknaden. Där bildade man Svenska Kraftnät. Det är ett affärsverk som ägs i offentlig regi och som äger den centrala infrastrukturen och kan tillhandahålla den på transparenta villkor. Det är den absolut tydligaste och enklaste strukturella separationen.

Man ska skilja på tre typer av separation här: funktionell separation, strukturell separation där man har ny ägare respektive strukturell separation där man har samma ägare. Det blir för enkelt att bara skilja mellan strukturell separation och funktionell separation.

Exemplet med Svenska Kraftnät är en strukturell separation där man har ny separat ägare. Det är den kassaskåpsäkra, strukturella separationen.

Ordföranden: Tack så mycket. Jag vill verkligen tacka er som har medverkat och bidragit så här långt för er medverkan. Ni är hjärtligt välkomna att sitta kvar. Claes Norgren har vi redan inbokad för nästa pass. Vi tar nu en kafferast. Sedan börjar vi med en diskussion om bolänemarknaden.

Paus.

Ordföranden: Vi återupptar näringsutskottets offentliga utfrågning med anledning av regeringens proposition om försäljning av vissa statliga företag. Vi har fortfarande trafikutskottet, finansutskottet och försvarsutskottet med oss.

Vi ska gå över på det pass som är lite inriktat på en annan specialfråga som har dykt upp i samband med förslaget om att sälja de sex statliga företagen. Det är frågan om konkurrens på bolånemarknaden med anledning av statens helägda bolag SBAB finns med på listan över de företag som regeringen kan tänkas vilja sälja.

Jag vill först ge ordet till Konkurrensverkets generaldirektör Claes Norgren.

Claes Norgren, Konkurrensverket: Tack så mycket. Jag tänkte i den korta introduktionen knyta an lite till en del av de frågor som har tagits upp här tidigare. Jag tror det analytiskt kan ha ett visst värde när man diskuterar frågorna.

Jag tänkte börja med att lämna några kommentarer till konkurrensläget på bank- och bolånemarknaden. Jag tänker säga några ord om infrastrukturfrågor inom finanssektorn. Jag tänker säga några ord om bolagets roll som uppstickarbolag, eller aggressiv konkurrent om man så vill. Sedan tänker jag knyta an till den poäng jag gjorde tidigare rörande målen och det affärs-mässiga vid utförsäljningssituationen.

När det gäller konkurrensläget på marknaden för banktjänster formulerade vi oss på följande sätt i rapporten *Konkurrensen i Sverige*: Marknadskoncentrationen har minskat inom flera delmarknader för banktjänster riktade till konsumenterna. Trots detta svarar alltså de fyra storbankerna för 70–80 procent av marknaden, vilket är en hög marknadskoncentration även i ett internationellt perspektiv. En ökad konkurrens inom detta område är nödvändig för att få till stånd ett större omvandlingstryck på bank- och finansmarknaden, vilket skulle främja innovationsbenägenhet och leda till ett större och mera varierat utbud av tjänster.

Det var den allmänna bedömning Konkurrensverket gjorde. Man kan titta på de fyra stora aktörernas marknadsandelar. Man får ha i minne när man talar om banktjänster att det inte är enbart en tjänst. Det är lite som på telemarknaden. Det finns åtminstone arton olika delmarknader som man måste analysera, även om SBAB huvudsakligen är verksamt på bolånemarknaden.

Under det senaste decenniet har de fyra stora bankernas andelar ändå minskat med några procentenheter. En av de aktörer som har bidragit till den utvecklingen har varit bland annat SBAB.

När det gäller en utförsäljning av SBAB är det inte så att det uppstår infrastrukturproblem av den sort som gör sig gällande när det gäller Telia och kopparnätet.

Jag vill ändå uppmärksamma utskotten och andra här på att det finns infrastrukturfrågor som är viktiga. Skillnaden på bank- och finansmarknaden är att infrastrukturen består av betalsystemen och tillgången till dem på icke-diskriminerande villkor. Här ägs de systemen kollektivt av de stora aktörerna på marknaden. En utförsäljning av SBAB aktualiserar inte den här typen av problem.

Vad jag kan bedöma har SBAB:s verksamhet på marknaden aktivt bidragit till att pressa priserna. De flesta av oss som någon gång har försökt att lägga om ett bolån har deltagit i en dialog om var olika aktörers priser ligger, och bland annat var SBAB:s priser har legat. Jag tror att det har varit något av en *benchmark* i många förhandlingar om priser. I ett sådant här statligt ägt bolag är det oerhört viktigt att de avkastningskrav som ställs på verksamheten är sådana att det inte sker någon snedvridning av konkurrensen om man pressar priserna.

En annan sak som man ska ha i minnet om man tittar på SBAB är att den statligt ägda strukturen i kombination med de obligationsvillkor och de utfästelser som staten har gjort under årens lopp har skapat en billig upplåningssituation. Det är viktigt att ta med det i bilden. Statens upplåningskostnader och en statligt ägd aktörs upplåningskostnader påverkar de utpriser som man kan tillhandahålla. Däremot är det naturligtvis så att en annan stor aktör med låga upplåningskostnader också kan vara konkurrenskraftig på upplåningssidan. Och då är det frågan om till vem man säljer.

Vid en utförsäljning av SBAB uppstår det inte några infrastrukturproblem, men om man återknyter till vad som skrevs i proposition 2006/07: 57 om villkoren att vid en samlad bedömning sälja till den mest affärsmässiga lösningen tror jag att det finns anledning att noga överväga hur man ser på det affärsmässiga. Med samma logik och samma poäng som jag hade tidigare kan det vara så att det största värdet man skulle kunna få ut, det mest affärsmässiga med propositionens språkbruk, skulle vara genom att sälja det till den aktör som har det största ekonomiska värdet av att köpa bort konkurrens på marknaden.

Jag tror att hur man analyserar och hur man handhar utförsäljningen kan ha ganska stora effekter på den situation som man får när man har sålt ut detta. När man nu gör en sådan här förändring finns det möjligheter. Man kan stärka konkurrensen. Det finns risker. Och jag tror att man framför allt ska vara väldigt aktivt intresserad av risken att en stor aktör köper bort konkurrens. Man ska formulera riktlinjer både i målsättningarna och i det operationella hantverket så att man undviker detta.

Annika Hernodh, Konsumenternas bank- och finansbyrå: Konsumenternas bank- och finansbyrå är en stiftelse som har funnits sedan 1994. Uppdraget är att vägleda konsumenter som är i tvister med banker och andra finansiella institut och också att ge information både individuellt och mer generellt via till exempel vår webbplats. Sedan starten har vi haft ett ökande antal ärenden. I dag är det ungefär 6 000 konsumenter som kontaktar oss varje år.

Med hänsyn till det uppdraget kommer mitt bidrag här i dag att vara att försöka ge lite information om hur konsumenterna ser på boendefrågorna och vilka funderingar som de har.

I höstas genomförde vi en webbplatsundersökning. Syftet med den vara att få svar på vad konsumenterna framför allt är intresserade av att få mer information om. Den fråga som var mest förkryssad gällde bostadsfinansie-

ring. Det är en mycket angelägen fråga för konsumenterna. Det är någonting som vi också märker i vår telefonrådgivning. Det är naturligtvis inte konstigt. Det är någonting som påverkar konsumenternas ekonomi väldigt mycket och någonting som man också ibland känner att man inte själv kan påverka i så stor utsträckning med räntehöjningar och så vidare. Det ger en oro hos konsumenterna.

Vilka frågor har då konsumenterna när de kontaktar oss? En av de vanligaste frågorna är om man kan förhandla sin ränta, vilka faktorer som i så fall påverkar möjligheterna att förhandla räntan och hur ränteläget ser ut hos olika aktörer. Många jämför just med SBAB. SBAB är, precis som Claes Norgren sade, *benchmark* på området. Det är utgångspunkten när konsumenterna ska gå vidare och förhandla sin ränta med den bank där man har sina andra bankaffärer.

Någonting som vi inte får särskilt många frågor om är alternativa långgivare. Det beror väl på att det finns så väldigt få på marknaden. Konsumenterna har kunskap om vilka aktörer som finns, utom möjligen när det gäller alternativa långgivare som beviljar konsumenterna bolån trots till exempel betalningsanmärkningar och trots att man inte har den fasta anställning som traditionella långgivare kräver. Det finns ett antal nya sådana aktörer. Vi upplever dem som ett problem eftersom det innebär en betydligt högre finansiering av bolånen för konsumenterna.

Med färre aktörer på marknaden kan man tänka sig att incitamentet för de aktörer som finns i dag att även gå in på den marknaden och vara lite mer flexibla i sin kreditbedömning också kommer att minska.

Jag skulle också vilja säga att det var SBAB som medvetandegjorde konsumenterna om möjligheten att förhandla sin ränta. Man marknadsförde väldigt mycket möjligheten att byta långgivare. Det gjorde att konsumenterna började tänka efter lite grann och funderade över om man skulle byta till någon annan. Det är faktiskt till och med så att konkurrenterna i dag marknadsför sig och säger att de har lägre ränta än vad SBAB har.

Någonting som SBAB också har bidragit med är en öppenhet för att samarbeta med andra aktörer. SBAB har till exempel ett samarbete med ICA Banken. Det har naturligtvis positiva effekter för konkurrensen på bankmarknaden i allmänhet. Många konsumenter tycker att det är besvärligt att ha flera olika banker. Man vill gärna samla sina banktjänster. Det har naturligtvis att göra med att man ska ha olika koder och inloggnings till alla de olika aktörer som man har ett avtal med. Om det i stället finns ett samarbete med någon mindre aktör finns det större möjligheter för konsumenten att vända sig till de här mindre aktörerna även när det gäller andra tjänster. Det tycker jag är en väldigt positiv utveckling. Det är någonting som jag också upplever att konsumenterna efterfrågar. Då vore det väldigt tråkigt om den utvecklingen inte kunde fortsätta.

Jörgen Hellman (s): Fru ordförande! Jag vill ställa en fråga till Claes Norgren och Annika Hernodh. Den finansiella marknaden präglas av få stora aktörer. Socialdemokraterna anser att regeringen av ideologiska skäl

och inte av samhällsekonomiska skäl vill sälja ut SBAB, som är en prispressare på bolånemarknaden. Bedömare säger att detta kommer att kosta låntagarna 4 miljarder kronor per år i högre boendekostnader. Hur bedömer ni att den finansiella marknaden kommer att påverkas bland annat när det gäller räntemarginaler och kostnaden för lån när staten avyttrar SBAB och Nordea?

Claes Norgren, Konkurrensverket: Jag skulle säga att det beror på hur man gör. Det var den poängen som jag hade avslutningsvis. Man kan mycket väl tänka sig att man har ett SBAB i privat regi med en ägare som har ett långsiktigt intresse av att ha samma typ av affärsidé. Då tror jag att man mycket väl kan ha en fungerande konkurrens. Om man å andra sidan säljer till den aktör som har det största intresset av att köpa bort konkurrensen kan den här prispressarfunktionen som just det här bolaget i vår tid har påverkas. Dynamiskt över tiden blir frågan: Kan det dyka upp något annat bolag som tar upp SBAB:s tröja? Då skulle jag tro att långsiktigt kan detta mycket väl hända. Det är en väldigt svår fråga att svara på, men den presumerar att man säljer på fel sätt. Jag säger att man ska sälja på rätt sätt.

Annika Hernodh, Konsumenternas bank- och finansbyrå: Jag kan bara instämma i att det avgörande för konsumenterna naturligtvis är att ha ett flertal aktörer som man kan förhandla sina bolåneräntor med. Jag tycker också att det är angeläget att man fortsätter den här trenden att man kan förhandla via sina nischbanker som man kanske har ett avtal med.

Stefan Attefall (kd): Fru ordförande! Det talas här om att SBAB har bidragit till att öka konkurrensen på bolånemarknaden. Tittar man på dagens räntor ser man att alla bolåneinstitut ligger runt 4,1 procent i listpris. Det finns till med några stycken som ligger under det och till och med under SBAB. Det är ungefär samma prisbild när det gäller tvååringar. Det finns till och med de som är billigare än SBAB. Det finns också andra banker som Ikano, Länsförsäkringar, Skandiabanken, Salus Ansvar, ICA Banken och så vidare som också är nischbanker och har lite av en lågprisprofil.

Det är kanske så att man har ännu större förutsättningar att förhandla ned räntan med dem som har lokala bankkontor, det vill säga större banker. Det finns nog vissa av oss som har erfarenhet av dessa.

Min första fråga är: Är detta att de har ungefär samma prissättning på marknaden ett tecken på att vi har en god konkurrens på den delmarknad som bolånemarknaden är, jag koncentrerar mig på den?

Nästa fråga är: SBAB har historiskt sett betytt en del för att öka konkurrensen på bolånemarknaden. Samtidigt ser vi också att vi har ett antal andra nischbanker som har kommit in. Kan det då vara så att en statlig aktör, som har kommit in på den här marknaden, har bidragit till att försvåra för andra aktörer att komma in på marknaden som prispressare? Kan det vara så att SBAB inte bara självt har varit en prispressare utan också

har försvårat för andra aktörer att komma in genom en större marknadsandel? Vi talar om Ikanobanken, Länsförsäkringar, Skandiabanken, Salas Ansvar, ICA och andra aktörer.

Claes Norgren, Konkurrensverket: En vanlig fråga är om det är ett utslag för extremt god konkurrens eller om det är ett utslag för en extremt dålig konkurrens att man ser samma priser på marknaden. Svaret på det är att det beror på. På vissa marknader är det det ena och på vissa marknader är det ett utslag för att det kan finnas en kartell. Det är väldigt svårt att analysera den situationen. Min bild av hur prisutvecklingen på den här marknaden har utvecklats är att sett i ett längre perspektiv har SBAB varit en viktig aktör som har bidragit till att dra ned marginalerna på utlåningsmarknaden.

Det är en riktig observation att det finns andra aktörer som konkurrerar till dagens prisnivå. Det är möjligt att SBAB:s betydelse därmed har förändrats. Det finns många andra institutionella förändringar rörande kapitaltäckning och annat som illustrerar att prissättningen på den här marknaden har blivit mer rättvisande. Det har också bidragit till att dra ned utlåningsmarginalerna. Jag tror att de här nischbankerna och även en del andra konkurrerar med räntorna nu. Det är en god utveckling.

När det gäller frågan om SBAB skulle ha försvårat för andra aktörer skulle jag vilja säga att det kanske i någon mening är sant. De konkurrerar ju med varandra. Det är inga dunungar någon av de här. Om Skandiabanken eller någon annan bank hade haft exakt samma affärsidé i en statisk betraktelse finns det väl en viss utträngningseffekt här.

Annika Hernodh, Konsumenternas bank- och finansbyrå: De räntor som man ser publicerade är inget annat än ett riktmärke. Det är vanligen inte den ränta som konsumenten får efter förhandling. Det finns naturligtvis en nackdel med att konsumenterna är tvungna att förhandla sin ränta, nämligen att det gynnar de konsumenter som redan är starka både kunskapsmässigt och finansiellt. De svagare konsumenterna blir mer hänvisade till att acceptera den ränta som redan erbjuds. Då är det naturligtvis olyckligt att den här prispresen som faktiskt finns inte finns redan utåt i de publicerade räntorna.

Den andra frågan har jag inga synpunkter på.

Göran Pettersson (m): Jag skulle vilja gå vidare lite grann med det här undanträngningstemat. I sin årsredovisning för 2006 redovisar SBAB sin expansion till nya områden såsom försäkringar och egentligen också någon typ av fastighetsmäklarliknande tjänster. Jag skulle vilja höra hur framför allt generaldirektören på Konkurrensverket bedömer att påverkan på dessa marknader blir om nu ett statligt ägt bolag kommer in där. Finns det en risk för undanträngning av kommersiella bolag på de marknaderna?

Claes Norgren, Konkurrensverket: Jag tolkar frågan så att det gäller om SBAB skulle gå in och ägna sig åt livförsäkringar eller något sådant. Många av de marknader som finns på finansmarknaden är öppna för kon-

kurrens. Skulle SBAB ge sig in på marknaden som en ny aktör skulle det, om bolaget uppträder normalt kommersiellt, ha samma undanträngningseffekt som vilken nykomling som helst. Problemet uppstår väl om man betar sig på icke affärsmässiga grunder och har avkastningskrav som systematiskt avviker från marknaden. Då skulle man få en undanträngning som skulle vara problematiskt, på grund av att den kunde innehålla någon snedvridning. Annars är ju undanträngning en del av en konkurrens. Begreppet undanträngning är inte tillräckligt för att proklamera ett problem.

Kent Persson (v): Fru ordförande! EU-kommissionen har nyligen i en rapport konstaterat att bristerna på konkurrens inom bankväsendet och indirekt bolånemarknaden är väldigt påtaglig i dag. Där har SBAB haft en mycket tydlig roll på den svenska marknaden, nämligen som prispressare. Man har haft ett tydligt samhällsuppdrag. Den minskade konkurrensen är delvis ett resultat av att bankerna försöker skaffa sig nya marknadsandelar för att på det sättet stärka sin ställning. På vilket sätt tror Claes Norgren att en utförsäljning av SBAB kommer att öka konkurrensen och förutsättningen att kunna agera som prispressare om en av de här fyra stora bankerna kommer att köpa upp bolaget för att stärka sina andelar?

Claes Norgren, Konkurrensverket: Jag tror att jag återkommer till den poäng jag hade, nämligen att det beror på hur man säljer. I slutet av din fråga uppfattade jag att du ställde frågan om vad som händer om en av de fyra köper. Men innan jag kommer in på det skulle jag vilja vidga frågeställningen till vad som händer på marknaden. Om man säljer bolaget till en aktör som har en långsiktig strategi att konkurrera på marknaden är det inte säkert att det händer så mycket alls. Det kan till men finnas poänger med det. Om man säljer bolaget till någon av de fyra stora är det klart att marknadsandelarna rent matematiskt stiger, men jag tror att man måste analysera på vilka villkor detta sker. Jag tror att man måste bedöma detta från fall till fall. Det kan finnas uppenbara risker i ett sådant scenario, men jag vill inte här sitta och spekulera om det.

Per Bolund (mp): Fru ordförande! Min fråga rör också konkurrenssituationen. Claes Norgren sade att när man sålde detta skulle man undvika att sälja på ett sådant sätt som minskar konkurrensen. Det är möjligt att det går att göra vid den första försäljningen, men det finns också stora risker eller möjligheter att SBAB säljs vidare i flera steg och att det kommer nya ägare. Finns det någon som helst möjlighet för staten att se till att SBAB behåller sin lågränteprofil även efter vidareförsäljningar?

Claes Norgren, Konkurrensverket: Livet är ett stort risktagande. På det sättet är det naturligtvis svårt att ha för långtgående säkerhetsåtgärder om man säljer ut. Vid ett sådant beslut får man bedöma den långsiktiga och kortsiktiga effekten och kontraktsvillkoren. Det är väl alla garantier jag kan se. Det kanske finns någon annan här i rummet som har en annan idé.

Carina Adolfsson Elgestam (s): Fru ordförande! Hela bolånemarknaden handlar lite grann om att tjäna pengar på pengar. Å andra sidan har vi kunden, konsumenten, som vill betala så lite som möjligt i boendekostnad. Som många har sagt tidigare har SBAB varit en prispressare här. De har väl i dag ungefär 10 procent av marknaden. SBAB har gått i bräsch för att slopa bostadsrättstillägget och generellt pressat räntemarginalerna samtidigt som man har slopat topplånen. Det har haft en oerhört stor betydelse för många villaägare och bostadsrättsinnehavare som på det sättet fått möjlighet att sänka sina boendekostnader.

Då kan man utifrån konkurrensperspektivet fundera på om en ny ägare skulle ha samma affärsidé. Hur kan det se ut med huvudkontor och forskning och utveckling, alltså mer kunskap inom det här området, om den nya ägaren kommer från ett annat land exempelvis? Det kan man känna en viss oro för, inte minst utifrån konsumentperspektivet.

Min fråga handlar egentligen om oron för att boendekostnaderna kan bli högre för den vanliga konsumenten. Hur skulle det kunna se ut med affärsidén om man får en utländsk ägare?

Claes Norgren, Konkurrensverket: Till att börja med vill jag understryka att det är tjänsteproduktion som bedrivs inom den här sektorn. Det handlar om tjänsteproduktion med ett finansiellt innehåll. Jag ser inga problem med ägandet och nationaliteten. Det finns västgötar som äger banker, och det finns norrmän som äger banker. På den inre marknaden i Europa, vilken vi är en del av, tror jag inte att det har några stora effekter när det gäller en sådan här aktör. Jag känner mig inte som en expert på det här området, men eftersom jag fick frågan vill jag ändå försöka svara på den. Jag har svårt att konstruera ett problem.

Göran Pettersson (m): Vi talar mycket om den begränsade mängden aktörer i Sverige och att marknaden präglas av de fyra stora. Hur bedömer ni att utländska aktörer som har en benägenhet att etablera sig i Sverige påverkas av att staten även är en aktör genom ett statligt ägt bolag? Du sade tidigare att det kanske fanns en misstanke eller tro att man inte arbetar med helt marknadsmässiga avkastningskrav.

Claes Norgren, Konkurrensverket: Om man skulle ha ett systematiskt avkastningskrav som låg under marknadsmässiga villkor samtidigt som man har en stor statlig aktör som konkurrerar med de andra är det klart att det skapar en risk. Jag tror att det är viktigt och centralt att ställa marknadsmässiga krav om man äger ett statligt bolag på det här sättet. Är kraven marknadsmässiga kan ju någon annan aktör på marknaden ställa samma krav. På det sättet finns det återigen en möjlighet att genomföra en försäljning så att man tillvaratar konkurrenssituationen.

Christer Nylander (fp): Fru ordförande! Många av frågorna kretsar kring samma sak. Jag tänkte bara ställa en väldigt kort och enkel fråga. Är det Konkurrensverkets bedömning att SBAB:s funktion som prispressare är beroende av att staten äger det?

Claes Norgren, Konkurrensverket: Jag tror att denna roll som prispressare också kan utövas i en annan ägo.

Eva-Lena Jansson (s): Fru ordförande! Min fråga går till Annika Hernodh, chef för Konsumenternas bank- och finansbyrå. Jag tycker att man har fokuserat en hel del på vad som kommer att hända med bolagen. Men ur ett konsumentperspektiv tycker jag att det vore klargörande att berätta lite mer om vilka konsekvenser det kan få när SBAB säljs ut. När SBAB har höjt räntan har de andra gått vidare, och om man sänker kommer de också att gå vidare. Vilka konsekvenser får det egentligen för konsumenterna om man säljer ut SBAB?

Annika Hernodh, Konsumenternas bank- och finansbyrå: Det är naturligtvis väldigt svårt att svara på. Precis som jag sade tidigare utgår konsumenterna i dag ofta från vad SBAB har för ränta. Även andra bolag har i dag räntor som till och med understiger SBAB:s, men SBAB har ju ansetts vara den stora prispressaren. Det behöver naturligtvis inte innebära någon skillnad. Om SBAB däremot går upp i något av de andra stora företagen tappar man den här prispressarfiguren som konsumenterna har att utgå ifrån. Jag tror att det är bra för konsumenterna att ha den här utgångspunkten när de ska förhandla sin ränta.

Emma Henriksson (kd): Angående hur marknaden ser ut i dagsläget sade Claes Norgren tidigare att de fyra dominerande bolagen har en väldigt dominerande ställning och att konkurrenssituationen egentligen borde förbättras. Min fråga till dig är därför: Tror du att det gör någon skillnad om SBAB är i statlig ägo eller inte när det gäller möjligheterna att förbättra konkurrensen ytterligare jämfört med i dag?

Claes Norgren, Konkurrensverket: Vi ser nu gränsöverskridande etableringar, och jag tror att i händerna på en alternativ aktör med intresse att konkurrera kan man mycket väl tänka sig att konkurrenstrycket vidmakthålls.

Ordföranden: Jag ska ställa en avslutande fråga till Claes Norgren. Det talas väldigt mycket om SBAB som prispressare och att man haft en tydlig marknadsföring som har varit enkel att ta till sig. Jag skulle vilja veta vilka belägg man har för den funktionen för prispress i förhållande till det faktum att fler och fler hushåll under 90-talet med fallande räntenivåer har gått över till rörlig ränta. Därmed blir man mer benägen att byta bank och bryta avtal på ett betydligt enklare sätt än tidigare. Det handlar alltså om inverkan av själva prispressen från utbudet i förhållande till konsumenternas förändrade beteende med rörliga räntor och inte långa bundna bolån. Vilka belägg har man för effekterna?

Claes Norgren, Konkurrensverket: Jag kan inte åberopa någon systematisk studie som skulle kunna reda ut detta på ett väldigt entydigt sätt. Någon sådan har Konkurrensverket inte gjort, och jag kan inte dra mig till minnes någon sådan rakt av. Jag tror ändå att det är vitsordat på marknaden

att när det gäller hur förhandling sker – så att säga typ av lån för typ av lån, säg ett ettårigt kontrakt – så har SBAB:s prissättning fungerat som en *benchmark*. Det är det bästa svar som jag kan ge.

Ordföranden: Därmed är denna avdelning av utfrågningen avslutad, och vi tackar Annika Hernodh från Konsumenternas bank- och finansbyrå och Claes Norgren från Konkurrensverket.

Vi går därefter över till den tredje avdelningen, och jag ber kommun- och finansmarknadsminister Mats Odell att hålla sitt inledningsanförande på tio minuter.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Jag konstaterar att det är andra gången på en vecka som jag har tillfälle att träffa näringsutskottet. Jag är glad över att nu också finans-, trafik- och försvarsutskotten är representerade här. Jag hoppas att denna glädje ska vara ömsesidig.

Jag tror att den allmänhet som har möjlighet att följa detta kan se att vi tar dessa frågor på allvar och att vi verkligen försöker att belysa dem och få ett bra underlag för de beslut som ska fattas.

Näringsutskottet, som i första hand är det beredande utskottet, har ett väldigt stort inflytande över och ett avgörande ansvar för det bemyndigande som regeringen har begärt av riksdagen. Vi är också eniga om att denna process ska vara öppen och transparent och inom ramen för de lagar och regler som vi har att följa. Det kan självklart gälla exempelvis börsreglerna här i Sverige men också de mycket strikta börsregler som finns i USA, där man har otroligt strikta regler som lägger mycket stora restriktioner på hanteringen av vissa bolag.

Dagens utfrågning kan ju följas av medierna och allmänheten. Det tycker jag är ett bra uttryck för denna strävan om största möjliga öppenhet.

Förra torsdagen talade vi väldigt mycket om själva processen, hur vi genomför detta. Jag tror därför inte att jag går in på dessa frågor på samma sätt i dag, utan i dag handlar frågan uteslutande om två av de aktuella företagen – varför och hur vi vill avyttra statens 45-procentiga intresse i Telia Sonera och sälja det helstatliga bolåneinstitutet SBAB.

Låt mig dock, fru ordförande, först påminna om att Allians för Sverige gick till val på att minska statens ägande i en rad företag och att regeringen nu begär riksdagens mandat för att i vederbörlig ordning bereda och därefter effektuera försäljningen av de statliga intressena i sex bolag.

Inför valet 2006 tror jag inte att någon väljare kunde sväva i okunnighet om att Allians för Sverige sade att vi tänkte göra just detta och att vi tänkte använda pengarna enkom till att amortera på statsskulden.

Vårt övergripande mål som allians och regering var och är att skapa förutsättningar för fler jobb och växande företag. Vi vill bryta det utanförskap på arbetsmarknaden som plågar många hundratusentals av våra landsmän och som hotar att undergräva välfärden i vårt land om ingenting görs för att vända utvecklingen. Att ge näringslivet goda förutsättningar är ett led i den politik som vi för. Här menar vi att regering och riksdag ska

sätta spelreglerna, och med hjälp av våra fina myndigheter se till att dessa spelregler följs. Precis som i fotboll tror vi däremot inte att domaren ska dubblera som spelare på planen.

Ett annat viktigt motiv för mig och regeringen är övertygelsen om att de aktuella företagen kommer att kunna utvecklas bättre och växa snabbare än om staten behåller sitt grepp över dessa företag. Företag med statligt ägande omges ofta av fler och hårdare begränsningar än privata företag. När dessa hämningar släpps finns förutsättningar för att företagen blir effektivare och investeringarna ofta mer rationellt allokerade. Jag säger detta samtidigt som jag med tillfredsställelse kan visa att de företag som är aktuella för försäljning är mycket välskötta och ger en god avkastning. Inte minst gäller det fjolåret. Utdelningarna för 2006 har totalt sett varit onormalt höga, parade som de nu är med engångsutdelningar.

Då kommer naturligtvis frågan: Är det då inte en förlust för staten att sälja företag som ger så stor utdelning? Det är nästan den vanligaste frågan som jag får. Därför har vi försökt analysera den frågan, och jag ska ägna mig en stund åt den. Och jag ska strax illustrera det med ett exempel. Men jag vill först poängtera att marknadsvärdet på ett företag är summan av framtida utdelningar och kassaflöde diskonterade med avkastningskrav som man ställer. Det är själva definitionen av ett marknadsvärde, att man förutser vilka framtida utdelningar som ska komma. Det ligger alltså i ett marknadspris.

Här finns det en stor skillnad mellan hur privata investerare och staten resonerar. Detta tycker jag är en väldigt viktig princip. I statens avkastningskrav ingår även en samhällsekonomisk komponent av väldigt stor betydelse. Statens tillgångar ska med vårt synsätt placeras så att de gör mest nytta för folkhushållet. Därmed vill jag ha sagt att statistiska räkneexempel av den typ som förekommer i debatten inte alltid är rättvisande. Men mitt exempel tror jag ändå ligger hyggligt nära.

Av bilden framgår (*bild 7*) att utdelningarna för 2007, alltså när det gäller 2006 års resultat, var 16,5 miljarder kronor. Men glöm inte att 9,2 miljarder kronor av dem var engångsutdelningar. Exempelvis Telia Sonera delar nu ut betydligt mer än årsvinsten. Är detta långsiktigt hållbart? Är det detta som vi rekommenderar till privata företag, att de ska dela ut mer till sina aktieägare än de tjänar? Jag vet inte vad riksdagen tycker. Ni kan fundera på det.

Summan är då 7,3 miljarder kronor i varaktig avkastning. Dessa företag uppskattar vi till ett värde av ca 250 miljarder kronor. I debatten förekommer ofta att man tar hela värdet på bolagen och tar avkastningen. Men sedan tar man bara 150 miljarder kronor som vi har sagt att vi ska amortera på statsskulden med. Och alla som har tagit sig igenom grundskolan med godkända betyg i matematik inser att det inte är särskilt rationellt och rätt. Utan bolagens uppskattade värde är 250 miljarder kronor. Statslånerän-

tan är 4,06 procent. Det är alltså en räntebesparing på 10,2 miljarder kronor. Det ska ställas mot de 7,3 miljarder kronor som vi har i utdelningar under detta år om vi räknar bort engångsutdelningar.

Då säger någon att det förekommer ganska ofta. Ja, det gör det. På bilden (*bild 8*) har jag längst ned i det högra hörnet ringat in utdelningarna netto under de senaste fem åren. Nettoutdelningen under de senaste fem åren har varit 4,75 miljarder kronor. Och om vi tar med engångsutdelningarna är det 7,5 miljarder kronor. Det ska ställas mot den besparing i fråga om räntekostnaderna på ca 10 miljarder kronor som dessa 250 miljarder kronor i försäljningsinkomster kommer att innebära.

Utdelningen är, som sagt, viktig att fundera på. Jag tycker att dessa utskott ska fundera på vilka principer som man ska ha och om det är engångsutdelningar eller de mer långsiktigt hållbara utdelningarna som vi ska lägga till grund. Detta sagt om motiven bakom försäljningarna.

Jag vill också betona vikten av att prissättningsprocessen blir transparent och att olika seriösa köpare ska behandlas lika. Privata företag kan av skilda skäl ha bråttom med avyttringar eller börsintroduktioner. Vi vill inte heller, som det en gång hette, dra detta i långbänk. Men om vi måste välja mellan ett välberett och korrekt förfarande och ett snabbt men riskfyllt så väljer vi det förra.

Hur kommer då avyttringen av dessa statliga tillgångar att gå till? Ja, det kan ske på en rad olika sätt. Börsintroduktion, så kallad IPO, *initial public offering*, var den metod som användes när Telia delprivatiserades vid millennieskiftet. Det kan naturligtvis bli aktuellt vad gäller de tre icke-noterade företagen. En annan möjlighet vore att arrangera auktioner av hela eller delar av företagen. Man kan tänka sig att en viss andel av aktierna reserveras för allmänheten vid sidan av stora placerare. Man kan också tänka sig strukturaffärer, där staten under en tid ligger kvar med ägarandelar i ett nytt fusionerat företag.

Vi utesluter kort sagt ingen etablerad eller transparent metod när det gäller avyttringen, med ett enda undantag, och det gäller de förslag som finns att skifta ut egendomen till samtliga medborgare med motiveringen att de redan äger andelarna. Vi är positiva till att medborgarna äger aktier, direkt eller indirekt, men jag tror ändå att dessa propåer av flera skäl inte ska anammas. Det är en sak att arbeta ihop ett sparkapital och ett helt annat att så att säga få det till skänks.

Vi räknar nu med 200 miljarder kronor under loppet av mandatperioden. De ska, som jag sade, användas till att amortera på statsskulden. Det är det löfte som vi har gett till väljarna. Och vi har gjort det bland annat med tanke på våra konjunkturkänsliga statsfinanser och den demografiska utvecklingen.

Fru ordförande! Nu är jag beredd att svara på frågor angående dessa två företag som ni har diskuterat. Jag tycker att en del missförstånd har funnits i debatten som jag hoppas att vi kan klara ut här och nu.

Thomas Östros (s): Hela denna process som gäller utförsäljning har kantats av mycket stora problem. Ett exempel är att högsta chefen för statliga bolag hoppade av i protest mot hanteringen. I dag har vi fått flera exempel på mycket stora brister i konsekvensanalyserna av regeringens program för utförsäljningen. Konkurrensverket har påtalat att det är oklart vad syftet med försäljningen är – bästa pris eller ökad konkurrens. Försvarsmakten har begärt konsekvensanalyser med hänvisning till rikets säkerhet. PTS har i all hast fått i uppdrag att utreda en separation av kopparnätet. Och Näringslivets telekomförening begär att man inte ska sälja ut Telia Sonera innan man har löst frågan om kopparnätets framtid. Allt detta tyder på att detta är en proposition som är framlagd utan konsekvensanalyser. Är Mats Odell beredd att stanna av denna process tills konsekvensanalyserna redovisas för regeringen?

Min andra fråga gäller ekonomin. Det är klart att om man väljer att sälja av högavkastande tillgångar som välskötta bolag är och räknar på vad det kommer att ge på sikt och i stället investerar i lågavkastande tillgångar som att betala av på statsskulden så kommer det att kosta pengar för medborgarna. Det finns det en bred överensstämmelse om både bland socialdemokrater och bland moderater. Vad är det ekonomiska skälet till att ta denna kostnad för att sälja ut och därmed uppfylla sin ideologi?

Mina frågor gällde alltså konsekvensanalyserna och varför man ska avyttra väldigt fina högavkastande tillgångar som ger 16 miljarder kronor i år till ägarna.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Jag ska börja med försäljningsorganisationen. Det är alldeles rätt att den förra chefen för Näringsdepartementets ägarenhet har sagt upp sig. Hon hade jobbat under knappt ett år. Den nya chefen Jonas Iversen, som sitter här, har funnits som biträdande chef under lång tid. Och jag tror att Thomas Östros själv kan vidimera att han är en mycket väl lämpad person att leda den processen tillsammans med min personliga rådgivare Karin Forseke som har ägnat sig åt denna typ av transaktioner under ca 30 års tid i det privata näringslivet, i Sverige, i Storbritannien och i USA. Hennes senaste tjänst var att hon var vd för en av våra största investmentbanker, Carnegie. Jag tror därför inte att man behöver oroa sig för kompetensen i själva processen.

När det gäller konsekvensanalyserna är det ju just detta som man för närvarande sysslar med i det omfattande analysarbete som omger varje sådant bolag. Vi arbetar med sex bolag. Varje bolag har en egen projektgrupp som just har till uppgift att analysera de saker som ligger i vår begäran till riksdagen att få ett mandat att sälja, nämligen svaret på frågan hur vi vid en samlad bedömning ska få den mest affärsmässiga lösningen och den bästa effekten för det svenska folkhushållet när staten minskar sitt ägande.

Här kommer vi naturligtvis in på frågor om hur konkurrensen ska upprätthållas på de marknader som är aktuella. Det gäller naturligtvis framför allt bankmarknaden och telekommarknaden. Däremot när det gäller mark-

naden för uthyrning av kontorslokaler, som Vasakronan ägnar sig åt, tror vi inte att statligt ägande har någon betydelse för den marknadens funktionssätt lika lite som när det gäller marknaden för att producera och distribuera alkoholdrycker. Där har vi ingen nationell strategi för hur vodka ska distribueras vare sig i Sverige, USA, Kina eller någon annanstans. Där kan vi alltså ganska enkelt göra en bedömning av hur detta faller ut för Skåne, för de skånska bönderna, hur sysselsättningen kommer att utvecklas i Åhus och Nöbbelöv och så vidare.

Det är denna typ av analyser som nu pågår. Den övergripande ekonomiska analys, som Thomas Östros efterlyser, finns ju här. Lågavkastande kan man naturligtvis lite nedlåtande kalla minskade skuldkostnader. Jag har väldigt svårt att se att detta är en kalkyl som man skulle behöva skämmas över. Om vi kan spara 10,2 miljarder kronor genom att amortera på statsskulden är det klart att det är kassaskåpssäkra pengar. Hur säkra är avkastningarna på dessa bolag? Ja, det vet naturligtvis varken jag eller Thomas Östros.

Detta får dramatiska effekter på statsskulden. Prognosen som görs i budgetpropositionen är att vi 2006 har en statsskuld som är 43 procent av bruttonationalprodukten. När dessa transaktioner är genomförda kommer statsskulden att vara nere på 23 procent (*bild 9 och 10*). Man minskar alltså statsskulden med 20 procent som andel av bruttonationalprodukten. Med tanke på de demografiska utmaningar som vi står inför är det bättre att ha en lägre skuldbörda för att ha en flexibilitet än att ha tillgångar som från tid till annan kan vara högavkastande.

Denna konsekvensanalys presenterade vi för väljarna redan under valrörelsen.

Thomas Östros (s): Värdet på de statliga bolagen har fördubblats sedan 2000. Men du svarade inte på frågan: Kommer riksdagen att få ta del av en konsekvensanalys om vad som händer på bolånemarknaden, på telemarknaden eller på de övriga marknaderna när ni säljer innan vi tar ställning? Vi kräver ju att detta stoppas. Här pågår ett arbete med konsekvensanalyser som riksdagen inte får reda på. Vi kräver att det sker. Min fråga till dig är: Är du beredd att stanna försäljningen innan konsekvensanalysen kommer in till riksdagen?

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Jag är inte alls beredd att stanna denna process. Vi har begärt ett mandat av väljarna. Jag har goda förhoppningar om att vi också har en majoritet i Sveriges riksdag som tycker att detta är en klok politik.

Konsekvensanalyserna kommer att presenteras successivt när dessa företag är framme vid en transaktion. Näringsutskottet har ju möjligheter att ge regeringen vidgade ramar, att frångå budgetlagens ganska strikta bestämmelser om att det är enbart bästa pris som gäller. Nu har vi skrivit i propositionen att vi vill ha ett mandat att göra det som vid en samlad

bedömning är mest affärsmässigt. Och det är att vidga den ramen. Jag säger igen att Sveriges riksdag har möjlighet att ge ytterligare vidare ramar i den delen.

Hans Rothenberg (m): Det är inte första gången som statliga bolag är aktuella att försälas. Det är många människor som än i dag känner stor bitterhet efter att ha köpt den så kallade folkaktien Telia för ungefär tio år sedan. Tio år efter att den dåvarande socialdemokratiska regeringen sålde och avyttrade Telia förskräcker dessa spår faktiskt efter det som man kan kalla ett försäljningshaveri. Detta får givetvis inte upprepas. Det finns all anledning att lära av misstagen och att skaffa sig erfarenheter av detta.

Jag skulle vilja ställa en fråga till ministern. Vilka erfarenheter drar ministern, inför den nu aktuella försäljningen, av den s-ledda hanteringen på 1990-talet, så att den förestående omvandlingen sker på ett för bolagen och medborgarna lyckosammare sätt?

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Det är alldeles riktigt, som Hans Rothenberg säger, att det har sålts statliga bolag förr. Och några av dessa säljare finns bland oss här. Jag skulle kunna läsa upp vad som stod så sent som i den senaste budgetpropositionen som den dåvarande socialdemokratiska regeringen lade fram. Men jag ska för tids vinnande inte göra det. Där för man ett resonemang om att staten inte bör vara aktiv på väl fungerande marknader som präglas av fri konkurrens.

Beträffande erfarenheterna så gjordes det många bra saker. Det fanns väl ett och annat som var väldigt bra för staten och mindre bra för de cirka en miljon småsparare som då köpte Telia Sonera.

En annan sak som vi försöker ta fasta på är att minska kostnaderna för själva transaktionerna. Det är väldigt viktigt. Där har ni möjlighet att utvärdera efterhand hur vi har lyckats i den delen.

Åke Sandström (c): Jag har en enkel reflexion när det gäller procedurfrågorna. Jag har mycket stor respekt för svårigheterna och de komplicerade frågorna. Jag tänker närmast på Telia Sonera. Det ska bland annat handla om tillgänglighet, och verkliga förutsättningar för tillgänglighet i hela landet. Jag har också stor respekt för försvarets besked i dag om svårigheterna att kunna bedöma riskerna från säkerhetssynpunkt.

Vid detta tillfälle – det finns bara ett tillfälle, och man kan inte göra om det – måste vi handla rätt. Det anser jag vara mycket viktigare än att det ska gå fort.

Jag vill ställa följande fråga till Mats Odell: Är vi överens om den hållningen, att det är väldigt viktigt att vi handlar rätt och att det faktiskt kan vara viktigare än att vi handlar fort?

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Jag kan helt och hållet dela Åke Sandströms uppfattning att det är viktigare att det blir rätt än att det går fort. Den saken är helt klar.

Jag hörde tyvärr inte vad Försvarsmaktens representant sade. Jag har däremot läst remissvaret. Jag antar att det som sades här var ungefär i linje med remissvaret. I remissvaret pekar man på två olika lösningar och på det faktum att en ägarförändring kan få konsekvenser för säkerhetsbedömningarna. Man diskuterar då nätet av telekablar för fast telefoni och bredband som i dag drivs av Telia Sonera.

Av den information som är offentlig i denna del har jag förstått att det är en ganska liten del av kabelnätet som är vitalt ur ett säkerhetsperspektiv. Den del som det handlar om är den sista biten kabel från det allmänna kabelnätet in till de av rikets säkerhet känsliga delarna. Tidigare har Telia Sonera distribuerat kabel hela vägen fram. Och vid en förändrad ägarstruktur måste en ny säkerhetsanalys göras. Det är vi helt överens om.

Försvarsmakten pekar i sitt remissyttrande på att ett alternativ är att man hittar en ägarstruktur som uppfyller de krav som behöver ställas utifrån ett säkerhetsperspektiv. Och då behöver man inte göra någonting. Och vad man då talar om är uthållighet och ekonomisk stabilitet hos den nya ägaren. Däremot har man inte några synpunkter på om en ägare är av svensk eller utländsk härkomst, och man talar inte om domicil.

Försvarsmakten köper in på en konkurrensutsatt marknad hela tiden. Exempelvis köper man mycket av sitt hemliga material från utlandet. Man är alltså inte främmande för att hantera sådana relationer.

Om säkerhetsanalysen skulle visa att Telia Soneras förändrade ägarbild innebär att företaget inte längre uppfyller säkerhetskraven, då har Försvarsmakten sagt att man själv kan ta hand om driften av de ur säkerhetsintresse vitala delarna av detta nät. Det skulle vara intressant att höra om detta stämmer och om vi har uppfattat detta rätt.

Christer Lidström, Försvarsmakten: Ja, det är samma budskap som vi har informerat om till ledamöterna.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Då har vi samma uppfattning om detta, och det är precis det som regeringen har tagit in och den information som vi har att förhålla oss till i denna process.

Ordföranden: Jag tänkte ställa en fråga om det som vi ägnade den tidigare förmiddagen åt, nämligen konkurrensen på bredbandsmarknaden, kopparnätet och så vidare. Vi har fått höra här att det finns en stor känsla av brådska, inte på grund av försäljningen av delar av Telia utan på grund av hur marknaden för bredbandstjänster håller på att så att säga sätta sig väldigt snabbt.

Vi fick också hör från Marianne Treschow att Post- och telestyrelsen redan 1999 begärde förändrad lagstiftning och kraftfullare redskap och så vidare.

Jag skulle vilja be Mats Odell kortfattat redogöra för hur han ser på att den nya regeringen agerar både när det gäller uppdraget till PTS och när det gäller konfliktlösningsmekanismer och så vidare i förhållande till försäljningen eller i förhållande till att man är väldigt sent ute redan nu.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Jag är delvis ansvarig för avregleringen av telemarknaden och bolagiseringen av Telia som skedde under den period då jag var kommunikationsminister. Då diskuterade vi dessa frågor. Och vi var helt på det klara med att det fanns återstående delar för att man skulle få en väl fungerande konkurrens på detta område. Man kan fundera på vad det beror på att detta inte har ordnats under de tolv år som vi har varit i opposition. Men det är fråga om ganska goda avkastningar på detta bolag. Det är engångsavkastningar. Jag tror att de kommer att fortsätta.

Det visade sig i det brittiska fallet att när British Telecom hade gjort en funktionell separation, en så kallad *Open Reach*, ökade lönsamheten i detta företag. Jag förutser därför inte några förändringar i den delen av någon kunskap som jag sitter inne med.

Men det handlar inte enbart om uppdraget till Post- och telestyrelsen, utan jag kan berätta för ledamöterna att regeringen i dag, den 26 april, har beslutat om en lagrådsremiss med förslag för att effektivisera lagen om elektronisk kommunikation. Jag vet inte om ni har hört talas om det. Vi kommer att lägga fram en proposition till riksdagen i maj om detta. Och här har vi egentligen själva grundbulten till alla dessa överklaganden och de förseningar som har varit. Det är generaldirektör Urban Karlström som har utrett detta, vilket har resulterat i en lagrådsremiss.

Förslaget syftar helt enkelt till att förkorta handläggningstiden och effektivisera denna process hos de allmänna förvaltningsdomstolarna i mål enligt lagen om elektronisk kommunikation. Och på grund av de väldigt många överklagandena och inhibitionerna av PTS beslut så finns det i dag en väldigt stor osäkerhet bland operatörerna om vilka spelregler som egentligen gäller. Detta är naturligtvis oerhört olyckligt, och det har hämmat utvecklingen på marknaden. Och för att få en fungerande konkurrens är det viktigt att handläggningen av detta effektiviseras på ett sätt som gör att marknads aktörer får snabba besked om vilka spelregler som gäller. Och nu föreslår vi alltså kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med dessa problem.

Det andra som händer har diskuterats här, nämligen uppdraget till Post- och telestyrelsen. De har nu frihet att komma med förslag. Vi lägger inga begränsningar på vad de ska göra. De får både utreda en funktionell och en strukturell vertikal separation. Det har dock framkommit ganska mycket redan i förarbetena till detta att det finns många fördelar med en funktionell separation. Men det tror jag att ni har avhandlat tidigare.

Ordföranden: Får jag förtydliga frågan: Är denna aktivitet från regeringen som har utbrutit under våren föranledd av att regeringen tänker använda regeringens gamla bemyndigande att avyttra delar av Telia, eller är den föranledd av något annat skäl?

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Det är väl ingen djärv hypotes att vi tänker göra det vi har sagt att vi ska göra, nämligen minska statens ägande i de här sex bolagen. Det är självklart. Men det finns också

ett starkt tryck från Telia Soneras duktiga konkurrenter att få lika behandling i den här processen, nämligen att i en funktionell separation i praktiken få in en brandvägg i själva bolaget. Det innebär att man helt och hållet skiljer den organisation som säljer tjänster till slutkunderna från en organisation som får en egen incitamentsstruktur och som över huvud taget inte ska bry sig om vad Telia Soneras slutkunds försäljning sysslar med, nämligen att sälja grossistförsäljningen till alla de andra.

Det är den funktionella separationens charm, att detta kan göras på ett förhållandevis enkelt sätt och du ändå kan få en uppdelning som i allt väsentligt är identisk med den som du får vid en strukturell separation. Glöm inte att vi som lagstiftare råder över dessa nät genom lagstiftningen. Vi behöver inte äga dem för att göra det.

Mikael Oscarsson (kd): Kommun- och finansmarknadsministern har i sin inledning sagt att det här är bra för Sverige. Är det verkligen så? Jag skulle vilja ha ett ytterligare förtydligande. Tjänar vi på att sälja? Vi har sett Mats Odell visa resultatet för 2006, men hur har det sett ut historiskt med utdelningar? Och hur ser prognoserna ut över tid? Gör vi verkligen en bra affär, eller gör vi en dålig affär?

Fråga nr 2: Är det verkligen så att alla pengar ska gå till avbetalning av statsskulden? Finns det inte andra goda idéer, som infrastruktursatsningar, forskning eller aktier direkt till svenska folket?

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Det är naturligtvis väldigt relevanta frågor. Är det bra för Sverige?

Jag lägger på bilden igen över hur det har sett ut (*bild 8*). Om vi tittar på 2003 var utdelningen netto 2,8 miljarder. Det var inga extrautdelningar det året. År 2004 var det 3,8, inte heller då några extrautdelningar. År 2005 var det 4,5, och 2006 var det 9,7 miljarder och extrautdelningar på 4,5 miljarder. Nu har vi extrautdelningar på 9,1 miljarder.

Ingen kan säga hur det ser ut framöver. Vi har en bra konjunktur och goda möjligheter, men är det inte ganska mycket som talar för att konkurrensen kommer att öka inom de här områdena? Bägge de bolag som vi nu talar om har väldigt många duktiga konkurrenter. Mikael Oscarsson och jag, och även Thomas Östros tror jag, är abonnenter, och vi vill väl inte att de här räkningarna direkt ska öka framöver utan hoppas att konkurrensen ska göra att de snarast minskar.

Det finns inget svar på de här frågorna. Men vi menar – den andra bilden som jag visade – att det ger ett plus för statsfinanserna om vi genomför de här transaktionerna jämfört med om vi behåller bolagen, även med engångsutdelningarna inkluderade.

På den andra frågan är svaret att pengarna ska gå till amortering på statsskulden. Man kastar inte pengarna i något stort svart hål. Vi kan ta alla de goda förslag som finns om att förbättra vår infrastruktur, att satsa på forskning, att satsa på kultur – *you name it*. Nu har vi förslag om trafik och näring, och jag vet inte om det finns förslag om att vi ska öka försvarsan-

slagen genom den här utförsäljningen. Nu får jag böta när jag sade utförsäljning; det är inte som hos Dressman: Köp 2 och ta 3. Det här kommer att säljas till högsta och bästa pris.

Vi måste väl ändå räkna med att när statsskulden går ned så mycket finns det ett utrymme för staten att också satsa på investeringar. Det är inte så att man måste ta kontanterna direkt och använda dem till investeringar. Det är väldigt viktigt att vi har en mycket noggrann planerings- och urvalsprocess för det som ska investeras. Då tror jag att det är bättre att minska skulden i stället för att ha en stor summa pengar på bordet. Det är kanske inte den bästa utgångspunkten.

Kent Persson (v): Den här utfrågningen har vi ju mot bakgrund av den diskussion och samhällsdebatt som har varit i princip det senaste halvåret. Egentligen har den sin grund i den proposition som ligger, och det föranleder fortsatta frågeställningar. Det brister i analyser och konsekvensbeskrivningar, inte minst när det gäller Telia Sonera och SBAB.

Ett klagörande har vi fått nu, och det är att det är det högsta priset som gäller. Samhällsintresset kommer alltså inte att beröras när det gäller Telia Sonera och kopparnätet. Det är oroväckande utifrån ett regionalpolitiskt perspektiv.

En annan fråga som har varit uppe, som Thomas Östros har berört, är försäljningsorganisationen och det sätt som försäljningen ska genomföras på. I och med det avhopp som innebar en del komplikationer för Mats Odell har man fått en ersättare i Jonas Iversson, som har fått i uppdrag att leda organisationen av försäljningen av de här statliga företagen. Problemet är att han sitter i två statliga bolagsstyrelser och dessutom är valberedare i Telia Sonera, plus att han nu är högste ansvarige för utförsäljningen av de statliga bolagen.

Anser Mats Odell att detta ger trovärdighet i försäljningsprocessen? Det är också mot bakgrund av vad Riksrevisionen i sina yttranden har skrivit om jävighet i de statliga bolagen, den risk som det kan medföra att man dels har ett uppdrag direkt åt Näringsdepartementet, dels sitter i ett statligt bolag. I det här fallet blir det dubbelt – bolaget ska säljas ut, och man jobbar också med utförsäljningen.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Det är trevligt – det är tredje gången som Kent Persson och jag diskuterar just de här frågorna, så vi börjar nu känna våra roller i detta.

Bästa pris – jag skulle ändå vilja fråga Kent Persson: Är det så att en stat, ett samhälle eller en sammanslutning av medborgare som ska arbeta för att slå vakt om de svaga i samhället och så vidare ska ha sina tillgångar i produktionskapital på fungerande marknader? Jag vet att det finns vissa ideologier som har hävdat att staten är den enda lämpliga ägaren, men jag har ändå uppfattat att Kent Persson har övergett i alla fall den delen.

Är det inte så att den samhällsekonomiska kalkyl som vi vill göra ska bygga på att våra gemensamma pengar gör större nytta i välfärdsverksamheter än i produktion av teletjänster, vodka, bolåneinstitut eller vad det

vara må? Är det inte bättre för oss att de resurser som finns investeras i välfärdsproducerande verksamheter? Det är en fråga som jag tycker att Kent Persson och andra kan fundera lite grann på.

Om staten är den bästa företagsägaren ska man vända på perspektivet: då är det ett elände att vi har så många privata ägare. Många har drivit den tesen och kanske inte alltid varit så framgångsrika när de försökt bevisa dess hållfasthet. Men faktum är att svenska staten är Sveriges utan jämförelse största företagsägare. Och bästa pris – jag har gått igenom det några gånger nu – är precis vad budgetlagen stadgar. Om Kent Persson och andra vill bidra till att vidga våra ramar, att vi kan ta hänsyn också till andra saker vid försäljning, är vi bara tacksamma för detta. Det ligger i Kent Perssons händer.

Jonas Iversson sitter i styrelsen för ett bolag som vi inte diskuterar nu. Jag har svarat på den frågan förut. Den principen, huruvida vi ska ha regeringstjänstemän i styrelserna, bereds för närvarande i Regeringskansliet. Men när det gäller dessa sex bolag anser vi att de är inne i en transaktionsprocess där det är viktigt att tjänstemän som håller på med den här processen också finns med i styrelsen för att få en dialog med styrelsen. Det är bakgrunden till detta.

Riksrevisionens argument i det sammanhanget har vi tagit fasta på.

Ordföranden: Det är möjligt att Mats Odell gjorde en retorisk poäng i början, men om det hade varit Jeopardy hade han inte fått någon sifferpoäng. Det här är nämligen en utfrågning där vi ställer frågorna och du ger svaren.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Okej. Jag förväntar mig inget svar. Jag kan ta det efteråt med Kent Persson.

Ordföranden: Jag ger nu Kent Persson ordet, både för en kommentar och för en mycket kort följdfråga.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Jag vill till protokollet läsa in en ursäkt.

Kent Persson (v): Tack för det. Jag är beredd att ta en ideologisk debatt med Mats Odell närhelst han så önskar. Men nu handlar det om en utfrågning där vi ställer frågorna.

Jag får inte svar på frågan. Konkurrensverket har varit ganska tydligt beträffande att om det blir bara högsta pris som gäller kan det finnas en risk för att det får negativa konsekvenser för konkurrensen på marknaden. Hur upprätthåller vi just det syfte som regeringen har sagt, att hela Sverige ska leva, om vi säljer ut hela kopparnätet? Vilka garantier har vi för att konkurrensen fungerar längst ut, högst uppe i Norrbotten?

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Konkurrensverkets synpunkter om högsta pris: Jag har tyvärr inte kunnat lyssna till vad Claes Norgren sade här tidigare, men jag känner väl till den omsorg som Konkurrensverket har och ska ha när det gäller att de här viktiga marknaderna fungerar. Jag var inne på det. Det är just den analysen som ska göras, och

den kommer att avgöra vilken köpare som kan bli aktuell för de här företagen. Det är en självklarhet. Det är Konkurrensverket som ska godkänna de här sakerna i slutändan. Den frågan tror jag nog att vi kan anse vara i goda händer.

Hela Sverige ska leva. Ja, jag vet inte om Kent Persson tycker att det statliga ägandet hittills har garanterat att de här funktionerna har fungerat. Det är ingen fråga, utan det är mer retoriskt – jag aktar mig nu. Jag vill påminna om att när det gäller sådana här så kallade *universal service*-tjänster kan vi som lagstiftare påbjuda även en privat ägare att stå för detta. Det som då är hedervärt är att vi i så fall betalar för det, att vi handlar upp den tjänsten i konkurrens. Det är en möjlighet som inte alla tycker är självklar, men jag tror att de flesta av kammarens ledamöter här inne tycker att det är en möjlighet som står till buds.

Per Bolund (mp): Tack, finansmarknadsministern, för redovisningen. Som ministern själv visade är värdet av de här bolagen uppskattat till 250 miljarder kronor, vilket är betydligt mer än de 150 miljarder som regeringen har sagt att man ska sälja bolag för. Det finns då två bolag som har varit uppe till diskussion här i dag och där det har uppkommit ganska många frågor som inte är besvarade än så länge. Anser ministern att det kan finnas möjlighet och också skäl att lägga de två bolagen, SBAB och Telia Sonera, sist i processen för att få tid på sig att lösa upp alla de frågeställningar som finns?

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Det är svårt att svara vare sig ja eller nej på den frågan. Det som händer är ju att det är sex parallella processer som pågår. Vi har ingen tidtabell, ingen prioriteringslista. Vi måste bli klara med den här typen av frågor som har varit uppe innan det är aktuellt att genomföra en transaktion. Svaret på frågan är egentligen både ja och nej. Vad som är sist och vad som är först vet inte jag i dag, men vi måste ha rätt ut de här sakerna innan transaktioner som påverkar huvudägarskapet genomförs.

Per Bolund (mp): Jag tolkar svaret som att det åtminstone inte är någon tidspress med att sälja ut de här företagen utan att det finns gott om tid för att få riktiga svar på frågorna.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Som jag sade har vi absolut ingen stress med detta. Det finns de som menar att tidsplanerna nu har havererat och så – det kan man alltid tycka när man står och väntar på pendeltåget. Men vi har faktiskt ingen tidtabell här, så det går inte att säga att vi har missat några tider.

Jag tror att Per Bolund och jag är helt överens om att det är viktigt att se till att bankmarknaden fungerar väl innan en transaktion görs, och innan staten släpper sitt huvudägarskap i Telia Sonera är det viktigt att ha sett till att också telemarknaden fungerar väl.

Ordföranden: En del av oss undrar om det möjligen är så att pendeltåget inte heller har någon tidtabell.

Om vi är snabba och rappa hinner vi åtminstone en bra bit i en andra runda. Om vi skärper oss både i frågelängd och i frågesvar hinner vi långt på den listan.

Alf Eriksson (s): Både statsministern och Mats Odell har vid flera tillfällen uttryckt vikten av att företagens huvudkontor finns i Sverige. Man har talat om vilken betydelse för landet och sysselsättningen en eventuell försäljning skulle ha: Vilka garantier kan ministern ge för att en eventuell köpare inte flyttar huvudkontoret och därmed forskning och utveckling ut ur landet när försäljningsavtalet träffas? Om detta sker, vad får det i så fall för betydelse på priset?

Vi hörde tidigare i dag från Konkurrensverket vilken betydelse SBAB:s försäljning har för bolånekunderna: Det beror på vem som köper. Sannolikt är det väl den som kan betala mest som är sämst för bolånekunderna, som minskar konkurrensen.

Min fråga blir då: Vilket väger tyngst för ministern? Är det sysselsättningen, huvudkontoren, bolånetagarna, eller är det högsta pris? Om det är bolånetagarna spricker ju kalkylen.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Jag har nu lagt på en ny bild med anledning av Alf Erikssons fråga (*bild 11*). Den visar gårdagens bolånesituation. Där ser vi att SBAB i går ville ha 4,1 procent för ett tremånaderslån, SEB 3,98, SHB/Stadshypotek 4,1, Skandiabanken 4,1 och så vidare. Jag har även en bild som gäller bostadsrätter (*bild 12*). Det finns bara ett institut som skiljer mellan bostadsrätter och villor i dag, och det är SEB. Men de är samtidigt billigast, så det kanske inte är den stora poängen på ett tremånaderslån. Däremot ligger de på 4,9 på rörlig.

Det finns en väldigt väl fungerande bolånemarknad, med väldigt många aktörer, där SBAB tyvärr inte längre är marknadsledande. Det kan naturligtvis tillsammans med någon ny ägare eller på egen hand utveckla sin affärsidé ytterligare.

På frågan om huvudkontor kan jag säga att det är ett ansvar som i första hand vilar på bolagets styrelse och ledning. Det är klart att regeringen på olika sätt verkar för att göra det fördelaktigt för företagande i Sverige. Vi ska locka till oss huvudkontor, forskning, utveckling och produktion av varor och tjänster, och det ska vara attraktivt att ha huvudkontor i Sverige. Det är mycket viktigare än att staten har ägandet över näringslivet, och därmed se till att de finns här. Vi ska vara ett bra land för företag och entreprenörer. Då får vi också fler huvudkontor här.

Hans Rothenberg (m): Här används begreppet utförsäljning, och det finns väl en politisk retorisk poäng i att nagla sig fast vid det uttrycket. Men att sälja statens bolag handlar egentligen inte om avyttring, utom om omvandling av gemensamma tillgångar från en form till en annan. Det har här framgått med tydlighet att regeringens ambition är att överskottet av denna omvandling ska användas till att amortera på statsskulden.

En sådan här utfrågning är bra för oss i utskotten, men den är också nyttig för medborgarna som tittar på tv och kanske uppfattar det här som ett lite väl abstrakt resonemang. Jag skulle vilja ställa frågan: På vilket sätt kommer den vanliga människan – medborgaren, skattebetalaren, pensionären – att märka av de positiva effekterna av att omvandlingen hantearas på det här sättet? De 22 000 kronor per person som statsskulden minskar med: Hur kommer den enskilda människan att märka detta på skatten, på pensionen eller i ökat löneutrymme? Bygger man infrastruktur märker man att det blir bättre vägar och säkrare trafik, men hur märker man det på det här viset?

Ordföranden: Vi får be om ett kort svar på den frågan, inte hela regeringsförklaringen.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Nej, jag kan överlämna den om Hans Rothenberg inte har den redan.

Hur märker man det? Ja, det beror på vilken finanspolitik och vilken inriktning av den ekonomiska politiken som regeringen väljer. Men handelsfriheten ökar ju dramatiskt om man har en 23-procentig andel av bruttonationalprodukten som statsskuld jämfört med om den är närmare 50 procent. Man kommer att märka det genom att det blir möjligt att satsa mer på infrastruktur och annat. Friheten ökar för regeringen att genomföra projekt som man tycker är angelägna.

Eva Selin Lindgren (c): Jag skulle bara vilja fråga om jag uppfattade det rätt när ministern sade att konsekvensanalyserna också innehöll beskrivningar av hur det påverkar välfärden om vi tar till exempel Telia Sonera och näten. Görs det sådana analyser, och kommer vi att få ta del av dem innan vi ska fatta beslut i riksdagen?

Det andra är att jag tycker att det har rört sig väldigt mycket om siffror och pengar, men den sociala dimensionen i hållbarheten har egentligen inte diskuterats.

Mats Odell, kommun- och finansmarknadsminister: Låt mig ändå säga som jag sade tidigare, att den sociala dimensionen ligger väl i att vi frigör kapital som i dag används till produktion av olika typer av varor och tjänster till ett socialt kapital att investera i välfärdstjänster. Dessa pengar gör alltså större nytta i välfärdsinvesteringar än i investeringar hos aldrig så duktiga entreprenörer vad gäller telekom, vodka, bolån, hyresfastigheter eller vad det nu kan vara.

Däri ligger skillnaden. Vi vill få loss de här resurserna för att i stället frigöra pengar till det som är statens kärnuppgifter, till vilka icke, enligt min uppfattning, hör att tillverka och distribuera vodka eller hyra ut kontorslokaler. Det gäller fastmer att se till att det finns bra äldreboenden när vi blir gamla och behöver detta och att det finns en infrastruktur som fungerar så att människor kan bo i glesbygd. Det är naturligtvis sådana saker som ligger bakom detta.

Emma Henriksson (kd): För den vanlige medborgaren, likaväl som för oss som sitter i utskotten i riksdagen, är det viktigt att veta hur den här processen följs för att garantera att det inte går fort och fel, utan snarare i ett gott tempo men så att det hela tiden blir de värden som vi hyllar som präglar processen. Jag vill ha en kort kommentar om det.

Mats Odell har antytt att riksdagen gärna får komma med viktiga spelregler som gör att regeringen kan vidta de åtgärder som är nödvändiga för att man ska uppnå inte bara statsfinansiell ekonomisk nytta utan också samhällsekonomisk nytta och säkerställa att konkurrensen blir väl fungerande på marknaden.

Mats Odell, Kommun- och finansmarknadsminister: Emma Henriksson tar upp frågan om hur den här processen följs. Den följs väldigt noggrant av väldigt många. Inte minst riksdagens utskott har möjlighet att kalla oss, och vi svarar på frågor. Men kanske viktigare för underlaget till detta är att Riksrevisionen finns inne på departementet och följer detta mycket nära. Det andra är att vi själva dokumenterar väldigt noggrant allt som görs. Det förs alltså loggböcker över kontakter som tas. Det görs en mycket noggrann dokumentation.

Vår avsikt är att vara så transparenta och öppna som det över huvud taget är möjligt utan att skada själva processen. Om vi styr ut information som kan påverka värdet på dessa bolag på ett negativt sätt under transaktionen är det inte bra. I övrigt är det vår ambition att göra så mycket vi kan för öppenhet.

Ja, det är rätt: Riksdagen har möjlighet att ge ett ännu vidare mandat än vad regeringen har begärt om man anser att vi ska väga in också andra hänsyn än det som i dag är formulerat som det som vid en samlad bedömning är mest affärsmässigt. Det är en liten vidgning av budgetlagens annars ganska strikta pekande på just bästa pris.

Ordföranden: Då är klockan 11.54. Jag tycker att det var en bra avslutning, kanske oavsiktligt, nämligen att det är riksdagen som ger regeringen detta mandat och som beslutar vad mandatet ska innehålla.

Jag ber att särskilt få tacka er från telebranschen, myndigheter med flera som har varit här och svarat på frågor och gett oss viktig information. Tack, kära kolleger från riksdagen, för att ni har gjort det här till en informativ förmiddag. Tack, alla ni andra som har lyssnat.

Dokumentation och stenografiska uppteckningar kommer med tiden att finnas tillgängliga.

Tack så mycket! Utfrågningen är avslutad.

BILAGA 7

Bilder från utfrågningen den 26 april

Bild 1

Åtgärder för bättre bredbandskonkurrens

Marianne Treschow
Generaldirektör
Post- och telestyrelsen

Bild 2

Resultat: Ett bättre investeringsklimat

- Stabilitet och långsiktighet ger förutsättningarna för investeringar
- Investeringar från konkurrerande operatörer ger större utbud och lägre priser för konsumenter och företag

Förutsättningar:

- Tillgång till Telia Soneras kopparnät
- Fungerande modell för likabehandling
- Staten sätter upp regelverk som sätter ramarna

Bild 3**Problem:** Likabehandlingen fungerar inte

- Dagens modell ej tillräckligt effektiv – långsam och inriktad mot enskilda detaljer
- Telia Soneras informationsövertag stort
- Incitament och möjlighet att diskriminera operatörer finns
- Djup misstro mellan aktörerna – problem med tillgång till nätet har funnits i 15 år

Bild 4**Åtgärder:** Funktionell separation kan ge ett stabilt investeringsklimat för alla operatörer

- Funktionell separation tar bort såväl möjlighet som incitament till särbehandling
- Vattentäta skott mellan grossistverksamheten i fasta nätet och övrig verksamhet
- Liknande modell fungerar i Storbritannien – Open Reach
- Positiv även för Telia Sonera

Bild 5**Sammanfattning****Problem**

Ej fungerande
marknadsplats

Åtgärder

Ny modell för
likabehandling

Resultat

Långsiktigt stabilt
investeringsklimat

Bild 6

Telia stoppar konkurrensen och ger bara tillgång till 16 av 211 stationer runt Linköping

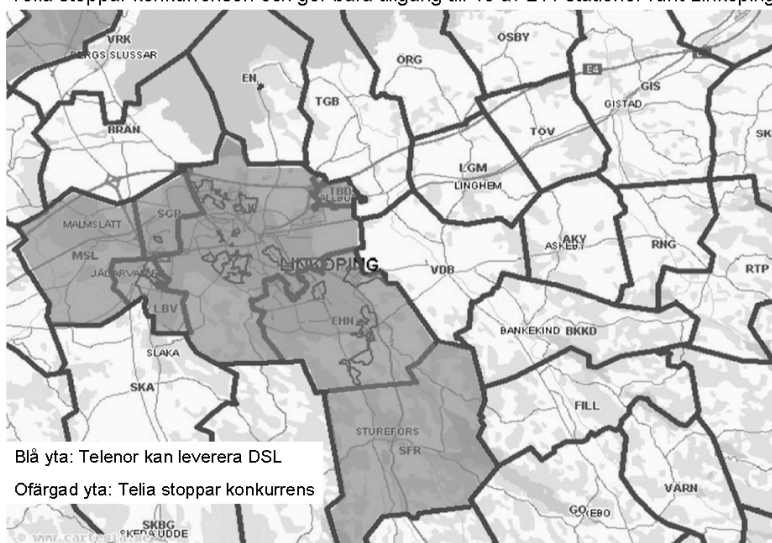

Bild 7

Räntor eller utdelningar*?

Utdelningar (2007)	16,5 mdr kr
varav engångsutdelning	- 9,2 mdr kr
Summa	7,3 mdr kr

Bolagens uppskattade värde 250 mdr kr

Statslåneränta(apr -07) 4,06%

Möjlig räntebesparing 10,2 mdr kr

*Avser samlade utdelningar 2007 från Nordea, OMX, SBAB, TeliaSonera, Vasakronan och Vin&Sprit

Finansdepartementet

Bild 8

Utdelningar statliga företag (5 år)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2004	Utfall 2005	Utfall 2006	Utfall 2007	Genom snitt 5 år
TeliaSonera AB	847	2 118	2 541	7 118	12 815	5 088
Nordea AB	1 134	1 240	1 318	1 685	2 338	1 543
Vasakronan AB	216	9	165	254	698	268
Vin & Sprit AB	500	350	400	600	600	490
OMX AB	8	0	0	52	52	22
SBAB	137	143	139	0	0	84
Utdelningar, brutto	2 843	3 861	4 563	9 709	16 503	7 496
Engångsutdelning				4 577	9 153	2 746
Utdelningar, netto	2 843	3 861	4 563	5 133	7 350	4 750

Finansdepartementet

Bild 9

Statsskulden 2007-2010

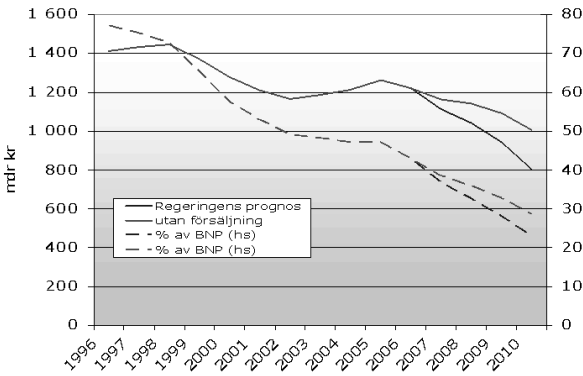
Regeringens prognos	2006	2007	2008	2009	2010
mdr kr	1 220	1 112	1 042	942	805
% av BNP	43,0	36,9	32,7	28,2	23,0
kr per person	134 076	121 679	113 521	102 198	86 964
utan försäljning	2006	2007	2008	2009	2010
mdr kr	1 220	1 162	1 142	1 092	1 005
% av BNP	43,0	38,6	35,8	32,7	28,7
kr per person	134 076	127 150	124 416	118 472	108 570

Finansdepartementet

Bild 10

Statsskulden 1996-2010

Finansdepartementet

Bild 11

Bolåneräntor 070425 - villa

	Rörlig	3 mån	1 år	2 år	3 år	5 år	8 år	10 år	Ändrad
BlueStep	-	5,4	-	-	6,3	-	-	-	2007-04-23
Danske Bolån	4,5	-	4,35	4,6	4,7	4,85	4,9	4,95	2007-04-13
GE Money Bank Bolån	-	4,1	4,49	4,72	4,86	4,93	-	4,99	2007-04-24
ICA Banken	-	4,1	4,49	4,72	4,86	4,93	-	4,99	2007-04-24
Ikanobanken	4,1	-	4,49	4,72	4,86	4,93	-	4,99	2007-04-24
Kaupthing Bank	4,65	4,41	-	4,65	-	4,85	-	-	2007-04-20
Länsförsäkringar Bank	-	4,05	4,44	4,67	4,8	4,92	-	4,98	2007-04-25
Nordea	3,95	4,35	4,5	4,74	4,84	4,99	5,02	-	2007-04-25
SBAB	-	4,1	4,49	4,72	4,86	4,93	-	4,99	2007-04-24
SEB	4,9	3,98	4,49	4,73	4,86	4,93	4,97	4,99	2007-04-18
SHB/Stadshypotek	-	4,1	4,44	4,69	4,84	4,94	5	5,05	2007-04-19
Skandiabanken	-	4,1	4,49	4,72	4,86	4,93	-	-	2007-04-25
Swedbank Bolån	4,27	4,9	-	4,72	-	5	-	5,05	2007-04-11
Swedbank BolånDirekt	-	4,13	4,5	4,72	-	5	-	-	2007-04-19

Källa: www.comboloan.se

Finansdepartementet

Bild 12

Bolåneräntor 070425 - bostadsrätt

	Rörlig	3 mån	1 år	2 år	3 år	5 år	8 år	10 år	Ändrad
BlueStep	-	5,4	-	-	6,3	-	-	-	2007-04-23
Danske Bolån	4,5	-	4,35	4,6	4,7	4,85	4,9	4,95	2007-04-13
GE Money Bank Bolån	-	4,1	4,49	4,72	4,86	4,93	-	4,99	2007-04-24
ICA Banken	-	4,1	4,49	4,72	4,86	4,93	-	4,99	2007-04-24
Ikanobanken	4,1	-	4,49	4,72	4,86	4,93	-	4,99	2007-04-24
Kaupthing Bank	4,65	4,41	-	4,65	-	4,85	-	-	2007-04-20
Länsförsäkringar Bank	-	4,05	4,44	4,67	4,8	4,92	-	4,98	2007-04-25
Nordea	3,95	4,35	4,5	4,74	4,84	4,99	5,02	-	2007-04-25
SBAB	-	4,1	4,49	4,72	4,86	4,93	-	4,99	2007-04-24
SEB	5,4	3,98	4,49	4,73	4,86	4,93	4,97	4,99	2007-04-18
SHB/Stadshypotek	-	4,1	4,44	4,69	4,84	4,94	5	5,05	2007-04-19
Skandiabanken	-	4,1	4,49	4,72	4,86	4,93	-	-	2007-04-25
Swedbank Bolån	4,27	4,9	-	4,72	-	5	-	5,05	2007-04-11
Swedbank BolånDirekt	-	4,13	4,5	4,72	-	5	-	-	2007-04-19

Källa: www.comboloan.se

Finansdepartementet

